היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחות הר"ן כח)

על ידי
לימוד
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

פרשת נשא תשפ"ה

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש
וויליאמסבורג
27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש
באדא פארק
1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש
קרית יואל
8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש
קרית יואל
8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563

היכל הקודש
בלומינגראוו
24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש
מאנסי
34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש
ירושלים
רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

היכל הקודש
בני ברק
רחוב ירושלים 2
052.760.5715

נדפס ע"י

קרן הדפסה
היכל הקודש
2623 State Route 52
Liberty, NY 12754
718.387.2691
www.BreslevCenter.com

צו הערן די
הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב
212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב
212.444.9169

קולר – שלשלת העון. **ורואה זכות** – ורבו החליף. **איני מבדה** – משקר. **וקום התם** – ושיהא סבור בעל דין שאתה בא להעיד, ויודה אמת. **ואגלגל עליו שבועה** – שאינו מודה לי במקצת, ואשביענו על ידי גלגול. או שבועת קרקעות שאין נשבעין עליהן אלא על ידי גלגול. **שלא יהא אחד בעל דין ושנים עדים** תגרום לנו לישא לך פנים. או יסתתמו דברי שכנגדך מפני חשיבותך, ואמר: איך יאמינו בי בית דין על אדם חשוב כזה. **מדבר שקר תרחק** – וכיון שאיש מריבו מסותם, מעמיד זה את שקרו. **פיומוקייבו** – כמין אנפיליאות חשובים, קלצונ"ש בלעז. **לא תשא** – אזהרה למקבל. קרי **ביה לא תשיא** – אזהרה לבעל דין. **שמע שוא** – שהמטעים דבריו שלא בפני בעל דינו אינו בוש מדברי שקר. **ואשר לא טוב עשה** – פסוק זה בספר יחזקאל. **זה הבא בהרשאה** – ומתעבר על ריב לא לו. ושמא הראשון נוח לו ונוח לפשרה יותר מזה שאינו יכול לעשות פשרה בממון אחרים. **שיש עליה עסיקין = עורדין, כמו (בראשית כו) "כי התעשקו עמו". שמערערין על המחויב בה, וזה בא וקונה אותה ובוטח על חזקו שהוא איש זרוע. למעוטי מלך** – דתנן סנהדרין (יח, א): לא מעיד ולא מעידין אותו. **משחק בקוביא** – בעירבון והמראה שקורין פרמיי"ה. **כל שכן מלך** – דמדאורייתא לא חזי, דכתיב (דברים יז) "שום תשים עליך מלך" שתהא אימתו עליך. והבא להעיד צריך לעמוד לפני הדיין, כדאמרן לעיל (שבועות ל, א), ודרך בזיון הוא לו. **אבל משחק בקוביא מדאורייתא חזי** – שלא פסלה תורה אלא עד חמס שנטול בחזקה כמו (שופטים ט) "ויגזלו את כל (העובר) [אשר יעברו]" דבעלי שכם, ורבנן גזרו ביה ועשוהו גזלן מדבריהם, ואמרו: אסמכתא היא ולא קניא, וכיון דמדאורייתא חזי – חיילא עליה שבועה. ורב אחא סבר: הואיל וסוף סוף אי מסהיד לא מקבלינן ליה, לא קרינן ביה "והוא עד". **בדון מינה ומינה בדון מינה ואוקי באתרה פליגי** – פרשה שלמדה דבר מחבירתה בגזירה שוה, אם תעמיד אותו דבר בזו בתורת מה שהיה עומד במקום שלמדתו משם, דהואיל ולמדתו ממנו על כרחך ממנו תחזור ותלמדנו לכל משפטו. או דון מינה ואוקי באתרה. כלומר, לאחר שלמדתו משם והבאתו לכאן, העמידהו כאן בתורת שאר דברים המפורשים כאן. והשתא מפרש לה ואזיל. **רבי מאיר סבר דון מינה ומינה** – לקמן (שבועות לד, א) ילפינן שבועת העדות בגזירה שוה ד"תחטא" "תחטא" משבועת הפקדון למושבע מפי עצמו, דכתיבא בשבועת הפקדון ולא כתיבא בשבועת העדות. **דון מינה** – מה פקדון מושבע מפי עצמו חייב, דכתיב (ויקרא ה) "אשר ישבע עליו", אף עדות מפי עצמו חייב. ומינה, מה פקדון אפילו שלא בבית דין, דהא "ונשבע על שקר" בין בבית דין בין שלא בבית דין משמע. **אף בעדות** – אף על גב דמושבע מפי אחרים האמור בשבועת העדות אינו אלא בבית דין, כדאמרינן לקמן בשמעתין, מפי עצמו דילפינן מפקדון אפילו שלא בבית דין, ומייתינן ליה הכא כי התם. **ורבנן סברי דון מינה** – מה פקדון מושבע מפי עצמו חייב, אף עדות מושבע מפי עצמו חייב. **ואוקי באתרה** – כלומר, לאחר שהבאתו לכלל שבועת העדות העמידהו במשפט המפורש בשבועת העדות: מה מושבע מפי אחרים האמור בשבועת העדות אינו אלא בבית דין, אף מפי עצמו שהבאת לה ממקום אחר אינו אלא בבית דין.

ורואה זכות לעני שלא ישתוק – בפרק קמא דסנהדרין (ו, ב) נפקא לן מ"לא תגורו". וכן דרך (והתלמוד) בכמה דוכתי.

שלא אתחייב לו שבועה ולא יגלגל עלי שבועה ממקום אחר – ואם תאמר: למה יראה מגלגול שבועה יותר משבועה זאת שעתה תובענו? ויש לומר: כגון שאין לו כדי לפרוע כל מה שיגלגל עליו. כגון שחייב לו הרבה ממקום אחר, וסבר: אכפור גם זה, ואשתמיטנא עד דליהוו לי זוזי כנגד כל החוב ופרענא ליה.

שלא ישמע דברי בעל דין – בפרק קמא דסנהדרין (ז, ב) מפיק ליה מ"שמוע בין אחיכם". **זה** הבא בהרשאה – כשעושה בשביל שהוא אלם ובעל טענות, שמתעבר על ריב לא לו. אבל כשטורח להביא לחבירו מעותיו שאין חבירו יכול לטרוח – מצוה קעביד. **ורבנן** הוא דפסלוהו – ואף על גב דאמר לקמן (שבועות לב, ב): הכל מודים בעד מיתה דחייב משום דרבנן אכשרוה, ואזלינן בתר דרבנן – בתר תרויידהו אזלינן לחייבו, דדהתם כיון דמדרבנן מועלת עדותו הרי יש כאן הפסד ממון במה שלא העיד. והכא, אף על גב דמדרבנן לא מהני עדותו מידי, כיון דמדאורייתא מהני – מיחייב.

דמייתי

קוֹלָר תָּלוּי בְּצַוָּאר עֲדִים? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". (סִימָן: תְּלָתָ"א תַּלְמִי"ד וְתִלְ"ת בַּעֲלָ"י חוֹ"ב סְמַרְטוּ"ט שׁוֹמֵ"ע וּמַטְעֵ"ם) מִנַּיִן לְתַלְמִיד שֶׁיּוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבּוֹ וְרוֹאֶה זְכוּת לְעָנִי וְחוֹב לְעָשִׁיר, מִנַּיִן שֶׁלֹּא יִשְׁתּוֹק? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". מִנַּיִן לְתַלְמִיד שֶׁרוֹאֶה אֶת רַבּוֹ שֶׁטּוֹעֶה בַּדִּין, שֶׁלֹּא יֹאמַר: אֲמַתַּיִן לוֹ עַד שֶׁיְּגַמְּרֶנּוּ, וְאֶסְתְּרֶנּוּ וְאֲבַטְּנֶנּוּ מִשֶּׁלִּי, כְּדֵי שֶׁיִּקָּרֵא הַדִּין עַל שְׁמִי? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". מִנַּיִן לְתַלְמִיד שֶׁאָמַר לוֹ רַבּוֹ: יוֹדֵעַ אַתָּה כִּי שֶׁאִם נוֹתְנִין לִי מֵאָה מָנֶה אֵינִי מְבַדֶּה, מָנֶה יֵשׁ לִי אֵצֶל פְּלוֹנִי וְאֵין לִי עָלָיו אֶלָּא עֵד אֶחָד - מִנַּיִן שֶׁלֹּא יִצְטָרֵף עִמּוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". - הַאי "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק" נְפָקָא? הָא וַדַּאי שִׁקּוּרֵי קָא מְשַׁקַּר, וְרַחֲמָנָא אָמַר "לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר"! אֶלָּא כְּגוֹן דַּאֲמַר לֵיהּ: וַדַּאי חַד סָהֲדָא אִית לִי, וְהָא אַתָּה קוּם הָתָם וְלָא תֵּימָא וְלָא מִידֵּי, דְּהָא לָא מַפְּקַתְּ מִפּוּמָךְ שִׁקְרָא - אֲפִילּוּ הָכִי אָסוּר, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". מִנַּיִן לַנּוֹשֶׁה בַּחֲבֵירוֹ מָנֶה, שֶׁלֹּא יֹאמַר: אֶטְעָנֶנּוּ בְּמֵאָתַיִם כְּדֵי שֶׁיּוֹדֶה לִי בְּמָנֶה וְיִתְחַיֵּב לִי שְׁבוּעָה, וַאֲגַלְגֵּל עָלָיו שְׁבוּעָה מִמְּקוֹם אַחֵר? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". מִנַּיִן לַנּוֹשֶׁה בַּחֲבֵירוֹ מָנֶה וּטְעָנוֹ מָאתַיִם, שֶׁלֹּא יֹאמַר: אֶכְפְּרֶנּוּ בְּבֵית דִּין וְאוֹדֶה לוֹ חוּץ לְבֵית דִּין, כְּדֵי שֶׁלֹּא אֶתְחַיֵּב לוֹ שְׁבוּעָה, וְלֹא יְגַלְגֵּל עָלַי שְׁבוּעָה מִמְּקוֹם אַחֵר? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". מִנַּיִן לִשְׁלֹשָׁה שֶׁנּוֹשְׁשִׁין מָנֶה בְּאֶחָד, שֶׁלֹּא יְהֵא אֶחָד בַּעַל דִּין וּשְׁנַיִם עֵדִים, כְּדֵי שֶׁיּוֹצִיאוּ מָנֶה וְיִתְחַלְּקוּ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". מִנַּיִן לִשְׁנַיִם שֶׁבָּאוּ לַדִּין, אֶחָד לְבוּשׁ סְמַרְטוּטִין וְאֶחָד לְבוּשׁ אִיצְטָלִית בַּת מֵאָה מָנֶה, שֶׁאוֹמְרִין לוֹ: לְבוּשׁ כְּמוֹתוֹ אוֹ הַלְבֵישֵׁהוּ כְּמוֹתְךָ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". כִּי הֲווּ אָתוּ לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא בַּר רַב הוּנָא, אֲמַר לְהוּ: שְׁלוֹפוּ פּוּמְוּקַיְיכוּ וְחוּתוּ לְדִינָא. מִנַּיִן לַדַּיָּן שֶׁלֹּא יִשְׁמַע דִּבְרֵי בַעַל דִּין (חֲבֵירוֹ) קוֹדֶם שֶׁיָּבֹא בַּעַל דִּין חֲבֵירוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". מִנַּיִן לְבַעַל דִּין שֶׁלֹּא יַטְעִים דְּבָרָיו לַדַّיָּן קוֹדֶם שֶׁיָּבֹא בַּעַל דִּין חֲבֵירוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק". רַב כָּהֲנָא מָתְנֵי מִ"לֹא תִשָּׂא" - לֹא תִשָּׂיא. "וַאֲשֶׁר לֹא טוֹב עָשָׂה בְּתוֹךְ עַמּוֹ" - רַב אָמַר: זֶה הַבָּא בְּהַרְשָׁאָה, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: זֶה הַלּוֹקֵחַ שָׂדֶה שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ עַסְקִין. "אֵינָהּ נוֹהֶגֶת אֶלָּא בְּרָאוּיִן לְהָעִיד" כו'. לְאַפּוּקֵי מַאי? אָמַר רַב פַּפָּא: לְאַפּוּקֵי מְלָךְ. וְרַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב אֲמַר: לְאַפּוּקֵי מְשַׁחֵק בְּקוּבְיָא. מַאן דְּאָמַר מְשַׁחֵק בְּקוּבְיָא - כָּל שֶׁכֵּן מְלָךְ; וּמַאן דְּאָמַר מְלָךְ - אֲבָל מְשַׁחֵק בְּקוּבְיָא מִדְּאוֹרַיְיתָא מְחַיְּבָא חָזֵי, וְרַבָּנַן הוּא דִּפְסָלוּהוּ. "בִּפְנֵי בֵית דִּין וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵית דִּין" כו'. בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי? אָמְרוּהָ רַבָּנַן קַמֵּיהּ דְּרַב פַּפָּא: בְּדוֹן מִינָּהּ וּמִינָּהּ, בְּדוֹן מִינָּהּ וְאוֹקֵי בְּאַתְרָהּ, קָא מִיפַּלְגִי; רַבִּי מֵאִיר סָבַר: דּוֹן מִינָּהּ וּמִינָּהּ, מִפִּקָּדוֹן - מַה פִּקָּדוֹן מוּשְׁבָּע מִפִּי עַצְמוֹ חַיָּיב, אַף עֵדוּת מוּשְׁבָּע מִפִּי עַצְמוֹ חַיָּיב. וּמִינָּהּ, מַה פִּקָּדוֹן בֵּין בְּבֵית דִּין וּבֵין שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין, אַף עֵדוּת בֵּין בְּבֵית דִּין וּבֵין שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין; וְרַבָּנַן סָבְרִי: דּוֹן מִינָּהּ וְאוֹקֵי בְּאַתְרָהּ, מַה פִּקָּדוֹן מוּשְׁבָּע מִפִּי עַצְמוֹ חַיָּיב, אַף עֵדוּת מוּשְׁבָּע מִפִּי עַצְמוֹ - בְּבֵית דִּין אִין, שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין לָא.

אמר

דמייתי לה בקל וחומר כו' – ומפקדון לא בעי למילף, דאי ב"מה מצינו" איכא למיפרך: שכן נהוג באנשים ובנשים. ורבי מאיר גמר לה מגזרה שוה ד"תחטא" "תחטא", כרבי שמעון לקמן בפירקין (שבועות לד, א).

מההיא אין – פירוש: יש להוכיח מההיא דלרבנן אית להו דון מינה ואוקי באתרה. אבל לרבי מאיר דאית ליה דון מינה ומינה – אין להוכיח מההיא אלא מדין דהכא, דההיא איכא למימר דטעמא דרבי מאיר משום דליף פקדון בקל וחומר מעדות, שלא עשה בו נשים כאנשים וחייב בו בין מפי עצמו בין מפי אחרים, פקדון לא כל שכן? ודיו לבא מן הדין להיות כנדון, מה עדות מפי אחרים דוקא בבית דין, אף פקדון כך. וליכא למימר: שבועת בטוי תוכיח, שעשה בו נשים כאנשים ופטר בו מושבע מפי אחרים. דמה לשבועת בטוי שכן לא עשה בו מזיד כשוגג, דכתיב ביה "ונעלם". ואי לא הוה ביה פירכא, הוה אמינא דשבועת בטוי גופיה נילף מקל וחומר מעדות לחייבו מושבע מפי אחרים.

ואין חייבין על שגגתה גרידתא – פירש בקונטרס פירקין: ששכחו העדות. ואם תאמר: תיפוק ליה דבקושטא קמשתבעי! ויש לומר: כגון דאמרי: שבועה שלא ידענו או לא ראינו לך שום עדות. ואם תאמר: אבתי מה שייך הא לדרב כהנא ורב אסי? דלמא הכא הזיינו טעמא לפי שאינן רואים להעיד, והוו להו כקרובים או פסולים! ויש לומר: דלא דמי, דאינהו נפקי מ"והוא עד" כדפירש בקונטרס בריש פרקא, דמשמע דהוא ראוי להעיד. אבל הכא קרינן בהו "והוא עד", דראוין להעיד אם היו זוכרין. ועוד יש לומר: שגגתה גרידתא, שסבורים שמותרים לגמרי לישבע לשקר.

משביע אני עליכם ואמרו אמן – אליבא דרבי מאיר אתי, דחייב חוץ לבית דין במושבע מפי עצמו. ולכך איצטריך למיתני "ואמרו אמן" דהוי כמוציא שבועה מפיו, ותנא כל עניני מושבע מפי עצמו. דאי לרבנן איירי בבית דין, למה לי "ואמרו אמן" דהוי כמוציא שבועה מפיו? תיפוק ליה דאפילו מפי אחרים חייב! אי נמי, אתי אפילו כרבנן, ונקט "ואמרו אמן" כדי לקצר, והוא הדין אם אמרו אחר כך אין אנו יודעים לך עדות. וסיפא נמי דקתני: השביע עליהם חמש פעמים חוץ לבית דין כו' אתיא נמי כרבנן, דלרבנן נמי לא בעינן שבועה בבית דין אלא הכפירה, דאהגדה דוקא קפיד קרא דלהוי במקום הראוי להגדה. והשתא ניחא, דבגמרא משמע דהא דדרשינן מ"לאחת" לחייב על כל אחת ואחת, דעל כרחך מיבעי ליה למידרשה, ואתי נמי לרבנן. ואי

אָמַר לְהוּ רַב פַּפָּא: אִי מִפִּקָּדוֹן גְּמְרִי לֵהּ רַבָּנַן, דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּדוֹן מִינָּהּ וּמִינָּהּ. אֶלָּא הֵיכִינוּ טַעְמָא דְּרַבָּנַן, דְּמַיְּיתוּ לֵהּ בְּקַל וָחוֹמֶר: וּמַה מִּפִּי אֲחֵרִים חַיָּיב - מִפִּי עַצְמוֹ לֹא כָּל שֶׁכֵּן? וּמִדְּמַיְּיתוּ לֵהּ מִקַּל וָחוֹמֶר, דַּיּוֹ לַבָּא מִן הַדִּין לִהְיוֹת כְּנִדּוֹן: מַה מּוֹשְׁבָּע מִפִּי אֲחֵרִים - בְּבֵית דִּין אִין, שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין לָא, אַף מּוֹשְׁבָּע מִפִּי עַצְמוֹ - בְּפְנֵי בֵית דִּין אִין, שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵית דִּין לָא. אֲמַרוּ לֵיהּ רַבָּנַן לְרַב פַּפָּא: מִי מְצֵית אָמְרַתְּ דְּלָאו בְּדוֹן מִינָּהּ וּמִינָּהּ פְּלִיגִי? וְהָתַנְיָא גַּבֵּי פִּקָּדוֹן: שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן נוֹהֶגֶת בָּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים, בְּרִחוּקִין וּבִקְרוֹבִין, בְּכְשֵׁרִין וּבִכְפוּלִין, בִּפְנֵי בֵית דִּין וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵית דִּין - מִפִּי עַצְמוֹ, וּמִפִּי אֲחֵרִים אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיְּכַפֵּר בּוֹ בְּבֵית דִּין, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין מִפִּי עַצְמוֹ וּבֵין מִפִּי אֲחֵרִים - כֵּיוָן שֶׁכָּפַר בּוֹ חַיָּיב; מּוֹשְׁבָּע מִפִּי אֲחֵרִים בִּפְקָדוֹן מְנָא לְהוּ לְרַבָּנַן דְּחַיָּיב? לָאו דְּגָמְרִי לֵהּ מֵעֵדוּת? וּשְׁמָע מִינָּהּ: בְּדוֹן מִינָּהּ וּמִינָּהּ פְּלִיגִי! - מֵהַהִיא אִין, מֵהָא לֵיכָּא לְמִשְׁמַע מִינָּהּ. "וְחַיָּיבִין עַל זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה". מִנְּהָנֵי מִילֵּי? דְּתָנוּ רַבָּנַן: בְּכוּלָּן נֶאֱמַר בָּהֶן "וְנֶעְלַם", וְכָאן לֹא נֶאֱמַר בָּהּ "וְנֶעְלַם", לְחַיֵּיב עַל הַמֵּזִיד כְּשׁוֹגֵג. "וְעַל שְׁגִגָּתָהּ עִם זְדוֹן הָעֵדוּת". הֵיכִי דָּמֵי שְׁגִגָּתָהּ עִם זְדוֹן הָעֵדוּת? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, בְּאוֹמֵר: יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁשְּׁבוּעָה זוֹ אֲסוּרָה, אֲבָל אֵינִי יוֹדֵעַ אִם חַיָּיבִין עָלֶיהָ קָרְבָּן אִם לֹא. "וְאֵין חַיָּיבִין עַל שְׁגִגָּתָהּ" גְּרִידְתָּא. לֵימָא תְּנֵינָא לְדְרַב כָּהֲנָא וּדְרַב אַסִי? - לָא, אַף עַל גַּב דְּתִנְיָא אִיצְטְרִיךְ; סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמִינָא: הָכָא הוּא דְּלָא כְּתִיב "וְנֶעְלַם" - דְּבָעֵינַן שׁוֹגֵג דּוּמְיָא דְּמֵזִיד, אֲבָל הָתָם דִּכְתִיב "וְנֶעְלַם" - אֲפִילּוּ שְׁגִגָּתָהּ כָּל דְּהוּ, קָא מַשְׁמַע לָן. **מִשְׁנָה** שְׁבוּעַת הָעֵדוּת כֵּיצַד? אָמַר לִשְׁנַיִם: "בּוֹאוּ וְהָעִידוּנִי"! - "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת". אוֹ שֶׁאָמְרוּ לוֹ: "אֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת", - "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם", וְאָמְרוּ: "אָמֵן" - הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּיבִין. הִשְׁבִּיעַ עֲלֵיהֶם חָמֵשׁ פְּעָמִים חוּץ לְבֵית דִּין, וּבָאוּ לְבֵית דִּין וְהוֹדוּ - פְּטוּרִין; כָּפְרוּ - חַיָּיבִין עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. הִשְׁבִּיעַ עֲלֵיהֶן חָמֵשׁ פְּעָמִים בִּפְנֵי בֵית דִּין וְכָפְרוּ - אֵינָן חַיָּיבִין אֶלָּא אַחַת. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מַה טַּעַם? הוֹאִיל וְאֵינָם יְכוֹלִין לַחֲזוֹר וּלְהוֹדוֹת. כָּפְרוּ שְׁנֵיהֶן כְּאֶחָד - שְׁנֵיהֶן חַיָּיבִין, בָּזֶה אַחַר זֶה - הָרִאשׁוֹן חַיָּיב וְהַשֵּׁנִי פָּטוּר. כָּפַר אֶחָד וְהוֹדָה אֶחָד - הַכּוֹפֵר חַיָּיב. הָיוּ שְׁתֵּי כִיתֵּי עֵדִים, כָּפְרָה הָרִאשׁוֹנָה וְאַחַר כָּךְ כָּפְרָה הַשְּׁנִיָּה - שְׁתֵּיהֶן חַיָּיבוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהָעֵדוּת יְכוֹלָה לְהִתְקַיֵּים בִּשְׁתֵּיהֶן. **גְּמָרָא** אָמַר שְׁמוּאֵל: רָאוּהוּ שֶׁרֶץ אַחֲרֵיהֶן, אָמְרוּ לוֹ: "מָה אַתָּה רָץ אַחֲרֵינוּ? שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת" - פְּטוּרִין, עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּיו. - מַאי קָא מַשְׁמַע לָן? תְּנִינָא: שִׁילַּח בְּיַד עַבְדּוֹ, אוֹ שֶׁאָמַר לָהֶן הַנִּתְבָּע: "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם שֶׁאִם אַתֶּם יוֹדְעִין לוֹ עֵדוּת שֶׁתָּבוֹאוּ וּתְעִידוּהוּ" - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִים,

אמר להו רב פפא אי מפקדון – הוו מייתי רבנן מפי עצמו לשבועת העדות, הוו מחייבי ליה אפילו שלא בבית דין כי התם, דלכולי עלמא דון מינה ומינה אית לן. והאי דלא מחייבו אלא בבית דין – משום דלאו בגזירה שוה משבועת הפקדון גמרי לה, אלא משבועת העדות גופה, מקל וחומר: מה מושבע מפי אחרים חייב בעדות, כדכתיב (ויקרא ה) "ושמעה קול אלה", מפי עצמו מבעיא? **לאו דגמרי לה מעדות** – דהא בפקדון "אשר ישבע עליו לשקר" כתיב (שם) משמע מפי עצמו, והכא ליכא למידן קל וחומר, דודאי מושבע מפי עצמו חמור ממושבע מפי אחרים, אלא מגזירה שוה גמרי לה מעדות. ומדחייב בבית דין ושלא בבית דין, אלמא דון מינה ואוקי באתרה סבירא להו: מאחר שהבאת מפי אחרים לכלל שבועת הפקדון – העמידהו בתורת שבועת הפקדון שאין שבועה בבית דין מפורש בה. **מההיא אין** – מההיא ודאי שמעינן להו לרבנן דון מינה ואוקי באתרה, אבל מההיא פלוגתא לא הוה שמעינן ליה. **בכולן נאמר ונעלם** – בכל הכתובים בקרבן עולה ויורד, כגון שבועת ביטוי וטומאת מקדש, נאמר "ונעלם". **וכאן** – בשבועת העדות, לא נאמר. **לימא תנינא לדרב כהנא ורב אסי** – דהיכא דסבור לישבע באמת אינו חייב? ואמאי איסתפקא להו דאיצטריך רב למימר להו "לבך אנסך"? **אף על גב דתנן** – האי גבי עדות, איצטריך רב למימר נמי גבי בטוי. **שגגה כל דהו** – ואפילו אנוס בלבו נחייבינ. **משנה** **או שאמרו** לו – בלא שבועה: אין אנו יודעין לך עדות, ואמר להם: משביעני עליכם שיהא אמת מה שאמרתם, ואמרו "אמן" – חייבין. אבל אם שתקו אחר השבועה – אין כאן קבלת שבועה. **וכאו לבית דין והודו פטורין** – ואפילו כפרו חוץ לבית דין על כל שבועה, שאין כפירה חוץ לבית דין כדמפרש בגמרא. **כפרו** – בבית דין, חייבין על כל אחת ואחת, דכפירה אבולה קיימא. וילפינן מקרא "והיה כי יאשם לאחת מאלה" (שם) לחייב על כל אחת ואחת. **מה טעם** – אין חייבין אלא אחת אפילו שתקו וכפרו לבסוף, ולא אמרינן כפירה קיימא אבולהו? **הואיל ואין יכולין לחזור ולהודות** – אילו כפרו בראשונה, הואיל ובבית דין הם שוב לא היו ראוין להעיד, שכבר הגידו שאינן יודעין לו עדות ושוב אינו חוזר ומגיד. הלכך אף על גב דלא כפרו אלא לבסוף – כל השבועות היו לבטלה חוץ מן הראשונה, שאם שתקו בראשונה כפירה היא – שוב אינן ראוים להשביען, ואם אינה כפירה – הרי מושבעין ועומדין, ומה זה שבועה על שבועה? ועל כרחך כי כתב "לאחת" לחייב על כל אחת ואחת, אשבועה חוץ לבית דין וכפרו בבית דין כתב. דשבועות דחוץ לבית דין שהיה משביען שיבואו לבית דין ויעידו לא יצאו לבטלה, וראויות לחלק, שהרי אפילו כפרו שם בראשונה היה ראוי לחזור ולהשביען. **כפרו שניהן כאחת** – בתוך כדי דבור. **הראשון חייב** – אבל השני פטור, שכיון שכפר הראשון שוב אין עד יחידי ראוי להגיד. **גמרא** **עד שישמעו מפיו** – "בואו והעידוני". שילח ביד עבדו – התובע השביען ביד עבדו. **שאם אתם יודעין לו עדות** – לבעל דינו.

עד

עד שישמעו מפי התובע – "בואו והעידוני". ולקמן יליף לה מקראי. **אמר לאו דוקא** – אלא אורחא דמילתא נקט, ואי לא שמואל לא שמעינן לה ממתניתין. **הכא נמי** – הוה אמינא לאו דוקא אי לא דאשמועינן שמואל. **תנא התם** – בפפדרן "אמר" אטו דתנייה הכא. **פטורין** – דיליף לה לקמן (שבועות לה, א) מ"אם לוא יגיד" שכתוב מלא, למדרש: אם לו לא יגיד ונשא עונו, שמשמע שהוא תובעם. **לא אמרתי כו'** – דכיון דאהגדה קפיד קרא, על כרחך במקום הראוי להגדה קאי. **והא אי אפשר לצמצם** – וקא סלקא דעתין ד"כאחת" דקתני מתניתין מצומצין אמר. **רבי יוסי הגלילי** – במסכת בכורות (יז, א): רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים, רבי יוסי הגלילי אומר: שניהן לכהן, דאפשר לצמצם שיוציאו שניהם ביחד ראשם. וחכמים אומרים: אי אפשר שלא יצא ראשו של אחד מהם תחלה, והאחד אינו בכור. ושניהם ספק, וירעו עד שיסתאבו והאחד לו והאחד לכהן. **תלמיד לרב** – "שלום עליך רבי". **רב לתלמיד** – "שלום עליך". **טובא הוי** – אין שניהם יכולין לומר שש תיבות הללו בשיעור זה. **כל אחד בתוך כדי דיבור של חבירו** – בשגמר זה בפירתו התחיל זה לדבר בתוך כדי שאילת שלום. **דלא כי האי תנא** – דלא כרבי אלעזר ברבי שמעון. **המשביע עד אחד** – וכפר, פטור דעד מקרבן שבועת העדות. **מר סבר** – תנא קמא. **עד אחד כי אתי לשבועה אתי** – אם מעיד עליו שהוא חייב מנה – אינו מחייב ממון אלא שבועה, לפיכך אין הגדתו חשובה. **ומר סבר לממונא אתא** – ודריש קרא הכי: לכל ענן ולכל חטאת, דהיינו למכות וענושין, הוא דאינו קם, אבל קם הוא לממון. **ותיסברא** – דמחייב רבי אלעזר ברבי שמעון ממון על פי עד אחד, וטעמא משום הכי הוא? **והאמר אביי הכל מודים בעד סוטה והכל מודים בעדי סוטה כו'** – ומפרש לה לקמן הכי: יש עדות בסוטה שהכל מודים בה שהמשביע עד אחד חייב. ויש עדות בסוטה שאף אם השביע שניהן וכפרו פטורין. ומחלוקת בעדי סוטה – יש עדות בסוטה שנחלקו בה חכמים ורבי אלעזר ברבי שמעון, במשביע את שניהן וכפרו, במחלוקתן שנחלקו במשביע עד אחד דממון. ומפורשא דמילתא דאביי לקמן שמעינן דטעמא דרבי אלעזר משום דקסבר דבר הגורם לממון בממון דמי, ועד אחד גורם לממון הוא, שאילו הוא העיד היה מחייבו שבועה, ורוב בני אדם אין נשבעין לשקר, והיה משלם. **בעד טומאה** – אם הביא שני עדי קינוי שהתרה בה "אל תסתרי עם פלוני", ושני עדי סתירה שנסתרה עמו אחרי כן, ויש עד אחד שנטמאת בסתירה זו, והשביע הבעל את העד להעיד ויפטר מכתובתה, וכפר עדותו – חייב, דהא מפסידו ממון ממש. **דרחמנא חימניה** – כדאמר במסכת סוטה (לא, א), ואם העיד היה פוטרו מכתובתה, והואיל וכפר עדותו חייב. **ועד אין בה** – ודרשינן במסכת סוטה (שם): כל מקום שנאמר "עד" – שנים קאמר עד שיפרוט לך הכתוב אחד, וקאמר רחמנא "ועד אין בה" תרי אלא חד, והיא לא נתפשה – אסורה, דעל כרחך "היא לא נתפשה" להחמיר עליה בא ולאוסרה. **והכל מודים בעדי סוטה** – שאפילו השביע שניהם וכפרו – פטורין. **בעדי קינוי דגורם דגורם הוא** – אף אם הדענוך עדיין אתה צריך לעדי סתירה, וכשיבואו עדי סתירה אף הן אין מחייבין אותה להפסידה, אלא גורמים הם, שמביאין אותה לידי שתיית מים המארירים, ושמא מיראת המים תודה שנטמאת ותפסיד כתובתה.

ומחלוקת

1 עד שישמעו מפי התובע - רץ אחריהן איצטריכא
2 ליה; סלקא דעתך אמינא: כיון דרץ אחריהן כמאן
3 דאמר ליהו דמי, קא משמע לן. - והא נמי תנינא:
4 שבועת העדות כיצד? אמר לעדים: "בואו והעידוני",
5 שבועה כו'; אמר - אין, לא אמר - לא! - "אמר" לאו
6 דזקא. דאי לא תימא הכי, גבי פקדון דקתני: שבועת
7 הפקדון כיצד? אמר לו: "תן לי פקדון שיש לי בידך",
8 הכי נמי אמר אין, לא אמר לא? הא "וכחש בעמיתו"
9 כל דהו! אלא "אמר" לאו דזקא, הכא נמי לאו
10 דזקא. - האי מאי? אי אמרת בשלמא "אמר" דהכא
11 דזקא, תנא התם אטו הכא. אלא אי אמרת לא
12 "אמר" דהתם דזקא ולא "אמר" דהכא דזקא, "אמר"
13 "אמר" למה לי למיתנייה? - דלמא אורחא דמילתא
14 קא משמע לן. תניא כוותיה דשמואל: ראוהו שבא
15 אחריהן, אמרו לו: "מה אתה בא אחרינו? שבועה
16 שאין אנו יודעין לך עדות" - פטורין, ואם בפקדון
17 - חייבים. "השביע עליהן חמשה פעמים" כו'. מנלן
18 דאכפירה בבית דין הוא דמחייבי, אחוץ לבית דין
19 לא מחייבי? אמר אביי, אמר קרא: "אם לוא יגיד
20 ונשא עונו", לא אמרתי לך אלא במקום שאילו מגיד זה - מתחייב זה ממון. אמר ליה
21 רב פפא לאביי: אי הכי, אימא: שבועה גופא בבית דין אין, ושלא בבית דין לא! - לא
22 סלקא דעתך, דתניא: "לאחת" - לחייב על כל אחת ואחת; ואי סלקא דעתך בבית דין, מי
23 מחייב על כל אחת ואחת? והתנן: השביע עליהן חמשה פעמים בפני בית דין וכפרו - אין
24 חייבין אלא אחת. אמר רבי שמעון: מה טעם? הואיל ואינם יכולין לחזור ולהודות! אלא
25 לאו שמע מינה: שבועה חוץ לבית דין, כפירה בבית דין. "כפרו שניהן כאחת - חייבין".
26 הא אי אפשר לצמצם! אמר רב חסדא: הא מני? רבי יוסי הגלילי היא, דאמר: אפשר
27 לצמצם. רבי יוחנן אמר: אפילו תימא רבנן, כגון שכפרו שניהן בתוך כדי דיבור, ותוך כדי
28 דיבור כדיבור דמי. אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא: מכדי תוך כדי דיבור כמה הוי? כדי
29 שאילת תלמיד לרב, איכא דאמרי: כדי שאילת הרב לתלמיד, עד דאמרי "שבועה שאין אנו
30 יודעין לך עדות", טובא הוי! אמר ליה: כל אחד ואחד תוך דיבורו של חבירו. "בזה אחר
31 זה - הראשון חייב והשני פטור". מתניתין דלא כי האי תנא, דתניא: משביע עד אחד -
32 פטור, ורבי אלעזר ברבי שמעון מחייב; לימא בהא קמיפלגי, דמר סבר: עד אחד כי אתא -
33 לשבועה הוא דקא אתא, ומר סבר: עד אחד כי אתא - לממונא קא אתא? - ותיסברא?
34 האמר אביי: הכל מודים בעד סוטה, והכל מודים בעדי סוטה, ומחלוקת בעדי סוטה. הכל
35 מודים בעד אחד, והכל מודים בעד שכבגדו חשוד על השבועה! אלא, דכולי עלמא עד
36 אחד כי אתי - לשבועה קא אתי, והכא בהא קמיפלגי, מר סבר: דבר הגורם לממון כממון
37 דמי, ומר סבר: לאו כממון דמי. גופא, אמר אביי: הכל מודים בעד סוטה, והכל מודים
38 בעדי סוטה, ומחלוקת בעדי סוטה. הכל מודים בעד אחד, והכל מודים בעד שכבגדו חשוד
39 על השבועה. הכל מודים בעד סוטה שחייב - בעד טומאה, דרחמנא חימניה, דכתיב: "ועד
40 אין בה" - כל שיש בה. והכל מודים בעדי סוטה שפטור - בעדי קינוי, דהוה גורם דגורם.

ומחלוקת

ואי סלקא דעתך בבית דין מי מחייב – תימה: דלמא קרא כי אתא ל"שבועה שאין אנו יודעין לך עדות שיש לך ביד פלוני חיטין ושעורין וכוסמין", דתנא לקמן (לג, א) דחייבין על כל אחת ואחת!

שבועה שאין אנו יודעין לך עדות טובא הוי – דסלקא דעתין דצריך שתהא בפירה שניה תוך כדי דיבור של בפירה ראשונה. ואם תאמר: לימא כגון שהתחילו וסיימו בבת אחת, אלא שאחד מיהר מעט יותר מחבירו וסיימו שניהם תוך כדי דיבור! ויש לומר: שאין רגילות בלל להעיד שני עדים כאחת, דתרי קלי לא משתמעי. אי נמי, הוה מצי לשנויי הכי, אלא שמתרע האמת.

בתוך כדי דיבור של חבירו – פירוש: רק שיתחילו תוך כדי דיבור של חבירו, אף על פי שלא יהיו הכפירות תוך כדי דיבור. ואם תאמר: אמאי שני חייב? לימא: אני לא עשיתי כלום, שכפר הראשון כבר, ואילו היה חוזר בו תוך כדי דיבורו גם אני הייתי חוזר בי תוך כדי דיבורי? ואומר רבינו יצחק: דכיון שהעיד זה תוך כדי דיבור של ראשון, חשיב כאילו שניהם העידו בבת אחת בצמצום, ויכול גם הראשון לחזור ולהודות תוך כדי דיבור של עדות שני כמו השני, ואין לשני יותר שהות לחזור מלראשון, אלא לשניהם שוין, ולכך אין השני יכול לתלות כלום בחזרת הראשון.

הכל מודים בעד טומאה – ואין העד יכול לומר: בלא עדותי, על ידי עדי קינוי וסתירה תשתה ותמות, ויפטר בעלה מן הכתובה. דדרבה פעמים זכות תולה, ונפסדת על ידי העד יותר ממה שנפסדת על ידי עדי סתירה, משום דאיכא למימר שמא זכות יתלה לה, ולא חשיבי אלא גורמים.

הוה

הוה ליה כגולן – משום דכל דבר מחזיקין ליה בחזקת מי שהיה בידו, ואם היו שני עדים לא הוה מהימן למימר דידי חטפי. השתא נמי, כיון דמודה הוה ליה כגולן. ואם תאמר: ונימהמנינה בשבועה דדיידי חטף, מיגו דאי בעי אמר לא חטפי והוה מהימן בשבועה. דבהאי גוונא אמר בסוף "המוכר את הבית" (בבא בתרא ע, ב) גבי מפקיד אצל חבירו בשטר, דנאמן לומר בשבועה החזרתי לך, ולא מצי למימר ליה היאך: שטרך בידי מאי בעי, במיגו דאי בעי אמר נאנסו נאמן בשבועה! ויש לומר דירא לשקר בדבר שהעד מכחישו, כדאשכחן ב"חזקת הבתים" (שם לב, ב) גבי רבא בר שרשום, דקאמר: "לקוח בידי" לא מצית אמרת, דהא נפק עלה קלא דארעא דיתמי היא, ואין אדם טוען ברצון דבר שהקול מכחישו. מידו צריכא לטעמא דמחויב שבועה ואינו יכול לשיבע דמשלם, דבלא שבועה לא היה חושש להכחיש את העד ואיכא מיגו. אבל לשיבע בדבר שהעד מכחישו – זה ודאי קשה לו כמו בדבר שהקול מכחישו. **ואמר** מר חזרה שבועה למחויב לה – תימה, דהוה ליה למימר: ואמר יחלוקו, דהכי הלכתא, דאמר לקמן פרק "כל הנשבעין" (שבועות מז, א): עבד רב נחמן עובדא יחלוקו! ועוד תימה: דרבי אבא הוא דאומר חזרה שבועה למחויב לה, כדמוכח התם מנסכא דהכא, ואם כן הוה ליה למימר: הכל מודים בעד אחד וכשנגדו חשוד דחייב כרבי אבא!

שמע מינה משביע עדי קרקע חייב – קאי נמי אהכל מודים בעד סוטה.

אבל בפירה והודאה אינמא לא – קצת תימה להרב רבינו יעקב דאורליינ"ש: דבפירה והודאה שמעינן נמי מרישא, דטעמא כשכפר תוך כדי דיבור אף שני חייב – משום דראשון נמי יכול לחזור עדיין ולהחזרות, דאי לאו דיכול לחזור ולהחזרות שני אמאי חייב?

הא

1 ומַחֲלוֹקֶת בְּעֵדֵי סוֹטָה - בְּעֵדֵי סְתִירָה, מָר סָבַר: דָּבָר
2 הַגּוֹרֵם לְמָמוֹן כְּמָמוֹן דָּמֵי וְחַיָּיב, וּמָר סָבַר: לָאו כְּמָמוֹן
3 דָּמֵי וּפָטוּר. הַכֹּל מוֹדִים בְּשֶׁכְּנֶגְדּוֹ חָשׁוּד עַל הַשְּׁבוּעָה,
4 הַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד אֶחָד דְּרַבִּי אַבָּא. הַכֹּל מוֹדִים
5 בְּשֶׁכְּנֶגְדּוֹ חָשׁוּד עַל הַשְּׁבוּעָה - דַּחֲשִׁיד מַאן? אִילֵימָא
6 דַּחֲשִׁיד לֵוֹה, דְּאָמַר לֵיהּ מַלְוֶה: אִי אֲתִית אַסְהַדְתָּ לִי
7 הָוֶה מְשַׁתְּבַעְנָא וְשָׁקֵילְנָא - וְלֵימָא לֵיהּ: מִי יֵימַר
8 דְּמִשְׁתַּבַּעְתְּ! אֶלָּא כְּגוֹן שֶׁשְּׁנֵיהֶן חֲשׁוּדִין, דְּאָמַר מָר:
9 חֲזָרָה שְׁבוּעָה לַמְחוּיָּב לָהּ, וּמִתּוֹךְ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִישָׁבַע
10 - מְשַׁלֵּם. הַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד אֶחָד דְּרַבִּי אַבָּא - דְּהַהוּא
11 גַּבְרָא דַּחֲטַף נַסְכָא מֵחַבְרֵיהּ, אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמִּי,
12 הָוָה יָתִיב רַבִּי אַבָּא קַמֵּיהּ. אֲזַל אֵיתֵי חַד סַהֲדָא
13 דְּמִיחַטַּף חָטְפָהּ מִינֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ: אִין, חֲטַפִּי וְדִידִי
14 חֲמַפִּי; אֲמַר רַבִּי אַמִּי: הֵיכִי לְדֵיינֵי דַּיָּינֵי לְהַאי דִּינָא?
15 לִישַׁלֵּם - לֵיכָּא תְּרֵי סַהֲדֵי! לִיפְטְרֵיהּ - הָא אִיכָּא חַד
16 סַהֲדָא דְּמִחַטַּף חֲטַף! לִישְׁתַּבַּע - כֵּיוָן דַּאֲמַר: אִין,
17 חֲמַפִּי וְדִידִי חֲמַפִּי, הָוָה לֵיהּ כְּגוֹלֵן! אֲמַר לֵיהּ רַבִּי
18 אַבָּא: הָוָה לֵיהּ מְחוּיָּב שְׁבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לִישָׁבַע, וְכָל
19 הַמְחוּיָּב שְׁבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לִישָׁבַע - מְשַׁלֵּם. אֲמַר רַב
20 פַּפָּא: הַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד מִיתָה שֶׁהוּא חַיָּיב, וְהַכֹּל
21 מוֹדִים בְּעֵד מִיתָה שֶׁהוּא פָּטוּר. הַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד
22 מִיתָה שֶׁהוּא פָּטוּר - דַּאֲמַר לָהּ לְדִידָהּ וְלָא אֲמַר לְהוּ
23 לְבֵית דִּין, דְּתַנְיָא: הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה: מֵת בַּעְלִי - תִּנָּשֵׂא, מֵת בַּעְלִי - תִּתְיַבֵּם. הַכֹּל מוֹדִים בְּעֵד
24 מִיתָה שֶׁהוּא חַיָּיב - דְּלָא אֲמַר לִדְידָהּ וְלָא אֲמַר לְהוּ לְבֵית דִּין. - שְׁמַע מִינָּהּ: מַשְׁבִּיעַ עֲדֵי
25 קַרְקַע חַיָּיב? - דִּלְמָא דְּתִפְּשָׂא מִטַּלְטְלֵי. "כֹּפֶר אֶחָד וְהוֹדָה אֶחָד" כו'. הָשְׁתָּא בָּזֶה אַחַר זֶה
26 דְּתַרְוַיְיהוּ קָא כָּפְרִי, אָמְרַתְּ: הָרִאשׁוֹן חַיָּיב וְהַשֵּׁנִי פָּטוּר, כֹּפֶר אֶחָד וְהוֹדָה אֶחָד מִיבַּעְיָא? - לָא
27 צְרִיכָא, כְּגוֹן שֶׁכָּפְרוּ שְׁנֵיהֶן, וְחָזַר אֶחָד מֵהֶן וְהוֹדָה בְּתוֹךְ כְּדֵי דִיבּוּר; וְהָא קָא מַשְׁמַע לָן, דְּתוֹךְ
28 כְּדֵי דִיבּוּר כְּדִיבּוּר דָּמֵי. בְּשִׁלְּמָא לְרַב חִסְדָּא דְּמוֹקֵי לָהּ לְהַהוּא בְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, רֵישָׁא אֶפְשָׁר
29 לְצַמְצֵם, וְסֵיפָא אִיצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינַן דְּתוֹךְ כְּדֵי דִיבּוּר כְּדִיבּוּר דָּמֵי; אֶלָּא לְרַבִּי יוֹחָנָן, רֵישָׁא
30 תּוֹךְ כְּדֵי דִיבּוּר, סֵיפָא תּוֹךְ כְּדֵי דִיבּוּר, תַּרְתֵּי לְמָה לִי? - מַהוּ דְּתֵימָא: הָנֵי מִילֵּי בְּפִירָה וּכְפִירָה,
31 אֲבָל בְּפִירָה וְהוֹדָאָה אֵימָא לָא, קָא מַשְׁמַע לָן. "הָיוּ שְׁתֵּי כִיתֵּי עֵדִים, כָּפְרָה הָרִאשׁוֹנָה וְאַחַר
32 כָּךְ כָּפְרָה הַשֵּׁנִיָּה". בְּשִׁלְּמָא שֵׁנִיָּה תִּתְחַיֵּב, דְּכָפְרָה לָהּ רִאשׁוֹנָה, אֶלָּא רִאשׁוֹנָה אַמַּאי?

הא

ומחלוקת בעדי סוטה – אותו מחלוקת שנחלקו חכמים ורבי אלעזר ברבי שמעון במשביע עד אחד של ממון, באותו מחלוקת עצמו חלוקים הם במשביע שני עדי סתירת סוטה וכפרו, דלרבי אלעזר דמחייב במשביע עד אחד דממון משום דבר הגורם לממון – מחייב נמי בהני, שאילו העידו שמא היו גורמין לה שתהא מודה מיראת בדיקת מים. **הכל מודים בשכנגדו חשוד על השבועה** – מי שבעל דינו חשוד על השבועה וכופר לו ממון, ועד אחד יודע בו, והשביעו זה שיעיד וכפר, שהוא חייב, שזה אחד מן הנשבעין ונוטלין כדאמרינן בפרק "כל הנשבעין" (שבועות מד, ב). הלכך, אילו העיד ואחר כך חייב את החשוד שבועה היו בית דין מגלגלין את השבועה על זה לישבע וליטול. **והכל מודים בעד דרבי אבא** – במשביע עד אחד בעין מעשה דרבי אבא, דאמר לקמן שהוא חייב, כדמפרש ואזיל. **מי יימר דמשתבעת** – ואכתי גורם לממון הוא דהוי, ולרבנן פטור. **דאמר מר** – לקמן בפרק "כל הנשבעין", היכא דשניהן חשודין – חזרה שבועה על המחויב אותה, ומתוך שאינו יכול לישבע, שהוא חשוד – הוא משלם, שהרי או שבועה או תשלומין מוטלין עליו. הלכך המשביע עד אחד היודע בדבר, וכפר – חייב דעד קרבן שבועה, שאם העיד נתחייב הלוה שבועה, ואין כאן שבועה מאחר ששניהן חשודין, אלא תשלומין. **נסכא = חתיכת כסף מוהב**, לשון (ישעיהו מ) "הפסל נסך חרש". **חטפי ודידי חטפי** – שלי חטפתי, שאתה גזלתו ממני. **ליפטריה** – מלהחזירו, שהרי אין כאן שני עדים. ומיגו דאי בעי אמר לא חטפתי, כי אמר נמי דידי חטפתי – נאמן. **איכא חד סהדא** – דחטפה מיניה, ואי הוה אמר לא חטפתי היה צריך לישבע להכחיש העד. **לישלם** – שאין כל החוטפין נאמנים לומר שלי גזלתי: דאם כן אין לך גזלן שמשלם, ואפילו יש עדים. **ליכא תרי סהדי** – דחטפה, ואיכא למימר מיגו. **לשתבע** – שבועה שהעד מחייבו. **כיון דאמר אין חטפי** – הוה ליה כגולן, והמתחייב שבועה על פי עד אחד צריך לישבע על מה שהעד מעיד ולהכחיש את העד, וזה אינו יכול לישבע על כך שהרי מודה הוא לדברי העד שחטפה, והוה האי גברא אצל שבועה זו כגזלן אצל כל שבועות, שאינו יכול לישבע עליהן, אף זה בשבועה זו אינו יכול לישבע, שהרי מודה בה. **הוה ליה מחויב שבועה** – על כרחו אם בא להחזיק בה הויא עליו לישבע שלא חטף, שאין החוטף נאמן לומר שלי חטפתי, וזו היא השבועה שהעד מחייבו לישבע על מה שהעד מעיד, ואינו יכול לישבע שהרי מודה לדבריו. **בעד מיתה** – בעד אחד היודע באשה שמת בעלה, והשביעתו שיעיד בה, כדי שתטול כתובתה מן היורשים. **שהוא פטור** – ואף על גב שעד אחד נאמן בעדות זו והפסידה ממון בכפירתו. **כגון דאמר לה לדידה** – חוץ לבית דין: מת בעליך, ולא אמר עדותו בבית דין כשהשביעתו. לפי שהיא יכולה לילך לבית דין ולומר מת בעלי ולא תהא צריכה לשום עד, דתנן: האשה שאמרה כו' והיא עצמה נאמנת. **שמע מינה משביע עדי קרקע חייב** – לשון שאילה היא: מהבא נשמע דסבירא ליה לרב פפא שהמשביע עדים על עדות קרקע ובפרו שחייבים? ולקמן (שבועות לז, ב) פליגי תנאי ואמוראי. ועד אמיתה עד קרקע הוא, שהכתובה אינה נגבת אלא מן הקרקע. ומשני: דלמא הא דרב פפא דהוי תפסה מטלטלי דבעל מחיים, ואם העיד זה עדותו היתה תופסתן בכתובתה. **השתא בזה אחר זה דתרוייהו כפרי** – דמצי למימר ראשון: מה מועיל לך אם העדתיך, הלא כפר השני – אפילו הכי אמרת: הראשון חייב, הואיל ועדיין לא כפר השני. **כפר האחד והודה אחד מיבעיא** – דהכופר חייב? **הא קא משמע לן דתוך כדי דיבור כדיבור דמי** – ויכול לחזור. וכי איצטריך מתניתין, לאו לאשמועינן חיובא דכופר, אלא לאשמועינן שהשני פטור. **בשלמא לרב סהדא** דמוקי **לההיא** – דכפרו שניהן כאחת במצומצמין וכרבי יוסי הגלילי, אבתי לא אשמעינן דתוך כדי דיבור כדיבור דמי – איצטריך לאשמועינן הכא פטורא דשני, לאגמורי לן דכדיבור דמי. **כפירה וכפירה** – כפר השני בתוך כדי דיבורו של הראשון, אשמועינן רישא דהוי חשיב כאחת לחיוביה לשני. ובסיפא אשמועינן כפר וחזר והודה בתוך כדי דיבור, דיכול לחזור בו, ועדות האחרונה עדות. **דכפרה לה ראשונה** – ואין לו עדים אלא אלו, ונמצא שהפסידוהו בכפירתן.

הא

הא קיימא שניה – ומה הפסידוהו הראשונים? **קרובים בנשותיהם** – נשאו שתי אחיות ואינן בשירין בעדות אחד, נמצא שלא היה לו עדות כשבפרה ראשונה אלא הם לבדם. וכי תימא, למה לי למתנייתה? איצטריך, כגון ששתי האחיות הללו גוססות. **למיתה** – הוו להו כאילו מתו, ותפסר כת ראשונה, דהא קיימא כת שניה. **קא משמע לן השתא מיהא הא לא שכיב** – ולימדך שהגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו, ואף על פי שרובן למיתה. **משנה תשומת יד** – הלוואה, שקם בידו ממון. **ואבידה** – שמצא אבידה. **חטין ושעורין וכוסמין כו'** – רישא אשמועינן מין אחד ותביעות חלוקות, וסיפא אשמועינן תביעה אחת כולה פקדון ומינין חלוקין. **ושהכני בני** – הכאה שאין בה חבורה, שאינו חייב עליו מיתה. שהמכה אביו אינו חייב אלא אם כן עשה בו חבורה, וכיון דליכא מיתה איכא ממון דבושת. **ושחבל בי חבירי** – משום יום הכיפורים נקט ליה, דאף על גב דענוש כרת חייב ממון. והנך דלעיל נקט משום חצי נזק, כדמפרש בגמרא. אי נמי, לאשמועינן דהמשביע עדי קנס חייבים. ו"שהכני בני" נקט לאשמועינן דהואיל ואין בה חבורה אין בה מיתה, וחייב ממון. **גמרא דרבי אלעזר ברבי שמעון** – בפרק "מרובה" (בבא קמא עה, א). **יבואו עדים ויעידוהו** – ויתחייב, ואינו נפטר בהודאה ראשונה. דכי אמרינן מודה בקנס פטור, דנפקא לן בבא קמא (סד, ב) מ"אשר ירשיעון אלהים" פרט למרשיע את עצמו, הני מילי היכא דלא אתו עדים לא משלם קנס אפומיה דידיה, אבל אתו סהדי בתר הכי משלם. **לא תיבעי לך** – דחייבין, שהרי הפסידוהו בכפירתן. **כי תיבעי לך כו'** – וזה השביען קודם שהודה בעל דין, ואם העידוהו היה מתחייב. ומיהו הא מיבעיא לן אי מיחייבי אי לאו, משום דאיכא למימר קנס לאו ממון גמור הוא, דהא אי הוה מודה מיפטר לגמרי, ואיכא למימר נמי כל כמה דלא אודי ממון הוא. **ורבנן דהתם כמאן סבירא להו** – התלמוד פריך עלה דהא בעיא: ורבנן דהתם דפליגי במודה בקנס, דבעינן להא בעיא אלייבהו, כמאן סבירא להו באידך פלוגתא דאיפלגו לעיל רבנן ורבי אלעזר ברבי שמעון במשביע עד אחד? **אי כרבי אלעזר ברבי שמעון** – סבירא להו, בהא דדבר הגורם לממון כממון דמי, מאי מספקא לן במשביע עדי קנס? אי נמי לאו ממונא הוא, בציר מגורם לממון לא דוי, דהא כי לא מודה משלם ממון. ותפשוט לך דמיחייבי קרבן שבועה משום גורם לממון. **אלא כרבנן דהכא כו'** – הכי מבעיא לן: אי רבנן דהתם, דפטרי במודה בקנס ואחר כך באו עדים, סבירא להו כרבנן דהכא דגורם לממון לאו כממון דמי, קנס קודם הודאה מאי? מדמיית ליה לממון או גורם לממון? מי אמרינן כיון דאי הוה מודה קודם עדים מיפטר עולמית אין זה ממון. **או דלמא השתא מיהא** – כשמשביע זה את העדים, לאו אודי, ואי הוה מסהדי הוו מחייבי ליה, ואין זה גורם לממון אלא ממון גמור. **הניחא למאן דאמר כו'** – פלוגתא היא בבבא קמא (טו, א) ובכתובות (מא, א). **חצי נזק צרורות** – בהמה שהיתה מהלכת בדרך והיו צרורות מנתנין מתחת רגליה ושיברה את הכלים – משלמת חצי נזק. ואף על פי שאין זה שיניי, דהא אורחה בהכי, והויא תולדה דרגל ולאו תולדה דקרן תמה, והוה ליה לשלומי נזק שלם – הלכה למשה מסיני הוא לחצי נזק. וההוא חצי נזק ממונא הוא, דהא לאו תולדה דקרן הוא. **משום בושת ופגם** – דהא איכא ממון. דקנס דבר הקצוב בתורה, כגון שלשים של עבד בין עבד יקר בין עבד זול, וכן חמשים של אונס ושל מפתה שוים בכל הנשים, אבל בושת הכל לפי המבייש והמתבייש, לכן דוי ממון. וכן פגם, בתולה בתובתה מאתים ובעולה מנה. **אלא** – כיון דתרצת כולה מתניתין בממון. **מאי קא משמע לן** – נימא אחת אי שתים ונשתוקו: **רישא קא משמע לן חצי נזק צרורות ממונא הוא** – ואיידי דתנייה הא תנא בהדייה תשלומי ארבעה וחמשה ואונס ומפתה, דממון שאין משתלם בראש הוא, דומיא דחצי נזק שאין משתלם בראש. דרכוותה משנינן בשמעתא קמייתא דסנהדרין (ג, א). **סיפא קא משמע לן** – "שחבל בי חבירי ביום הכפורים או הדליק גדישי", לאפוקי מדרבי נחוניא דאמר: המתחייב כרת פטור מן התשלומין. ואיידי דתנן לדוך תנא בהדייהו "שהכני בני" דקרובה לצד מיתה, ואשמועינן דהואיל ואינו חייב מיתה בהכאה בלא חבורה חייב בתשלומין.

הא קָיְימָא שְׁנִיָּה! אֲמַר רַבִּינָא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - כְּגוֹן שֶׁהֶחֱזִירָה שְׁנִיָּה בְּשִׁעַת כְּפִירַת רִאשׁוֹנָה קְרוֹבִין בְּנִשּׂוֹתֵיהֶן, וּנְשׂוֹתֵיהֶן גּוֹסְסוֹת, מַהוּ דְּתִימְא: רוֹב גּוֹסְסִים לְמִיתָה, קָא מַשְׁמַע לָן הָשְׁתָּא מִיהָא לָא שְׁכִיב. **משנה** "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא תָּבוֹאוּ וְתָעִידוּנִי שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיַד פְּלוֹנִי פִּקָּדוֹן וּתְשׂוּמֶת יָד וְגֵזֶל וַאֲבִידָה". - "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת" - אֵין חַיָּבִין אֶלָּא אַחַת. "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין שֶׁיֵּשׁ לְךָ בְּיַד פְּלוֹנִי פִּקָּדוֹן וּתְשׂוּמֶת יָד וְגֵזֶל וַאֲבִידָה" - חַיָּבִין עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא תָּבוֹאוּ וְתָעִידוּנִי שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיַד פְּלוֹנִי חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכוּסְמִין". - "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת" - אֵין חַיָּבִין אֶלָּא אַחַת. "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת שֶׁיֵּשׁ לְךָ בְּיַד פְּלוֹנִי חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכוּסְמִין" - חַיָּבִין עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא תָּבוֹאוּ וְתָעִידוּנִי שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיַד פְּלוֹנִי גֵּזֶק וְחַצִּי גֵּזֶק, תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, וְשֶׁאָנַס אִישׁ פְּלוֹנִי אֶת בִּתִּי וּפִתָּה אֶת בִּתִּי, וְשֶׁהִכָּנִי בְּנִי, וְשֶׁחָבַל בִּי חֲבֵירִי, וְשֶׁהִדְלִיק אֶת גְּדִישִׁי בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים" - הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִין. **גמרא** אִיבַּעְיָא לְהוּ: מַשְׁבִּיעַ עֲדֵי קֶנֶס, מַהוּ? אֲלִיבָּא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן לָא תִּיבְעֵי לָךְ, דְּאָמַר: יָבוֹאוּ עֵדִים וְיָעִידוּ. כִּי תִּיבְעֵי לָךְ - אֲלִיבָּא דְּרַבָּנַן, דְּאָמְרִי: מוֹדֶה בְּקֶנֶס וְאַחַר כָּךְ בָּאוּ עֵדִים פָּטוּר. וְרַבָּנַן דְּהָתָם כְּמַאן סְבִירָא לְהוּ? אִילֵימָא כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּהָכָא - הָא קָאָמַר: דָּבָר הַגּוֹרֵם לְמָמוֹן כְּמָמוֹן דָּמֵי. אֶלָּא כְּרַבָּנַן דְּהָכָא, דְּאָמְרִי: דָּבָר הַגּוֹרֵם לְמָמוֹן לָאו כְּמָמוֹן דָּמֵי; מַאי? כֵּיוָן דְּאִילּוּ מוֹדֶה מִיפַּטַּר לָאו מָמוֹנָא קָא כָּפֵר לֵיהּ, אוֹ דִּלְמָא הָשְׁתָּא מִיהָא לָא אוֹדֵי? תָּא שְׁמַע: "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא תָּבוֹאוּ וְתָעִידוּנִי שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיַד פְּלוֹנִי גֵּזֶק וְחַצִּי גֵּזֶק"; וְהָא חַצִּי גֵּזֶק קְנָסָא הוּא! - כְּמַאן דְּאָמַר פְּלֻגָּא גִּזְקָא מָמוֹנָא. - הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר פְּלֻגָּא גִּזְקָא מָמוֹנָא, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר קְנָסָא מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? - בְּחַצִּי גֵּזֶק צְרוֹרוֹת, דְּהִלְכְתָּא גְּמִירִי לַהּ דְּמָמוֹנָא הוּא. - תָּא שְׁמַע: תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל! - מִשּׁוּם קֶרֶן. - וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה! - מִשּׁוּם קֶרֶן. - "שֶׁאָנַס אִישׁ פְּלוֹנִי וּפִתָּה אֶת בִּתִּי"! - מִשּׁוּם בּוּשֶׁת וּפְגָם. - מַאי קָא מַשְׁמַע לָן? כּוּלָּהּ מָמוֹנָא הוּא! - רֵישָׁא חֲדָא קָא מַשְׁמַע לָן, סֵיפָא חֲדָא קָא מַשְׁמַע לָן; רֵישָׁא חֲדָא קָא מַשְׁמַע לָן - דַּחֲצִי גֵּזֶק צְרוֹרוֹת מָמוֹנָא הוּא, סֵיפָא חֲדָא קָא מַשְׁמַע לָן - "וְשֶׁהִדְלִיק אֶת גְּדִישִׁי בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים", לְאַפּוּקֵי מִדְּרַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה; דְּתַנְיָא: רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה הָיָה עוֹשֶׂה יוֹם הַכִּפּוּרִים בְּשִׁבְעָה לְתַשְׁלוּמִין, מַה שַּׁבָּת כּוֹ'. תָּא שְׁמַע: "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא תָּבוֹאוּ וְתָעִידוּנִי

שֶׁהוֹצִיא אִישׁ פְּלוֹנִי שֵׁם רַע עַל בִּתִּי" - חַיָּבִין, הוֹדָה מִפִּי עַצְמוֹ - פָּטוּר! - הָא מַנִּי? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, דְּאָמַר: יָבוֹא עֵדִים וְיָעִידוּ. - אֵימָא סֵיפָא: הוֹדָה מִעַצְמוֹ - פָּטוּר, אֲתָאן לְרַבָּנַן? - כּוּלָּהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, וְהָכִי קָאָמַר: לָא מַשְׁכַּחְתְּ לַהּ הוֹדָה מִפִּי עַצְמוֹ דְּפָטוּר - אֶלָּא הֵיכָא דְּלֵיכָא עֵדִים כְּלָל וְהוֹדָה מֵעַצְמוֹ. **מִשְׁנָה** "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא תָּבוֹאוּ וְתָעִידוּ שֶׁאֲנִי כֹּהֵן", "שֶׁאֲנִי לֵוִי", "שֶׁאֲנִי בֶּן גְּרוּשָׁה", "שֶׁאֲנִי בֶּן חֲלוּצָה", "שֶׁאִישׁ פְּלוֹנִי כֹּהֵן", "שֶׁאִישׁ פְּלוֹנִי לֵוִי", "שֶׁאֵינוֹ בֶּן גְּרוּשָׁה", "שֶׁאֵינוֹ בֶּן חֲלוּצָה", "שֶׁאֲנַס אִישׁ פְּלוֹנִי אֶת בִּתּוֹ" וּ"פִתָּה אֶת בִּתּוֹ", וְ"שֶׁחָבַל בִּי בְּנִי", וְ"שֶׁחָבַל בִּי חֲבֵירִי", "שֶׁהִחְלִיק גְּדִישִׁי בְּשַׁבָּת" - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין. **גְּמָרָא** דְּאִישׁ פְּלוֹנִי כֹּהֵן, דְּאִישׁ פְּלוֹנִי לֵוִי, הָא "מֻנָּה לְפְלוֹנִי בְּיַד פְּלוֹנִי" - חַיָּבִין, הָא קָתָנֵי סֵיפָא: עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּי הַתּוֹבֵעַ! אָמַר שְׁמוּאֵל: בָּבָא בְּהַרְשָׁאָה. - וְהָאָמְרֵי נַהֲרְדְּעֵי: לָא כְּתָבִינַן אוֹרַכְתָּא אַמִּטַּלְטְלֵי? - הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּכַפְּרִיהּ, אֲבָל לָא כַּפְּרִיהּ כְּתָבִינַן. תָּנוּ רַבָּנַן: מִנַּיִן שֶׁאֵין הַכָּתוּב מְדַבֵּר אֶלָּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: נֶאֱמַר כָּאן "אוֹאִין", וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "אוֹאִין", מַה לְּהַלָּן אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן, אַף כָּאן אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן. - "אוֹאִין" דְּרוֹצֵחַ יוֹכִיחוּ, שֶׁהֵן "אוֹאִין" וּמְדַבְּרִים שֶׁלֹּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן! - דָּנִין "אוֹאִין" שֶׁיֵּשׁ עִמָּהֶן שְׁבוּעָה מִ"אוֹאִין" שֶׁיֵּשׁ עִמָּהֶן שְׁבוּעָה, וְאַל יוֹכִיחוּ "אוֹאִין" דְּרוֹצֵחַ שֶׁאֵין עִמָּהֶן שְׁבוּעָה. - "אוֹאִין" דְּסוֹטָה יוֹכִיחוּ, שֶׁהֵן "אוֹאִין" וְיֵשׁ עִמָּהֶן שְׁבוּעָה, וּמְדַבְּרִים שֶׁלֹּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן! - דָּנִין "אוֹאִין" שֶׁיֵּשׁ עִמָּהֶן שְׁבוּעָה וְאֵין עִמָּהֶן כֹּהֵן, מִ"אוֹאִין" שֶׁיֵּשׁ עִמָּהֶן שְׁבוּעָה וְאֵין עִמָּהֶן כֹּהֵן, וְאַל יוֹכִיחוּ "אוֹאִין" דְּרוֹצֵחַ שֶׁאֵין עִמָּהֶן שְׁבוּעָה, וְאַל יוֹכִיחוּ "אוֹאִין" דְּסוֹטָה שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ עִמָּהֶן שְׁבוּעָה יֵשׁ עִמָּהֶן כֹּהֵן. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: "וְהָיָה כִּי יֶאְשַׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה" - יֵשׁ מֵאֵלֶּה שֶׁהוּא חַיָּב, וְיֵשׁ מֵאֵלֶּה שֶׁהוּא פָּטוּר, הָא כֵּיצַד? תִּבְעוּ מָמוֹן - חַיָּב, דָּבָר אַחֵר - פָּטוּר. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר, הֲרֵי הוּא אוֹמֵר: "וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע", בְּעֵדוּת הַמִּתְקַיֶּמֶת בְּרָאִיָּה בְּלֹא יְדִיעָה וּבִידִיעָה בְּלֹא רְאִיָּה הַכָּתוּב מְדַבֵּר; רְאִיָּה בְּלֹא יְדִיעָה כֵּיצַד? "מֻנָּה מְנִיתִי לְךָ בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי", "יָבוֹאוּ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְיָעִידוּ" - זוֹ הִיא רְאִיָּה בְּלֹא יְדִיעָה; יְדִיעָה בְּלֹא רְאִיָּה כֵּיצַד? "מֻנָּה הוֹדַעְתִּיהָ לִי בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי", "יָבוֹאוּ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְיָעִידוּ" - זוֹ הִיא יְדִיעָה בְּלֹא רְאִיָּה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: חַיֵּב כָּאן וְחַיֵּב בִּפְקָדוֹן, מַה לְּהַלָּן אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן, אַף כָּאן אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן; וְעוֹד, מִמְּשִׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע לוֹ בְּנֵי אָדָם, וְלֹא מִמְּשִׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר לוֹ הַלָּה: יָבוֹאוּ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי - הֵם רָאוּ שִׁנְמִינֶתְךָ לָךְ, אֲבָל לֹא הוֹדַעְתִּים אֶת הַמַּתָּנָה אוֹ הַלְוָאָה אוֹ פִּרְעוֹן. וְאָמַר לוֹ הַלָּה: יָבוֹאוּ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְיוֹדִיעוּ לִי בִּפְנֵיהֶם, וְאֵינוֹ מוֹדִיעַ לִי בִּפְנֵיהֶם, אֲנִי פּוֹרֵעַ לָךְ.

הַשְׁתָּא אִם אַחַר אִנְסָה קָיִם לֹן דִּבְשַׁת וּפְגַם לְאַבִיהּ הוּא, אִנְסָה אַבִיהּ הֵיכָּן בְּעֵי לְשַׁלּוּמֵי לַהּ? וּנְרָאֶה דְּלָא קְשָׁה מִידֵּי, דְּאִיכָא לְאוֹקְמָהּ בְּנַעֲרָה שֶׁנִּתְאָרְסָה וְנִתְגָּרְשָׁה, שִׁיּוּ לָהּ קְנָס וְקִנְסָהּ לְעַצְמָהּ (לְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי) [צָרִיךְ לְהֵיוֹתוֹ: לְרַבִּי עֲקִיבָא] כְּדִתְנַן פֶּרֶק "אֵלּוּ נְעָרוֹת" (כְּתוּבוֹת לֹה, א). וְכֵן צָרִיךְ לְפָרֵשׁ מִשְּׁנֵיתֵיהּ דְּהָתָם, דְּתַנְיָא: הַבָּא עַל בַּת פְּטוּר מִשּׁוּם שֶׁמְּתַחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ. מִיהוּ, הָא דְּקַתְנֵי הָכָא: אוֹ פִּתָּה אֶת בַּתּוֹ - לֹא אֲתֵי שְׁפִיר, שֶׁהֲרֵי מְחֻלָּה לוֹ. וְשַׁמְּעִינָא לְאוֹקְמָהּ בְּקִטְנָה דְּלֹא בַּת מְחִילָּה הִיא, וְכִרְבִּנַן דְּאַמְרֵי הָתָם: קִטְנָה יֵשׁ לָהּ קְנָס. וּלְפִירוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס אֵין לְהַקְשׁוֹת: לְמַה לָּךְ לְמִיתְנְיֵיהּ בְּסָמוּךְ עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּי הַתּוֹבֵעַ, כֵּיוָן דִּכְבָר אִשְׁמְעִינָן הָכָא? דְּסִיפָא אִשְׁמְעִינָן מִשּׁוּם שֶׁלַּח בִּיד עַבְדּוֹ, דְּאִף עַל פִּי שֶׁלּוֹחוֹ הוּא לֹא מְחַיְּיבִי. **כֵּבָא** בְּהַרְשָׁאָה - אִף עַל פִּי דְּפִסְקִינָן בְּ"מְרוּבֶּה" (בְּבָא קַמָּא עַ, א) דְּשַׁלִּיחַ שׁוּחַד, וְתַנְן (שְׁבוּעוֹת לֹה, א): שֶׁלֵּחַ בִּיד בְּנוֹ בִּיד עַבְדּוֹ פָּטוּר - הָכָא עֲדִיף, שִׁיּוּ לוֹ כַּח לְהוֹצִיא מִמָּן כְּמוֹ לְבַעֲלִים עַצְמָן. וְאִם תֹּאמַר: אִם תִּקְשֵׁי, דְּלְמָא "מֻנָּה לְפְלוֹנִי בִּיד פְּלוֹנִי", וּבָא בְּלֹא הַרְשָׁאָה חַיָּיבִי, דְּמִיהָ דְּכֹתַן דְּלָא שַׁיְּיךְ הַרְשָׁאָה! וְאוּמַר רַבִּינוּ יִצְחָק, דִּיתוּר מִשְּׁנָה אִתָּא לְאַשְׁמוּעִינָן: דּוּקָא בְּכֹתַנִּי גּוּנְיָא פָּטוּר בְּכָל עִנְיָן, דְּלָא מִשְׁכַּחַת חִיּוּבָא. אֲבָל "מֻנָּה לְפְלוֹנִי בִּיד פְּלוֹנִי" זִימְנִין דְּמִשְׁכַּח חִיּוּבָא, כְּמוֹ בְּבָא בְּהַרְשָׁאָה. **הֵיכָא** דְּלָא כְּפִרֵיהּ כְּתִבִינַן - וְאֵיירֵי שֶׁאִחֵר שֶׁכְּתַב לוֹ הַרְשָׁאָה כְּפַר לוֹ. וּלְמַאן דְּאָמַר בְּ"מְרוּבֶּה" (בְּבָא קַמָּא עַ, א): אֲפִילּוּ לֹא כְּפַר לֵיהּ לֹא כְּתִבִינַן - מוֹקְמִינָן מִתְנִיתִין דְּהָכָא בְּפִקָּדוֹן, דְּהָא טַעְמָא דְּלָא כְּתִבִינַן מִפְּרֵשׁ הָתָם מִשּׁוּם דְּגֹדֶל וְלֹא נִתְיַאֵשׁוּ הַבְּעָלִים שֶׁיְּנִיחַ אֵין יְכוֹלִין לְהַקְדִּישׁ, וּפִקָּדוֹן יְכוֹל לְהַקְדִּישׁ. כְּדַמּוּתוֹ הָתָם, דְּמִיתֵי עֲלֵהּ לְעִיל (שָׁם סט, ב) לְסִיעֲתָא מֵהָא דְּתַנְן: אֵין הַגּוּנְב אֶחָד הַגְּנֵב מִשְּׁלֹשׁוּמֵי כֶּסֶף, וּבְפִקָּדוֹן מִשְּׁלֹשׁ, כְּדַתְנַן בְּפֶרֶק "הַמְפַקִּיד" (בְּבָא מְצִיעָא לַג, ב). וְכֵן מוּכָח בְּ"הַמּוֹצֵר אֶת הַסְּפִינָה" (בְּבָא בַּתְרָא פח, א) גַּבֵּי הַהוּא גַּבְרָא דְּאֵייתֵי קָרֵי לְפוּם נַהְרָא, אֲתוּ בּוּלֵי עֹלְמָא שִׁקּוּל חֲדָא חֲדָא, וְאָמַר: הָרֵי הֵם מְקוּדָּשִׁים לְשָׁמִּים. וּמִסְקִינָן דְּאִי לָאו דְּקָרֵי דַּמְיֵיהוּ - קָדְשֵׁי, דְּבַרְשׁוּתָא דַּמְרַיְּיהוּ קַיְּימִי. אִי נַמִּי, אֵיכָא לְאוֹקוּמֵי בְּמִקְרְעֵי, דּוּדְאִי כְּתִבִינַן לֵיהּ, דְּקִרְעֵי אֵינָה נִגְזֶלֶת, וְכִמְאֵן דְּאָמַר לְקַמָּן פֶּרֶק "שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן" (לֹה, ב): הַמַּשְׁבִּיעַ עֲדֵי קִרְקַע חַיָּיב. וְהָא דְּלָא מִשְׁנֵי הַתַּלְמוּד הָכִי דְּהוּה נִיחָא לְכוּלְּהוּ לִישְׁנֵי, מִשּׁוּם דְּלָא חַיְּישׁ לִשְׁנוּיֵי אֶלָּא לְפִי לָשׁוֹן שְׁתּוּפֹס עִיקָּר. מִיהוּ קְשָׁה: בְּפֶרֶק "יֵשׁ בְּכוֹר" (בְּכוֹרוֹת מח, ב) גַּבֵּי שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁל שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא בִּיְּרוּ וִילְדוּ שְׁנֵי זְכָרִים, מֵת אֶחָד מֵהֶן בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם, אִם לְכֹהֵן אֶחָד נִתְּנוּ יְחוּזֹר לְהֶן חֲמִשָּׁה סְלָעִים. וּמוּקֵי לַהּ בְּבָא בַּתְרָא. וְהָתָם לָא שַׁיְּיךְ לֹא פִּקָּדוֹן וְלֹא קַרְקַע, דְּאִין פּוֹדִין בְּקַרְקָעוֹת? מִיהוּ, הָתָם נַמִּי אֵיכָא לְטַעְנוּיֵי בְּהָא בְּמַעְמַד שְׁלֹשְׁתָן, וְרִבִּינוּ תּוֹס פּוֹסֵק דְּכִתְבִינַן אֲפִילּוּ אַמִּטַּלְטְלֵי דְּכַפְּרִיהּ. דִּטְעָמָא דְּלָא כְּתִבִינַן, מִפְּרֵשׁ (בְּכְתוּבוֹת סח, א) מִשּׁוּם דְּמִיחַזֵּי כְּשִׁיקְרָא (וּבְפֶרֶק כֹּל הַגֵּט (גִּיטִּין כו, ב) וּב"הַכּוּתֹב" (כְּתוּבוֹת פה, א) מִסְקִינָן דְּלִמִּיחַזֵּי לְשִׁיקְרָא לָא חַיְּישִׁינָן. וְאִין לְהַאֲרִיךְ כָּאן בְּדִבְרֵי). **וּנְאֻמַר** לְהֵלֶן אוֹאִין - תִּימָה: כֵּיוָן דְּמַגְרִינָן מִפִּקָּדוֹן נִיבְעֵי בְּהֹלְוָאָה וּבְעִשּׁוּר יְחִידוֹת כְּלִי, כְּדַאֲמַרִינָן גַּבֵּי שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן בְּ"הַזּוֹהֵב" (בְּבָא מְצִיעָא מח, א)!

אוֹאִין סוֹטָה יוֹכִיחוּ - דְּעִיקָּר לָא אֲתֵי לְהַפְסִידָהּ כְּתוּבָתָהּ, אֶלָּא לְהַשְׁקוֹתָהּ מוּשְׁבַּע

בְּתִבִיעַת מָמוֹן, כְּדַמְפַרֵשׁ וְאָזֵיל. **מֻנָּה מְנִיתִי לְךָ בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי** - הֵם רָאוּ שִׁנְמִינָתִי לְךָ, אֲבָל לֹא הוֹדַעְתִּים אֶת הַמַّתָּנָה אוֹ הַלְוָאָה אוֹ פִּרְעוֹן. וְאָמַר לוֹ הַלָּה: יָבוֹאוּ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְיוֹדִיעוּ לִי בִּפְנֵיהֶם, וְאֵינוֹ מוֹדִיעַ לִי בִּפְנֵיהֶם, אֲנִי פּוֹרֵעַ לְךָ.

שֶׁהוֹצִיא פְּלוֹנִי שֵׁם רַע עַל בִּתִּי - לֹא מְצַאתִּי לְבַתְּרָ בְּתוֹלִים, וְנִמְצָא בְּדֵאי וְלֹא הִסְפַּקְתִּי לְהַעְמִידוֹ בְּדִין לְתוֹבְעוֹ קְנָס שֶׁל מֵאָה כֶּסֶף. **הוֹדָה מִפִּי עַצְמוֹ** - בְּבֵית דִּין זֶה, שֶׁהוֹצִיא שֵׁם רַע בְּבֵית דִּין אַחֵר - פָּטוּר. קָא סְלִקָא דַּעְתִּין הַשְׁתָּא דְּאַפִּילּוּ בְּאוֹ עֵדִים לְאַחַר שֶׁהוֹדָה קַאֲמַר פָּטוּר, וְקַתְנֵי: הַמַּשְׁבִּיעַ אֶת הָעֵדִים קוֹדֶם הוֹדָאָה חַיָּיבִי. אֲלָמָא מִשְּׁבִיעַ עֵדֵי קִנְסָא חַיָּיבִין! **הָא מַנִּי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא** - וְאֵלִיבֵּיהּ לָא אַבְעִיא לִי, דְּלִדִידֵיהּ הוּי קְנָס מִמָּמוֹן כֵּיוָן דְּלָא מִיפְטַר בְּהוֹדָאָתוֹ. **אֹרַאי לְרַבָּנַן** - קוּשְׁיָא הִיא. וּמִשְּׁנֵי: כּוּלָּהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא, וְהַאי דְּקַתְנֵי הוֹדָה מִפִּי עַצְמוֹ פָּטוּר - לָאו שֶׁבְּאוֹ עֵדִים אַחַר הוֹדָאָה קַאֲמַר, אֶלָּא בְּהוֹדָאָה בְּלֹא עֵדִים. וּטְעִמָּא הוּא דְּקָא יְהִיב לְמִילְּתֵיהּ: מִשּׁוּם הָכִי הָעֵדִים חַיָּיבִין - מִשּׁוּם דְּמִמּוּנָא אִפְסֵדוּהוּ, דְּאִין מוֹדֶה בְּקִנְסָא פָּטוּר אֶלָּא כָּל זְמַן שֶׁהוֹדָה מִפִּי עַצְמוֹ, אֲבָל אִם בָּאוּ עֵדִים אַחֲרֵי כֵּן - חַיָּיב, הֲלָכָה מִמָּן גְּמוּר הוּא. **מִשְׁנָה שֶׁאֲנִי כֹּהֵן כּוּ' פְּטוּרִין** - כְּדַמְפַרֵשׁ בְּגְמָרָא שֶׁאֵין הַעִנְיָן מִדְּבָר אֶלָּא בְּכִפְרַת מָמוֹן. **שֶׁאִנַּס אִישׁ פְּלוֹנִי אוֹ פִּתָּה בִּתּוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי** - שֶׁאִנַּס רְאוּבֵן בִּתּוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן. וּ"בִתּוֹ" דְּקַתְנֵי אַ"אִישׁ פְּלוֹנִי" דְּלִעֵיל קָאֵי, דְּתַנְיָא לְעִיל מִינָּהּ: שֶׁאִישׁ פְּלוֹנִי כֹּהֵן אוֹ לֵוִי וְאֵינוֹ בֶּן גְּרוּשָׁה, וְעַלְיָא קָאֵי: אוֹ שֶׁהִשְׁבִּיעוּן שֶׁאִנַּס אִישׁ פְּלוֹנִי אֶת בִּתּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ דְּאִיירִינָן בֵּיהּ עַד הַשְּׁתָּא. **פְּטוּרִין** - דְּבִעְנָן שִׁישְׁמְעוּ מִפִּי הַתּוֹבֵעַ. וְאַצְטְרִיךְ לְמִיתְנְיֵיהּ מִשּׁוּם דְּמוּקְמִינָן לַהּ בְּבָא בְּהַרְשָׁאָה, אֲפִילּוּ הָכִי אֵינוּ בַּעַל דִּינוֹ בְּזוּ כְּשֶׁאֵר מְמוֹן, דְּמִידֵּי דְּלָא מִטָּא לִידֵיהּ מְעוּלָּם לֹא מְצִי לְמִכְּבַּת הַרְשָׁאָה עֲלֵיהּ. **וְשֶׁחָבַל בִּי בְּנִי** - חֲבָלָה הִיא חֲבוּרָה. **פְּטוּרִין** - שֶׁאֵין כָּאן הַפְסַד מָמוֹן, שֶׁאִם הֵעִידוּ הָיָה הַבֵּן מְתַחַיֵּב מִיתָה וְלֹא מָמוֹן. **וְשֶׁחָבַל בִּי חֲבֵירִי וְשֶׁהִחְלִיק אֶת גְּדִישִׁי בְּשַׁבָּת** - שֶׁחָבַל בִּי בְּשַׁבָּת אוֹ הִחְלִיק גְּדִישִׁי בְּשַׁבָּת, דְּתַרְוַיְיהוּ חִיּוּב מִיתָה נִינְהוּ פְּטוּרִין. וְיֵשׁ מִפְרְשִׁים: שֶׁאִנַּס אִישׁ פְּלוֹנִי וּפִיתָה בִּתּוֹ - הָאב הַבָּא עַל בִּתּוֹ. וּטְעִמָּא דְּפְטוּרִין מִשּׁוּם דְּאֵיכָא חִיּוּב מִיתָה, וְאֵינוֹ בַּעַל דִּינוֹ לְתוֹבְעוֹ. אֲבָל אֲנִי כֵּן שְׁמַעְתִּי. וְאִי אִפְשַׁר לְהַעֲמִידָהּ, דְּאֲפִילּוּ בְּלֹא חִיּוּב מִיתָה נַמִּי אֵינוֹ בַּעַל דִּינוֹ לְתוֹבְעוֹ. וְהָא דְּקָתָנֵי אַחַר קִנּוּם וּפְגַם לְאַבִיהּ הוּא, אִנְסָה אַבִיהּ הֵיכָן בְּעֵי לְשַׁלּוּמֵי לַהּ? וּנְרָאֶה דְּלָא קְשָׁה מִידֵּי, דְּאִיכָא לְאוֹקְמָהּ בְּנַעֲרָה שֶׁנִּתְאָרְסָה וְנִתְגָּרְשָׁה, שִׁיּוּ לָהּ קְנָס וְקִנְסָהּ לְעַצְמָהּ (לְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי) [צָרִיךְ לְהֵיוֹתוֹ: לְרַבִּי עֲקִיבָא] כְּדִתְנַן פֶּרֶק "אֵלּוּ נְעָרוֹת" (כְּתוּבוֹת לֹה, א). וְכֵן צָרִיךְ לְפָרֵשׁ מִשְּׁנֵיתֵיהּ דְּהָתָם, דְּתַנְיָא: הַבָּא עַל בַּת פְּטוּר מִשּׁוּם שֶׁמְּתַחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ. מִיהוּ, הָא דְּקַתְנֵי הָכָא: אוֹ פִּתָּה אֶת בַּתּוֹ - לֹא אֲתֵי שְׁפִיר, שֶׁהֲרֵי מְחֻלָּה לוֹ. וְשַׁמְּעִינָא לְאוֹקְמָהּ בְּקִטְנָה דְּלֹא בַּת מְחִילָּה הִיא, וְכִרְבִּנַן דְּאַמְרֵי הָתָם: קִטְנָה יֵשׁ לָהּ קְנָס. וּלְפִירוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס אֵין לְהַקְשׁוֹת: לְמַה לָּךְ לְמִיתְנְיֵיהּ בְּסָמוּךְ עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּי הַתּוֹבֵעַ, כֵּיוָן דִּכְבָר אִשְׁמְעִינָן הָכָא? דְּסִיפָא אִשְׁמְעִינָן מִשּׁוּם שֶׁלַּח בִּיד עַבְדּוֹ, דְּאִף עַל פִּי שֶׁלּוֹחוֹ הוּא לֹא מְחַיְּיבִי. אֲלָמָא מִשְּׁבִיעַ עֵדֵי קִנְסָא חַיָּיבִין! **הָא מַנִּי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא** - וְאֵלִיבֵּיהּ לָא אַבְעִיא לִי, דְּלִדִידֵיהּ הוּי קְנָס מִמָּמוֹן כֵּיוָן דְּלָא מִיפְטַר בְּהוֹדָאָתוֹ. **אֹרַאי לְרַבָּנַן** - קוּשְׁיָא הִיא. וּמִשְּׁנֵי: כּוּלָּהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא, וְהַאי דְּקַתְנֵי הוֹדָה מִפִּי עַצְמוֹ פָּטוּר - לָאו שֶׁבְּאוֹ עֵדִים אַחַר הוֹדָאָה קַאֲמַר, אֶלָּא בְּהוֹדָאָה בְּלֹא עֵדִים. וּטְעִמָּא הוּא דְּקָא יְהִיב לְמִילְּתֵיהּ: מִשּׁוּם הָכִי הָעֵדִים חַיָּיבִין - מִשּׁוּם דְּמִמּוּנָא אִפְסֵדוּהוּ, דְּאִין מוֹדֶה בְּקִנְסָא פָּטוּר אֶלָּא כָּל זְמַן שֶׁהוֹדָה מִפִּי עַצְמוֹ, אֲבָל אִם בָּאוּ עֵדִים אַחֲרֵי כֵּן - חַיָּיב, הֲלָכָה מִמָּן גְּמוּר הוּא. **מִשְׁנָה שֶׁאֲנִי כֹּהֵן כּוּ' פְּטוּרִין** - דְּשַׁמְעִינָא קוֹל מְדַבֵּר אֶלָּא בְּעֵדוּת תְּבִיעַת מָמוֹן? **נֵאמַר כָּאן אוֹאִין** - "אוֹ רָאָה אוֹ יָדַע". **וְנֵאמַר לְהֵלֶן אוֹאִין** - בְּשִׁבּוּעַת הַפִּקָּדוֹן, "בְּפִקָּדוֹן אוֹ בְּתִשּׁוּמֵת יָד אוֹ בְּגֵזֶל אוֹ עֹשֶׁק". **אוֹאִין דְּרוֹצֵחַ** - "אוֹ בְּאִיבָּה הִכֵּהוּ" "אוֹ הִשְׁלִיךְ עָלָיו בְּצָדִיָּה". **אוֹאִין דְּסוֹטָה** - "אוֹ עָבַר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה" "אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תֶּעְבַר עָלָיו" וְגוֹ'. **וְיֵשׁ עִמָּהֶן שְׁבוּעָה** - "וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה" (בְּמִדְבַּר ה). **הָא כֵּיצַד** - שֶׁל תְּבִיעָה שֶׁהוּא חַיָּיב כּוּ'. וְלִקְמִיהּ פְּרִיךְ: אִיפּוֹךְ אֲנָא. **בְּעֵדוּת הַמִּתְקַיֶּמֶת כּוּ'** - וְאֵין לָךְ עֵדוּת בְּזוּ בְּלֹא זוּ אֶלָּא

כָּל וְחוֹמֶר: מַה בִּפְקָדוֹן שֶׁעָשָׂה בּוֹ נָשִׁים כַּאֲנָשִׁים, קְרוֹבִים כְּרְחוֹקִים, פְּסוּלִים כִּכְשֵׁרִים, וְחִיַּיב עַל כָּל

ואינו חייב אלא אחת כפני בית דין – אם השביעם בבית דין. **שלא עשה כו מושבע** – מפי אחרים כנשבע עצמו. וולקמן מפרש לה לכולה. **או או ביטוי** – "או נפש כי תשבע לבטא", "להרע או להיטיב". **שכן תחטא מתחטא** – בשניהן כתיב "תחטא" לגזרה שווה. **חטאת מחטאת** – עדות וביטוי בחטאת, אבל שבועת הפקדון באשם. **שכן חט"א במו"ד תבע"ה וכפרי"ה [ועברי"ה]** – סימן הוא: שכן חטא – "תחטא" מ"תחטא", ובשניהן חייב על המזיד. אבל ביטוי כתיב בה "ונעלם". **תבעיה וכפריה** – עדות ופקדון באין על ידי טענה וכפירה, מה שאין כן בשבועת ביטוי. **ועבריה** – עדות ופקדון שתיהן השבועות לשעבר, אבל ביטוי עיקרה להבא. **חטא"ת** שירד"ה לחומ"ש – סימן הוא: עדות וביטוי שניהן בחטאת, ובעולה ויורד, ואין בהם חומש. לאפוקי פקדון, שהוא באשם, ובקרבן קבוע, ומוסיף עליו חומש, כדכתיב (ויקרא ה) "ושילם אותו בראשו וחמשתיו יוסף עליו". **אואין דרבי אליעזר סמיך** – דאינו אלא בתביעת ממון, ואתביעת ממון גופה קאמר: יש מהן שהוא חייב ויש מהן שהוא פטור. **מאי בינייהו** – הי נינהו תביעת ממון דפטר רבי עקיבא ומחייב בהו רבי אליעזר? **לרבי אליעזר חייבין** – דגבי השבת גזילה שמענון ליה לקמן (לז, ב) דמיחייב השבה על גזילת קרקע, וקא סלקא דעתין דהוא הדין לשבועת הפקדון או לשבועת העדות. **ולרבי יוחנן דאמר משביע עדי קרקע פטור אפילו לרבי אליעזר** – וכן לשבועת הפקדון. לקמן היא בפרק "שבועת הפקדון" (שם). **איכא בינייהו עדי קנם** – לרבי אליעזר חייבין. וכן בשבועת הפקדון, דשמעינן ליה דדריש פרשת שבועת הפקדון בריבויי ומיעוטי גבי "והשיב את הגזלה". והא דאמרינן בכתובות (מב, א) גבי פקדון: יצאו אלו שהם קנס – דלא כרבי אליעזר. **ליטא רבי יוסי הגלילי** – דאמר: אין עדות מתקיימת אלא בראיה וידיעה חוץ מעדות ממון. **לית ליה דרבי אחא** – דדאין ומחייב בדדמי, כגון גמל האודר בין הגמלים, דמחייב ליה בלא ראיה בדדמי. **האודר** – בועט ברגליו. ולי נראה: כשבא ליזקק לנקיבה הוא נלחם ומכה ברגליו גמלים שסביבותיו. ולשון "אודר" נופל בתשמישי גמלים, דתניא בבכורות (ח, א): גמל אחור כנגד אחור. **דאי אית ליה דרבי אחא** – דדאין בדדמי. **דיני נפשות נמי משכחת לה** – דמתקיימת בלא ראיה, כגון הא דשמעון בן שטח, דאי דיינת ליה בדיני ממונות גבי גמל משום דבידוע שזה הרגו – הכי נמי בידוע שזה הרגו. **אלא ראיה בלא ידיעה היכי משכחת לה** – אם ראה שהרג אדם ואינו יודע מי הוה ההרוג, מי מצי מסהיד עליה? מי לא בעי למידק כו'. **קסבר רבי יוסי הגלילי** – מילתא באפי נפשה היא. והכי קאמר: מדקאמר רבי יוסי הגלילי אין שבועת העדות אלא בעדות המתקיימת בידיעה בלא ראיה וראיה בלא ידיעה, שמע מינה דסבירא ליה: משביע עדי קנס דאונס ומפתה וכפרו – פטורין.

ועדים

מושבע כנשבע ומזיד כשוגג – וליכא למימר דהיא גופה נילף בקל וחומר, דאיכא למימר: שבועת ביטוי יוכיח. ומיהו ב"מה מצינו" מצי גמר לה. ונראה דהיינו הא דפריך לקמן: ליגמר נמי שבועת פקדון משבועת העדות למושבע מפי אחרים. וכי תימא: אדרבה, נילף מביטוי – מסתברא דאיכא למילף טפי מעדות. שכן חטא תבעיה כפריה ועבריה. **הכי** גרסינן: תבעיה כפריה ועבריה – ואית דלא גרסי "ועבריה" משום דשבועת ביטוי איתא [נמי] לשעבר לרבי עקיבא. ולא נראה, דאם כן תבעיה וכפריה תרי מילי נינהו, מדקאמר הנך נפישן. ולקמן בשמעתין מוכח דחדא היא, דפריך: אדרבה מעדות הוה ליה למילף שכן חטא הדיוט בשבועה תבעיה וכפריה (אואין), ומשני: הנך נפישן, ואי חשיבי בתרי – אם כן לא נפישן.

דאי אית ליה דרבי אחא בדיני נפשות נמי משכחת לה – משמע הכא דרבי אחא אית ליה אומדנא בדיני נפשות. ותימה: דבפרק "אחד דיני ממונות" (סנהדרין לז, א) גבי: כיצד מאיימין על דיני נפשות שמא תאמרו מאומד ראיתם, ודייק בגמרא (שם לז, ב): הא בדיני ממונות אמרינן, כמאן כרבי אחא כו'. משמע דלא איירי רבי אחא בדיני נפשות! ויש לומר: דודאי מעיקרא דסלקא דעתין דלא מיתוקם כרבנן, על כרחך מוקי לה כרבי אחא, ואית לן למימר דלא איירי אלא בדיני ממונות דוקא ולא בדיני נפשות, כי היכי דתיתוקם מתניתין כוותיה. אבל לפי המסקנא דמוקי לה כרבנן מצי למימר דרבי אחא אית ליה אומדנא אפילו בדיני נפשות. אבל עוד תימה: דמשמע משום דאית ליה בדיני ממונות אית ליה נמי בדיני נפשות. ואם כן אפילו לית ליה דרבי אחא משכחת לה אומדנא בדיני נפשות לכולי עלמא, כמו שעלתה לו נשיכה על ראשו ונקב קרום של מוח, דאפילו רבנן מודו בהאי אומדנא דדמוכח בפרק "כל הנשבעין" לקמן (מו, ב) כגון שעלתה לו נשיכה על גבו ובין אצילי ידיו! ויש לומר: דהוה מצי למימר "ולטעמיך".

על פי שנים עדים – חבר היה, וכמאן דאמר (מכות ו, ב וסנהדרין ח, ב) דאין צריך התראה. ואף על פי שהיה כאן פירכוס ובלבול רוח, שהרי בחורבה היה – לא היה פוטרו בשביל כך. דדוקא גבי גלות הוא דפטרינן ליה בפרק בתרא דיבמות (קב, ב) משום דמייתרי קראי, דכתיב כמה זמנין "ויפל עליו וימות", אבל במיתת בית דין לא מיפטר בהכי. תדע, דהא אמרינן (סנהדרין נח, ב) שהיו חובשים אותו. ומיהו, מכאן יש לדחות ולאוקמיה כגון דמחייה בביתא דשישא ולא פרכיס. וכן צריך לאוקומה למאן דמוקי בפרק "אלו נערות" (כתובות לג, ב) לקרא בשוגג, ומאי "ונקה" – ונקה מגלות.

אי טריפה הרג אי שלם הרג – תימה: הא אזלינן בתר רובא, דמרובה דיקינן לה בפרק קמא דחולין (יא, א) דלא דחיישינן דלמא במקום סייף נקב הוה! ויש לומר: דמיירי כגון דאיכא קמן חד טריפה וחד שלם, דצריך לידע איזה מהם הרג.

ועדים

1 כָּל אַחַת וְאַחַת, בִּפְנֵי בֵית דִּין וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵית דִּין
2 - אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן, עֵדוּת שֶׁלֹּא עָשָׂה
3 בָּהּ נָשִׁים כַּאֲנָשִׁים, קְרוֹבִים כְּרְחוֹקִים, פְּסוּלִין כְּכְשֵׁרִים,
4 וְאֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת בִּפְנֵי בֵית דִּין - אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא
5 יְהֵא מְדַבֵּר אֶלָּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן? - מַה לְּפִקָּדוֹן שֶׁכֵּן
6 לֹא עָשָׂה בוֹ מוּשְׁבָּע כְּנִשְׁבָּע וּמֵזִיד כְּשׁוֹגֵג, תֹּאמַר
7 בְּעֵדוּת שֶׁכֵּן עָשָׂה בָּהּ מוּשְׁבָּע כְּנִשְׁבָּע וּמֵזִיד כְּשׁוֹגֵג!
8 תַּלְמוּד לוֹמַר: "תֶּחֱטָא" "תֶּחֱטָא" לִגְזֵרָה שָׁוָה, נֶאֱמַר
9 כָּאן "תֶּחֱטָא" וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "תֶּחֱטָא", מַה לְּהַלָּן אֵינוֹ
10 מְדַבֵּר אֶלָּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן, אַף כָּאן אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא
11 בִּתְבִיעַת מָמוֹן. מִתְקִיף לָהּ רַבָּה בַּר עוּלָּא: "אוֹ"
12 "אוֹ" בִּיטּוּי יוֹכִיחוּ, שֶׁהֵן "אוֹאִין" וְיֵשׁ עִמָּהֶן שְׁבוּעָה
13 וְאֵין עִמָּהֶן כֹּהֵן, וּמְדַבְּרִים שֶׁלֹּא בִּתְבִיעַת מָמוֹן? -
14 מִסְתַּבְּרָא מִפִּקָּדוֹן הָוָה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן "תֶּחֱטָא"
15 מ"תֶּחֱטָא". - אַדְּרַבָּה, מִבִּיטּוּי הָוָה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן
16 חַטָּאת מֵחַטָּאת! - אֶלָּא, מִסְתַּבְּרָא מִפִּקָּדוֹן הָוָה לֵיהּ
17 לְמֵילַף, שֶׁכֵּן חֵטְא בְּמֵזִיד תַּבְעֵיהּ וְכַפְרֵיהּ וְעַבְרֵיהּ. -
18 אַדְּרַבָּה, מִבִּיטּוּי הָוָה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן חַטָּאת שֶׁיָּרְדָה
19 לְחוֹמֶשׁ! - הָנָךְ נְפִישָׁן. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: "וְהָיָה
20 כִּי יֶאְשַׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה" - יֵשׁ מֵאֵלֶּה שֶׁהוּא חַיָּב,
21 וְיֵשׁ מֵאֵלֶּה שֶׁהוּא פָּטוּר; הָא כֵּיצַד? תְּבָעוֹ מָמוֹן -
22 חַיָּב, תְּבָעוֹ דָּבָר אַחֵר - פָּטוּר. - אֵיפּוּךְ אֲנָא! - רַבִּי
23 עֲקִיבָא אַ"אוֹאִין" דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָמִיךְ. מַאי בֵּינֵיהוּ? בֵּין
24 רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וּבֵין רַבִּי עֲקִיבָא? אִיכָּא בֵּינֵיהוּ: מְשַׁבִּיעַ
25 עֲדֵי קַרְקַע, לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר חַיָּבִין, לְרַבִּי עֲקִיבָא פְּטוּרִין.
26 וּלְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר הָתָם: מְשַׁבִּיעַ עֲדֵי קַרְקַע אֲפִילּוּ
27 לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פְּטוּרִין, הָכָא מַאי אִיכָּא בֵּין רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
28 לְרַבִּי עֲקִיבָא? - אִיכָּא בֵּינֵיהוּ: עֲדֵי קְנָס. רַבִּי יוֹסֵי
29 הַגְּלִילִי אוֹמֵר: "וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדַע" - בְּעֵדוּת
30 הַמִּתְקַיֶּמֶת בְּרִאְיָה בְּלֹא יְדִיעָה וּבִידִיעָה בְּלֹא רְאִיָּה
31 הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אָמַר לֵיהּ רַב פַּפָּא לְאַבָּיֵי: לֵימָא, רַבִּי
32 יוֹסֵי הַגְּלִילִי לֵית לֵיהּ דְּרַבִּי אַחָא? דְּתַנְיָא, רַבִּי אַחָא
33 אוֹמֵר: גְּמָל הָאוֹחֵר בֵּין הַגְּמַלִּים וְנִמְצָא גָּמָל הָרוּג
34 בְּצִידוֹ - בְּיָדוּעַ שֶׁזֶּה הֲרָגוֹ; דְּאִי אִית לֵיהּ דְּרַבִּי אַחָא -
35 בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת נַמִּי מִשְׁכַּחַתְּ לָהּ, דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח;
36 דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח: אֲרָאֶה בְּבָחֳמָה,
37 אִם לֹא רָאִיתִי אֶחָד שֶׁרָץ אַחַר חֲבֵרוֹ לְחוּרְבָּה, וְרַצְתִּי
38 אַחֲרָיו וּמְצָאתִי סַיָּף בְּיָדוֹ וְדָם מְטַפְטֵף וְהָרוּג מְפֻרְפָּר,
39 אֲמַרְתִּי לוֹ: רָשָׁע, מִי הֲרָגוֹ לָזֶה, אוֹ אֲנִי אוֹ אַתָּה? אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה שֶׁאֵין דָּמְךָ מָסוּר בְּיָדִי,
40 שֶׁהֲרֵי אָמְרָה תּוֹרָה: "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוּמַת הַמֵּת", אֶלָּא הַמָּקוֹם יְפָרַע מִמְּךָ; אָמְרוּ: לֹא זוּז מִשָּׁם עַד שֶׁנְּשָׁכוֹ נָחָשׁ
41 וּמֵת! - אֲפִילּוּ תֵּימָא אִית לֵיהּ דְּרַבִּי אַחָא, בִּשְׁלָמָא יְדִיעָה בְּלֹא רְאִיָּה מַשְׁכַּחַתְּ לָהּ, אֶלָּא רְאִיָּה בְּלֹא יְדִיעָה הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לָהּ? מִי לָא
42 בָּעֵי מֵידַע אִם גּוֹי הָרַג אוֹ יִשְׂרָאֵל הָרַג, אִם אָדָם טָרְפָה הָרַג אוֹ שֶׁלֹּם הָרַג? שְׁמַע מִינָּהּ קָסְבַר רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי: מְשַׁבִּיעַ עֲדֵי קְנָס -
43 פְּטוּר; דְּאִי סָלְקָא דַעְתָּךְ חַיָּב, נְהִי דִּידִיעָה בְּלֹא רְאִיָּה אַשְׁכַּחַן לָהּ, רְאִיָּה בְּלֹא יְדִיעָה מִי לָא בָּעֵי מֵידַע גּוֹיָה בְּעֵל בַּת יִשְׂרָאֵל בְּעֵל,
44 בְּתוּלָה בְּעֵל בְּעוּלָה בְּעֵל? יָתֵיב רַב הַמְנוּנָא קַמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה, וְיָתֵיב רַב יְהוּדָה וְקָא מִיפַּעֲיָא לֵיהּ: "מָנָה מְנִיתִיךָ בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי",

ועדים

ועדים רואין אותו מבחוץ – שאם היו מבפנים היו יודעים אם היה פרעון או הלוואה. **אתו** סהדי ואמרו דהשתין מים בצד עמוד זה אמר ריש לקיש הוחזק כפרן – ואם תאמר: בריש בבא מציעא (דף ג, א) דאמר: "מנה לי בידך" והלה אומר "אין לך בידי כלום", והעדים מעידים שחייב לו חמשים – ישלם לו החמשים וישבע על השאר. והשתא יהא הוחזק כפרן ויפרע הכל, דלא גרע עדות שהעידו שחייב חמשים מדהשתין דהכא! ויש לומר: דהכא דקאמר "לא עברתי בצד עמוד זה" משמע דבעי למימר דאם עברתי מעולם בצד עמוד זה אני חייב, ולכך הוי כפרן בכל כשהעידו עדים שהשתין בצד עמוד זה. אבל התם לא הוחזק כפרן אלא בחמשים, ואותם פורע. **כי** היכי דגמר שבועת העדות משבועת הפקדון – תימה: דלמא הא דנקט רבי שמעון במילתיה דעשה בו מושבע כנשבע בשבועת העדות, היינו משום דלבתר דקים ליה גזרה שוה הוי הכי. דהא כל כמה דלא קים ליה גזרה שוה, על כרחך ב"מה מצינו" לא מצי למילף, דאיכא למיפרך דמה לפקדון שכן עשה בו נשים כאנשים. **ליגמר** נמי שבועת הפקדון כו' – פירוש: ליגמר מיניה ב"מה מצינו" כדפירשתי לעיל. ואם תאמר: כל כמה דלא ידע הכא דמזיד כשוגג, היכי מצי גמר? הא איכא למיפרך: מה לשבועת העדות שכן עשה בו מזיד כשוגג! ויש לומר: דהשתא נמי מתרוייהו פריך, ורישא דמילתא נקט.

פקדון נמי לא כתיב ביה ונעלם – תימה: היכי מדמי פקדון לעדות? דהתם כתיב גבי ביטוי וטומאת מקדש וקדשיו דכתיב בהו "ונעלם" ובדידיה לא כתיב. דליכא למימר דאכתי לא מסיק אדעתיה עד לבסוף. מדקאמר בסמוך: אדגמר ממעילה נגמר מעדות – משמע דפשיטא ליה בעדות טפי מבפקדון מטעמא דפרישית. ומיהו יש לומר, דהא דפשיטא ליה בעדות טפי – משום דלא שייך למילף עדות ממעילה כמו פקדון, דלא דמי למעילה.

הנך נפשין – היינו, כל כמה דלא קים להו גזרה שוה ד"תחטא" אית לן למילף טפי ממעילה ב"מה מצינו" משום דנפשין. אבל לבתר דקים לן גזרה שוה – יליפנן מעדות אף על גב דהנך נפשין, כדאמרינן בפרק "ארבעה מחוסרי כפרה" (כריתות ט, א) דגזרה שוה עדיפא, דמעילה ממעילה לאו גזרה שוה היא. ותימה: כיון דרבי שמעון גמר גזרה שוה, מנא ליה לרבא בר איתי בסמוך, דקאמר: מאן תנא שבועת הפקדון לא ניתן דזונה לכפרה רבי שמעון היא? הא אין גזרה שוה למחצה! ואפילו היתה קבלה בידו, מכל מקום תקשי, דמאי טעמא דרבי שמעון? ושמא קסבר דמעילה מעילה גזרה שוה היא.

1 **וְעֵדִים רוֹאִין אוֹתוֹ מִבַּחוּץ, מַאי? אָמַר לֵיהּ רַב**
2 **הַמְנוּנָא: וְהָלְכָה מָה טוֹעֵן? אִי אָמַר: "לֹא הָיוּ דְּבָרִים**
3 **מֵעוֹלָם" - הוּחְזַק כְּפָרָן. אִי אָמַר: "אִין, שֶׁקָּלִי וְדִידִי**
4 **שָׁקְלִי" - כִּי אָתוּ עֵדִים מַאי הֲוֵי? אֲמַר לֵיהּ: הַמְנוּנָא**
5 **אַתְּ, עוּל תָּא. הַהוּא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: מָנֶה מָנַיתִי לְךָ**
6 **לְךָ בְּצַד עַמּוּד זֶה, אֲמַר לֵיהּ: לֹא עָבַרְתִּי בְּצַד עַמּוּד**
7 **זֶה. אֲתוּ תְּרֵי סָהֲדֵי אַסְהִידוּ בֵּיהּ דְּהִשְׁתִּין מַיִם בְּצַד**
8 **עַמּוּד זֶה. אֲמַר רֵישׁ לָקִישׁ: הוּחְזַק כְּפָרָן. מַתְקִיף לֵהּ**
9 **רַב נַחְמָן: הָאי דִּינָא פַּרְסָאָה הוּא! מִי קָאָמַר מֵעוֹלָם?**
10 **בְּעֵסֶק זֶה קָאָמַר לֵיהּ! אִיכָּא דְּאָמְרִי, הַהוּא דַּאֲמַר**
11 **לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: מָנֶה מָנַיתִי לְךָ בְּצַד עַמּוּד זֶה, אֲמַר**
12 **לֵיהּ: לֹא עָבַרְתִּי בְּצַד עַמּוּד זֶה מֵעוֹלָם. נְפַקוּ בֵּיהּ**
13 **סָהֲדֵי דְּהִשְׁתִּין מַיִם בְּצַד עַמּוּד זֶה. אֲמַר רַב נַחְמָן:**
14 **הוּחְזַק כְּפָרָן. אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: כָּל מִילְּתָא**
15 **דְּלָא רַמְיָא עֲלֵיהּ דְּאִינִישׁ, עָבֵיד לָהּ וְלָאו אַדַּעְתֵּיהּ.**
16 **"רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: חַיֵּיב כָּאן וְחַיֵּיב בְּפִקָּדוֹן" כו'.**
17 **מִחַכּוֹ עֲלָהּ בְּמַעֲרָבָא. מַאי חוֹכָא? דְּקָתָנֵי: מַה לְּפִקָּדוֹן**
18 **שֶׁכֵּן לֹא עָשָׂה בּוֹ מוּשְׁבָּע כְּנִשְׁבָּע מִזִּיד כְּשׁוֹגֵג; מִכְּדֵי**
19 **מוּשְׁבָּע מִפִּי עַצְמוֹ בְּעֵדוּת לְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְנָא לֵיהּ?**
20 **דְּגָמַר מִפִּקָּדוֹן, פִּקָּדוֹן נַמִּי מוּשְׁבָּע מִפִּי אֲחֵרִים נִגְמַר**
21 **מֵעֵדוּת! - וּמַאי חוֹכָא? דִּלְמָא רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּקַל וְחֹמֶר**
22 **מַיְיתֵי לָהּ: מִפִּי אֲחֵרִים חַיָּיב, מִפִּי עַצְמוֹ לֹא כָּל שֶׁכֵּן!**
23 **- אֶלָּא חוֹכָא אַמִּזִּיד כְּשׁוֹגֵג, דְּקָתָנֵי: מַה לְּפִקָּדוֹן שֶׁכֵּן**
24 **לֹא עָשָׂה בּוֹ מוּשְׁבָּע כְּנִשְׁבָּע מִזִּיד כְּשׁוֹגֵג; מִכְּדֵי מִזִּיד**
25 **גַּבֵּי עֵדוּת מְנָא לֵיהּ? דִּלְמָא כְּתִיב בֵּיהּ "וְנֶעְלַם", הָכָא**
26 **נַמִּי לָא כְּתִיב בֵּיהּ "וְנֶעְלַם"! אֲמַר לְהוּ רַב הוּנָא:**
27 **וּמַאי חוֹכָא? דִּלְמָא מִזִּיד דְּלָאו כְּשׁוֹגֵג בְּפִקָּדוֹן -**
28 **מִמְּעִילָה רַבִּי שִׁמְעוֹן גְּמַר לָהּ! - וְהֵיינוּ חוֹכָא: אַדְּגָמַר**
29 **לָהּ מִמְּעִילָה נִגְמַר לָהּ מֵעֵדוּת. - מִסְתַּבְּרָא, מִמְּעִילָה**
30 **הָוָה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן מְעִילָה מִמְּעִילָה. - אַדְּרַבָּה,**
31 **מֵעֵדוּת הָוָה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן "תֶּחֱטָא" מִ"תֶּחֱטָא"!**
32 **- מִסְתַּבְּרָא, מִמְּעִילָה הָוָה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן מְעִילָה**
33 **בְּכֹל נֶהֱנֶה בְּקָבוּעַ חוֹמֶשׁ וְאָשָׁם. - אַדְּרַבָּה, מֵעֵדוּת**
34 **הָוָה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן חֵטְא הֶדְיוֹט בִּשְׁבוּעָה תַּבִּיעָה**
35 **וְכַפֶּרֶיהָ וְ"אוֹאִין"! - הָנָךְ נַפְשִׁין. - אֶלָּא מַאי חוֹכָא?**
36 **כִּי אָתָא רַב פַּפָּא וְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ מִבֵּי רַב אָמְרִי: הַיְינוּ חוֹכָא, מִכְּדֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן**
37 **גְּזֵירָה שָׁוָה גְּמִיר, לָמָּה לֵיהּ דְּפָרִיךְ: מַה לְּפִקָּדוֹן שֶׁכֵּן לֹא עָשָׂה בּוֹ מוּשְׁבָּע כְּנִשְׁבָּע מִזִּיד כְּשׁוֹגֵג.**
38 **- וּמַאי חוֹכָא? דִּלְמָא כִּי פָּרִיךְ - מִקַּמֵּי דְּתֵיקוּם לֵיהּ גְּזֵירָה שָׁוָה, בָּתַר דְּקָמָא לֵיהּ גְּזֵירָה שָׁוָה**
39 **לָא פָּרִיךְ! - וְלָא? וְהָאֲמַר לְהוּ רָבָא בַּר אִיתַּי לְרַבָּנַן: מַאן תְּנָא שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן לֹא נִיתְּן זְרוֹנָהּ**
40 **לְכַפָּרָה? רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא! - דִּלְמָא מִזִּיד כְּשׁוֹגֵג פָּרִיךְ, דְּגָמַר לָהּ מִמְּעִילָה, דְּהָנָךְ נַפְשִׁין,**
41 **אֲבָל מוּשְׁבָּע כְּנִשְׁבָּע לָא פָּרִיךְ. - וְתֶהְדַּר עֵדוּת וְתִגְמַר לָהּ מִפִּקָּדוֹן, מִזִּיד דְּלָאו כְּשׁוֹגֵג: מַה**
42 **פִּקָּדוֹן - שׁוֹגֵג אִין, מִזִּיד לָא, אַף עֵדוּת - שׁוֹגֵג אִין, מִזִּיד לָא, כִּי הֵיכִי דְּיָלִיף פִּקָּדוֹן מִמְּעִילָה!**

וְעֵדִים רוֹאִין אוֹתוֹ מִבַּחוּץ – ולא הכיר הנתבע בהם. **הוחזק כפרן** – שהרי ראו אלו שמנה לו. ואף על פי שאינן יודעין אם הלוואה אם מתנה נעשה כפרן בדבר, שהרי אמר לו "לא היו דברים מעולם" ואין נאמן עוד בשבועה. **המנונא את עול** – אתה ראוי לייכנס לבית המדרש, שאתה מחבים את רבך. **כל מילתא דלא רמיא עליה דאינישׁ** – כי הכא, שאין לאדם לשום אל לבו כל המקומות שהוא משתין שם מים להיות זכור עליהן. **מחכו עלה במערבא** – אהא דרבי שמעון דגמר מפקדון בגזרה שוה ד"תחטא" "תחטא". **בקל וחומר מייתי לה** – מיניה וביה, ולית ליה גזרה שוה. **ממעילה נמר לה** – נאמר כאן (ויקרא ה) "ומעלה מעל", ונאמר להלן (שם) "כי תמעול מעל". **נגזרה מעדות** – לחיובא, בגזרה שוה ד"תחטא" "תחטא"! **שכן מעילה בכל נהנה בקבוע חומש ואשם** – בשניהם נאמר מעילה. ושניהם נהנהגים בכל, אבל עדות אינו נהנה אלא בראויין להעיד. ושניהם נהנו בעבירה שבידם, זה נהנה מן ההקדש וזה כפר ממון, לאפוקי עדות שלא נהנה. ושניהם בקרבן קבוע, ועדות בעולה ויורד. ושניהם בחומש ואשם, ועדות בחטאת ואין שם חומש. **שכן חטא הדיוט בשבועה תבעיה וכפריה ואואין** – בשניהם נאמר "תחטא", ודינו עם ההדיוט, אבל מעילה דינו עם ההקדש. ושניהם בשבועה, ועל ידי תביעה וכפירה הן באין, ובשניהם נאמר אואין, מה שאין כן במעילה. **הנך נפשין** – דתבעיה וכפריה חדא היא. **מכדי רבי שמעון גזרה שוה** – ד"תחטא" "תחטא" גמיר, דקתני סיפא דמילתיה: תלמוד לומר "תחטא" "תחטא" לגזרה שוה, אמאי פריך ברישא: לא עשה בו מושבע כנשבע ומזיד בשוגג? כי היכי דגמר עדות מפקדון לענין שאינו מדבר אלא מתביעת ממון, נגמר נמי פקדון מעדות למושבע כנשבע ומזיד בשוגג! **דלמא כי פריך** – שכן לא עשה בו. **מקמי דתיקום ליה גזרה שוה** – בתחלת משנתו, כשהיה בא ללמדה בבנין אב, דחייב כאן וחייב בפקדון. אבל לבתר דקמא ליה גזרה שוה ד"תחטא" "תחטא" לא שמענין ליה דפרכה. והאי דפרכה ברישא – לאו משום דסבירא ליה (הא דהוה) [דהכא הוי] גמיר גזרה שוה מרבו, אלא להודיעך בא שהוצרך גזרה שוה לבתוב, שלא תאמר: למה הוצרכנו והלא יש ללמד ב"מה מצינו". לפיכך התחיל ללמדה תחלה בבנין אב, והודיע תשובות שיש להשיב עליו, לכך הוצרכה גזרה שוה. וכן דרך תנאים וספרי וספרא. **ולא** – פריך? בתמיה. כלומר, ובתר דקמא לא הוה פריך? כלומר, דליקיף הא נמי בגזרה שוה שעשה בו מושבע כנשבע ומזיד בשוגג? **והא אמר להו רבא בר איתי כו'** – בפרק "שבועת הפקדון". **רבי שמעון היא** – דאמר: לא עשה בו מזיד בשוגג. אלמא סבירא ליה כי פריכי? והא דלא פרכה לגזרה שוה בהא פירכא בתר דקמא ליה – משום דגזרה שוה מופנה היא ואין משיבין עליה. ומשני: דלמא כי פריך מזיד בשוגג פריך. במזיד בשוגג הוא דסבירא ליה כי פירכיה קמייתא ואפילו בתר גזרה שוה, משום דגמר לה ממעילה דלא עשה בה מזיד בשוגג. וניחא ליה לגמרה ממעילה לפטורא ולא מעדות לחיובא, משום דהנך נפשין בדאמרינן לעיל: שכן מעילה בכל נהנה בקבוע חומש ואשם. אבל מושבע כנשבע – מילף יליף פקדון מעדות, ולא סבירא ליה בפירכיה מדקמא ליה גזרה שוה, וליכא חוכא. **ופרכינן: ותיהדר עדות כו'** – כלומר, דיינו חוכא: לבתר דגמר פקדון ממעילה למזיד דלאו בשוגג, היכי פריך: תאמר בעדות שעשה בו מזיד בשוגג? בתר דקמא ליה גזרה שוה ד"תחטא" "תחטא", ליהדר עדות וליליף מפקדון למזיד דלא בשוגג, דהא יליפא פקדון ממעילה! ומשני:

להכי

שבועות. שבועת העדות – פרק רביעי דף לה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"

תוספות

רש"י

ומשני: להכי כתבה כו'. **משנה** אלא על תביעת ממון בפקדון – שאילו העידוהו היו מחייבין אותו ממון. אבל זה אם העידוהו לא היה מחויב, שהיה יכול לומר "חזרני בי". **משביע אני עליכם** – כולה מתניתין מפרש בגמרא. **גמרא** ויש לו – שיש ממון עליו. **והוא עד** – שהיה עד באותה שעה. **פשיטא** – דאי לא עדים ביניהן מאי איצטריך למיתני במתניתין פטורין? **לא צריכא דקאי עליהו** – שעומד בצד עדיו. **מהו דתימא** – ודאי להנך דקיימי גביה קאמר, והרי ייחד עדיו, קא משמע לן. **תניא נמי הכי** – דאף על גב דגבייהו קאי, פטורין. **ראה סיעה של בני אדם ועדיו ביניהן** – על כרחך בדקאי גבייהו קאמר, מדקאמר סיפא: [יכול] (כו') אפילו כל העומדין כאן תלמוד לומר והוא עד. **הרי ייחד עדיו** – דכיון דאמר "עומדין כאן" – אותן העומדין אצלו ייחד וחייבין, ואי לא פריש הכי בהדיא – תנא ברישא פטורין. **אם לוא יגיד** – כתיב מלא, למדרש ביה: לו לא. **משנה מצוה אני עליכם** – בגמרא מפרש. **באל"ף דל"ת** – שם הכתוב באל"ף דל"ת. ביו"ד ה"י – שם הכתוב ארבע אותיות הכתוב ביו"ד ה"י. המקלל בכולן – מברך את השם באחד מהם, כגון "יכה פלוני את פלוני" שזה הוא חיובו בשמקלל שם בשם. חייב – מיתה. המקלל עצמו כו' – מפרש בגמרא. **יכבה ה' אלהים** – "וכן יכבה אלהים" גרס במתניתין, וכן כתוב ונקוד בסדר משנה מוגהת ודווקנית. **זו היא אלה** – אם אמר לעדים אחד מן המקראות שבקללות: "יכבה השם בשחפת וגו' אם לא תעידוני". וכן "יכבה השם" – כגון שהיה אחד קורא קללות שבתורה, ואמר לעדים: "כן יכבה אם לא תעידוני" – זו היא אלה, דהא כתיב בהם "בכל אלות הברית". **אל יכך** – אם תעידוני, או: יברכך אם תעידוני, (וכפר) [וכפרו]. **רבי מאיר מחייב** – מכלל לאו אתה שומע הן: אל יכבה אם תעידוני, ואם לא תעידוני יכך. **גמרא בצוואה האמורה בתורה** – "אלה המצות" (כתב) [דכתיב] בפרשת נדרים (ויקרא כז). **כובלכם** – לשון אסירה "בבבלי ברזל" (תהלים קמט). **אוסרכם אני בשבועה** – מזכיר את השם באחד מכל הלשונות הללו.

1 לְהָכִי כְּתְבַהּ רַחֲמָנָא לְעֵדוּת גַּבֵּי שְׁבוּעַת בִּיטּוּי וְגַבֵּי
2 טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדְשָׁיו, דִּבְכוּלָּן נֶאֱמַר בָּהֶן "וְנֶעְלַם"
3 וְכָאן לֹא נֶאֱמַר בָּהֶן "וְנֶעְלַם", לְחַיֵּב עַל הַמַּזִּיד כְּשׁוֹגֵג.
4 **מִשְׁנָה** "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא תְבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי
5 שֶׁאָמַר אִישׁ פְּלוֹנִי לִיתֵּן לִי מָאתַיִם זוּז, וְלֹא נָתַן" - הֲרֵי
6 אֵלּוּ פְּטוּרִים, שֶׁאֵין חַיָּבִין אֶלָּא עַל תְּבִיעַת מָמוֹן
7 בִּפְקָדוֹן. "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּשֶׁתִּדְעוּ לִי עֵדוּת,
8 שֶׁתָּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי" - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִים, מִפְּנֵי שֶׁקְּדָמָה שְׁבוּעָה לְעֵדוּת. עָמַד בְּבֵית הַכְּנֶסֶת
9 וְאָמַר: "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם שֶׁאִם אַתֶּם יוֹדְעִין לִי עֵדוּת, שֶׁתָּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי" - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין
10 עַד שֶׁיְּהֵא מִתְכַּוֵּין לָהֶם. אָמַר לִשְׁנַיִם: "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִישׁ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי שֶׁאִם אַתֶּם יוֹדְעִין
11 לִי עֵדוּת שֶׁתָּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי", - "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת", וְהֵם יוֹדְעִין לוֹ עֵדוּת עַד
12 מִפִּי עֵד, אוֹ שֶׁהָיָה אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין. שָׁלַח בְּיַד עֲבָדוֹ, אוֹ שֶׁאָמַר
13 לָהֶן הַנִּתְבָּע: "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם שֶׁאִם אַתֶּם יוֹדְעִין לוֹ עֵדוּת, שֶׁתָּבוֹאוּ וּתְעִידוּהוּ" - הֲרֵי אֵלּוּ
14 פְּטוּרִין, עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּי הַתּוֹבֵעַ. **גמרא** תְּנוּ רַבָּנַן: "מַשְׁבִּיעֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא תְבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי
15 שֶׁאָמַר אִישׁ פְּלוֹנִי לִיתֵּן לִי מָאתַיִם זוּז, וְלֹא נָתַן", יָכוֹל יְהוּ חַיָּבִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "הֶחֱטָא"
16 "הֶחֱטָא" לִגְזֵרָה שָׁוָה, נֶאֱמַר כָּאן "הֶחֱטָא", וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "הֶחֱטָא", מַה לְּהַלָּן בְּתְבִיעַת מָמוֹן
17 וְיֵשׁ לוֹ, אַף כָּאן בִּתְבִיעַת מָמוֹן וְיֵשׁ לוֹ. "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּשֶׁתִּדְעוּ לִי עֵדוּת" כו'. תְּנוּ רַבָּנַן:
18 "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּשֶׁתִּדְעוּ לִי עֵדוּת שֶׁתָּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי", יָכוֹל יְהוּ חַיָּבִין? תַּלְמוּד לוֹמַר:
19 "וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע", מִי שֶׁקְּדָמָה עֵדוּת לִשְׁבוּעָה, וְלֹא שֶׁקְּדָמָה
20 שְׁבוּעָה לְעֵדוּת. "עָמַד בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְאָמַר מַשְׁבִּיעֲנִי עֲלֵיכֶם". אָמַר שְׁמוּאֵל: אֲפִילּוּ עֵדָיו בֵּינֵיהֶן.
21 - פְּשִׁיטָא! - לָא צְרִיכָא דְּקָאֵי עִילָּוֵיהוּ, מַהוּ דְּתֵימָא: כְּמַאן דְּאָמַר לְהוּ דְּמִי, קָא מַשְׁמַע לָן.
22 תַּנְיָא נַמִּי הָכִי: רָאָה סִיעָה שֶׁל בְּנֵי אָדָם עוֹמְדִין וְעֵדָיו בֵּינֵיהֶן, וְאָמַר לָהֶן: "מַשְׁבִּיעֲנִי עֲלֵיכֶם
23 אִם אַתֶּם יוֹדְעִין לִי עֵדוּת, שֶׁתָּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי", יָכוֹל יְהוּ חַיָּבִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְהוּא עֵד",
24 וַהֲרֵי לֹא יִיחֵד עֵדָיו. יָכוֹל אֲפִילּוּ אָמַר "כָּל הָעוֹמְדִין כָּאן"? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְהוּא עֵד", וַהֲרֵי
25 יִיחֵד עֵדָיו. "אָמַר לִשְׁנַיִם מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם". תְּנוּ רַבָּנַן: אָמַר לִשְׁנַיִם: "מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם
26 פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי אִם אַתֶּם יוֹדְעִין לִי עֵדוּת, שֶׁתָּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי", וְהֵן יוֹדְעִין לוֹ עֵדוּת עַד מִפִּי עֵד,
27 אוֹ שֶׁהָיָה אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל, יָכוֹל יְהוּ חַיָּבִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אִם לוֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ",
28 בְּרֵאוּיִן לְהַגָּדָה הַכָּתוּב מְדַבֵּר. "שָׁלַח בְּיַד עַבְדּוֹ" וכו'. תְּנוּ רַבָּנַן: שָׁלַח בְּיַד עַבְדּוֹ, אוֹ שֶׁאָמַר לָהֶן הַנִּתְבָּע: "מַשְׁבִּיעֲנִי עֲלֵיכֶם שֶׁאִם אַתֶּם
29 יוֹדְעִין לוֹ עֵדוּת, שֶׁתָּבוֹאוּ וּתְעִידוּהוּ", יָכוֹל יְהוּ חַיָּבִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אִם לֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ". מַאי תַּלְמוּדָא? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: "אִם
30 לוֹא יַגִּיד" כְּתִיב, אִם לוֹ לֹא יַגִּיד - וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ, וְאִם לְאַחֵר לֹא יַגִּיד - פָּטוּר. **משנה** "מַשְׁבִּיעֲנִי (אֲנִי) עֲלֵיכֶם", "מְצַוֶּה אֲנִי עֲלֵיכֶם",
31 "אוֹסְרְכֶם אֲנִי" - הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִין; בְּ"שֵׁמַיִם וּבְאָרֶץ" - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין; בְּ"אֶלֶף דָּלֶת", בְּ"יוֹד הֵי", בְּ"שַׁדַּי", בְּ"צְבָאוֹת", בְּ"חָנּוּן וְרַחוּם",
32 בְּ"אֶרֶךְ אַפַּיִם", בְּ"רַב חֶסֶד", וּבְכָל הַכִּנּוּיִין - הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִין. הַמְקַלֵּל בְּכוּלָּן - חַיָּב, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. הַמְקַלֵּל אָבִיו
33 וְאִמּוֹ בְּכוּלָּן - חַיָּב, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. הַמְקַלֵּל עַצְמוֹ וַחֲבֵירוֹ בְּכוּלָּן - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. "יַכֶּה ה' אֱלֹהִים", "כֵּן "יַכֶּה
34 אֱלֹהִים" - זוֹ הִיא אָלָה הַכְּתוּבָה בַּתּוֹרָה. "אַל יַכֶּךָּ", וְ"יְבָרֶכְךָ", וְ"יֵיטִיב לְךָ" - רַבִּי מֵאִיר מְחַיֵּב, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. **גמרא** "מַשְׁבִּיעֲנִי
35 עֲלֵיכֶם". מַאי קָאָמַר? אָמַר רַב יְהוּדָה, הָכִי קָאָמַר: מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם בַּשְּׁבוּעָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה, מְצַוֶּה אֲנִי עֲלֵיכֶם בַּצַּוָּאָה הָאֲמוּרָה
36 בַּתּוֹרָה, אוֹסְרְכֶם אֲנִי בְּאִיסּוּר הָאָמוּר בַּתּוֹרָה. אָמַר לֵיהּ רַבִּי חִיָּא: "כּוֹבְלְכֶם אֲנִי" - הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִין, כּוֹבֵל
37 בְּאוֹרַיְיתָא מִי כְּתִיב? אֶלָּא אָמַר אַבָּיֵי, הָכִי קָאָמַר: מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם בִּשְׁבוּעָה, מְצַוֶּה אֲנִי עֲלֵיכֶם בְּשְׁבוּעָה, אוֹסְרְכֶם אֲנִי בִּשְׁבוּעָה.
38 כּוֹבְלְכֶם אֲנִי בִּשְׁבוּעָה. "בְּאֶלֶף דָּלֶת, בְּיוֹד הֵי, בְּשַׁדַּי, בְּצְבָאוֹת, בְּחָנּוּן וְרַחוּם, בְּאֶרֶךְ אַפַּיִם, בְּרַב חֶסֶד". לְמִימְרָא, דְּ"חָנּוּן" וְ"רַחוּם" שְׁמוֹת
39 נִינְהוּ? וּרְמִינְהִי: יֵשׁ שְׁמוֹת שֶׁנִּמְחָקִין, וְיֵשׁ שְׁמוֹת שֶׁאֵין נִמְחָקִין, כְּגוֹן: "אֵל", "אֱלֹהֶיךָ", "אֱלֹהִים", "אֱלֹהֵיכֶם",
40 "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה", "אֶלֶף דָּלֶת", וְ"יוֹד הֵי", "שַׁדַּי", "צְבָאוֹת" - הֲרֵי אֵלּוּ אֵין נִמְחָקִין; אֲבָל "הַגָּדוֹל", "הַגִּבּוֹר", "הַנּוֹרָא", "הָאַדִּיר",
41 וְ"הַחָזָק", וְ"הָאֲמִיץ", "הָעַזּוּז", "חָנּוּן" וְ"רַחוּם", "אֶרֶךְ אַפַּיִם", וְ"רַב חֶסֶד" - הֲרֵי אֵלּוּ נִמְחָקִין! אָמַר אַבָּיֵי: מִתַּתִּיתִין - בְּמִי שֶׁהוּא חָנּוּן,

או שהיה אחד מהן קרוב או פסול הרי אלו פטורין – אף על גב דכבר שמענו דאין נוהגת אלא בראוין להעיד, איצטריך למיתני הכא, דאפילו אם יש שלשה עדים השנים כשרים – פטורין, דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה. מתוספות הרב רבינו משה. **באלף** דלת ביוד ה"י – אף על גב דהתוגה את השם באותיותיו אין לו חלק כו', שמא כיון שאינו מתכוין לשם מותר. גם זה מתוספות רבינו משה.

בפירוש רבינו חננאל גרס: [שייך לעמוד ב] א"ד מן השם אינו נמחק. ותימה: דמאי שנא מצ"ב מצבאות וש"ד משדי דנמחקין לפי שאין שם בפני עצמו? ושמא משום דשם המיוחד הוא יש להחמיר בו יותר. [שייך לעמוד ב] **הכי גרסינן:** אין הלכה כרבי יוסי. ואיצטריך דלא תימא נימוקו עמו. וכן [גרס] רבינו חננאל.

באחרונה שביחנו – שבכולן לא כתב "אם אחדל" אלא באחרונה, דכתיב "האוסיף לצאת למלחמה עם בני בנימין אחיי אם אחדל". **דקטלא** חד משיתא בעלמא כו' – בהרצאת למלחמת הרשות קאמר. **מה** כאן שבועה – תימה: ותיפוק לי משבועת הפקדון מגזרה שוה ד"תחטא"? וכי תימא דעיקר דאיצטריך למילף מה כאן בשם כו', אכתי לקמן דפריך לרבנן: אלה דשבועה היא מנא להו, ליגמר מפקדון.

בְּמִי שֶׁהוּא רַחוּם קָאָמַר. אָמַר לֵיהּ רָבָא: אִי הָכִי, "בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ" נַמִּי, בְּמִי שֶׁהַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ שֶׁלּוֹ קָאָמַר! - הָכִי הָשְׁתָּא?! הָתָם כֵּיוָן דְּלִיכָּא מִידֵי אַחֲרִינָא דְּאִיקְרֵי רַחוּם וְחַנּוּן, וַדַּאי בְּמִי שֶׁהוּא חַנּוּן, וַדַּאי בְּמִי שֶׁהוּא רַחוּם קָאָמַר, הָכָא כֵּיוָן דְּאִיכָּא שָׁמַיִם וְאָרֶץ, בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ קָאָמַר. תָּנוּ רַבָּנַן: כָּתַב אֶלֶף לְמֶד מֵ"אֱלֹהִים", "יה" מ"יי" - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ נִמְחָק. שִׁין דָּלֶת מִ"שַׁדַּי", אֶלֶף דָּלֶת מִ"אֲדֹנָי", צָדֵי בֵּית מִ"צְבָאוֹת" - הֲרֵי זֶה נִמְחָק; רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: "צְבָאוֹת" כּוּלּוֹ נִמְחָק, שֶׁלֹּא נִקְרָא צְבָאוֹת אֶלָּא עַל שֵׁם יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהוֹצֵאתִי אֶת צְבָאתִי אֶת עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם". אָמַר שְׁמוּאֵל: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. תָּנוּ רַבָּנַן: כָּל הַמְּפַלֵּל לְשֵׁם, בֵּין מִלְּפָנָיו וּבֵין מִלְּאַחֲרָיו - הֲרֵי זֶה נִמְחָק. לְפָנָיו כֵּיצַד? "לַיי" - ל' נִמְחָק, "בַּיי" - ב' נִמְחָק, "יַיי" - ו' נִמְחָק, "מַיי" - מ' נִמְחָק, "שַׁיי" - ש' נִמְחָק, "הַיי" - ה' נִמְחָק, "כַּיי" - כ' נִמְחָק; לְאַחֲרָיו כֵּיצַד? "אֱלֹהֵינוּ" - נ"ו נִמְחָק, "אֱלֹהֵיהֶם" - ה"ם נִמְחָק, "אֱלֹהֵיכֶם" - כ"ם נִמְחָק. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: לְאַחֲרָיו אֵינוֹ נִמְחָק, שֶׁכְּבָר קִדְּשוֹ הַשֵּׁם. אָמַר רַב הוּנָא: הֲלָכָה כַּאֲחֵרִים. (אַבְרָהָם דְּלִטְיָא לְבָנוֹת בְּגִבְעַת בְּנְיָמִן שְׁלֹמֹה דְּנִיאֵל, סִימָן) כָּל שֵׁמוֹת הָאֲמוּרִים בַּתּוֹרָה בְּאַבְרָהָם קֹדֶשׁ, חוּץ מִזֶּה שֶׁהוּא חוֹל, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֹּאמֶר יי' אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ"; חֲנִינָא בֶּן אָחִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי אָמְרוּ: אַף זֶה קֹדֶשׁ. כְּמַאן אָזְלָא הָא דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: גְּדוֹלָה הַכְנָסַת אוֹרְחִין יוֹתֵר מֵהַקְבָּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה, כְּמַאן? כְּאוֹתוֹ הַזּוּג. כָּל שֵׁמוֹת הָאֲמוּרִים בְּלוֹט חוֹל, חוּץ מִזֶּה שֶׁהוּא קֹדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֹּאמֶר לוֹט אֲלֵהֶם אַל נָא אֲדֹנָי הִנֵּה נָא מָצָא עַבְדְּךָ חֵן בְּעֵינֶיךָ" וגו', מִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ לְהָרְחִיוֹת וּלְהַחֲיוֹת זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כָּל שֵׁמוֹת הָאֲמוּרִים בְּנָבוֹת קֹדֶשׁ, בְּמִיכָה - חוֹל; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בְּנָבוֹת - קֹדֶשׁ. בְּמִיכָה - יֵשׁ מֵהֶן חוֹל וְיֵשׁ מֵהֶן קֹדֶשׁ; אֶלֶף לְמֶד - חוֹל, יוֹד הֵי - קֹדֶשׁ, חוּץ מִזֶּה שֶׁאֶלֶף לְמֶד וְהוּא קֹדֶשׁ: "כָּל יְמֵי הֱיוֹת בֵּית הָאֱלֹהִים בְּשִׁילֹה". כָּל שֵׁמוֹת הָאֲמוּרִים בְּגִבְעַת בְּנְיָמִן - רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: חוֹל, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: קֹדֶשׁ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: וְכִי מַבְטִיחַ וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: מַה שֶׁהִבְטִיחַ עָשָׂה, וְהֵם לֹא בִּיחֲנוּ אִם לְנִצּוֹחַ אִם לְנַצֵּחַ; בְּאַחֲרוֹנָה שֶׁבִּיחֲנוּ - הִסְכִּימוּ עַל יָדָן, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּפִנְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן (הַכֹּהֵן) עֹמֵד לְפָנָיו בַּיָּמִים הַהֵם לֵאמֹר הַאוֹסִף עוֹד לָצֵאת לַמִּלְחָמָה עִם [בְּנֵי] בִנְיָמִן אָחִי אִם אֶחְדָּל" וגו'. כָּל שְׁלֹמֹה הָאֲמוּרִין בְּשִׁיר הַשִּׁירִים קֹדֶשׁ, שִׁיר לִמְי שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ, חוּץ מִזֶּה: "בְּרִמֹּי שֶׁלִּי לְפָנַי הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה" - שְׁלֹמֹה לְדִידֵיהּ, "וּמָאתַיִם לְנֹטְרִים אֶת פִּרְיוֹ" - רַבָּנַן; וְיֵשׁ אוֹמְרִים, אַף זֶה חוֹל: "הַנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים". - אַף זֶה וְלָא מִיבְּעֵי הָאִיךְ? אֶלָּא הָא דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: מַלְכוּתָא דְּקַטְלָא חַד מִשִּׁיתָא בְּעָלְמָא לָא מִיעַנְּשָׁא, שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּרִמֹּי שֶׁלִּי לְפָנַי הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה" - לְמַלְכוּתָא דְּרִקְיָעָא, "וּמָאתַיִם לְנֹטְרִים אֶת פִּרְיוֹ" - לְמַלְכוּתָא דְּאַרְעָא; שְׁמוּאֵל לָא מִיעַנְּשָׁא, שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּרִמֹּי שֶׁלִּי לְפָנַי הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה" - דְּ"מִטָּתוֹ", וּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר כֵּיצַד אוֹמְרִים! - אֶלָּא הָכִי קָאָמַר, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: זֶה - קֹדֶשׁ, וְזֶה הוּא חוֹל - דְּ"מִטָּתוֹ", כָּל מַלְכָיָא דִּי אֱלָהּ שְׁמַיָּא לָא מִיעַנְּשָׁא. כָּל מַלְכָיָא הָאֲמוּרִים בְּדָנִיאֵל חוֹל, חוּץ מִזֶּה שֶׁהוּא קֹדֶשׁ: "אַנְתְּ מַלְכָּא דִּי אֱלָהּ שְׁמַיָּא מַלְכוּתָא חִסְנָא וְתָקְפָּא וְיַקָּרָא יְהַב לָךְ"; וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אַף זֶה קֹדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: "מָרִי חֶלְמָא לְשַׂנְאָךְ וּפִשְׁרֵהּ לְעָרָךְ", לְמַאן קָאָמַר? אִי לְמַלְכָא דַּעֲתָךְ לְנִבּוּכַדְנֶצַּר קָאָמַר לֵיהּ, שַׂנְאוֹתֵיהּ מַאי נִינְהוּ - יִשְׂרָאֵל, מִילְּטָא קָא לֵיטֵי לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל? - וְתַנָּא קַמָּא סָבַר: שׂוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל אִיכָּא, שׂוֹנְאֵי גּוֹיִם לֵיכָּא? "וּבְכָל בְּנוּיָיו - הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּיבִין" כו'. וּרְמִינְהוּ: "יִתֵּן ה' אוֹתְךָ לְאָלָה וּלְשְׁבוּעָה" - מַה תַּלְמוּד לוֹמַר? וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר: "וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בִּשְׁבֻעַת הָאָלָה"! לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר: "וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה", נֶאֱמַר כָּאן "אָלָה" וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "אָלָה", מַה לְּהַלָּן שְׁבוּעָה אַף כָּאן שְׁבוּעָה, מַה לְּהַלָּן בְּשֵׁם אַף כָּאן בְּשֵׁם; אֲמַר אַבַּיֵי, לָא קַשְׁיָא: הָא רַבִּי חֲנִינָא בַּר אִידִי, הָא רַבָּנַן; דְּתַנְיָא, רַבִּי חֲנִינָא בַּר אִידִי אוֹמֵר: הוֹאִיל וְאָמְרָה תּוֹרָה הַשְּׁבֻעָה וְאַל תִּשָּׁבַע, קַלֵּל וְאַל תְּקַלֵּל, מַה הַשְּׁבֻעָה בְּשֵׁם - אַף לֹא תִּשָּׁבַע בְּשֵׁם, מַה קְּלָלָה בְּשֵׁם - אַף לֹא תְּקַלֵּל בְּשֵׁם. וְרַבָּנַן, אִי גְּמִירִי גְּזֵירָה שָׁוָה - נִיבְּעֵי שֵׁם הַמְיוּחָד, אִי לָא גְּמִירִי גְּזֵירָה שָׁוָה - אָלָה דִּשְׁבוּעָה הִיא מְנָא לְהוּ? - נָפְקָא לְהוּ מִדְּתַנְיָא: "אָלָה" - אֵין אָלָה אֶלָּא לְשׁוֹן שְׁבוּעָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר "וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בִּשְׁבוּעַת הָאָלָה". הָתָם "שְׁבוּעַת הָאָלָה" כְּתִיב! הָכִי קָאָמַר: "אָלָה" - אֵין אָלָה אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בִּשְׁבֻעַת הָאָלָה".

ומנין

וחוא

שאינה בקללה לא משתמע מהכא.

הכי

הכי גרסינן: מנין לעשות שבועה שאין עמה אלה כשבועה שיש עמה אלה – כך שנויה בתורת כהנים. ובמסכת סוטה מפרשה בפרק "היה מביא את מנחתה" (יח, א): היכי דמי שבועה שיש עמה אלה? "שבועה שלא נטמאת ואם נטמאת יבאו בך". **ושמעה אלה ושמעה קול** – מדהוה ליה למכתב "ושמעה אלה" שמעת מינה דהיא שבועה (כל שיש בה אלה, וכתב "קול אלה" יתירא, לדרשא אתא, לחייבה באחת משתי הקולות. **ויבא אותו באלה** – נבוכדנצר את צדקיהו. **ארור בו נידוי בו שבועה בו קללה** – כל לשונות הללו הוא משמש, וצריך לפרוש ממנו אם אמר חכם ארור בלשון נידוי, ואם אמר אדם לחבירו לשם שבועה וקבלו עליו – שבועה היא, והמקלל את חבירו בלשון "ארור הוא לה'" – קללה היא, וחייב המקלל. **ודלמא תרתי עבד** – אבל "ארור" לאו לשון שבועה הוא. **אמן בו שבועה** – הענוה "אמן" אדר שבועה – כמוציא שבועה מפיו. **כו קבלת דברים** – האומר לחבירו "על מנת שתקיים לי תנאי כך וכך", ואמר "אמן" – קבל דבריו וחייב לקיים תנאו. **כו אמנת דברים** – וראוי לענות "אמן" על דבר תפלה ותחנה, שהוא לשון מאמן הדברים, שיהא רצון שיהא אמת כן. **ואמרה האשה אמן אמן** – דאי לאו כמוציאה שבועה דמיא אמאי מבדקה? אפילו מושבע מפי אחרים אין כאן, שהרי לא אמרה כלום אחר שבועה. ולא דמיא ל"משביעני עליכם" שהם כופרין אחר שבועה ועונין על דבריו "אין אנו יודעין לך עדות". **לאו שבועה** – כדמסיים ואזיל, שאמר או "לאו לאו" תרי זימני, או "הן הן" תרי זימני – דרי היא בשבועה, מאחר (שהחזיק) [שהחזיר] דבריו. **איש כי יקלל** – מה תלמוד לומר? מאחר שעתיד לכתוב "ונקב שם ה' מות יומת", ליכתוב "איש איש כי יקוב שם ונשא חטאו ויומת"? **על שם מיוחד** – בן ארבע אותיות דיו"ד ה"י. **באזהרה** – "אלהים לא תקלל" (שמות כב). **בנקבו שם יומת כו'** – קרא יתירא הוא, ותניהו ענין למקלל אביו (ואמו), שאינו חייב עד שיקללם בשם המיוחד. **ודברי הכל** – דלא תימא: הואיל וקרא יתירא הוא לרבות – תניהו ענין לרבות אף המקלל עצמו וחבירו. אלא דוקא קאמר רבי מנחם, לרבות מקלל אביו שהוא בסקילה כמברך את השם, אבל בעצמו וחבירו דלאו בעלמא הוא – לא תילף מהכא. **לא תקלל חרש** – ומרבינן מיניה בסנהדרין (סו, א) כל שהוא בעמך. **ויתיב וקאמר מתניתין כדתנן** – רב כהנא היה שונה משנתנו כמות שהיא שנויה: "יכבה וכן יכבה". **אמר ליה** – רב יהודה: בְּגַה, הפוך דבריך כנגד אחרים, אמור "יכהו וכן יכהם" שלא תקללני. **ויתיב וקאמר גם אל יתצך לנצח** – את המקרא הזה היה דורש, שנאמר בדואג בספר תהלים. **כגה** – ואמור "יתצהו". **והא ליה לרבי מאיר כו'** – דתנן במסכת קדושין (סא, א) רבי מאיר אומר: כל תנאי שאינו כפול כתנאי דבני גד ובני ראובן אינו תנאי, ואי לא בפליה לא אמרינן: מכלל זה אתה שומע את זה. **והרי סוטה דאיסורא** – ופרכינן מינה לרבי מאיר כו' דתנן במסכת קדושין, מדכתיב "אם לא שטית הנקי", ופשיטא לן דלא הוצרכנו לברך את הסוטות, ולא נאמר אלא לשמוע לאו מכלל הן, קללה מכלל ברכה, שאם שטית לא תנקי, אלמא לא בעינן בפליה. ומשני רבי תנחום: "הנקי" כתיב בלא יו"ד, כמו "חנקי", וקאי אקרא דבתריה דכתיב "ואת כי שטית" למשמע הכי: חנקי ממים המארירים האלה ואת כי שטית. אלמא, אי לא "הנקי" – מכלל הן אתה שומע לאו לא אמרינן.

שתויי

ומִנַּיִן לַעֲשׂוֹת אָלָה שֶׁאֵין עִמָּהּ שְׁבוּעָה כְּאָלָה שֶׁיֵּשׁ עִמָּהּ שְׁבוּעָה, וּשְׁבוּעָה שֶׁאֵין עִמָּהּ אָלָה כְּשְׁבוּעָה שֶׁיֵּשׁ עִמָּהּ אָלָה? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה", וְשָׁמְעָה אָלָה, וְשָׁמְעָה קוֹל. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: מִנַּיִן לְאָלָה שֶׁהִיא שְׁבוּעָה? שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיָּבֵא אֹתוֹ בְּאָלָה" וגו', וּכְתִיב: "וְגַם בַּמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶצַּר מָרַד אֲשֶׁר הִשְׁבִּיעוּ בֵּאלֹהִים". תָּנָא: "אָרוּר" - בּוֹ נִידוּי, בּוֹ קְלָלָה, בּוֹ שְׁבוּעָה. בּוֹ נִידוּי - דִּכְתִיב: "אוֹרוּ מֵרוֹז אָמַר מַלְאַךְ ה' אָרוֹ אָרוֹר יֹשְׁבֶיהָ", וְאָמַר עוּלָּא: בְּאַרְבַּע מֵאָה שִׁפּוּרֵי שְׁמַתְּיהִ בָּרָךְ לְמֵרוֹז. בּוֹ קְלָלָה - דִּכְתִיב: "וְאֵלֶּה יַעֲמְדוּ עַל הַקְּלָלָה", וּכְתִיב: "אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל" וגו'. בּוֹ שְׁבוּעָה - דִּכְתִיב "וַיַּשְׁבַּע יְהוֹשֻׁעַ בָּעֵת הַהִיא לֵאמֹר אָרוּר הָאִישׁ לִפְנֵי ה'" וגו'. - וְדִלְמָא תְּרֵתֵי עֲבַד לְהוּ, אַשְׁבְּעִינְהוּ וְלְיַיטִינְהוּ! אֶלָּא מֵהָכָא: "וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל נִגַּשׁ בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאֶל שָׁאוּל אֶת הָעָם לֵאמֹר אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יֹאכַל" וגו', וּכְתִיב: "וְיהוֹנָתָן לֹא שָׁמַע בְּהַשְׁבִּיעַ אָבִיו אֶת הָעָם". - וְדִלְמָא הָכָא נַמִי תְּרֵתֵי עֲבַד לְהוּ, אַשְׁבְּעִינְהוּ וְלְיַיטִינְהוּ! - מִי כְּתִיב "וְאָרוּר"? הָשְׁתָּא דְּאָתֵית לְהָכִי, הָתָם נַמִי לָא כְּתִיב "וְאָרוּר".

אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא: "אָמֵן" - בּוֹ שְׁבוּעָה, בּוֹ קַבָּלַת דְּבָרִים, בּוֹ הַאֲמָנַת דְּבָרִים. בּוֹ שְׁבוּעָה - דִּכְתִיב "וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן". בּוֹ קַבָּלַת דְּבָרִים - דִּכְתִיב "אָרוּר לֹא יָקִים אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן". בּוֹ הַאֲמָנַת דְּבָרִים - דִּכְתִיב "וַיֹּאמֶר יִרְמְיָה [הַנָּבִיא] (אֶל חֲנַנְיָהוּ) אָמֵן כֵּן יַעֲשֶׂה ה' יָקֵם ה' אֶת דְּבָרֶיךָ". אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: "לָאו" שְׁבוּעָה, "הֵן" שְׁבוּעָה. - בִּשְׁלָמָא "לָאו" שְׁבוּעָה. - וְכִתִיב: "וְלֹא יִהְיֶה עוֹד הַמַּיִם לְמַבּוּל", וּכְתִיב "כִּי מֵי נֹחַ זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי". אֶלָּא "הֵן" שְׁבוּעָה מְנָא לָן? - סְבְרָא הוּא, מִדְּ"לָאו" שְׁבוּעָה, "הֵן" נַמִי שְׁבוּעָה. אָמַר רָבָא: וְהוּא דַּאֲמַר "לָאו" "לָאו" תְּרֵי זִימְנֵי, וְהוּא דַּאֲמַר "הֵן" "הֵן" תְּרֵי זִימְנֵי; דִּכְתִיב: "וְלֹא יִכָּרֵת כָּל בָּשָׂר עוֹד מִמֵּי הַמַּבּוּל" "וְלֹא יִהְיֶה עוֹד הַמַּיִם לְמַבּוּל", וּמִדְּ"לָאו" תְּרֵי זִימְנֵי, "הֵן" נַמִי תְּרֵי זִימְנֵי. "הַמְקַלֵּל בְּכוּלָּן - חַיָּיב, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין". תָּנוּ רַבָּנַן: "אִישׁ [אִישׁ] כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא חֶטְאוֹ" - מַה תַּלְמוּד לוֹמַר? וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר: "וְנֹקֵב שֵׁם ה' מוֹת יוּמָת"! יָכוֹל לֹא יְהֵא חַיָּיב אֶלָּא עַל שֵׁם הַמְיוּחָד בִּלְבַד, מִנַּיִן לְרַבּוֹת אֶת הַכִּינּוּיִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו" וגו', מִכָּל מָקוֹם, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַל שֵׁם מְיוּחָד - בְּמִיתָה, וְעַל הַכִּינּוּיִין - בְּאַזְהָרָה. "וְהַמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ" וכו'. מַאן חֲכָמִים? רַבִּי מְנַחֵם בַּר יוֹסִי; דְּתַנְיָא, רַבִּי מְנַחֵם בַּר יוֹסֵי אוֹמֵר: "בְּנָקְבוֹ שֵׁם יוּמָת" - מַה תַּלְמוּד לוֹמַר שֵׁם? לִימֵּד עַל הַמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ, שֶׁאֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיְּקַלְּלֵם בְּשֵׁם. "וְהַמְקַלֵּל עַצְמוֹ וַחֲבֵירוֹ" כו'. אָמַר רַבִּי יַנַּאי: וְדִבְרֵי הַכֹּל. עַצְמוֹ - דִּכְתִיב: "רַק הִשָּׁמֶר לְךָ וּשְׁמֹר נַפְשְׁךָ מְאֹד", כְּדְרַבִּי אֶבְיָן אָמַר רַבִּי אֵילָעָא, דְּאָמַר: כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "הִשָּׁמֵר" "פֶּן" וְ"אַל" - אֵינוֹ אֶלָּא לֹא תַּעֲשֶׂה. וַחֲבֵירוֹ - דִּכְתִיב: "לֹא תִקְלֵל חֵרֵשׁ". "יַכֶּה ה' אֱלֹהִים", וְכֵן "יַכֶּכָה אֱלֹהִים" - זוֹ הִיא אָלָה הַכְּתוּבָה בַּתּוֹרָה". יָתֵיב רַב כָּהֲנָא קַמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה, וְיָתֵיב וְקָאָמַר הָא מַתְנִיתִין כְּדְתַנָּן. אָמַר לֵיהּ: כַּגַּה. יָתֵיב הַהוּא מְרַבָּנַן קַמֵּיהּ דְּרַב כָּהֲנָא, וְיָתֵיב וְקָאָמַר: "גַּם אֵל יִתְצְךָ לָנֶצַח יַחְתְּךָ וְיִסָּחֲךָ מֵאֹהֶל וְשָׁרְשְׁךָ מֵאֶרֶץ חַיִּים סֶלָה", אָמַר לֵיהּ: כַּגַּה. תַּרְתֵּי לָמָּה לִיּ? - מַהוּ דְּתֵימָא הָנֵי מִילֵּי מַתְנִיתִין, אֲבָל בְּקָרְאֵי - אֵימָא לָא מְכַבְּנִינַן, קָא מַשְׁמַע לָן. "אַל יַכֶּךָּ", וְ"בֵרַכְךָ", וְ"יִיטִיב לְךָ" - רַבִּי מֵאִיר מְחַיֵּיב, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין". וְהָא לֵית לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר מִכְּלָל לָאו אֲתָה שׁוֹמֵעַ הֵן! - אִיפּוּךְ. כִּי אֲתָא רַבִּי יִצְחָק תְּנָא כְּדִתְנַן. אָמַר רַב יוֹסֵף: הָשְׁתָּא דַּאֲנַן תְּנַן הָכִי, וְכִי אֲתָא רַבִּי יִצְחָק תְּנֵי הָכִי, שְׁמַע מִינָּהּ דְּזִקְא תְּנַן. - אֶלָּא קַשְׁיָא! - כִּי לֵית לֵיהּ - בְּכִמְמוֹנָא, אֲבָל בְּאִיסּוּרָא אִית לֵיהּ. - הָרֵי סוֹטָה דְּאִיסּוּרָא הוּא, וְאָמַר רַבִּי תַּנְחוּם בַּר חֲנִינַאי: "הַנְּקִי" כְּתִיב; טַעְמָא דִּכְתִיב "הַנְּקִי", הָא לָאו הָכִי - מִכְּלָל לָאו אַתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן לָא אָמְרִינַן!

אלא

וְהוּא דאמר לאו לאו – ולאו דשבועה ממש היא, אלא יש לו להזהר, וקצת יש ענוש בדבר.

יכך וכן יככם זו היא אלה שנאמרה בתורה – תימה: דלעיל לא גמרינן אלא שבועה שאין עמה אלה שהיא כשבועה שיש עמה אלה, אבל אלה שאין עמה שבועה כיש עמה שבועה מנא לן?

ועל הכנויין באזהרה – ואם תאמר: למאן דאמר בפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין סו, א): "אלהים לא תקלל" קדש, "איש איש כי יקלל" למה ליה? ויש לומר: דאיצטריך לכרת. והא דאמרינן: על הכנויין באזהרה – למעוטי מיתה אתא, ולא למעוטי כרת. **בנקבו** שם יומת מה תלמוד לומר – תימה: הא איצטריך לכדרשינן בפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין נו, א) דאינו חייב עד שיברך שם בשם!

ושמור נפשך מאד – תימה: בקללה דברי הכל חייב, ובחובל עצמו איכא פלוגתא (בבא קמא צא, ב), חבלה נמי תיפוק ליה מהאי קרא, או מ"והשמרו מאד לנפשותיכם"! ועוד תימה: דבפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין סו, א) דחיק לאשכוחי אזהרה למקלל אביו מנשיא וחרש ודיין, ליגמר ממקלל עצמו! ויש לומר: דאי לאו דאשכחנא אביו לא הוה גמרינן בעצמו מה שלא מצינו שאסור בחבירו.

מקלל חבירו דכתיב לא תקלל חרש – מחרש ואביו אתי, אלא שלא חש כאן להאריך. וליכא למיפרך: שכן משונין, כדפריך בפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין סו, א) על דיין חרש ונשיא, דאביו אינו משונה.

הכי

הכי גרס בקונטרס ורבינו חננאל: אלא לעולם איפוך ואיסורא אית ליה וממונא לית ליה ושאני סוטה דאיסורא דאית ביה ממונא הוא. ובספרים היה כתוב "לא תיפוך". והקשה בקונטרס, דלרבנן דפטרי מי לית להו דשתויי יין במיתה? ונראה לתרץ, דהא דפטרי משום דבעינן שם המיוחד, ואינהו אאלהים קאי. אף על גב דכבר איפליגו, איידי דתנא רבי מאיר מחייב – תנא נמי וחכמים פוטרין. ואם תאמר: התינח סוטה דלית ליה לרבי מאיר מכלל לאו אתה שומע הן, משום דאית ביה ממונא. אבל אכתי תיקשה מכל הנהו קראי דמייתי פרק שלישי דקדושין (סא, ב): בשלמא לרבי מאיר היינו דכתיב "ואם בחקותי" וגו', וכן "אם תטיב" ו"אם תאבו" "ואם לא יתחטא", משמע דמצריך רבי מאיר בפילא אף על גב דליכא אלא איסורא גרידא! ויש לומר: ד"אם בחקותי" ו"אם תטיב" ו"אם תאבו" איכא כמה מצות דאית בהו ממונא, ו"הוא יתחטא" נמי שייך לענין ממון, כגון מטמא תרומה. אבל קשיא לרבינו חם, דבסוף פרק קמא דנדרים (יג, ב) גבי נדר לית ליה לרבי מאיר מכלל לאו אתה שומע הן, אף על גב דליכא אלא איסורא! ואומר הרב רבינו יום טוב: דוקא באיסור חמור הוא דאית ליה לרבי מאיר מכלל לאו אתה שומע הן, כגון שתויי יין ופרועי ראש דבמיתה, וכן נמי גבי "שבועה שלא אוכל לך" בפרק שני דנדרים (סז, א) משמע דאית ליה משום דאיסור חמור הוא, דחשיב בפרק בתרא דיומא (פו, א) חייבי כריתות ו"לא תשא" עמהן, ולקמן ברישא "שבועת הדיינים" (לט, א) נמי אמרינן: נזדעזע כל העולם בשאמר הקדוש ברוך הוא "לא תשא". ואם תאמר: והלא בקדושין (שם) בעי רבי מאיר תנאי בפול בשבועה, גבי "אז תנקה מאלתי"? ויש לומר: דהתם איכא ממונא, דכתיב "וכל טוב אדוניו בידו".

הדרן עלך שבועת העדות

שבועת הפקדון, אשם בכסף שקלים – באשם מעילות כתיב ומיניה ילפינן שאר אשמות.

אֶלָּא אִיפּוּךְ, אֲפִילּוּ בְּאִיסּוּרָא לֵית לֵיהּ. מַתְקִיף לֵיהּ רָבִינָא: וּבְאִיסּוּרָא לֵית לֵיהּ? אֶלָּא מַעֲתָּה, שְׁתוּיֵי יַיִן וּפְרוּעֵי רֹאשׁ דְּבִמִיתָה, הָכִי נַמִי דְּלֵית לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר? וְהָתְנַן, אִלּוּ שֶׁבְּמִיתָה: שְׁתוּיֵי יַיִן וּפְרוּעֵי רֹאשׁ! - אֶלָּא לְעוֹלָם תִּיפּוּךְ, כִּי לֵית לֵיהּ - בְּמָמוֹנָא, בְּאִיסּוּרָא אִית לֵיהּ, וְשָׁאנֵי סוֹטָה דְּאִיסּוּרָא דְּאִית בֵּיהּ מָמוֹנָא הוּא.

הדרן עלך שבועת העדות

שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן נוֹהֶגֶת בַּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים, בְּרְחוֹקִים וּבִקְרוֹבִים, בְּכְשֵׁרִים וּבִפְסוּלִים, בִּפְנֵי בֵית דִּין וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵית דִּין - מִפִּי עַצְמוֹ, וּמִפִּי אֲחֵרִים אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיְּכַפֵּרְנוּ בְּבֵית דִּין, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין מִפִּי עַצְמוֹ בֵּין מִפִּי אֲחֵרִים - כֵּיוָן שֶׁכָּפַר בּוֹ חַיָּיב. וְחַיָּיב עַל זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה, וְעַל שִׁגְגָתָהּ עִם זְדוֹן הַפִּקָּדוֹן, וְאֵינוֹ חַיָּיב עַל שִׁגְגָתָהּ גְּרִידָתָא. וּמַה חַיָּיב עַל זְדוֹנָהּ? אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים. שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן כֵּיצַד? אָמַר לוֹ: "תֵּן לִי פִּקְדוֹנִי שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדֶךָ", - "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי"; אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ: "אֵין לְךָ בְּיָדִי", - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - הֲרֵי זֶה חַיָּיב. הִשְׁבִּיעַ עָלָיו חָמֵשׁ פְּעָמִים, בֵּין בִּפְנֵי בֵית דִּין וּבֵין שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵית דִּין, וְכָפַר - חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מַה טַּעַם? מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל לַחֲזוֹר וּלְהוֹדוֹת. הָיוּ חֲמִשָּׁה תּוֹבְעִים אוֹתוֹ, אָמְרוּ לוֹ: "תֵּן לָנוּ פִּקְדוֹן שֶׁיֵּשׁ לָנוּ בְּיָדֶךָ", - "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לָכֶם בְּיָדִי" - אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי וְלֹא לְךָ" - חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: עַד שֶׁיֹּאמַר "שְׁבוּעָה", בָּאַחֲרוֹנָה; רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עַד שֶׁיֹּאמַר "שְׁבוּעָה" לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. "תֵּן לִי פִּקְדוֹן וּתְשׁוּמֶת יָד גָּזֵל וַאֲבִידָה שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדֶךָ", - "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי" - אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי פִּקְדוֹן וּתְשׁוּמֶת יָד וְגָזֵל וַאֲבִידָה" - חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. "תֵּן לִי חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכוּסְמִין שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדֶךָ", - "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי" - אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכוּסְמִין" - חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת; רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֲפִילּוּ אָמַר: "חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְכוּסֶמֶת" - חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. "אָנַסְתָּ וּפִיתִיתָ אֶת בִּתִּי", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא אָנַסְתִּי וְלֹא פִּיתִיתִי"; "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - חַיָּיב; רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר, שֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם קֹנֶם עַל פִּי עַצְמוֹ; אָמְרוּ לוֹ: אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם קֹנֶם עַל פִּי עַצְמוֹ, מְשַׁלֵּם בֹּשֶׁת וּפְגָם עַל פִּי עַצְמוֹ. "גָּנַבְתָּ אֶת שׁוֹרִי", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא גָּנַבְתִּי", - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - חַיָּיב; "גָּנַבְתִּי, אֲבָל לֹא טָבַחְתִּי וְלֹא מָכַרְתִּי", - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - פָּטוּר. "הֵמִית שׁוֹרְךָ אֶת שׁוֹרִי", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא הֵמִית", - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - חַיָּיב; "הֵמִית שׁוֹרְךָ אֶת עַבְדִּי", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא הֵמִית", - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - פָּטוּר. אָמַר לוֹ: "חָבַלְתָּ בִּי וְעָשִׂיתָ בִּי חַבּוּרָה", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא חָבַלְתִּי וְלֹא עָשִׂיתִי בְּךָ חַבּוּרָה", - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - חַיָּיב; אָמַר לוֹ עַבְדּוֹ: "הִפַּלְתָּ אֶת שִׁנַּי וְסִימִיתָ אֶת עֵינַי", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא הִפַּלְתִּי וְלֹא סִימִיתִי", - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - פָּטוּר. זֶה הַכְּלָל: כָּל הַמְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ - חַיָּיב, וְשֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ - פָּטוּר. **גמרא** רַב אַחָא בַּר הוּנָא וְרַב שְׁמוּאֵל בְּרֵיהּ דְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה וְרַב יִצְחָק בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה תְּנוּ שְׁבוּעוֹת בֵּי רַבָּה, פְּגַע בְּהוּ רַב כָּהֲנָא, אֲמַר לְהוּ:

שתויי יין – דבמיתה לא שמענן לה אלא הן מכלל לאו (סנהדרין פג, ב) דכתיב (ויקרא י) "יין ושכר אל תשת ולא תמותו", הא אם תשתו בבואכם אל אהל מועד תמותו. **פרועי ראש** – נפקא לן (סנהדרין שם) מדאיתקש לשתויי יין בספר יחזקאל (מד). **והתנן אלו שבמיתה** – ולא פליג איש עליה. **הכי גרסינן: אלא לעולם איפוך וכי לית ליה בממונא** – כלומר, אלא כי מפסת לה – לא תימא אפילו באיסורא לית ליה. אלא ודאי אית ליה, ומשום הכי ליכא פלוגתא גבי שתויי יין. **ושאני סוטה דאיסורא דאית ביה ממונא הוא** – גביית כתובתה, ושבועה דמנתיתין נמי על ידי ממון באה, הלכך רבי מאיר פוטר כדאפכינן. ובלאו איפוך ליכא לתרוצה, דאם כן לרבי מאיר שבועה דמתניתין איסורא גרידתא היא, דעל כרחך בהכי איצטריך לן לאוקומיה (והוא השבעת עד אחד שאינו בא לממון). ואי רבנן פטרי בה, אלמא לית להו מכלל לאו אתה שומע הן אפילו באיסורא גרידתא, אם כן שתויי יין דבמיתה לרבנן מנא להו? וכן מצאתי לשון בבלי בספרים ישנים: לא איתמר לא תיפוך משום קושיא דשתויי יין לרבנן.

הדרן עלך שבועת העדות

משנה **שבועת הפקדון. באנשים ובנשים כו'** – איידי דתנא בשבועת העדות "באנשים ולא בנשים" כו', תנהנו נמי נמי לבולהו. **בקרובים** – שבעל הפקדון קרוב לזה שהפקדון אצלו. **בפני בית דין ושלא בפני בית דין** – אם מפיו נשבע, שהוציא שבועה מפיו, או שענה "אמן" אחר שבועה ואחר כך הודה – חייב קרבן, דכתיב (ויקרא ה) "וכחש בעמיתו" כל דהו. **ומפי אחרים** – שלא ענה "אמן", כגון "משביעני עליך שתחזיר לי פקדוני", ואמר "אין לך בידי" – אינו חייב עד שיכפור בבית דין. משום דמושבע מפי אחרים בפקדון לא כתיב, ומשבועת העדות גמרינן ליה, וסבירא ליה לרבי מאיר: דין מינה ומינה, והתם בבית דין כדפרישנא בפירקין לעיל (לא, א). **וחכמים אומרים כו'** – דסבירי להו: דין מינה ואוקי באתרה, כדפרישנן בפירקין דלעיל (שם). **וחייב על זדון שבועה** – דלא כתיב בהו "ונעלם". זדון השבועה – שזכור על הפקדון, ויודע שמתחייב על כפירתו קרבן. **ועל שגגתה עם זדון הפקדון** – ששגג בקרבן והזיד בפקדון. דיודע דהזיד בפקדון וכפר, אבל אינו יודע אם חייב עליו קרבן וכו'. **ואינו חייב על שגגתה גרידתא** – אם סבור לישבע באמת, משום דאנוס הוא. **בכסף שקלים** – הקנוי בשני סלעים, דהכי כתיב (ויקרא ה) גבי איל האשם "בערכך כסף שקלים". **מפני שיבול לחזור ולהודות** – אחר כפירה, נמצא שבכל שבועה הוא כופרו ממון. **שבועה באחרונה** – "אין לך בידי לא לך ולא לך בשבועה", דהשתא קיימא "שבועה" אבולהו. **אפילו אמר חטה ושעורה וכוסמת** – בגמרא מפרש לה. **שאינו משלם קנם על פי עצמו** – וכיון דאי אודי לא מחייבינן לשלומי, כי כפר נמי לאו ממונא קא כפר ליה. **אבל משלם בושת ופגם וכו'** – הילכך ממונא כפריה. ובגמרא מפרש פלוגתייהו. **המית שורך את עבדי** – קנסא הוא, דמשלם שלשים סלעים אפילו אינו שוה אלא דינר. **אמר לו עבדו הפלת את שיני** – קנסא הוא, שיוציא את עבדו לחרות בשביל אבר, והרי הוא כבהמתו. **גמ'** הויד

הזיד בשבועת הפקדון והתרו בו מהו – חייב קרבן, או מלקות, או שניהן? וגבי שבועת העדות, אף על גב דחייב נמי מזיד כשוגג – ליכא למיבעי דף בעיא, משום דאין התראת ודאי בשבועת העדות, דמי יודע שהם יודעים לו עדות ויכול להתרות בו. **לא** אשכחן מזיד דמייתי **קרבן** – לאו דוקא כל התורה קאמר, שהרי ארבעה מביאין על הזדון כשגגה: הבא על השפחה, ונזיר שנטמא, ושבועת העדות, ושבועת הפקדון. **הכי גרסינן:** אמרו ליה חנניא חמורה הימנה שבועת הפקדון שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה אשם בכסף שקלים מדקאמר על זדונה מכות מכלל דאתרו ביה וקאמר מכות אין קרבן לא ומאי חומרא דניהא ליה לאיניש דמייתי קרבן ולא לילקי. אמר להו רבא בר איתי מאן תנא שבועת הפקדון לא ניתן זדונה לכפרה רבי שמעון היא. אמר להו רב כהנא בר מנינה דההיא דאנא תנינא והכי תנינא לה אחד זדונה ואחד שגגתה אשם בכסף שקלים ומאי חומרא דאילו התם חטאת בת דנקא והכא אשם בכסף שקלים. וליגמר מינה התם בדלא אתרו ביה – והכי פירושה: חמורה ממנה שבועת הפקדון משבועת העדות, שחייבין על זדונה מכות, מה שאין כן בעדות שאין בה התראת ודאי. ועל שגגתה עם זדון הפקדון אשם בכסף שקלים, ובעדות קרבן עולה ויורד. **מכות אין קרבן לא ומאי חומרא** – דמכות מקרבן, הואיל ולא תרוייהו עבדינן ביה? הא בעדות מייתי קרבן! ומשני: ניהא ליה לאיניש כו'. אמר להו רבא בר איתי לרבנן: הך מתניתין דקתני להו – מהכא לא תפשטה, דלעולם קרבן איכא לרבנן, והך מתניתין דקתני קרבן לא – רבי שמעון היא, דקאמר: שבועת הפקדון לא ניתן זדונה לכפרה, כדאמרן בפירקין דלעיל, שכן לא עשו בו מושבע כשבבע ומזיד כשוגג. **אמר להו רב כהנא** – לא תדחקתן לאוקומה כרבי שמעון, ובעיין נמי לא תפשטוה, דאנא תנינא לה כו'. **ומאי חומרא** – הא שבועת העדות נמי זדונה ושגגתה קרבן! **היינו חומרא** – דאילו בעדות חטאת היא, ולא נתנה בה תורה קצבה, ויכול לקנותה במעה בסף. דנקא = שתות, והיינו מעה שהיא אחד מששה בדינר. **וליגמר מינה** – למימשט בעיין, דמייתי קרבן ולא לקי. **ומשני: דלמא התם בדלא אתרו ביה** – קאמר, דהא לא איירי בה במלקות כלל. **לא אם אמרת** – לא ידענן במאי קאי "לא אם אמרת". **הא קרבן כתיב ביה** – "והזיר לה' את ימי נזרו והביא כבש בן שנתו' וכו' (במדבר ו). **כי היכי דתיחול עליה נזירות בטהרה** – שמתחיל למנות מעכשיו, ותלה הכתוב בקרבן. ולא לכפרה הוא בא. **אמרו רבנן קמיה דרבה** – הנך רבנן דלעיל דתנו שבועות בי רבה, אמרו לפניו שכך שאל רב כהנא מהם. **אמר להו** – מדקא מיבעי ליה באתרו ביה. **מכלל** – דפשיטא ליה דבי לא אתרו ביה הני סהדי דמיחייב קרבן, ואף על גב דידעי הני סהדי שהוא חייב לו. ואמאי מיחייבי? והא לא תועיל לו בפירתו, ועל כרחו ישלם, נמצא שכפירת דברים בעלמא הוא! **פטור** – מקרבן. **פרט למודה לאחד מן האחין** – שיש לו חלק בממון זה, ובשתבעו האח השני כפר. **פרט ללוה בשטר** – קא סלקא דעתיה לכופר ממון שיש לו עליו שטר או עדים. **לא תסיינן** – דהא מתניתא לאו בכופר ממון קאמר, אלא במודה בממון, וכופר שלא מסר לו שטר עליו ולא היו עדים בדבר. **מתריונן יזפת** = משגינו לויה. **מינך יזפי** – ממך לויתי כל המנה, ולא היה להבירך חלק בו. **לאו זדון עדים** – שהתרו בו.

הזיד בשבועת הפקדון מהו – פירש בקונטרס דבשבועת העדות ליכא למבעי דף בעיא, משום דאין התראת ודאי בשבועת העדות, דמי יודע שהם יודעים לו עדות. ואין נראה, דלא חשיב ספק כיון דלמודרתא אין ספק, דהא בעדים זוממין אי הוו צריכי התראה הוה מתרינן בהו, אף על גב דהמתרים בהם אם הם משקרים. והא דלא בעי דף בעיא בשבועת העדות – משום דאי אפשר לידע לעולם אם הם מזידין, שיכולין לומר שכחנו. **כיון** דהזידו הוא כו' – לאו דזידו גמור הוא, דהא איכא טובא כדפירש בקונטרס. אלא כלומר, כיון שניתן זדונו לכפרה.

מילקא לקי קרבן לא מייתי – ואף על גב דגבי שפחה כתיב (ויקרא יט) "בקורת תהיה והביא את אשמו", הא אמרינן בסוף "ארבעה מחוסרי כפרה" (כריתות יא, א) דהיא לוקה והוא מביא קרבן. **מאי** אינו לוקה דלא מיפטר במלקות – תימה: דמעיקרא סלקא דעתיה דבעי למילף מיניה חומרא, דדין הוא שנחמיר בנזיר שכן לוקה, ולמאי דמסיק השתא צריך לומר דמתניא לענין קולא, דדין הוא שנקל בנזיר שכן מיפטר במלקות! ונראה, דלא ידע לגבי מאי מיתניא. אי נמי, מעיקרא סלקא דעתיה דהכי פירושה: לא, אם אמרת בנזיר שהוא טמא שכן בפרתו תלויה במלקות הקל ולא בקרבן, תאמר בשבועת הפקדון שאין בפרתו תלויה במלקות אלא בקרבן דחמור. ודלא כמאן דאמר לעיל דניהא ליה לאיניש דליתי קרבן ולא לילקי. ומיהו בסיפרי מיתניא הך ברייתא ומיתניא איפכא, והכי איתא התם בפרשת נשא גבי נזיר: "בפתע" להביא את האונס, "פתאום" להביא את השוגג. והדין נותן, ומה במקום שלא חייב את המזיד חייב בו את השוגג, כאן שחייב את המזיד אינו דין שנחייב את השוגג. ומנין שחייב את המזיד? אמרת קל וחומר: מה שבועת העדות שלא חייב את השוגג, פירוש: שגגתה גרידא, חייב את המזיד, כאן שחייב את השוגג אינו דין שנחייב את המזיד? לא, אם אמרת בשבועת העדות שכן אינו לוקה, תאמר בנזיר שנטמא דלוקה. והואיל ולוקה כו'. ואם תאמר: מאי קמשני דלא מיפטר במלקות, כלומר אלא צריך עדיין קרבן? והא היא גופה אתינן למילף בנזיר שיהא עדיין צריך קרבן! ואמר רבינו תם דהכי פירושה: דלא מיפטר במלקות – שאין מתכפר במלקות לחודיה, תאמר בנזיר שמתכפר במלקות לחודיה, דכי מייתי נמי בשוגג קרבן לא מייתי אלא למיחל עליה נזירות טהרה כדמסיק. ודלא כרבי אלעזר הקפר דאמר (נזיר יט, א): נזיר טמא חוטא הוא. והא דפריך: והא קרבן כתיב ביה, פירוש: דא בשוגג כתיב קרבן, ולמאי קאתי אם לא לכפר? ואם כן נילף משבועת הפקדון דבמזיד לא יפטר במלקות, אלא יצטרך עדיין קרבן! ומשני כו'. **פרט** ללוה בשטר ולוה בעדים – כגון דאמר "לא ליתיתי", דבאומר "לא פרעתי" דמי.

1 לְהוּ: הֵזִיד בְּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן וְהִתְרוּ בּוֹ, מַהוּ? כֵּיוָן
2 דְּחִידּוּשׁ הוּא, דִּבְכָל הַתּוֹרָה לָא אַשְׁכַּחַן מֵזִיד דְּמַיְיתֵי
3 קָרְבָּן וְהָכָא מַיְיתֵי קָרְבָּן - לָא שְׁנָא אַתְרוּ בֵּיהּ וְלָא שְׁנָא
4 לָא אַתְרוּ בֵּיהּ; אוֹ דִּלְמָא הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלָא אַתְרוּ
5 בֵּיהּ, אֲבָל הֵיכָא דְּאַתְרוּ בֵּיהּ - מִלְּקָא לֵקֵי, קָרְבָּן לָא
6 מַיְיתֵי; אוֹ דִּלְמָא הָא וְהָא עֲבַדְרַנְהוּ? אֲמַרוּ לֵיהּ, תָּנֵינָא:
7 חֲמוּרָה הֵימֶנָּה שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן, שֶׁחַיָּיבִין עַל זְדוֹנָהּ
8 מַכּוֹת וְעַל שִׁגְגָתָהּ אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים; מִדְּקָאָמַר לֵיהּ
9 "עַל זְדוֹנָהּ מַכּוֹת" - מִכְּלָל דְּאַתְרוּ בֵּיהּ, וְקָאָמַר: מַכּוֹת
10 - אִין, קָרְבָּן - לָא. וּמַאי חוּמְרָא? דְּנִיהָא לֵיהּ לְאִינִישׁ
11 דְּמַיְיתֵי קָרְבָּן וְלָא לִילְקֵי. אֲמַר לְהוּ רָבָא בַּר אִיתִי: מַאן
12 תְּנָא זְדוֹן שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן לֹא נִיתַּן לְכַפָּרָה? רַבִּי
13 שִׁמְעוֹן, אֲבָל לְרַבָּנַן קָרְבָּן נַמִּי מַיְיתֵי. אֲמַר לְהוּ רַב
14 כָּהֲנָא: בַּר מִינָּהּ דְּהַהִיא, דְּאַנָא תָּנֵינָא לָהּ וְהָכִי תָּנֵינָא
15 לָהּ: אֶחָד זְדוֹנָהּ וְאֶחָד שִׁגְגָתָהּ - אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים,
16 וּמַאי חוּמְרָא? דְּאִילּוּ הָתָם חַטָּאת בַּת דַּנְקָא, וְהָכָא
17 אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים. - וְלִיגְמַר מִינָּהּ! - דִּלְמָא דְּלָא
18 אַתְרוּ בֵּיהּ. לֵישְׁנָא אַחֲרִינָא, הָא שְׁמַע: אֵין חַיָּיבִין עַל
19 שִׁגְגָתָהּ, מַה הֵן חַיָּיבִין עַל זְדוֹנָהּ? אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים;
20 מַאי לָאו בְּדְאַתְרוּ בֵּיהּ? - הָכָא נַמִּי דְּלָא אַתְרוּ בֵּיהּ.
21 הָא שְׁמַע: לֹא, אִם אָמַרְתָּ בְּנָזִיר טָמֵא שֶׁכֵּן לוֹקֶה,
22 תֹּאמַר בְּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן שֶׁאֵינוֹ לוֹקֶה? מִדְּקָאָמַר לוֹקֶה
23 - מִכְּלָל דְּאַתְרוּ בֵּיהּ, וְקָאָמַר: תֹּאמַר בְּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן
24 שֶׁאֵינוֹ לוֹקֶה, אֲבָל קָרְבָּן מַיְיתֵי? - מַאי אֵינוֹ לוֹקֶה -
25 דְּאֵינוֹ נִפְטָר בְּמַלְקוֹת. - מִכְּלָל דְּנָזִיר טָמֵא נִפְטָר
26 בְּמַלְקוֹת? הָא קָרְבָּן כְּתִיב בֵּיהּ! - הָתָם דְּמַיְיתֵי קָרְבָּן,
27 כִּי הֵיכִי דְּתֵיחוּל עָלֶיהָ נְזִירוּת בְּטָהֳרָה. אֲמַרוּהָ רַבָּנַן
28 קַמֵּיהּ דְּרַבָּה, אֲמַר לְהוּ: מִכְּלָל דְּכִי לָא אַתְרוּ בֵּיהּ
29 וְאִיבָּא עֵדִים - מְיַחֲיֵיב? כְּפִירַת דְּבָרִים בְּעָלְמָא הוּא!
30 אֲלִמָּא קְסָבַר רַבָּה: הַכּוֹפֵר בְּמָמוֹן שֶׁיֵּשׁ עָלָיו עֵדִים -
31 פָּטוּר. אֲמַר לֵיהּ רַב חֲנִינָא לְרַבָּה, תַּנְיָא דְּמִסַּיֵּעַ לָךְ:
32 "וְכִחֵשׁ בָּהּ" - פְּרָט לַמּוֹדֶה לְאֶחָד מִן הָאַחִין אוֹ לְאֶחָד
33 מִן הַשּׁוּתָּפִין, "וְנִשְׁבַּע עַל שָׁקֶר" - פְּרָט לַלֹּוֶה בִּשְׁטָר
34 וְלַלֹּוֶה בְּעֵדִים. אֲמַר לֵיהּ: אִי מִשּׁוּם הָא לָא תְּסַיְּיעָן,
35 בְּאוֹמַר: "לְוִיתִי, וְלֹא לְוִיתִי בְּעֵדִים", "לְוִיתִי, וְלֹא לְוִיתִי
36 בִּשְׁטָר". מִמַּאי? מִדְּקָתָנֵי: "וְכִחֵשׁ בָּהּ" - פְּרָט לַמּוֹדֶה
37 לְאֶחָד מִן הָאַחִין אוֹ לְאֶחָד מִן הַשּׁוּתָּפִין; הַאי לְאֶחָד
38 מִן הָאַחִין הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵימָא דְּאוֹדֵי לֵיהּ בְּכַלְגָּא דִּידֵיהּ
39 - הָא אִיבָּא כְּפִירָה דְּאִידְּךָ! אֶלָּא לָאו דְּאָמְרֵי לֵיהּ:
40 "מִתְרַיְּינִין זְיָפְתָּ", וַאֲמַר לְהוּ: "לָא, מֵחַד מִינַּיְיכוּ זְיָפִי",
41 דְּהָוְיָא לֵיהּ כְּפִירַת דְּבָרִים בְּעָלְמָא. וּמִדְּרֵישָׁא כְּפִירַת
42 דְּבָרִים, סֵיפָא נַמִּי כְּפִירַת דְּבָרִים. (סִימָן: חוֹבָה כִּיתּוֹת
43 דְּבַעַל הַבַּיִת חוֹמֶר נְזִירָה) הָא שְׁמַע: אֵינוֹ חַיָּיב עַל
44 שִׁגְגָתָהּ, וּמַהוּ חַיָּיב עַל זְדוֹנָהּ? אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים; מַאי לָאו זְדוֹן עֵדִים! - לָא, זְדוֹן עַצְמוֹ.
45 הָא שְׁמַע: הָיוּ שְׁתֵּי כִתֵּי עֵדִים, כְּפָרָה הָרִאשׁוֹנָה וְאַחַר כָּךְ כְּפָרָה הַשֵּׁנִיָּה - שְׁתֵּיהֶן חַיָּיבוֹת,
46 מִפְּנֵי שֶׁיְּכוֹלָה עֵדוּת לְהִתְקַיֵּם בִּשְׁתֵּיהֶן; בִּשְׁלֻמָּא שְׁנִיָּה תִּתְחַיֵּב, דְּהָא כְּפָרָה לָהּ כַּת רִאשׁוֹנָה, אֶלָּא רִאשׁוֹנָה מַאמַי מִיתְחַיְּבָא?

הכא נמי כדרבינא – שהיו קרובין בנשותיהן. אבל נשותיהן גוססות לא צריך למימר, דהא הכא ליכא לאקשויי פשיטא, דהא קא משמע לן דהודה ואחר כך באו עדים דמשלם קרן וחומש, וכי באו עדים ואחר כך הודה משלם תשלומי כפל.

ואין מביאין קרבן על שבועת קרקעות - תימה: והא רבי יוחנן גופיה אית ליה בסוף בבא בתרא (קעה, ב) דשעבודא דאורייתא, ואם כן אפילו בעל פה היכי משכחת לה לשבועת העדות ולשבועת הפקדון? והכי נמי קשה מ"השולח" (גיטין לז, א) דאמר רבי יוחנן: שטר שיש בו אחריות נכסים אינו משמט, ואם כן אפילו בעל פה לא משכחת לה לדידיה. וכן בפרק קמא דבבא מציעא (ד, ב) גבי מודה מקצת, ובפרק "הכותב" (כתובות פז, ב). ואיתא נמי התם גבי עד אחד דאין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות, ולמאן דאמר שעבודא דאורייתא לעולם לא משכחת שבועה! וצריך לומר דאליביה משכחת בשמחל השעבוד. **מיעט** שטרות – אפילו מאן דלא דאין דינא דגרמי ב"הגזל קמא" (בבא קמא צה, א) ופטר שורף שטרותיו של חבירו, מכל מקום כיון דכי איתנהו בעינייהו מחייב ליה לאהדורינהו, הוה אמינא דכי כפר חייב. ומיהו, לבסוף דמסיק דלענין השבה דוקא פליגי אי אומר לו שבשנתנו "הרי שלך לפניך", ולא לענין שבועה, קשיא: מה שייך למעוטי שטרות? הא אפילו שרפן פטור, כל שכן נשתנו! וצריך לומר: דסבר כרבי מאיר דדאין דינא דגרמי. אי נמי, כי פטרינן היינו כי קלינהו באתריייהו, אבל נטלן ושרפן חייב. **מתניתין** נמי דיקא – אף על גב דמאן דמחייב נמי מודה דלרבנן פטור, מכל מקום מייתי דסתם מתניתין דיקא כמאן דפטר. ומיהו קצת תימה דמייתי ממתניתין דדחי לה, לייתי ממתניתין ד"שבועת הדיינין" (שבועות לח, ב) דאין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות, אם כן אין כאן קרבן.

אלא

1 הָא קַיְימָא שְׁנִיָּה! אֲמַר רָבִינָא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן -
2 כְּגוֹן שֶׁהֶחֱזִיקָה שְׁנִיָּה בִּשְׁעַת כְּפִירַת הָרִאשׁוֹנָה קְרוֹבִין
3 בְּנִשּׂוֹתֵיהֶן וְנִשּׂוֹתֵיהֶן גּוֹסְסוֹת; מֵהוּ דְּתֵימָא: רוֹב גּוֹסְסִין
4 לְמִיתָה, קָא מַשְׁמַע לָן: הָשְׁתָּא מִיהַת חַיֵּי נִינְהוּ
5 וְלָא שְׁכִיבִי. תָּא שְׁמַע: בַּעַל הַבַּיִת שֶׁטָּעָן מַטְעֲנַת גָּנֵב
6 בִּפְקָדוֹן, וְנִשְׁבַּע וְהוֹדָה וּבָאוּ עֵדִים, אִם עַד שֶׁלֹּא
7 בָּאוּ עֵדִים הוֹדָה - מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ וְאָשָׁם, אִם
8 מִשֶּׁבָּאוּ עֵדִים הוֹדָה - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְאָשָׁם!
9 - הָכָא נַמִי כְּדְרָבִינָא. אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אַשִׁי,
10 תָּא שְׁמַע: חֲמוֹרָה מִמְּנָה שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן, שֶׁהַיָּבִין
11 עַל זְדוֹנָהּ מַכּוֹת וְעַל שְׁגִגָתָהּ אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים;
12 מִדְּקָאָמַר לוֹקֶה - מִכְּלָל דְּאִיכָּא עֵדִים, וְקָאָמַר: עַל
13 שְׁגִגָתָהּ אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים! אֲמַר לְהוּ רַב מָרְדְּכַי:
14 בַּר מִינַּהּ דְּהַהִיא, דְּהָאָמַר לְהוּ רַב כָּהֲנָא: אֲנָא תְּנֵינָא
15 לָהּ וְהָכִי תְּנֵינָא לָהּ: אֶחָד זְדוֹנָהּ וְאֶחָד שְׁגִגָתָהּ -
16 אָשָׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים. תָּא שְׁמַע: לֹא, אִם אָמַרְתָּ בְּנָזִיר
17 טְמֵא שֶׁכֵּן לוֹקֶה, תֹּאמַר בִּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן שֶׁאֵינוֹ
18 לוֹקֶה? הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּלֵיכָּא עֵדִים, אַמַּאי לוֹקֶה?
19 אֶלָּא פְּשִׁיטָא דְּאִיכָּא עֵדִים, וְקָתָנֵי: תֹּאמַר בִּשְׁבוּעַת
20 הַפִּקָּדוֹן שֶׁאֵינוֹ לוֹקֶה; מִלְּקָא הוּא דְּלָא לָקֵי, אֲבָל
21 קָרְבָּן מַיְיתֵי, תִּיוּבְתָּא דְּרַבָּה! תִּיוּבְתָּא.
22 הַכּוֹפֵר בְּמָמוֹן שֶׁיֵּשׁ עָלָיו עֵדִים - חַיָּיב, בִּשְׁטָר - פָּטוּר.

23 אֲמַר רַב פַּפָּא: מַאי טַעְמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן? עֵדִים עֲבִידִי דְּמָיְיתֵי, שְׁטָר - הָא מַנַּח. אֲמַר לֵיהּ
24 רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרַב פַּפָּא: שְׁטָרָא נַמִי עֲבִיד דְּמִרְכַּס! אֶלָּא אֲמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ
25 דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: הַיְינוּ טַעְמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, מִשּׁוּם דַּהֲוָה שְׁטַר שַׁעְבּוּד קַרְקָעוֹת, וְאֵין מְבִיאִין קָרְבָּן
26 עַל כְּפִירַת שַׁעְבּוּד קַרְקָעוֹת. אִיתְּמַר: מְשַׁבִּיעַ עַדֵּי קַרְקַע - פְּלִיגִי רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר, חַד
27 אָמַר: חַיָּיב, וְחַד אָמַר: פָּטוּר. תִּסְתַּיֵּים דְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר פָּטוּר, מִדְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַכּוֹפֵר
28 בְּמָמוֹן שֶׁיֵּשׁ עָלָיו עֵדִים - חַיָּיב, שְׁטָר - פָּטוּר, וְכִדְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, תִּסְתַּיֵּים. אֲמַר
29 לֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי אַבָּהוּ: לֵימָא, רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר בִּפְלוּגְתָּא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבָּנַן קָא
30 מִיפַּלְגִי? דִּתְנַן: הַגּוֹזֵל שָׂדֶה מֵחֲבֵירוֹ וּשְׁטָפָהּ נָהָר - חַיָּיב לְהַעֲמִיד לוֹ שָׂדֶה, דִּבְרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר.
31 וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אוֹמֵר לוֹ: "הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ"; וְאָמְרִינַן: בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי? רַבִּי אֶלְעָזָר דָּרִישׁ
32 רִבּוּיֵי וּמִיעוּטֵי, וְרַבָּנַן דָּרְשִׁי כְּלָלֵי וּפְרָטֵי; רַבִּי אֶלְעָזָר דָּרִישׁ רִבּוּיֵי וּמִיעוּטֵי: "וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ" -
33 רִיבָּה, "בִּפְקִדּוֹן אוֹ בְתִשּׂוּמֶת יָד" - מִיעֵט, "אוֹ מִכָּל אֲשֶׁר יִשְׁבַּע" - חָזַר וְרִיבָּה, רִיבָּה וּמִיעֵט
34 וְרִיבָּה - רִיבָּה הַכֹּל; מַאי רִיבָּה? רִיבָּה כָּל מִילֵּי, וּמַאי מִיעֵט? מִיעֵט שְׁטָרוֹת. וְרַבָּנַן דָּרְשִׁי
35 כְּלָלֵי וּפְרָטֵי: "וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ" - כְּלָל, "בִּפְקִדּוֹן אוֹ בְתִשּׂוּמֶת יָד אוֹ בְגָזֵל" - פְּרָט, "אוֹ מִכֹּל
36 אֲשֶׁר יִשְׁבַּע עָלָיו" - חָזַר וְכָלַל; כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל - אִי אַתָּה דָּן אֶלָּא כְּעֵין הַפְּרָט, מַה הַפְּרָט
37 מְפוֹרָשׁ, דָּבָר הַמִּטַּלְטֵל וְגוּפוֹ מָמוֹן - אַף כָּל דָּבָר הַמִּטַּלְטֵל וְגוּפוֹ מָמוֹן, יָצְאוּ קַרְקָעוֹת - שֶׁאֵין
38 מִטַּלְטֵל, יָצְאוּ עֲבָדִים - שֶׁהוּקְשׁוּ לְקַרְקָעוֹת, יָצְאוּ שְׁטָרוֹת - שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁמִּטַּלְטְלִין אֵין גּוּפָן
39 מָמוֹן; מַאן דְּמְחַיֵּיב - כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, וּמַאן דְּפָטַר - כְּרַבָּנַן? אֲמַר לֵיהּ: לָא, מַאן דְּמְחַיֵּיב - כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, וּמַאן דְּפָטַר אֲמַר לָךְ: בְּהָא
40 אֲפִילּוּ רַבִּי אֶלְעָזָר מוֹדֶה, דְּרַחֲמָנָא אָמַר "מִכָּל" וְלֹא הַכֹּל. אֲמַר רַב פַּפָּא מִשְׁמֵיהּ דְּרָבָא: מַתְנִיתִין נַמִי דַּיְקָא, דִּקְתָנֵי: "גָּנַבְתָּ אֶת
41 שׁוֹרִי", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא גָּנַבְתִּי", - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - חַיָּיב, וְאִילּוּ "גָּנַבְתָּ אֶת עַבְדִּי" לָא קָתָנֵי, מַאי טַעְמָא? לָאו
42 מִשּׁוּם דְּעֶבֶד אִיתְקַשׁ לְקַרְקָעוֹת, וְאֵין מְבִיאִין קָרְבָּן עַל כְּפִירַת שַׁעְבּוּד קַרְקָעוֹת? אֲמַר רַב פַּפָּא מִשְׁמֵיהּ דְּרָבָא: אֵימָא סֵיפָא, זֶה הַכְּלָל:
43 כָּל הַמְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ - חַיָּיב, וְשֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ - פָּטוּר; "זֶה הַכְּלָל" לְאַתּוּיֵי מַאי? לָאו לְאַתּוּיֵי "גָּנַבְתָּ אֶת עַבְדִּי"?

אלא

הא קיימא שניה – אלא לאו שמע מינה: כפירת ממון שיש עליו עדים הויא כפירה. **קרובין בנשותיהן** – נשואי שתי אחיות, דההיא שעתא לא חזו לאסהודי. ואם תאמר: למה לי למיתנא? איצטריך, כגון שהיו גוססות באותה שעה. **מהו דתימא** – קיימא לן רוב גוססות למיתה, והוו להו כמתות, והוה ליה ממון שיש עליו עדים דלא תתחייב ראשונה – קא משמע לן: השתא מידה לא שכיבי. ואף על גב דרוב גוססין למיתה, כל זמן שלא מת חי הוא לכל דברים. **מטענת גנב** – פטר עצמו על ידי גניבה, שטען "גנגב הימני", ושומר חנם פטור מגניבה. וקיימא לן בבבא קמא (סג, ב) שאם נשבע ובאו עדים – משלם כפל כגנב עצמו. אבל אם הודה אחר כך – אין כאן כפל, דמודה בקנס פטור, אבל חומש ואשם יש משום שבועת הפקדון. **ונשבע והודה ובאו עדים** – גרסינן, ולא גרסינן "אחרי כן". **משלם תשלומי כפל** – משום עדים. **ואשם** – משום שבועה, אבל חומש לא משלם. וילפינן לה בבבא קמא מהאי קרא "ושלם אותו בראשו וחמישיתו יוסף עליו", ממון המשתלם בראש מוסיף חומש, ושאינו משתלם בראש, כגון זה שישלם עליו כפל – אין מוסיף חומש. **כדרבינא** – שהיו עדים קרובים בנשותיהן בשעת שבועה, לפיכך חייב קרבן כמאן דליתניהו. **בר מינה דההיא** – אין ללמוד הימנה, דלא איירי במכות כלל, ודלמא בזדון עצמו קאמר ולא בזדון עדים. **אי דליכא עדים** – דאתרו בנזיר, אמאי לוקה? **עבידי דמייתי** – הלכך מהניא ליה כפירתו אם יומתו העדים. **משום דהוה ליה** – האי שטר, ממון שהקרקעות משועבדים לו, והכופר בו כבופר בקרקעות, וקיימא לן לקמן (שבועות מב, ב) דאין נשבעין על הקרקעות. הלכך, כי אישתבע נמי – אין לה דין חיוב שבועה להביא עליה קרבן. **ובדרב הונא בריה דרב יהושע** – דפריש טעמא דרבי יוחנן משום דאין חייבין על כפירת [שעבוד] קרקעות. **חייב להעמיד לו שדה** – דקסבר: קרקע נגזלת וקיימא לה ברשות גזלן, וקרינן ביה "והשיב את הגזלה" (ויקרא ה). **הרי שלך לפניך** – קסבר: קרקע אינה נגזלת, וכי שטפה נהר ברשותיה דמרא קמא היא קיימא. **מיעט שטרות** – שאין גופן ממון, שאינן אלא לראיה שבהן. **מאן דמחייב** – עלייהו דין קרבן שבועה – כרבי אליעזר, כי היכי דמרבה להו לענין השבה מרבה להו נמי לכל האמור בענין, וקרבן בההיא עניינא כתיב. **אפילו רבי אליעזר מודה** – דאף על גב דאיתרבו בענין השבה, לא איתרבו לענין חומש ואשם. דכי אחדדר קרא ונקט ענין חומש ואשם כתיב "או מכל אשר ישבע עליו לשקר וגו' וחמישיתו יוסף עליו את אשמו יביא", "מכל" ולא הכל, ואימעיט להו דבר שאינו דומה לפרט. **מתניתין נמי דיקא** – כרבי יוחנן, דאין חיוב קרבן שבועה בקרקעות. **דעבד איתקש לקרקעות** – "והתנחלתם אותם [וגו'] לרשת אחוזה" (שם כה), כאחוזה.

כלל

גמ׳ שְׁמוּאֵל אָמַר: דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, עָשׂוּ בִּיאַת בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד כְּמַאֲמָר בַּגָּדוֹל, וּכְמָה דְּאַתְּ אָמַר עָשׂוּ בִּיאַת בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד כְּמַאֲמָר בַּגָּדוֹל. וּדְכוָתָהּ נַעֲשָׂה חֲלִיצַת בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד כְּגֵט בַּגָּדוֹל. וְרַבָּנִין אָמְרִין: אֵין חֲלִיצַת בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד כְּלוּם. וְלָמָּה עָשׂוּ בִּיאַת בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד כְּמַאֲמָר בַּגָּדוֹל? שֶׁכֵּן בִּיאָה בַּגָּדוֹל קוֹנָה בֵּין לָדַעַת בֵּין שֶׁלֹּא לָדַעַת, נַעֲשָׂה חֲלִיצַת בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד כְּגֵט בַּגָּדוֹל? וַחֲלִיצָה בַּגָּדוֹל אֵינָהּ פּוֹטֶרֶת אֶלָּא לָדַעַת. אִילּוּ שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁנִּפְלָה לִפְנֵי כַּמָּה יְבָמִין שֶׁמָּא אֵינָהּ מִתְיַבֶּמֶת? תָּנֵי ר׳ חִיָּיא, "וּמֵת אֶחָד מֵהֶם" – אֵשֶׁת מֵת אֶחָד מִתְיַבֶּמֶת וְלֹא אֵשֶׁת שְׁנֵי מֵתִים.

[דף ס׳ ע״א]

שְׁנִיָּה לָמָּה אֵינָהּ מִתְיַבֶּמֶת? אָמַר רַבִּי לְעָזָר: דְּרַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּאָמַר ר׳ מֵאִיר: כָּל שֶׁאֵינוֹ מְיַיבְּמֵנִי – אֵין מְיַיבֵּם צָרָתוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִינִי שָׁמְעָהּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמְרָהּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן – בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ, מִשֶּׁהִגְדִּיל נָשָׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת, אִם לֹא יָדַע הָרִאשׁוֹנָה מִשֶּׁהִגְדִּיל – הַשְּׁנִיָּה אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת. הָרִאשׁוֹנָה – חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. הָכָא אִיתְּמַר חוֹלֶצֶת וְהָכָא אִיתְּמַר מִתְיַבֶּמֶת?! הֵן דְּתֵימַר חוֹלֶצֶת – רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן. וְהֵן דְּתֵימַר מִתְיַבֶּמֶת – רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבָּנָן. פְּשִׁיטָא הֲדָא מִילְּתָא, פָּחוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת – לְמַפְרֵיעוֹ הוּא נַעֲשָׂה אִישׁ. וְיוֹתֵר מִבֶּן עֶשְׂרִים שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת – מִיכַּן וְהֵילֵךְ הוּא אִישׁ. מַה פְּלִיגִין, בְּבֶן עֶשְׂרִים, שְׁמוּאֵל אָמַר: לְמַפְרֵיעוֹ הוּא נַעֲשָׂה אִישׁ. רַב אָמַר: מִיכַּן וְהֵילֵךְ הוּא אִישׁ. מַתְנִיתָא פְּלִיגָא בֵּין עַל דֵּין בֵּין עַל דֵּין. הַסָּרִים אֵינוֹ נַעֲשָׂה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה שֶׁאֵין בּוֹ הַקְּפַּת זָקָן. וְיִתְּרָה בּוֹ, שֶׁמָּא יָבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. כְּמַאן דְּמַר אֵין מְקַבְּלִין הַתְרָיָיה עַל הַסָּפֵק. מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל שְׁמוּאֵל, אֶחָד בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד. וְאֶחָד בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה שֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת כְּמָה דְּתֵימַר בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד וְעַד בֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת – לְמַפְרֵיעוֹ אֵינוֹ נַעֲשָׂה אִישׁ. וּדְכוָתָהּ, בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה שֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, מִיכַּן וְהֵילֵךְ הוּא נַעֲשָׂה אִישׁ. מַה עָבַד לָהּ שְׁמוּאֵל? פְּתַר לָהּ סָמוּךְ לְעֶשְׂרִים שָׁנָה:

פרק י״א

הלכה א מתני׳ נוֹשְׁאִין עַל הָאֲנוּסָה וְעַל הַמְפֻתָּה. הָאוֹנֵס וְהַמְפַתֶּה עַל הַנִּשּׂוּאָה, חַיָּב. נוֹשֵׂא אָדָם אֲנוּסַת אָבִיו וּמְפֻתַּת אָבִיו, אֲנוּסַת בְּנוֹ וּמְפֻתַּת בְּנוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר בַּאֲנוּסַת אָבִיו וּמְפֻתַּת אָבִיו.

[דף ס׳ ע״ב]

גמ׳ כִּינִי מַתְנִיתִין, נוֹשְׂאִין אַחַר הָאֲנוּסָה וְאַחַר הַמְפֻתָּה. אָנַס אִשָּׁה – מֵתָר בְּאִמָּהּ. פִּתָּה אִשָּׁה – מֻתָּר בְּבִתָּהּ. הָאוֹנֵס וְהַמְפַתֶּה – עַל הַנִּשׂוּאָה חַיָּב. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דֶּרֶךְ נִשּׂוּאִין שָׁנוּ. נָשָׂא אִשָּׁה וְאַחַר כָּךְ אָנַס אֶת אִמָּהּ – חַיָּב. נָשָׂא אִשָּׁה וְאַחַר כָּךְ פִּתָּה אֶת בִּתָּהּ – חַיָּב. תַּמָּן תְּנִינַן, שְׁחָטָהּ וְאֶת בַּת בִּתָּהּ, וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט אֶת בִּתָּהּ – סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. סוֹמְכוֹס אָמַר מִשּׁוּם ר׳ מֵאִיר: סוֹפֵג שְׁמוֹנִים. אָמַר רַבִּי לְעָזָר: סוֹמְכוֹס וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי שְׁנֵיהֶן אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד. דְּהָא תְּנִינַן תַּמָּן, רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר: הַבָּא עַל חֲמוֹתוֹ – חַיָּב עָלֶיהָ מִשּׁוּם חֲמוֹתוֹ וְאֵם חֲמוֹתוֹ וְאֵם חָמִיו. אָמְרוּ לוֹ: שְׁלָשְׁתָּן שֵׁם אֶחָד הֵן. ר׳ יוּדָה בַּר פָּזִי בְּשֵׁם ר׳ יוֹחָנָן: מוֹדֶה סוֹמְכוֹס בָּרִאשׁוֹנָה. אַשְׁכַּח תָּנֵי, עוֹד הִיא מַחֲלֹקֶת. מַאי טַעְמָא דְּר׳ יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי? מַה אִשָּׁה וּבִתָּהּ וּבַת בִּתָּהּ בִּשְׁנֵי לָאוִין אַף אִשָּׁה וּבַת בְּנָהּ וּבַת בִּתָּהּ בִּשְׁנֵי לָאוִין. מַה טַעְמוֹן דְּרַבָּנִין? מַה בַּת בְּנָהּ וּבַת בִּתָּהּ בְּלָאו אֶחָד אַף אִשָּׁה וּבַת בִּתָּהּ וּבַת בְּנָהּ בְּלָאו אֶחָד. כְּתִיב: ״וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּהּ זִמָּה הִיא״. בְּכוּלְּהוֹן כְּתִיב שְׁכִיבָה וְכָאן כְּתִיב לְקִיחָה, לְלַמֶּדְךָ לְעוֹלָם אֵינוֹ מִתְחַיֵּב עַל הַשְּׁנִיָּה עַד שֶׁתְּהֵא הָרִאשׁוֹנָה זְקוּקָה לוֹ. אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא דֶּרֶךְ נִשּׂוּאִין, כְּבָר אָמַרְנוּ שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין בַּעֲרָיוֹת.

[דף ס״א ע״א]

וְהָכְתִיב: ״לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו וְלֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו״! – בָּא לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁהָיָה מֻתָּר בָּהּ עַד שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת לְאָבִיו. וְהָכְתִיב: ״וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֵשֶׁת אָחִיו נִדָּה הִיא״! – בָּא לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁהָיָה מֻתָּר בָּהּ עַד שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת לְאָחִיו. וְתָנֵי כֵּן עַל יְדֵי יִבּוּם. וְהָכְתִיב ״וְאִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ לֹא תִקַּח לִצְרֹר״! – בָּא לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁהָיָה מֻתָּר בָּהּ עַד שֶׁלֹּא נָשָׂא אֶת אֲחוֹתָהּ. וְתָנֵי כֵּן לְאַחַר מִיתַת אֲחוֹתָהּ. וְהָכְתִיב: ״וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲחוֹתוֹ בַּת אָבִיו אוֹ בַּת אִמּוֹ וְרָאָה אֶת עֶרְוָתָהּ וְהִיא תִרְאֶה אֶת עֶרְוָתוֹ חֶסֶד הוּא״! אָמַר רַבִּי אָבִין: שֶׁלֹּא תֹּאמַר קַיִן נָשָׂא אֶת אֲחוֹתוֹ הֶבֶל נָשָׂא אֶת אֲחוֹתוֹ. ״חֶסֶד הוּא״ – חֶסֶד עָשִׂיתִי עִם הָרִאשׁוֹנִים שֶׁיִּבָּנֶה הָעוֹלָם מֵהֶן, ״אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה״. וְהָכְתִיב: ״אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זוֹנָה אֶת אֵלֶּה לֹא יִקָּח״! – בָּא לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁאִם קִדְּשָׁהּ שֶׁתּוֹפְסִין בָּהּ קִדּוּשִׁין. רַבִּי חוֹנָה שָׁמַע כּוּלְּהֵין מִן הָדֵין קָרְיָא: ״עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֶּה״ וְגוֹ׳. זִמָּה זִמָּה לִגְזֵרָה שָׁוָה מַה לְמַטָּן שְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת, אַף לְמַעְלָן שְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת. מַה לְמַטָּה בִּלֹּא תַעֲשֶׂה. אַף לְמַעְלָן בִּלֹּא תַעֲשֶׂה. מַה לְמַעְלָן דֶּרֶךְ נִשּׂוּאִין. אַף לְמַטָּה דֶּרֶךְ נִשּׂוּאִין. מַה לְמַעְלָן בִּשְׂרֵפָה אַף לְמַטָּן בִּשְׂרֵפָה. מַה לְמַטָּן עָשָׂה בַּת זָכָר כְּבַת נְקֵיבָה אַף לְמַעְלָן נַעֲשֶׂה אֵם זָכָר אֵם נְקֵיבָה. וְכִדְרַבִּי מֵאִיר דְּר׳ מֵאִיר אוֹמֵר: גְּזֵרָה שָׁוָה בְּמָקוֹם שֶׁבָּאתָ. דּוֹר שְׁלִישִׁי שֶׁלְּמַעְלָה

מִנַּיִין שֶׁהוּא בִּשְׁרֵפָה. וּכְרַבָּנָן דְּאִינוּן אָמְרִין גְּזֵרָה שָׁוָה כָּאָמוּר בָּהּ, דּוֹר שְׁלִישִׁי שֶׁהִיא שֶׁלְּמַעְלָה מִנַּיִין שֶׁהִיא בְּלֹא תַעֲשֶׂה, בֵּין כְּרַבִּי מֵאִיר בֵּין כְּרַבָּנָן דּוֹר שְׁלִישִׁי שֶׁלְּמַטָּן

[דף ס"א ע"ב]

שֶׁהִיא בְּלֹא תַעֲשֶׂה, מִכֵּיוָן דִּכְתִיב זִמָּה זִמָּה לִגְזֵרָה שָׁוָה, כְּמִי שֶׁכּוּלָּהֶן כֵּן דִּכוּלָּהֶן כֵּן. עַד כְּדוּן בַּת בִּתּוֹ מִן הַנִּשּׂוּאִין. בַּת בִּתּוֹ מִן הָאוֹנְסִין. "עֶרְוַת בַּת בִּנְךָ אוֹ בַת בִּתְּךָ". מַה אָנָן קַיָּמִין? אִם מִן הַנִּשּׂוּאִין כְּבָר הוּא אָמַר אֶלָּא אִם אֵינוֹ עִנְיָן לְנִשּׂוּאִין תְּנֵהוּ עִנְיָן לְאוֹנְסִין. עַד כְּדוּן לְאַזְהָרָה, לְעֹנֶשׁ מִנַּיִין? אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: 'הֵנָּה' מֵהֵנָּה. 'זִמָּה' מִזִּמָּה. עַד כְּדוּן כְּר' יִשְׁמָעֵאל. תָּנֵי ר' יִשְׁמָעֵאל: הֵנָּה מֵאֶתְהֶן. עַד כְּדוּן בַּת בִּתּוֹ. בִּתּוֹ מִנַּיִין? רַב אָמַר: אִם עַל בַּת בִּתּוֹ הוּא מַזְהָר. לֹא כָּל שֶׁכֵּן עַל בִּתּוֹ. אִם עַל בַּת בִּתּוֹ הוּא עָנוּשׁ, לֹא כָּל שֶׁכֵּן עַל בִּתּוֹ. בָּעוֹן קוֹמֵי רַבִּי אַבָּהוּ: בַּת בִּתּוֹ מִן הַנִּשּׂוּאִין, בַּת בִּתּוֹ מִן הָאוֹנְסִין. אָמַר לוֹן: כָּל שֵׁם בַּת בַּת אַחַת. בָּעוֹן קוֹמֵי רַבִּי אַבָּהוּ: הַבָּא עַל אִשָּׁה וְיָלְדָה בַּת וְאַחַר כָּךְ בָּא עָלֶיהָ – חַיָּב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אִשָּׁה וּבִתָּהּ וּבַת בִּתָּהּ וּבַת בְּנָהּ. אָמַר לוֹן: "שְׁאֵרָהּ הֵנָּה זִמָּה הִיא" – כּוּלְּהוֹן מִשּׁוּם זִמָּה. רַבִּי חַגַּיי בְּעָא קוֹמֵי רַבִּי יוֹסֵי: לָמָּה לֵית אִינוּן אָמְרִין, בִּתָּהּ לֹא תִגַּלֶּה, בַּת בִּתָּהּ לֹא תִקַּח? אָמַר לֵיהּ: אִילּוּ הֲוָה כְּתִיב עֶרְוַת אִשָּׁה וּבַת בִּתָּהּ לֹא תִקַּח – הֲווּינָן אָמְרִין דְּחַלּוּקִין בְּלָאוִין. ר' אַבָּהוּ רַבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: שְׁנֵי לָאוִין וְכָרֵת אֶחָד לָאוִין חוֹלְקִין כְּרִיתוּת. מַה טַעֲמָא? "עַל בְּשַׂר אָדָם לֹא יִסָּךְ וּבְמַתְכֹּנְתּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ כָּמוֹהוּ". וּכְתִיב: "אִישׁ אֲשֶׁר יִרְקַח כָּמוֹהוּ", הֲרֵי כָּאן שְׁנֵי לָאוִין וְכָרֵת אֶחָד, לָאוִין חוֹלְקִין כְּרִיתוּת.

[דף ס"ב ע"א]

וּכְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר, לְמֵידִין מִקַּל וָחוֹמֶר. וְאֵין עוֹנְשִׁין מִקַּל וָחוֹמֶר, מִנָּן לֵיהּ? וְאַתְיָיא כְּהַהִיא דְּתָנֵי חִזְקִיָּה (ויקרא כא): "וּבַת כֹּהֵן כִּי תֵחֵל לִזְנוֹת", מַה תַּלְמוּד לוֹמַר אִישׁ? לְהָבִיא אֶת הַבָּא עַל בִּתּוֹ מִן הָאוֹנְסִין שֶׁתְּהֵא בִּשְׂרֵיפָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֵּי ר' בּוֹן, אֲפִילּוּ לְאַזְהָרָה אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ (שם יט) "אַל תְּחַלֵּל אֶת בִּתְּךָ". וּמַאי טַעֲמָא דְּר' יוּדָה? (דברים כג) "לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו" – זוֹ אֵשֶׁת אָבִיו. "וְלֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו" – זוֹ אֲנוּסָתוֹ. מַה מְקַיְּימִין רַבָּנָן "כְּנַף אָבִיו"? תַּמָּן אָמְרִין וְלֹא יָדְעִין מִן מַה שְׁמוּעָה – זוֹ כָּנָף הַסְּמוּכָה לְאָבִיו. בְּלֹא כָּךְ אֵינוֹ חַיָּב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָב! אָמַר רַבִּי הִילָא: לְהַתְרָיָיא, שֶׁאִם הִתְרוּ בָּהּ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָב לוֹקָה, מִשּׁוּם כְּנַף אָב לוֹקָה. מוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה בְּמַכּוֹת, מוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה בְּקָרְבָּן, מוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה בִּשְׁאָר כָּל הָעֲרָיוֹת שֶׁהוּא מוּתָּר, מוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁאִם קִידְּשָׁהּ שֶׁתָּפְסוּ בָּהּ קִידּוּשִׁין. רַבִּי חַגַּיי בְּעָא קוֹמֵי רַבִּי יוֹסֵי, מַהוּ שֶׁיְּהֵא הַוָּולָד מַמְזֵר כְּר' יוּדָה? אָמַר לֵיהּ: (שם) "לֹא יָבֹא פְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה" הִפְסִיק הָעִנְיָין לְעִנְיָין אֵשֶׁת אָב. אָמַר לֵיהּ: אֵשֶׁת

אָב בִּכְלָל כָּל הָעֲרָיוֹת הָיְיתָה, וְיָצְאָה מִכְּלָלָהּ – לְלַמֵּד עַל כָּל הָעֲרָיוֹת לְמַמְזֵר. וְתֵצֵא אֵשֶׁת אָב וּתְלַמֵּד עַל כָּל הָעֲרָיוֹת מַמְזֵר, וְתֵצֵא אֲנוּסָה וּתְלַמֵּד עַל כָּל הָאוֹנְסִין לְאִיסּוּר. אָמַר לֵיהּ: אֵשֶׁת אָב בִּכְלָל כָּל הָעֲרָיוֹת הָיְיתָה, וְיָצְאַת מִכְּלָלָהּ, לְלַמֵּד עַל כָּל הָעֲרָיוֹת לְמַמְזֵר. אִית לָךְ לְמֵימַר הָכָא אֲנוּסָה בִּכְלָל כָּל הָאוֹנְסִין הָיְיתָה, וְיָצְאַת מִכְּלָלָהּ לְלַמֵּד עַל כָּל הָאֲנוּסִין לְאִיסּוּר?! וְתֵצֵא אֵשֶׁת אָב וּתְלַמֵּד עַל כָּל אֲנוּסָתָהּ! אָמַר לֵיהּ: אִם אֵשֶׁת אָב הִיא אֵינָהּ אֲנוּסָה, וְאִם אֲנוּסָה הִיא אֵינָהּ אֵשֶׁת אָב.

הלכה ב מתני' גִּיּוֹרֶת שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ בָּנֶיהָ עִמָּהּ לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין אֲפִלּוּ הוֹרָתוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן שֶׁלֹּא בִּקְדֻשָּׁה וְלֵידָתוֹ בִּקְדֻשָּׁה וְהַשֵּׁנִי הוֹרָתוֹ וְלֵידָתוֹ בִּקְדֻשָּׁה וְכֵן שִׁפְחָה שֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ בָּנֶיהָ עִמָּהּ:

גמ' וַהֲלֹא הַגֵּר חַיָּיב עַל אִמּוֹ וְאֵינוֹ חַיָּיב עַל אָבִיו, כְּדִבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר,

[דף ס"ב ע"ב]

(ויקרא כ) "אָבִיו וְאִמּוֹ קִלֵּל" – אֶת שֶׁהוּא חַיָּיב עַל אָבִיו חַיָּיב עַל אִמּוֹ, וְאֶת שֶׁאֵינוֹ חַיָּיב עַל אָבִיו אֵינוֹ חַיָּיב עַל אִמּוֹ. מוֹדֶה ר' עֲקִיבָה בִּשְׁתּוּקִי שֶׁהוּא חַיָּיב עַל אִמּוֹ אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ חַיָּיב עַל אָבִיו. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא, ר' יֹסֵא בְּשֵׁם ר' יוֹחָנָן, מַה פְּלִיגִין, בְּגֵר שֶׁהָיְתָה הוֹרָתוֹ שֶׁלֹּא בִּקְדוּשָּׁה וְלֵידָתוֹ בִּקְדוּשָּׁה, אֲבָל בְּגֵר שֶׁהָיְתָה הוֹרָתוֹ וְלֵידָתוֹ שֶׁלֹּא בִּקְדוּשָּׁה, אַף רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי מוֹדֶה. רַבִּי יֵסָא אָזַל לֶחָמִין, אָתוּן וְשָׁאֲלוּן לֵיהּ: אִילֵּין דְּבַר עַשְׁתִּין גֵּירִין, מַהוּ שֶׁיְּיַבְּמוּ? אָמַר לוֹן: כֵּן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אָסוּר. הֲווֹן בָּעֵיין מֵימָר, בְּאִשָּׁה שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים. אֲבָל בְּאִשָּׁה שֶׁאֵין לָהּ בָּנִים, מַה נַּפְשָׁךְ אֵשֶׁת אָחִיו – יְיַבֵּם. וְאִם אֵינָהּ אֵשֶׁת אָחִיו – יְהֵא כְּנוֹשֵׂא אִשָּׁה מִן הַשּׁוּק. אָתָא ר' יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יִצְחָק בֶּן נַחְמָן, אֲפִילּוּ כֵּן אָסוּר, שֶׁלֹּא יְהוּ אוֹמְרִין מִצְוַת יִיבּוּם רָאִינוּ בְּגֵירִים. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהִכִּירָהּ מִשֶּׁנִּתְגַּיֵּר, אֲבָל אִם לֹא הִכִּירָהּ מִשֶּׁנִּתְגַּיֵּר – כָּל עַמָּא מוֹדֵיי שֶׁהוּא כְּנוֹשֵׂא אִשָּׁה מִן הַשּׁוּק. גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר וְהָיָה נָשׂוּי אִשָּׁה וּבִתָּהּ, אוֹ אִשָּׁה וַאֲחוֹתָהּ, כּוֹנֵס אַחַת וּמוֹצִיא אַחַת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁלֹּא הִכִּיר אַחַת מֵהֶן מִשֶּׁנִּתְגַּיֵּר, אֲבָל הִכִּיר אַחַת מֵהֶן מִשֶּׁנִּתְגַּיֵּר, אוֹתָהּ שֶׁהִכִּיר אִשְׁתּוֹ. וְאִם הִכִּיר אֶת שְׁתֵּיהֶן, כֵּיוָן שֶׁהִכִּיר – הִכִּיר. גֵּר, אֲחוֹתוֹ בֵּין מֵאָב בֵּין מֵאֵם – יוֹצִיא, דִּבְרֵי ר' מֵאִיר. ר' יוּדָה אוֹמֵר: אֲחוֹתוֹ מֵאֵם יוֹצִיא, מֵאָב יְקַיֵּים. אֲחוֹת אִמּוֹ יוֹצִיא, אֲחוֹת אָבִיו יְקַיֵּים. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. ר' יוּדָה אוֹמֵר: אֲחוֹת אִמּוֹ מֵאִמָּהּ יוֹצִיא, אֲחוֹת אִמּוֹ מֵאָבִיהָ, יְקַיֵּים. שְׁאָר כָּל הָעֲרָיוֹת, כָּנָס – אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ. לֹא אָמַר אֶלָּא כָּנָס, הָא בִּתְחִילָּה – אָסוּר. גּוֹי אֲחוֹתוֹ, בֵּין מֵאָב בֵּין מֵאֵם – יוֹצִיא; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: אֲחוֹתוֹ מֵאֵם – יוֹצִיא. אֲחוֹתוֹ מֵאָב – יְקַיֵּים. אֲחוֹת אִמּוֹ – יוֹצִיא, אֲחוֹת אָבִיו – יְקַיֵּים; דִּבְרֵי ר' מֵאִיר. ר' יוּדָה אוֹמֵר: אֲחוֹת אִמּוֹ מֵאִמָּהּ – יוֹצִיא. אֲחוֹת אִמּוֹ מֵאָבִיהָ – יְקַיֵּים. אָמַר ר' חַנִּין: פָּשַׁט הוּא לָן עַל דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר – (בראשית ב) "עַל כֵּן יַעֲזָב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ". בְּסָמוּךְ לוֹ מֵאָבִיו, בְּסָמוּךְ לוֹ

מֵאִמּוֹ. ר׳ בִּיבִי: מֵעַתָּה אֲחוֹת אָבִיו אֲסוּרָה שֶׁהִיא סְמוּכָה לְאָבִיו. אֲחוֹת אִמּוֹ תְּהֵא אֲסוּרָה מִפְּנֵי שֶׁהִיא סְמוּכָה לְאִמּוֹ! הֵתִיב רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרֵיהּ דְּרַבִּי אֵיבוֹ: וְהָכְתִיב (שמות ו) ״וַיִּקַּח עַמְרָם אֶת יוֹכֶבֶד דּוֹדָתוֹ לוֹ לְאִשָּׁה״, מֵעַתָּה אֲפִלּוּ כִבְנֵי נֹחַ

[דף ס״ג ע״א]

לֹא הָיוּ יִשְׂרָאֵל נוֹהֲגִין. אָמַר ר׳ הִילָא: בְּסָמוּךְ לוֹ מֵאָבִיו, בְּסָמוּךְ לוֹ מֵאִמּוֹ. מִתִּיבִין לְר׳ מֵאִיר, וְהָכְתִיב (בראשית כ) ״וְגַם אָמְנָה אֲחוֹתִי בַּת אָבִי הִיא אַךְ לֹא בַּת אִמִּי. אָמַר לָהֶן ר׳ מֵאִיר: מִשָּׁם רְאָיָיה? לֹא וַתְּהִי לִי לְאִשָּׁה?! מַאי כְּדוּן, אָמַר רַבִּי יוֹסָה: כָּל עֶרְוָה שֶׁבֵּית דִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל מְמִיתִין עָלֶיהָ – בְּנֵי נֹחַ מוּזְהָרִין עָלֶיהָ, וְכָל עֶרְוָה שֶׁאֵין בֵּית דִּין מְמִיתִין עָלֶיהָ – אֵין בְּנֵי נֹחַ מוּזְהָרִין עָלֶיהָ. הֵתִיבוּן, הֲרֵי אֲחוֹתוֹ, שֶׁאֵין בֵּית דִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל מְמִיתִין עָלֶיהָ, וּבְנֵי נֹחַ מוּזְהָרִין עָלֶיהָ. רַבִּי הִילָא בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: (דברים יח) ״וּבִגְלַל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה ה׳ אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישׁ אוֹתָם מִפָּנֶיךָ״ – מְלַמֵּד שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹנֵשׁ אֶלָּא אִם כֵּן הִזְהִיר. רַבִּי אִידִי אָמַר קוֹמֵי ר׳ יוֹסֵי בְּשֵׁם רַב חִסְדָּא: עֶבֶד מֵתָר בַּאֲחוֹתוֹ. אָמַר לֵיהּ: שָׁמַעְתָּ אֲפִילּוּ מֵאֵם? אָמַר לֵיהּ: אִין. אָמַר לֵיהּ: וְהָתַנִּינַן ״וְכֵן שִׁפְחָה שֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ בָּנֶיהָ עִמָּהּ״? לַחֲלִיצָה וְלִיבּוּם! רַבִּי פִּינְחָס אָמַר קוֹמֵי רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם ר׳ יוֹסֵי: עֶבֶד שֶׁבָּא עַל אִמּוֹ – חַיָּיב חַטָּאת. (ויקרא א) ״וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם״ – לְרַבּוֹת עֲבָדִים. אוֹ נֹאמַר לַחֲלָבִין אִיתְאַמְּרַת. מַה מָּצִינוּ בְּזִיקַת אֵם שֶׁעָשָׂה בָּהּ צַד שֶׁנִּתְגַּיְּרָה כְּצַד שֶׁלֹּא נִתְגַּיְּרָה. אַף שִׁפְחָה נַעֲשָׂה בָּהּ צַד שֶׁנִּשְׁתַּחְרְרָה כְּצַד שֶׁלֹּא נִשְׁתַּחְרְרָה.

[דף ס״ג ע״ב]

הלכה ג מתני׳ – חָמֵשׁ נָשִׁים שֶׁנִּתְעָרְבוּ וַלְדוֹתֵיהֶן, הִגְדִּילוּ הַתַּעֲרוֹבוֹת וְנָשְׂאוּ נָשִׁים וָמֵתוּ, אַרְבָּעָה חוֹלְצִין לְאַחַת, וְאֶחָד מְיַבֵּם אוֹתָהּ. הוּא וּשְׁלֹשָׁה חוֹלְצִין לַאַחֶרֶת, וְאֶחָד מְיַבֵּם. נִמְצְאוּ אַרְבַּע חֲלִיצוֹת וְיִבּוּם לְכָל אַחַת וְאַחַת.

גמ׳ בְּכָל אַתָּר אַתְּ אָמַר אֵין חֲלִיצָה אַחַר חֲלִיצָה, וְהָכָא אַתְּ אָמַר הָכִין? כָּאן בְּוַדַּאי כָּאן בְּסָפֵק. בְּכָל אַתָּר אַתְּ אָמַר, בְּכָל מָקוֹם שֶׁאֵין אָמַר יְיבֵם אֵין אוֹמֵר חֲלֹץ וְהָכָא אַתְּ אָמַר אָכִין? כָּאן בְּוַדַּאי כָּאן בְּסָפֵק.

הלכה ד מתני׳ – הָאִשָּׁה שֶׁנִּתְעָרֵב וַלְדָהּ בִּוְלַד כַּלָּתָהּ, הִגְדִּילוּ הַתַּעֲרוֹבוֹת, וְנָשְׂאוּ נָשִׁים, וָמֵתוּ, בְּנֵי הַכַּלָּה חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין, שֶׁהוּא סְפֵק אֵשֶׁת אָחִיו סְפֵק אֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו. וּבְנֵי הַזְּקֵנָה, אוֹ חוֹלְצִין אוֹ מְיַבְּמִין, שֶׁהוּא סְפֵק אֵשֶׁת אָחִיו וְאֵשֶׁת בֶּן אָחִיו. מֵתוּ הַכְּשֵׁרִים, בְּנֵי הַתַּעֲרוֹבוֹת לִבְנֵי הַזְּקֵנָה חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין, שֶׁהוּא סְפֵק אֵשֶׁת אָחִיו וְאֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו, וּבְנֵי הַכַּלָּה, אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מְיַבֵּם:

גמ׳ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כִּינִי מַתְנִיתָא לִנְשֵׁי בְּנֵי הַכַּלָּה לִנְשֵׁי בְּנֵי הַזְּקִינָה. אָמַר רַבִּי חַגַּיי: זֹאת אוֹמֶרֶת, שֶׁמּוּתָּר אָדָם לִישָׂא אֶת אֵשֶׁת בֶּן אָחִיו:

הלכה ה מתני׳ – כֹּהֶנֶת שֶׁנִּתְעָרֵב וַלְדָּהּ בִּוְלַד שִׁפְחָתָהּ – הֲרֵי אֵלּוּ אוֹכְלִים בַּתְּרוּמָה, וְחוֹלְקִים חֵלֶק אֶחָד בַּגֹּרֶן, וְאֵינָן מִטַּמְּאִין לַמֵּתִים, וְאֵין נוֹשְׂאִין נָשִׁים, בֵּין כְּשֵׁרוֹת בֵּין פְּסוּלוֹת:

גמ׳ הֲרֵי אֵילּוּ אוֹכְלִין בִּתְרוּמָה – שֶׁכֵּן עַבְדֵּי כֹּהֲנִים אוֹכְלִין בִּתְרוּמָה. וְחוֹלְקִין חֵלֶק אֶחָד עַל הַגֹּרֶן, הֲדָא הִיא דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּיה: נָשִׁים וַעֲבָדִים אֵינָן חוֹלְקִין עַל הַגֹּרֶן אֲבָל נוֹתְנִין לָהֶן מַתְּנוֹת כְּהוּנָּה וּלְוִיָּה מִתּוֹךְ הַבַּיִת. וְאֵין נוֹשְׂאִין נָשִׁים, לֹא כְּשֵׁירוֹת וְלֹא פְּסוּלוֹת. לֹא כְּשֵׁירוֹת – מִפְּנֵי הַפָּסוּל, וְלֹא פְּסוּלוֹת – מִפְּנֵי הַכָּשֵׁר. מַהוּ שֶׁיָּבִיאוּ מִנְחָה אַחַת

[דף ס״ד ע״א]

תְּהֵא קְרֵיבָה בְּכָלִיל. תָּנֵי, מְבִיאִין מִנְחָה אַחַת וּמַתְנִין עָלֶיהָ, וּתְהֵא קְרֵיבָה בְּכָלִיל. מַהוּ שֶׁיָּבִיאוּ שְׁתֵּי מִנָּחוֹת אַחַת קְרֵיבָה בְּכָלִיל וְאַחַת נִקְמֶצֶת וְנֶאֱכֶלֶת? תָּנֵי, מְבִיאִין שְׁתֵּי מִנָּחוֹת, אַחַת קְרֵיבָה בְּכָלִיל וְאַחַת נִקְמֶצֶת וְנֶאֱכֶלֶת. מַהוּ שֶׁיָּעִידוּ עֵדוּת אַחַת וְתַעֲלֶה לָהֶם עֵדוּת אַחַת? אוֹ יֵיבָא כְּהַהִיא דְּמַר רַבִּי זְעֵירָא רַב יִצְחָק בְּשֵׁם רַב אַסִּי: מֵאַחַר שֶׁאִילּוּ יִמָּצְאוּ הָעֵדִים זוֹמְמִין אֵין נֶהֱרָגִין, וְאֵין הַהוֹרֵג נֶהֱרָג, אַף הָכָא כֵּן.

הלכה ו מתני׳ הִגְדִּילוּ הַתַּעֲרוֹבוֹת, וְשֶׁחֲרָרוּ זֶה אֶת זֶה, נוֹשְׂאִין נָשִׁים רְאוּיוֹת לַכְּהֻנָּה, וְאֵינָן מִטַּמְּאִין לַמֵּתִים. וְאִם נִטַּמְּאוּ, אֵינָן סוֹפְגִין אֶת הָאַרְבָּעִים. וְאֵינָן אוֹכְלִים בַּתְּרוּמָה. וְאִם אָכְלוּ, אֵינָן מְשַׁלְּמִין קֶרֶן וָחֹמֶשׁ. וְאֵינָן חוֹלְקִין עַל הַגֹּרֶן. וּמוֹכְרִין אֶת הַתְּרוּמָה, וְהַדָּמִים שֶׁלָּהֶם. וְאֵינָן חוֹלְקִין בְּקָדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ, וְאֵין נוֹתְנִין לָהֶם קָדָשִׁים, וְאֵין מוֹצִיאִין אֶת שֶׁלָּהֶן מִיָּדָם, וּפְטוּרִין מִן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה, וּבְכוֹרָן יִהֵא רוֹעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְנוֹתְנִין עֲלֵיהֶן חוּמְרֵי יִשְׂרָאֵל וְחוּמְרֵי כֹּהֲנִים.

גמ׳ לְשֶׁעָבַר, הָא לְכַתְּחִלָּה לֹא? כִּינִי מַתְנִיתָא מֻתָּר לְשַׁחְרֵר בִּתְחִילָּה. אַף ר׳ יוֹסֵי הַגְּלִילִי אָמַר: אָסוּר לְשַׁחְרֵר, מוֹדֶה הוּא הָכָא שֶׁהוּא מֻתָּר מִפְּנֵי תִּקּוּן הַוָּלָד. מַהוּ רְאוּיוֹת, לֹא פְּסוּלוֹת. מִנַּיִין לַכֹּהֵן שֶׁהוּא מַקְרִיב קָרְבְּנוֹתָיו בְּכָל מִשְׁמָר שֶׁיִּרְצֶה? תַּלְמוּד לוֹמַר (דְּבָרִים יח, ו): "וּבָא בְּכָל אַוַּת נַפְשׁוֹ וְשֵׁרֵת". הָיָה זָקֵן אוֹ חוֹלֶה, נוֹתְנוֹ לְכָל מִשְׁמָר שֶׁיִּרְצֶה, וְעוֹרָן וּבְשָׂרָן שֶׁלּוֹ. הָיָה טָמֵא וּבַעַל מוּם, נוֹתְנִין לְאַנְשֵׁי הַמִּשְׁמָר, וְעוֹרָן וּבְשָׂרָן עֲלֵיהֶן. אִילֵּין בְּנֵי הַתַּעֲרוֹבוֹת, מַה אַתְּ עָבַד לְהוֹן? כְּזָקֵן וּכְחוֹלֶה אוֹ כְּטָמֵא וּבַעַל מוּם. מִסְתַּבְּרָא מִיעֲבַדִינוּן כְּטָמֵא וּבַעַל מוּם.

[דף ס"ד ע"ב]

וּמַתְנִיתָא עָבְדָא לוֹן כְּזָקֵן וּכְחוֹלֶה, דְּתָנֵינַן אֵין מוֹצִיאִין אֶת שֶׁלּוֹ מִיָּדוֹ:

הלכה ז מתני' מִי שֶׁלֹּא שָׁהָתָה אַחַר בַּעֲלָהּ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים וְנִשֵּׂאת, וְיָלְדָה, וְאֵין יָדוּעַ אִם בֶּן תִּשְׁעָה לָרִאשׁוֹן אִם בֶּן שִׁבְעָה לָאַחֲרוֹן, הָיוּ לָהּ בָּנִים מִן הָרִאשׁוֹן וּבָנִים מִן הַשֵּׁנִי, חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין. וְכֵן הוּא לָהֶן חוֹלֵץ וְלֹא מְיַבֵּם. הָיוּ לוֹ אַחִין מִן הָרִאשׁוֹן וְאַחִין מִן הַשֵּׁנִי שֶׁלֹּא מֵאוֹתָהּ הָאֵם, הוּא חוֹלֵץ וּמְיַבֵּם, וְהֵן, אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מְיַבֵּם; הָיָה אֶחָד יִשְׂרָאֵל וְאֶחָד כֹּהֵן, נוֹשֵׂא אִשָּׁה הָרְאוּיָה לַכֹּהֵן, וְאֵינוֹ מִטַּמֵּא לַמֵּתִים. וְאִם נִטַּמָּא, אֵינוֹ סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. וְאֵינוֹ אוֹכֵל בַּתְּרוּמָה. וְאִם אָכַל, אֵינוֹ מְשַׁלֵּם קֶרֶן וָחֹמֶשׁ. וְאֵינוֹ חוֹלֵץ עַל הַגֵּרֶן, וּמוֹכֵר אֶת הַתְּרוּמָה וְהַדָּמִין שֶׁלּוֹ, וְאֵינוֹ חוֹלֵץ בְּקָדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ, וְאֵין נוֹתְנִין לוֹ קֳדָשִׁים, וְאֵין מוֹצִיאִין אֶת שֶׁלּוֹ מִיָּדוֹ, וּפָטוּר מִן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה, וּבְכוֹרוֹ יְהֵא רוֹעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְנוֹתְנִין עָלָיו חוֹמְרֵי יִשְׂרָאֵל וְחוֹמְרֵי כֹּהֲנִים. הָיוּ שְׁנֵיהֶן כֹּהֲנִים, הוּא אוֹנֵן עֲלֵיהֶן, וְהֵן אוֹנְנִין עָלָיו. הוּא אֵינוֹ מִטַּמֵּא לָהֶן, וְהֵן אֵינָן מִטַּמְּאִין לוֹ. הוּא לֹא יוֹרֵשׁ אוֹתָן, אֲבָל הֵן יוֹרְשִׁין אוֹתוֹ. וּפָטוּר עַל מַכָּתוֹ וְעַל קִלְלָתוֹ שֶׁל זֶה וְשֶׁל זֶה, וְעוֹלֶה בְמִשְׁמָרוֹ שֶׁל זֶה וְשֶׁל זֶה, וְאֵינוֹ חוֹלֵק. וְאִם הָיוּ שְׁנֵיהֶן בְּמִשְׁמָר אֶחָד – נוֹטֵל חֵלֶק אֶחָד.

גמ' מַה נַּן קָיְימִין? אִם לְאַחַר מִיתָה, לֵית יָכִיל, דְּתָנֵינַן הוּא אוֹנֵן עֲלֵיהֶן וְהֵן אוֹנְנִין עָלָיו. אֶלָּא בְּשֶׁגֵּירַשׁ, נִיחָא לַשֵּׁנִי אֵינוֹ מְטַמֵּא, שֶׁאָנִי אוֹמֵר בְּנוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן הוּא. לָרִאשׁוֹן לָמָּה אֵינוֹ מְטַמֵּא? מָה נַפְשָׁךְ בְּנוֹ הוּא – יְטַמֵּא לוֹ. אִם אֵינוֹ בְּנוֹ – חָלָל הוּא, וּמַה בְּכָךְ שֶׁיְּטַמֵּא? אֶלָּא בְּשֶׁאָנַס. לֹא כֵּן אָמַר רַבִּי בָּא בְּשֵׁם אַבָּא בַּר יִרְמְיָה: אֲנוּסָה אֵינָהּ צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. וְסָבְרַנָּן מֵימַר כְּרַבָּנָן, וְהָכָא כְּרַבִּי יוֹסֵי אֲנַן קָיְימִין. תְּנֵי רַבִּי חִיָּיה, אוֹנְנִין וּמְטַמְּאִין עַל הַסָּפֵק. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַתְנִיתִין אָמְרָה כֵּן – 'הוּא אוֹנֵן עֲלֵיהֶן וְהֵן אוֹנְנִין עָלָיו'. רַבִּי אַשְׁיַיאן בַּר יָקוּם הֲוָה לֵיהּ עוֹבָדָא, שָׁאוּל לְרַבִּי יֵסָא, אָמַר לֵיהּ: לֵית צָרִיךְ. אָמַר לֵיהּ: וְהָתָנִינָן, אָמַר רַבִּי חִיָּיה: אוֹנְנִין וּמְטַמְּאִין עַל הַסָּפֵק?! – סִימָנִין הָיוּ נִכְּרִין1 לֹא כֵּן אָמְרִין חַבְרָיָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: סִימָנִין בֶּן שְׁמוֹנֶה אֵין עוֹשִׂין מַעֲשֶׂה?

[דף ס"ה ע"א]

סִימָן הָיָה לוֹ, שֶׁבָּעַל וּפִירֵשׁ. בֶּן שְׁמוֹנֶה הֲרֵי הוּא כְּאֶבֶן וְאֵין מְטַלְטְלִין אוֹתוֹ בַּשַּׁבָּת. אֲבָל אִמּוֹ שׁוֹחָה עָלָיו וּמֵינִיקָתוֹ. רַבִּי יוֹסֵי בְּעֵי, אִילֵּין תִּינוֹקוֹת סְפֵקוֹת, מַהוּ לְחַלֵּל עֲלֵיהֶן אֶת הַשַּׁבָּת? אָמַר ר' יוֹסֵי בֵּי רַבִּי בּוֹן: וְיָאוּת, מַה נַּפְשָׁךְ, בֶּן תִּשְׁעָה הוּא – יִמּוֹל. בֶּן שְׁמוֹנֶה – נַעֲשֶׂה כִּמְהַתֵּךְ בָּשָׂר שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ. רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין אָמְרֵי: רַבִּי יַעֲקֹב בַּר דָּסִיי שָׁאַל, מִי אָמַר שֶׁמּוּתָּר לַהְתֵּךְ בָּשָׂר שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ? תְּנֵי, רַבָּן שִׁמְעוֹן

בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: כָּל הַמִּתְקַיֵּים בָּאָדָם שְׁלֹשִׁים יוֹם אֵינוֹ נֵפֶל. (בַּמִּדְבָּר יח, טז): "וּפְדוּיָו מִבֶּן חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה". וּבְהֵמָה, שְׁמוֹנָה יָמִים אֵין זֶה נֵפֶל (וַיִּקְרָא כב, כז): "וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַה'". תַּמָּן אָמְרֵי בְשֵׁם שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. אָמַר רַבִּי בָּא: מַה פְּלִיגִין, בְּשֶׁלֹּא נוֹלַד לָחֳדָשָׁיו, אֲבָל אִם נוֹלַד לָחֳדָשָׁיו אַף רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מוֹדֶה. הִכָּה אֶת זֶה וְחָזַר וְהִכָּה אֶת זֶה, קִלֵּל אֶת זֶה וְחָזַר וְקִלֵּל אֶת זֶה – פָּטוּר. רַבִּי חֲנַנְיָא בָּעֵי, לֵית הֲדָא פְּלִיגִי עַל רַבִּי יוֹחָנָן, דְּאִיתְפַּלְגוּן בִּשְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל גָּלֻיּוֹת, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מְקַבְּלִין הַתְּרָיָיה עַל הַסָּפֵק. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: אֵין מְקַבְּלִין הַתְּרָיָיה עַל הַסָּפֵק. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: אָמַר רַבִּי, לֵית הִיא פְּלִיגָא, תַּמָּן אִיפְּשַׁר לְךָ לַעֲמוֹד עָלָיו. בְּרַם הָכָא אִי אִיפְּשַׁר לְךָ לַעֲמוֹד עָלָיו. הִכָּה שְׁנֵיהֶן כְּאַחַת, קִלֵּל שְׁנֵיהֶן כְּאַחַת – חַיָּיב. רַבִּי יוּדָה פּוֹטֵר. רַבִּי יוֹחָנָן בָּעֵי: מְחַלְּפָה שִׁיטָתֵיהּ דְּרַבִּי יוּדָה, דִּתְנַן תַּמָּן, אָכַל מִזֶּה כַּזַּיִת וּמִזֶּה כַּזַּיִת – סוֹפֵג שְׁמוֹנִים. רַבִּי יוּדָה אָמַר: אֵינוֹ סוֹפֵג אֶלָּא אַרְבָּעִים. אָמַר רַבִּי קְרוֹסְפִּי: אֵינָהּ מֵחְלֶפֶת, תַּמָּן עִקַּר לָאוִין סָפֵק הָיָה, בְּרַם הָכָא וַדַּאי הָיָה וְנִסְתַּפֵּק לוֹ. רַבִּי יוּדָה בָּעֵי: מֵעַתָּה גְּבֵלָה שֶׁבִּיטְּלָהּ בִּשְׁחוּטָה, מֵאַחַר שֶׁוַּדַּאי הָיָה וְנִסְתַּפֵּק לוֹ, אָכַל מִמֶּנָּה יְהֵא פָּטוּר? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מוֹדֶה רַבִּי יוּדָה בִּשְׁאָר כָּל הַסְּפֵיקוֹת שֶׁהוּא חַיָּיב. בְּרַם הָכָא קְרֵיי. דָּרַשׁ רַבִּי יוּדָה (שָׁם כ, ט): "אָבִיו" – וַדַּאי, לֹא הַסָּפֵק. "אִמּוֹ" – וַדַּאי, לֹא הַסָּפֵק. וְעוֹלֶה בְּמִשְׁמָרוֹ שֶׁל זֶה וְשֶׁל זֶה,

[דף ס"ה ע"ב]

לֹא יַעֲלֶה?! ר' אַחָא ר' חִינָנָא בְּשֵׁם ר' יֵסָא: מִפְּנֵי פְּגַם הַמִּשְׁפָּחָה. תָּנֵי, וְהֵן שֶׁיְּהוּ שְׁנֵיהֶן בֵּית אָב אֶחָד.

פרק י"ב

הלכה א מתני' מִצְוַת חֲלִיצָה בִּשְׁלֹשָׁה דַּיָּינִין, אֲפִילוּ שְׁלָשְׁתָּן הֶדְיוֹטוֹת, חֲלִיצָה בְּמִנְעָל – חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. בְּאַמְפִּילְיָא – חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. בְּסַנְדָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ עָקֵב – כָּשֵׁר. וְשֶׁאֵין לוֹ עָקֵב – פָּסוּל. מִן הָאַרְכּוּבָה וּלְמַטָּה – חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁירָה. מִן הָאַרְכּוּבָה וּלְמַעְלָה – חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה:

גמ' כְּתִיב (דְּבָרִים כה): "זְקֵנִים", וְאַתְּ אָמַר הֶדְיוֹטוֹת? מִצְוָה בִּזְקֵנִים. מִנַּיִין אֲפִילוּ הֶדְיוֹטוֹת? תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם): "חֲלוּץ הַנַּעַל" – מִכָּל מָקוֹם. אִית תַּנַּיי תָּנֵי חֲלִיצָה בַּגֵּרִים – כְּשֵׁירָה, וְאִית תַּנַּיי תָּנֵי חֲלִיצָה בַּגֵּרִים – פְּסוּלָה. מַאן דְּאָמַר חֲלִיצָה בַּגֵּרִים כְּשֵׁירָה – כְּמַאן דְּאָמַר (שָׁם) בְּיִשְׂרָאֵל לְרַבּוֹת אֶת הַגֵּרִים. מַאן דְּאָמַר חֲלִיצָה בַּגֵּרִים פְּסוּלָה – כְּמַאן דְּאָמַר בְּיִשְׂרָאֵל פְּרָט לְגֵרִים. הָכָא אַתְּ אוֹמֵר פְּרָט לְגֵרִים, וְהָכָא אַתְּ אָמַר לְרַבּוֹת אֶת הַגֵּרִים? תַּמָּן (וַיִּקְרָא כג): "הָאֶזְרָח" – פְּרָט לַגֵּרִים, "בְּיִשְׂרָאֵל" – פְּרָט לַגֵּרִים. מִעוּט אַחַר מִעוּט – לְרַבּוֹת אֶת הַגֵּרִים. בְּרַם הָכָא "בְּיִשְׂרָאֵל" – לֹא גֵּרִים. אִית תַּנַּיי תָּנֵי,

חֲלִיצָה בִּשְׁנַיִם – פְּסוּלָה. וְאִית תַּנָּיֵי תָּנֵי, חֲלִיצָה בִּשְׁנַיִם – כְּשֵׁירָה. מַאן דְּאָמַר חֲלִיצָה בִּשְׁנַיִם פְּסוּלָה – כְּמַאן דְּאָמַר חֲלִיצָה בַּגֵּרִים פְּסוּלָה. מַאן דְּאָמַר חֲלִיצָה בִּשְׁנַיִם כְּשֵׁירָה – כְּמַאן דְּמַר חֲלִיצָה בַּגֵּרִים כְּשֵׁירָה. אֲפִילוּ כְּמַאן דְּמַר חֲלִיצָה בַּגֵּרִים כְּשֵׁירָה – מוֹדֵי בִּשְׁנַיִם שֶׁהִיא פְּסוּלָה. שֶׁהֲרֵי דִּינֵי מָמוֹנוֹת כְּשֵׁירָה בַּגֵּרִים וּפְסוּלִין בִּשְׁנַיִם. אִית תַּנָּיֵי תָּנֵי, חֲלִיצָה בַּלַּיְלָה – כְּשֵׁירָה, אִית תַּנָּיֵי תָּנֵי חֲלִיצָה בַּלַּיְלָה – פְּסוּלָה. מַאן דְּאָמַר חֲלִיצָה בַּלַּיְלָה כְּשֵׁירָה – כְּמַאן דְּמַר חֲלִיצָה בַּגֵּרִים כְּשֵׁירָה. מַאן דְּאָמַר חֲלִיצָה בַּלַּיְלָה פְּסוּלָה – כְּמַאן דְּמַר חֲלִיצָה בַּגֵּרִים פְּסוּלָה. אֲפִילוּ כְּמַאן דְּאָמַר חֲלִיצָה בַּגֵּרִים כְּשֵׁירָה – מוֹדֶה בַּלַּיְלָה שֶׁהִיא פְּסוּלָה, שֶׁהֲרֵי דִּינֵי מָמוֹנוֹת כְּשֵׁרִים בַּגֵּרִים וּפְסוּלִין בַּלַּיְלָה. אִית תַּנָּיֵי תָּנֵי: וְהֵן שֶׁיְּהוּ הַדַּיָּנִים יוֹדְעִין לִקְרוֹת. אִית תַּנָּיֵי תָּנֵי, אֲפִילוּ אֵין הַדַּיָּנִין יוֹדְעִין לִקְרוֹת. מַאן דְּאָמַר אֲפִילוּ אֵין הַדַּיָּנִין יוֹדְעִין לִקְרוֹת – עַד שֶׁלֹּא סְמָכוּהוּ לְמִקְרָא. וּמָאן דְּאָמַר וְהֵן שֶׁיְּהוּ הַדַּיָּנִין יוֹדְעִין לִקְרוֹת מִשֶּׁסְּמָכוּהוּ לְמִקְרָא. (דְּבָרִים כה): "וְעָנְתָה וְאָמְרָה" – אֵין עוֹנָה אֶלָּא מִפִּי אַחֵר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וּבִלְבַד מִפִּי הַדַּיָּן. וְלֹא עָבְדוּן כֵּן: חָלְצָה בְּמִנְעָל – חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁירָה.

[דף ס"ו ע"א]

לְמִי נִצְרְכָה? לְרַבִּי מֵאִיר, וְרַבִּי מֵאִיר אָמַר: אֵין חוֹלְצִין בְּמִנְעָל. תָּנֵי, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַעֲשֶׂה שֶׁהָלַכְתִּי לִנְצִיבִין, וְרָאִיתִי שָׁם זָקֵן אֶחָד, וְנַמְתִּי לוֹ: בָּקִי לְךָ ר' יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה מִיָּמֶיךָ? וְנוּמָה לִי: רַבִּי! שַׁלְחָנִי הָיִיתִי בְּעִירִי וְעַל שַׁלְחָנִי הָיָה תָּדִיר. וְנַמְתִּי לוֹ: רָאִיתָ חוֹלֵץ בְּיָמֶיךָ, בַּמֶּה הָיָה חוֹלֵץ? בְּמִנְעָל אוֹ בְּסַנְדָּל?! אָמַר לִי: רַבִּי! וְכִי יֵשׁ סַנְדָּל בִּמְקוֹמֵנוּ? וְאָמַרְתִּי: מַה רָאָה רַבִּי מֵאִיר לוֹמַר אֵין חוֹלְצִין בְּמִנְעָל. ר' בָּא, רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם רַב: אִם יָבֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר, שֶׁחוֹלְצִין בְּמִנְעָל – שׁוֹמְעִין שֶׁלּוֹ. שֶׁאֵין חוֹלְצִין בְּסַנְדָּל – אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. שֶׁהֲרֵי הָרַבִּים נָהֲגוּ לַחֲלֹץ בְּסַנְדָּל. וְהַמִּנְהָג מְבַטֵּל אֶת הַהֲלָכָה. רַבִּי זְעֵירָה רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַב: אִם יָבוֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר שֶׁאֵין חוֹלְצִין בְּמִנְעָל – שׁוֹמְעִין לוֹ. שֶׁאֵין חוֹלְצִין בְּסַנְדָּל – אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, שֶׁהֲרֵי הָרַבִּים נָהֲגוּ לִהְיוֹת חוֹלְצִין בְּסַנְדָּל. וְהַמִּנְהָג מְבַטֵּל אֶת הַהֲלָכָה. רַבִּי זְעֵירָא מַחְוֵי לְרַבִּי בָּא בַּר יִצְחָק, כָּפַף. אָמַר לֵיהּ: וְעָבְדִין כֵּן? אָמַר לֵיהּ: הָא רַבָּן כָּפַף. רַבִּי זְעֵירָא מַחְוֵי לְר' בָּא בַּר יִצְחָק: כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? קוֹשְׁרוֹ, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא יָכוֹל לְהַלֵּךְ בּוֹ מֵאֵלָיו. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? אָמַר רַבִּי חֲנַנְיָה בְּרֵיהּ דְּרַבִּי הִלֵּל: עוֹנְבוֹ כְּדֵי שֶׁיָּכוֹל לְהַתִּירוֹ בְּאַחַת מִיָּדָיו. כֵּיצַד הִיא עוֹשָׂה? מַתִּירָתוֹ בְּיָמִין וְתוֹפַסְתּוֹ בִּשְׂמֹאל, וְשׁוֹמֶטֶת עֲקֵב בְּיָמִין, וְגוֹרֶרְתּוֹ בְּיָמִין, כְּדֵי שֶׁתְּהֵא חֲלִיצָה וְהַתָּרָה בְּיָמִין. רַב אָמַר: עִקַּר חֲלִיצָה הַתָּרַת הָרְצוּעָה. לֹא כֵּן אָמַר רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה: רַבִּי זְרִיקָן מָטֵי בָּהּ בְּשֵׁם רַב: דִּבְרֵי חֲכָמִים חָלְצָה וְלֹא רָקְקָה. רָקְקָה וְלֹא חָלְצָה – לֹא עָשָׂה כְּלוּם עַד שֶׁתַּחְלֹץ וְתָרֹק. אַף עַל גַּב דְּרַב אָמַר: עַד שֶׁתַּחְלֹץ וְתָרֹק מוֹדֶה רַב עִקַּר חֲלִיצָה הַתָּרַת הָרְצוּעוֹת. רַב אָמַר: עִקַּר חֲזָקָה הַכְנָסַת פֵּרוֹת. לֹא כֵּן אָמַר רַב: וְהֵן שֶׁרָאוּ אוֹתוֹ מְנַכֵּשׁ וּמְעַדֵּר. אַף עַל גַּב דְּאָמַר רַב: וְהֵן שֶׁרָאוּ אוֹתוֹ מְנַכֵּשׁ וּמְעַדֵּר. מוֹדֶה

רַב: עִקַּר חֲזָקָה הַכְנָסַת פֵּרוֹת. אָמַר רַבִּי יַנַּאי: חָלַץ הוּא וְהֶחֱזִירָהּ הִיא, חָלְצָה הִיא וְהִתִּירָהּ הוּא – חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. אִם רָצָה לְהַחְזִיר – לֹא יַחְזִיר. לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁאֵין שְׁתִּיהֶן בָּהּ. אוֹ מִשּׁוּם שֶׁאֵינָן עַל סֵדֶר. מַה נְפַק מִן בֵּינֵיהוֹן? חָזְרָה וְהִתִּירָה. תֹּאמַר, מִשּׁוּם שֶׁאֵין שְׁתִּיהֶן בָּהּ – הֲרֵי שְׁתִּיהֶן בָּהּ.

[דף ס"ו ע"ב]

הֲרֵי לֵית טַעֲמָא דְּלֹא, מִשּׁוּם שֶׁאֵינָן עַל הַסֵּדֶר. אָמַר רַבִּי לְעָזָר: יֵשׁ מֵהֶן שֶׁאָמְרוּ חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה וְאִם רָצָה לְהַחְזִיר – יַחְזִיר. וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁאָמְרוּ חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. וְאִם רָצָה לְהַחְזִיר – לֹא יַחְזִיר. בְּאַמְפִּילִיָּא, וְהַחוֹלְצָהּ לְקָטָן – חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. וְאִם רָצָה לְהַחְזִיר – לֹא יַחְזִיר. חָלְצָה בְּאַמְפִּילִיָּא, אִית תַּנַּיי תָּנֵי חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁירָה, אִית תַּנַּיי תָּנֵי – חֲלִיצָה פְּסוּלָה. מַאן דְּאָמַר חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁירָה – בְּאַמְפִּילִיָּא שֶׁל עוֹר, מַאן דְּאָמַר חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה – בְּאַמְפִּילִיָּא שֶׁל בֶּגֶד. בְּמִנְעָל בְּאַמְפִּילִיָּא, אִית תַּנַּיי תָּנֵי, חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁירָה, אִית תַּנַּיי תָּנֵי חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. מַאן דְּאָמַר חֲלִיצָתָהּ – כְּשֵׁירָה, כְּשֶׁהָיָה בְּאַמְפִּילִיָּא שֶׁל בֶּגֶד וּמִנְעָל שֶׁל עוֹר. מַאן דְּאָמַר חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה, כְּשֶׁהָיְתָה אַנְפִּילִיָּא שֶׁל עוֹר וּמִנְעָל שֶׁל עוֹר. אִית תַּנַּיי תָּנֵי, יוֹצְאִין בְּאַמְפִּילִיָּא בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. וְאִית תַּנַּיי תָּנֵי, אֵין יוֹצְאִין בְּאַמְפִּילִיָּא. אָמַר רַב חִסְדָּא, מַאן דְּאָמַר יוֹצְאִין – בְּאַמְפִּילִיָּא שֶׁל בֶּגֶד. וּמַאן דְּאָמַר אֵין יוֹצְאִין – בְּאַמְפִּילִיָּא שֶׁל עוֹר. בְּסַנְדָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵקֶב כָּשֵׁר. תַּמָּן אָמְרִין, כְּגוֹן אִילֵּין קַנְסוֹרִים. וְרַבָּנָן דְּהָכָא אָמְרִי: כְּגוֹן אִילֵּין דִּידָן. אָמַר רַב: אִלּוּלֵא דְּחָמֵיי רַבִּי חִיָּיה רוּבָּא חֲבִיבִי, חָלַץ בְּהָדֵין שׁוּרְצִיפָּא דְּשַׁנְצוֹי – לֹא הֲוָה לִבָּן רַב עֲלֵיהֶן לְמֵיעֲבַד כֵּן. אָחוּי דְּאִימֵּיהּ דְּרַב כַּהֲנָא חָלַץ בַּלַּיְלָה בְּיָחִיד, בְּלֵילֵי שַׁבָּת בְּסַנְדָּל שֶׁל שַׁעַם וּמְעַמֵּד. אָמַר רַבִּי זְרִיקָה: וְלֹא רָקְקָה. שָׁמַע רַב וְאָמַר: מַאן יַעֲבֵד דָּא? אֶלָּא אָחוּי דְּאִימֵּיהּ דְּרַב כַּהֲנָא. כִּינִי מַתְנִיתָא, בְּקוֹשֵׁר מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַטָּן כְּשֵׁירָה. מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַעְלָן – פְּסוּלָה. כְּתִיב (שְׁמוֹת ל, יט): "וְרָחֲצוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו מִמֶּנּוּ אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם". וְתָנֵי עֲלָהּ: בַּיָּד – עַד הַפֶּרֶק. וּבָרֶגֶל – עַד הַסּוֹבֵךְ.

[דף ס"ז ע"א]

וְהָכָא אַתְּ אָמַר הָכִין? שַׁנְיָיא הִיא דִּכְתִיב "מֵעַל רַגְלוֹ". מֵעַתָּה אֲפִילוּ מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַעְלָן תְּהֵא כְּשֵׁירָה! שַׁנְיָיא הִיא, דִּכְתִיב מֵעַל רַגְלוֹ. מֵעַל רַגְלוֹ וְלֹא מִמַּעַל דְּמֵעַל רַגְלוֹ. הָתִיב כַּהֲנָא, וְהָא כְּתִיב (שם כח): "וּבְשִׁלְיָתָהּ הַיּוֹצֵאת מִבֵּין רַגְלֶיהָ", וְכִי מִבֵּין רַגְלֶיהָ הִיא יוֹצֵאת? אֶלָּא נִרְאֵית כְּמִבֵּין רַגְלֶיהָ. כְּהַהִיא דְּתָנֵי תַּמָּן, כִּיּוֹר הָיָה בֵּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ וּמְשׁוּךְ כְּלַפֵּי דָּרוֹם. וְכִי מִבֵּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ הָיָה נָתוּן? אֶלָּא נִרְאֶה כְּבֵין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ.

תוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת בָּבָא קַמָּא פֶּרֶק רְבִיעִי

ד,א שׁוֹר שֶׁחֲצִיוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְחֲצִיוֹ שֶׁל הֶקְדֵּשׁ שֶׁהִזִּיק שֶׁל יִשְׂרָאֵל, מוּעָד – מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם. וְתָם – מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. שֶׁל הֶקְדֵּשׁ, בֵּין תָּם וּבֵין מוּעָד – פָּטוּר. הַזַּק מֵאֶחָד שֶׁל יִשְׂרָאֵל – חַיָּב, וְשֶׁל הֶקְדֵּשׁ – פָּטוּר. שׁוֹר שֶׁל הֶקְדֵּשׁ – הַבְּעָלִים חַיָּבִין בְּאַחֲרָיוּתָן. הַבְּעָלִים נוֹטְלִין אֶת נִזְקוֹ, וְנוֹתְנִין אֶת נִזְקוֹ. שׁוֹר שֶׁחֲצִיוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְחֲצִיוֹ שֶׁל כְּנַעֲנִי, שֶׁהִזִּיק אֶת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, מוּעָד – מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם. וְתָם – מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. וְשֶׁל כְּנַעֲנִי, בֵּין תָּם וּבֵין מוּעָד – מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם. שׁוֹר שֶׁל כְּנַעֲנִי שֶׁהִזִּיק שׁוֹר שֶׁל אַחֵר, חֲבֵרוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם לָדוּן בְּדִינֵי יִשְׂרָאֵל – מְשַׁלְּמִין נֶזֶק שָׁלֵם, שֶׁאֵין תָּם וּמוּעָד בְּנִזְקֵי הַכְּנַעֲנִי.

ד,ב שׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּגַח שׁוֹר שֶׁל כּוּתִי, וְשֶׁל כּוּתִי שֶׁנָּגַח שׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל, מוּעָד – מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם מִן הָעֲלִיָּה, וְתָם – מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: שׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּגַח שׁוֹר שֶׁל כְּנַעֲנִי – פָּטוּר. וְשֶׁל כְּנַעֲנִי שֶׁנָּגַח שׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל, בֵּין תָּם וּבֵין מוּעָד – מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם מִן הָעֲלִיָּה.

ד,ג יָפֶה כֹּחַ הֶדְיוֹט מִכֹּחַ גְּבוֹהַּ, וְכֹחַ גְּבוֹהַּ מִכֹּחַ הֶדְיוֹט. יָפֶה כֹּחַ הֶדְיוֹט: נִזְקִין לַהֶדְיוֹט, וְאֵין נִזְקִין לַגְּבוֹהַּ. רִבִּית וְאוֹנָאָה לַהֶדְיוֹט, וְאֵין רִבִּית וְאוֹנָאָה לַגְּבוֹהַּ. תִּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְתִשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה לַהֶדְיוֹט, וְאֵין תִּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְתִשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה לַגְּבוֹהַּ. נִשְׁבַּע לַהֶדְיוֹט – מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ, לַגְּבוֹהַּ – אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן. יָפֶה כֹּחַ גְּבוֹהַּ: מְעִילָה לַגְּבוֹהַּ, וְאֵין מְעִילָה לַהֶדְיוֹט. אֲמִירָתוֹ לַגְּבוֹהַּ – כְּמְסִירָתוֹ לַהֶדְיוֹט. קֶרֶן וְחֹמֶשׁ לַגְּבוֹהַּ, וְאֵין קֶרֶן וְחֹמֶשׁ לַהֶדְיוֹט. הַקּוֹנֶה מִן הַגְּבוֹהַּ – בְּכֶסֶף. מִן הַהֶדְיוֹט – בְּכֶסֶף בִּשְׁטָר וּבַחֲזָקָה.

ד,ד שׁוֹר חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁנָּגַח שׁוֹר שֶׁל פִּקֵּחַ – פָּטוּר. רַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי יַעֲקֹב אוֹמְרִים: מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. שׁוֹר שֶׁנִּתְחָרְשׁוּ בְּעָלָיו אוֹ שֶׁנִּשְׁתַּטּוּ בְּעָלָיו, אוֹ שֶׁהָלְכוּ בְּעָלָיו לִמְדִינַת הַיָּם. יְהוּדָה בֶּן נַקּוֹסְיָא אוֹמֵר: סוּמְכוֹס אוֹמֵר: לְעוֹלָם הוּא בְּתַמּוּתוֹ, עַד שֶׁיַּעֲדוּהוּ בִּפְנֵי בְּעָלִים. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מַעֲמִידִין עָלָיו אַפִּטְרוֹפִּין, הֶעִידוּהוּ בִּפְנֵי אַפִּטְרוֹפִּין, נִתְפַּקֵּחַ הַחֵרֵשׁ וְנִשְׁתַּפֶּה הַשּׁוֹטֶה, וְהִגְדִּיל הַקָּטָן, אוֹ שֶׁבָּאוּ בְּעָלָיו מִמְּדִינַת הַיָּם. יְהוּדָה בֶּן נַקּוֹסְיָא אוֹמֵר: סוּמְכוֹס אוֹמֵר: לְעוֹלָם הוּא בְּתַמּוּתוֹ רִאשׁוֹנָה, עַד שֶׁיַּעֲדוּהוּ בִּפְנֵי בְּעָלִים שְׁנִיָּה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא בְּחֶזְקָתוֹ.

ד,ה זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁהוּעַד בּוֹ, וְהוּעַד בַּדָּבָר שֶׁהוּעַד בּוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁהוּעַד עָלָיו – מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם מִן הָעֲלִיָּה. וְכָל שֶׁלֹּא הוּעַד בּוֹ, וְלֹא הוּעַד בִּבְעָלָיו, בְּדָבָר שֶׁלֹּא הוּעַד בּוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁלֹּא הוּעַד עָלָיו – מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק מִגּוּפוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מוּעָד לַשַּׁבָּתוֹת וְאֵינוֹ מוּעָד לִימוֹת הַחוֹל. אֵימָתַי הוּא תָּם? עַד שֶׁיַּחֲזוֹר בּוֹ שְׁלֹשָׁה יְמֵי שַׁבָּתוֹת, זֶה אַחַר זֶה.

ד,ו יֵשׁ כָּאן חַיָּב בְּכֹפֶר וְחַיָּב בַּמִּיתָה, חַיָּב בַּמִּיתָה פָּטוּר מִן הַכֹּפֶר, חַיָּב בְּכֹפֶר וּפָטוּר מִן הַמִּיתָה, פָּטוּר מִן הַכֹּפֶר וּפָטוּר מִן הַמִּיתָה. שׁוֹר מוּעָד שֶׁהֵמִית - חַיָּב בְּכֹפֶר וְחַיָּב בַּמִּיתָה. שׁוֹר תָּם שֶׁהֵמִית, וְשׁוֹר חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁהֵמִית, הֵמִית גֵּר וְעֶבֶד מְשֻׁחְרָר – חַיָּב בְּמִיתָה וּפָטוּר מִן הַכֹּפֶר; שׁוֹר שֶׁהָיָה מִתְחַכֵּךְ בַּכֹּתֶל, וְנָפַל עַל הָאָדָם, נִתְכַּוֵּן לַהֲרוֹג אֶת הַבְּהֵמָה. הָרַג אֶת הַבְּהֵמָה לִכְנַעֲנִי, וְהָרַג בֶּן יִשְׂרָאֵל, לְנְפָלִים וְהָרַג בֶּן קַיְמָא – חַיָּב בַּכֹּפֶר וּפָטוּר מִן הַמִּיתָה. וּלְעִנְיַן הַנִּזְקִין: רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כא, כח): "כִּי יִגַּח שׁוֹר" – עַד שֶׁיִּתְכַּוֵּן לִגַּח. וְאִם הָיָה תָּם – פָּטוּר מִן הַכֹּפֶר וּפָטוּר מִן הַמִּיתָה. הֵמִית כּוּתִי בֶּן שְׁמֹנֶה – פָּטוּר מִן הַכֹּפֶר וּפָטוּר מִן הַמִּיתָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שׁוֹר הַמִּדְבָּר, וְשׁוֹר הֶקְדֵּשׁ, וְשׁוֹר גֵּר שֶׁמֵּת וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁין – פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כא, כט): "וְהוּעַד בִּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ" – אֵין בְּעָלִים לְאֵלּוּ.

תוֹסֶפְתָּא

יֵתֵר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: הֵמִית כְּשֶׁהוּא שֶׁל הֶדְיוֹט, וְלֹא הִסְפִּיק לַעֲמֹד בַּדִּין עַד שֶׁהִקְדִּישוֹ בְּעָלָיו. הֵמִית כְּשֶׁהוּא שֶׁל גֵּר, וְלֹא הִסְפִּיק לַעֲמֹד בַּדִּין עַד שֶׁמֵּת הַגֵּר – פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ בְּעָלָיו וְהֵמִית" – אֶת שֶׁשָּׁוּוֹת הַמִּיתָתוֹ לִשְׁעַת עֲמִידָתוֹ בְּבֵית דִּין – חַיָּב, אֶת שֶׁלֹּא שָׁוּוֹת הַמִּיתָתוֹ לִשְׁעַת עֲמִידָתוֹ בְּבֵית דִּין – פָּטוּר. כֵּיצַד הוּא מְשַׁלֵּם? שָׁמִין אֶת הַנִּזָּק כַּמָּה הוּא יָפֶה, לְפִי כָּךְ הוּא מְשַׁלֵּם; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: שָׁמִין אֶת הַבְּעָלִים, כַּמָּה הֵן יָפִים – לְפִי כָּךְ הֵן מְשַׁלְּמִין.

ד,ז כָּל שֶׁחַיָּב בְּבֶן חוֹרִין – חַיָּב בַּעֲבָדִים, בֵּין בְּכֹפֶר בֵּין בְּמִיתָה. וְכָל שֶׁפָּטוּר בְּבֶן חוֹרִין – פָּטוּר בַּעֲבָדִים, בֵּין בְּכֹפֶר בֵּין בְּמִיתָה. כָּל שֶׁפָּטוּר בְּבֶן חוֹרִין פָּטוּר בַּעֲבָדִים: הֵמִית עֶבֶד עִבְרִי – נוֹתֵן כָּל כֹּפֶר, וְעֶבֶד שֶׁל שְׁנֵי שֻׁתָּפִין – נוֹתֵן לִשְׁנֵיהֶם. חֶצְיוֹ עֶבֶד וְחֶצְיוֹ בֶּן חוֹרִין –נוֹתֵן לְפִי חֶשְׁבּוֹן, חֲצִי כֹּפֶר לַיּוֹרְשִׁין, וְחֶצְיוֹ שְׁלֹשִׁים סֶלַע לַבְּעָלִים.

ד,ח הַמֵּמִית עַל פִּי עֵד אֶחָד, וְהָרוֹבֵעַ וְהַנִּרְבָּע עַל פִּי עֵד אֶחָד – פָּסוּל לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ וּפָטוּר מִן הַמִּיתָה, וּמֻתָּר בַּהֲנָאָה. הַמֵּמִית עַל פִּי שְׁנַיִם, וְהָרוֹבֵעַ וְהַנִּרְבָּע עַל פִּי שְׁנַיִם – פָּסוּל לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ וְאָסוּר בַּהֲנָאָה וְחַיָּב בְּמִיתָה. הֵמִית בֵּין מִשֶּׁלּוֹ בֵּין מִשֶּׁל חֲבֵרוֹ, בֵּין לִפְנֵי הֶקְדֵּשׁוֹ וּבֵין לְאַחַר הֶקְדֵּשׁוֹ, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד, בֵּין בְּאֹנֶס בֵּין בְּרָצוֹן – פָּסוּל לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ. רוֹבֵעַ וְנִרְבָּע, בֵּין מִשֶּׁלּוֹ וּבֵין מִשֶּׁל חֲבֵרוֹ, בֵּין לִפְנֵי הֶקְדֵּשׁוֹ בֵּין לְאַחַר הֶקְדֵּשׁוֹ, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד – פָּסוּל לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ. בְּאֹנֶס – כָּשֵׁר. בְּרָצוֹן – פָּסוּל.

יֵשׁ בְּנוֹגֵחַ שֶׁאֵין בְּרוֹבֵעַ, וּבְרוֹבֵעַ שֶׁאֵין בְּנוֹגֵחַ: נוֹגֵחַ מְשַׁלֵּם אֶת הַכֹּפֶר לְאַחַר מִיתָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּרוֹבֵעַ. וְיֵשׁ בְּרוֹבֵעַ, שֶׁהָרוֹבֵעַ – עָשָׂה בּוֹ אֹנֶס כְּרָצוֹן, שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּן כְּמִתְכַּוֵּן, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּנוֹגֵחַ.

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת בָּבָא קַמָּא פֶּרֶק חֲמִישִׁי

ה,א שׁוֹר תָּם שֶׁהִזִּיק עַד שֶׁלֹּא עָמַד בַּדִּין, וְהִקְדִּישוֹ בְּעָלָיו – מֻקְדָּשׁ. שְׁחָטוֹ וּמְכָרוֹ וּנְתָנוֹ בְּמַתָּנָה – מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי. מִשֶּׁעָמַד בַּדִּין הִקְדִּישוֹ בְּעָלָיו – אֵין מֻקְדָּשׁ. שְׁחָטוֹ וּמְכָרוֹ וּנְתָנוֹ בְּמַתָּנָה – לֹא עָשָׂה כְּלוּם, מִפְּנֵי שֶׁמְּשַׁלֵּם מִגּוּפוֹ. שׁוֹר מוּעָד שֶׁהִזִּיק, בֵּין מִשֶּׁעָמַד בַּדִּין וּבֵין עַד שֶׁלֹּא עָמַד בַּדִּין, וְהִקְדִּישוֹ בְּעָלָיו – מֻקְדָּשׁ. שְׁחָטוֹ וּמְכָרוֹ וּנְתָנוֹ בְּמַתָּנָה – מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי, מִפְּנֵי שֶׁמְּשַׁלֵּם מִן הָעֲלִיָּה.

ה,ב שׁוֹר תָּם שֶׁהִזִּיק וְאַחַר כָּךְ הֵמִית, הֵמִית וְאַחַר כָּךְ הִזִּיק – פָּטוּר. שׁוֹר מוּעָד שֶׁהִזִּיק, וְאַחַר כָּךְ הֵמִית – חַיָּב. הֵמִית וְאַחַר כָּךְ הִזִּיק, עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ – חַיָּב, מִשֶּׁנִּגְמַר דִּינוֹ – פָּטוּר. שׁוֹמֵר חִנָּם וְהַשּׁוֹאֵל, נוֹשֵׂא שָׂכָר וְהַשּׂוֹכֵר, הִזִּיק שׁוֹר בִּרְשׁוּתוֹ, מוּעָד – מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם. תָּם – מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. שְׁאָלוֹ בְּחֶזְקַת תָּם וְנִמְצָא מוּעָד, הַבְּעָלִים מְשַׁלְּמִין חֲצִי נֶזֶק, וְהַשּׁוֹאֵל פָּטוּר. הוּעַד בּוֹ בִּפְנֵי שׁוֹאֵל, וְאַחַר כָּךְ מְכָרוֹ – הַבְּעָלִים מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק וְהַשּׁוֹאֵל מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. הֵמִית בִּרְשׁוּתוֹ וְאַחַר כָּךְ מְסָרוֹ לַבְּעָלִים, עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ מְסָרוֹ לַבְּעָלִים – פָּטוּר. מִשֶּׁנִּגְמַר דִּינוֹ מְסָרוֹ לַבְּעָלִים – חַיָּב. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אַף מִשֶּׁנִּגְמַר דִּינוֹ עַד שֶׁלֹּא נִסְקַל, מְסָרוֹ לַבְּעָלִים – פָּטוּר.

ה,ג פָּרָה שֶׁהֵמִיתָה וְאַחַר כָּךְ יָלְדָה, עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינָהּ יָלְדָה –וְלָדוֹתֶיהָ מֻתָּרִין. מִשֶּׁנִּגְמַר דִּינָהּ יָלְדָה – וְלָדוֹתֶיהָ אֲסוּרִין. נִתְעָרְבוּ בַּאֲחֵרִים וַאֲחֵרִים בְּאֲחֵרִים – כֻּלָּן אֲסוּרִין בַּהֲנָאָה. מַה יַּעֲשׂוּ לָהֶן? כּוֹנְסִין אוֹתָן לַכִּפָּה עַד שָׁעָה שֶׁיָּמוּתוּ. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כֻּלָּן נִסְקָלִין. הַגּוֹזֵל שׁוֹר מֵחֲבֵרוֹ וְהֵמִית בִּרְשׁוּתוֹ, וְאַחַר כָּךְ מְסָרוֹ בְּעֵדִים לַבְּעָלִים, בֵּין מִשֶּׁנִּגְמַר דִּינוֹ וּבֵין עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ –חַיָּב.

ה,ד הַלּוֹקֵחַ שׁוֹר מֵחֲבֵרוֹ בְּחֶזְקַת שֶׁהוּא תָּם, וְנִמְצָא מוּעָד, וְהוּעַד בּוֹ בִּפְנֵי שְׁנַיִם –

תּוֹסֶפְתָּא

בֶּאֱמֶת[1] שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ! מִפְּנֵי שֶׁמִּקַּח טָעוּת. שׁוֹר שֶׁפָּסַק אֶת הַמּוֹסֵרָה, וְיָצָא וְהִזִּיק: תָּם – פָּטוּר. וּמוּעָד – חַיָּב; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: תָּם – חַיָּב. וּמוּעָד – פָּטוּר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: זֶה וָזֶה פְּטוּרִין, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כא, לו): "וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ בְּעָלָיו" – שֶׁמּוּר הוּא זֶה! רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵין לוֹ שְׁמִירָה לְשׁוֹר אֶלָּא סַכִּין.

ה,ה "כְּנוֹס שׁוֹרְךָ וַאֲנִי אֶשְׁמְרֶנּוּ": הִזִּיק – פָּטוּר. הֵזַק – חַיָּב. "כְּנוֹס שׁוֹרְךָ וּשְׁמָרוֹ": הֵזַק – פָּטוּר. הִזִּיק – מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַל הַשֵּׁן וְעַל הָרֶגֶל – מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם. עַל נְגִיחָה, וְעַל נְגִיפָה, עַל נְשִׁיכָה, עַל רְבִיצָה, וְעַל בְּעִיטָה: מוּעָד – מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם. וְתָם – מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק.

ה,ו הִכְנִיס שׁוֹרוֹ לַחֲצַר בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּתוֹ, וּבָא שׁוֹר מִמָּקוֹם אַחֵר שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּתוֹ, נָגַח, נָגַף, נָשַׁךְ, רָבַץ, בָּעַט; רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַל הַשֵּׁן וְעַל הָרֶגֶל – מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם. עַל נְגִיחָה, וְעַל נְגִיפָה, עַל נְשִׁיכָה, וְעַל רְבִיצָה, וְעַל בְּעִיטָה; מוּעָד – מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם. וְתָם – מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. הִכְנִיס קְדֵרוֹתָיו לַחֲצַר בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, וּבָא שׁוֹר מִמָּקוֹם אַחֵר שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, וּשְׁבָרָן – פָּטוּר. וְאִם הֵזַק בָּהֶן – בַּעַל קְדֵרוֹת פָּטוּר. הִכְנִיס פֵּרוֹתָיו לַחֲצַר בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, וּבָא שׁוֹר מִמָּקוֹם אַחֵר שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, וְאָכְלָן – פָּטוּר. וְאִם הֵזַק בָּהֶן – בַּעַל הַפֵּרוֹת פָּטוּר. נָפַל לַבּוֹר וְהִבְאִישׁ אֶת מֵימָיו – חַיָּב. הָיָה אָבִיו אוֹ בְּנוֹ לְתוֹכוֹ – מְשַׁלֵּם אֶת הַכֹּפֶר; דִּבְרֵי רַבִּי טַרְפוֹן. רַבִּי עֲקִיבָה פּוֹטֵר מִן הַכֹּפֶר. הָיָה בּוֹ עֶבֶד אוֹ

[1] מוּבָא בַּיְרוּשַׁלְמִי (בָּבָא קַמָּא פֶּרֶק ב הֲלָכָה ה): אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, כָּל מָקוֹם שֶׁשָּׁנִינוּ "**בֶּאֱמֶת**" – הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. וְהֵינוּ 'הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי' שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ אֶת הַדָּמִים שֶׁנָּתַן לוֹ הַלּוֹקֵחַ, מִפְּנֵי שֶׁמִּקַּח טָעוּת הוּא.

הַשָּׁלֵם

אָמָה – נוֹתֵן שְׁלֹשִׁים סְלָעִים; דִּבְרֵי רַבִּי טַרְפוֹן. וְרַבִּי עֲקִיבָה פּוֹטֵר מִשְּׁלֹשִׁים סְלָעִים.

ה,ז יֵשׁ **נוֹתֵן אֶת הַכֹּפֶר וְאֵין נִסְקָל, נִסְקָל וְאֵין נוֹתֵן אֶת הַכֹּפֶר.** הַחוֹפֵר בּוֹר בִּרְשׁוּתוֹ וְנָפַל עָלָיו שׁוֹר וַהֲרָגוֹ – **נוֹתֵן אֶת הַכֹּפֶר וְאֵין נִסְקָל.** נִכְנַס לַחֲצַר בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, נָגְחוֹ שׁוֹרוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, אוֹ שֶׁנְּשָׁכוֹ כַּלְבּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, וָמֵת – **נִסְקָל וְאֵין מְשַׁלֵּם אֶת הַכֹּפֶר.**

ה,ח שׁוֹר שֶׁנָּגַח אֶת הַפָּרָה וְנִמְצָא עֻבָּרָה בְּצִדָּהּ, וְאֵין יָדוּעַ אִם עַד שֶׁלֹּא נָגְחָהּ יָלְדָה, וְאִם מִשֶּׁנָּגְחָה יָלְדָה. סוּמְכוּס אוֹמֵר: מְשַׁלֵּם חֲצִי כֹּפֶר לַפָּרָה וּרְבִיעַ לַוָּלָד. וְכֵן פָּרָה שֶׁנָּגְחָה אֶת הַשּׁוֹר וְנִמְצָא וְלָדָהּ בְּצִדָּהּ, וְאֵין יָדוּעַ אִם עַד שֶׁלֹּא נָגְחָה יָלְדָה, וְאִם מִשֶּׁנָּגְחָה יָלְדָה; סוּמְכוּס אוֹמֵר: מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק מִן הַפָּרָה, וּרְבִיעַ מִן הַוָּלָד.

מַסֶּכֶת בָּבָא קַמָּא פֶּרֶק שִׁישִׁי

ו,א שׁוֹר שֶׁדָּחַף אֶת חֲבֵרוֹ, וְנָפַל לַבּוֹר וָמֵת – בַּעַל הַשּׁוֹר חַיָּב, וּבַעַל הַבּוֹר פָּטוּר. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: בְּמוּעָד – זֶה נוֹתֵן מֶחֱצָה וְזֶה נוֹתֵן מֶחֱצָה. בְּתָם – בַּעַל הַבּוֹר מְשַׁלֵּם שְׁלִשָׁה חֲלָקִים, וּבַעַל הַשּׁוֹר רְבִיעַ.

ו,ב הַחוֹפֵר בּוֹר בִּרְשׁוּתוֹ וְנָפַל עָלָיו שׁוֹר וַהֲרָגוֹ – חַיָּב בַּכֹּפֶר. וְאִם הֵזַק הַשּׁוֹר – בַּעַל הַבּוֹר פָּטוּר. הַחוֹפֵר בּוֹר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְנָפַל עָלָיו שׁוֹר וַהֲרָגוֹ – פָּטוּר מִן הַכֹּפֶר. וְאִם הֵזַק הַשּׁוֹר – בַּעַל הַבּוֹר חַיָּב[2]. חָפַר בּוֹר בִּרְשׁוּתוֹ וּפָתַח לִרְשׁוּת הָרַבִּים, אֲפִלּוּ הוּא שֶׁל רַבִּים – חַיָּב, עַד שֶׁיִּמְסֹר לָרַבִּים. אֵיזֶה הוּא **בּוֹר** שֶׁאָמְרָה תּוֹרָה? חָפַר בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וּפָתַח לִרְשׁוּת הַיָּחִיד, יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לַחְפֹּר וְיֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לִפְתֹּחַ. בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וּפָתַח לִרְשׁוּת הָרַבִּים – אֵין לוֹ רְשׁוּת לַחְפֹּר וְאֵין לוֹ רְשׁוּת לִפְתֹּחַ, בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וּפָתַח

[2] בַּבְּרִיתָא בָּבָא בַּתְרָא (דַּף קעה) הַגִּרְסָה: יוֹרְשֵׁי בַּעַל הַבּוֹר – חַיָּבִים לְשַׁלֵּם.

תוֹסֶפְתָּא

לִרְשׁוּת הָרַבִּים – יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לַחְפֹּר וְאֵין לוֹ רְשׁוּת לִפְתֹּחַ. אֲבָל יֵשׁ לָרַבִּים רְשׁוּת לִכָּנֵס לְשָׁם בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וּפָתַח לִרְשׁוּת הַיָּחִיד, אֲפִלּוּ הוּא שֶׁל רַבִּים – פָּטוּר. רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה מְחַיֵּב עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה לוֹ מְחִיצָה גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, אוֹ עַד שֶׁיַּרְחִיק מִן הַכֹּתֶל אַרְבָּעָה טְפָחִים, שֶׁיְּהַלֵּךְ אָדָם אוֹ עַד שֶׁיִּמְסֹר לָרַבִּים. חָפַר וּפָתַח וּמָסַר לָרַבִּים – פָּטוּר. וְכֵן הָיָה נְחוּנְיָא פּוֹתֵחַ וְחוֹפֵר שִׂיחִים עוֹשֶׂה, חוֹפֵר וּפוֹתֵחַ וּמוֹסֵר לָרַבִּים, וּכְשֶׁבָּא דָּבָר לִפְנֵי חֲכָמִים, אָמְרוּ: עָשָׂה זֶה כַּהֲלָכָה. חָפַר כָּרָאוּי וְכִסָּה כָּרָאוּי, עָשָׂה לָהּ חוּלְיָא גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, מְסָרוֹ לַחוֹלֶה וּלְזָקֵן שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן דַּעַת – פָּטוּר. חָפַר שֶׁלֹּא כָּרָאוּי וְכִסָּה שֶׁלֹּא כָּרָאוּי, עָשָׂה לָהּ חוּלְיָא פְּחוּתָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, מְסָרוֹ לְחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁאֵין בָּהֶן דַּעַת – חַיָּב.

ו,ג חָפַר תִּשְׁעָה טְפָחִים וּבָא אַחֵר וְחָפַר טֶפַח – הָאַחֲרוֹן חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַחַר הָאַחֲרוֹן לַמִּיתָה, אַחַר הָרִאשׁוֹן לְהַזִּיק. חָפַר עֲשָׂרָה, וּבָא אַחֵר וְסִידֵּוּ וְכִירֵוּ – הָאַחֲרוֹן חַיָּב. אֶחָד חָפַר עֲשָׂרָה, וְאֶחָד חָפַר עֶשְׂרִים, וְאֶחָד חָפַר מֵאָה, וְאֶחָד חָפַר מָאתַיִם – כֻּלָּן חַיָּבִין. בּוֹר שֶׁל שְׁנַיִם, אֶחָד מְכַסֶּה וְאֶחָד מְגַלֶּה – הַמְּגַלֶּה חַיָּב. כִּסָּהוּ וְנִתְגַּלָּה, כְּשֶׁהוּא עוֹמֵד וְרוֹאֵהוּ, וְלֹא כִסָּהוּ – הֲרֵי זֶה חַיָּב. כִּסָּהוּ וְהָלַךְ לוֹ, וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּתְגַּלָּה לְאַחַר מִכָּן – פָּטוּר. חָפַר חֲמִשָּׁה טְפָחִים, וּבָא אַחֵר וְחָפַר חֲמִשָּׁה – הָאַחֲרוֹן חַיָּב? כַּמָּה שֶׁעוּרוֹ לְהַזִּיק? כָּל שֶׁהוּא, וּלְמִיתָה – עֲשָׂרָה טְפָחִים. סוּמְכוּס אוֹמֵר: לָעֹמֶק – שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. לְאָרְכּוֹ וּלְרָחְבּוֹ – אַרְבָּעָה. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כְּמִלּוּאוֹ שֶׁל נוֹפֶל. נָפַל לְפָנָיו מִקּוֹל הַכְּרִיָּה – חַיָּב. לְאַחֲרָיו מִקּוֹל הַכְּרִיָּה – פָּטוּר, בְּבוֹר וּבְשִׂיחַ, בֵּין מִלְּפָנָיו וּבֵין מִלְּאַחֲרָיו – חַיָּב.

ו,ד נָפַל לְתוֹכוֹ חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, שׁוֹר סוּמָא הַמְּהַלֵּךְ בַּלַּיְלָה – חַיָּב. בֵּן אוֹ בַּת עֶבֶד אוֹ אָמָה – פָּטוּר. נָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר וְכֵלָיו וְנִתְקָרְעוּ – חַיָּב עַל הַבְּהֵמָה וּפָטוּר עַל הַכֵּלִים, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כא, לה): "וּמְכְרוּ

הַשָּׁלֵם

אֶת הַשּׁוֹר הַחַי" וְגוֹ' – יָצְאוּ כֵּלִים שֶׁאֵין לָהֶם אוֹנָאָה, יָצָא אָדָם שֶׁאֵין הֵימֶנּוּ אוֹנָאָה בְּמוֹתוֹ. לְמָה זֶה דּוֹמֶה? לְמַנִּיחַ אַבְנוֹ וּצְלוֹחִיתוֹ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וּבָא אֶחָד וְהֶזַּק בָּהֶן – חַיָּב עַל נִזְקֵי אָדָם וּפָטוּר עַל נִזְקֵי צְלוֹחִית. אִם הוּשַׁם אֶת הַצְּלוֹחִית וְנִשְׁבְּרָה, אַף הוּא חַיָּב עַל צְלוֹחִיתוֹ.

בּוֹר שֶׁבְּאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ – הֲרֵי זֶה שֶׁל עוֹלֵי בָבֶל, עַד שֶׁיּוּדַע לְךָ שֶׁהִיא שֶׁל אַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר. שֶׁבְּרְחָבָה וְשֶׁבַּכַּרְמְלִית – הֲרֵי הִיא שֶׁל אַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר, עַד שֶׁתּוּדַע לְךָ שֶׁהִיא שֶׁל עוֹלֵי בָבֶל. שֶׁבְּאֶמְצַע הַשָּׂדֶה – הֲרֵי הִיא שֶׁל בַּעַל הַשָּׂדֶה, עַד שֶׁתּוּדַע לְךָ שֶׁהִיא שֶׁל אַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר. הַנְּהָרוֹת וְהַמַּעְיָנוֹת שֶׁמּוֹשְׁכִין – הֲרֵי הֵן שֶׁל כָּל אָדָם.

ו,ה הַמַּבְעִית אֶת חֲבֵרוֹ – פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם וְדִינוֹ מָסוּר לַשָּׁמַיִם. צָוַח בְּאָזְנוֹ וְחֵרְשׁוֹ – פָּטוּר. אֲחָזוֹ בְּאָזְנוֹ וְחֵרְשׁוֹ – חַיָּב. הַמַּבְעִית בְּהֵמַת חֲבֵרוֹ – פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם וְדִינוֹ מָסוּר לַשָּׁמַיִם. הִלְעִיטָהּ חֲלִדּוֹת הִרְדּוּפָנִי, וְסַם הַמָּוֶת, וְצוֹאַת תַּרְנְגוֹלִים – פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם וְדִינוֹ מָסוּר לַשָּׁמַיִם. הָעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּמֵי חַטָּאת וּבְפָרַת חַטָּאת שֶׁל חֲבֵרוֹ – פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם וְדִינוֹ מָסוּר לַשָּׁמַיִם. שָׁלִיחַ בֵּית דִּין שֶׁהִכָּה בִּרְשׁוּת בֵּית דִּין, וְהִזִּיק – פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם וְדִינוֹ מָסוּר לַשָּׁמַיִם.

ו,ו רוֹפֵא אֻמָּן שֶׁרִפֵּא בִּרְשׁוּת בֵּית דִּין, וְהִזִּיק – פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם וְדִינוֹ מָסוּר לַשָּׁמַיִם. הַמְּחַתֵּךְ אֶת הָעֵבֶר בִּמְעֵי אִמּוֹ בִּרְשׁוּת בֵּית דִּין, וְהִזִּיק – פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם וְדִינוֹ מָסוּר לַשָּׁמַיִם.

ו,ז אֶחָד שׁוֹר וַחֲמוֹר, וְאֶחָד שְׁאָר בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף לִנְזָקִין, מוּעָד -מְשֻׁלָּם נֶזֶק שָׁלֵם, וְתָם - מְשֻׁלָּם חֲצִי נֶזֶק. אֶחָד שׁוֹר וַחֲמוֹר, וְאֶחָד שְׁאָר בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף לְהַרְבָּעָה וּלְכִלְאַיִם. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כָּל אֶחָד וְאֶחָד יִתְרַבֶּה בִּמְקוֹמוֹ.

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: בַּדִּבְּרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת הוּא אוֹמֵר (שְׁמוֹת כ,

י): "אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְשׁוֹרְךָ וַחֲמוֹרְךָ וְכָל בְּהֶמְתְּךָ"; שׁוֹר וַחֲמוֹר בִּכְלָל הָיוּ, וְלָמָּה יָצְאוּ? – לְהַקִּישׁ עֲלֵיהֶן, מַה שּׁוֹר וַחֲמוֹר הָאֲמוּרִים לְעִנְיָן שַׁבָּת, עָשָׂה שְׁאָר בְּהֵמָה חַיָּה וָעוֹף כְּשׁוֹר וַחֲמוֹר, אַף שׁוֹר וַחֲמוֹר הָאֲמוּרִים לְעִנְיָן כָּל דָּבָר, שְׁאָר בְּהֵמָה חַיָּה וָעוֹף כְּשׁוֹר וַחֲמוֹר.

ו,ח נָעַל כָּרָאוּי, קָשַׁר כָּרָאוּי, עָשָׂה לָהּ מְחִיצָה גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים. מְסָרָהּ לְחוֹלֶה וּלְזָקֵן שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן דַּעַת – פָּטוּר. נָעַל שֶׁלֹּא כָּרָאוּי, עָשָׂה לָהּ מְחִיצָה פְּחוּתָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, מְסָרָהּ לְחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, שֶׁאֵין בָּהֶן דַּעַת. אֵיזֶה הוּא שֶׁלֹּא כָּרָאוּי? כָּל שֶׁאֵין יָכוֹל לַעֲמֹד בְּרוּחַ מְצוּיָה.

רוֹעֶה שֶׁמָּסַר צֹאנוֹ לְרוֹעֶה אַחֵר – רִאשׁוֹן חַיָּב, וְשֵׁנִי פָּטוּר. הַמּוֹסֵר צֹאנוֹ לְרוֹעֶה, אֲפִלּוּ חִגֵּר, אֲפִלּוּ חוֹלֶה, אֲפִלּוּ לְפָנָיו כִּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת צֹאן – פָּטוּר. מְסָרוֹ לְחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן – חַיָּב. לְעֶבֶד וְלְאִשָּׁה – פָּטוּר, וּמְשַׁלְּמִין לְאַחַר זְמַן. כֵּיצַד עוֹשִׂין לָהֶם? בֵּית דִּין כּוֹתְבִין עֲלֵיהֶן שְׁטָרֵי חוֹב. נִתְגָּרְשָׁה אִשָּׁה וְנִשְׁתַּחְרֵר הָעֶבֶד – חַיָּבִין לְשַׁלֵּם.

ו,ט הַחוֹתֵךְ יַבֶּלֶת שֶׁל חֲבֵרוֹ וְעוֹמֵד לְחָתְכָהּ, לֹא יֹאמַר לוֹ: "תֵּן לִי מַה שֶּׁחָבַלְתָּ בִּי". אֶלָּא נוֹתֵן כָּל בָּשְׂתּוֹ! הַקּוֹצֵץ נְטִיעוֹתָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְעָתִיד לִקְצֹץ, לֹא יֹאמַר לוֹ: "תֵּן לִי מַה שֶּׁחָבַלְתָּ בִּי". אֶלָּא נוֹתֵן לוֹ כָּל נִזְקוֹ!

ו,י אֵין שָׁמִין בֵּית קֶבֶר מִפְּנֵי שֶׁמַּשְׁבִּיחוֹ, וְלֹא בֵּית כּוֹר מִפְּנֵי שֶׁפּוֹגֵם, אֶלָּא שָׁמִין בֵּית סְאָה פְּחוּתָה בְּאוֹתָהּ שָׂדֶה, כַּמָּה הָיְתָה יָפָה, כַּמָּה הִיא יָפָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁאֲכָלָהּ יִחוּרֵי תְּאֵנִים אוֹ שֶׁקִּטְּפָהּ לוּלְבֵי גְּפָנִים, אֲבָל אִם אֲכָלָהּ פַּגִּים אוֹ בֹּסֶר – רוֹאִין אוֹתָן כְּאִלּוּ הֵן פֵּרוֹת גְּמוּרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָה: אֲכָלָהּ פֵּרוֹת נְטוּעוֹת –שָׁמִין לָהֶם נְטוּעוֹת. נְטִיעוֹת עַצְמָן – שָׁמִין אוֹתוֹ בֵּית סְאָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָה: תְּבוּאָה שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁלִישׁ – הֲרֵי הִיא כִּנְטִיעוֹת.

ו,יא לִיבָּה וְלִיבַּתּוּ הָרוּחַ, אִם יֵשׁ בְּשֶׁלּוֹ כְּדֵי לְלַבּוֹת – הֲרֵי זֶה חַיָּב. וְאִם לָאו – הֲרֵי זֶה פָּטוּר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: "שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם הַמַּבְעִר אֶת הַבְּעֵרָה" (שְׁמוֹת כב, ה) – הַכֹּל לְפִי הַדְּלֵקָה. הַמַּדְלִיק בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ, כַּמָּה תַּעֲבוֹר הַדְּלֵקָה? רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה דֶּרֶךְ רְשׁוּת הָרַבִּים, בִּשְׁעַת הָרוּחַ – שְׁלֹשִׁים אַמָּה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁלֹשִׁים אַמָּה, וּבִשְׁעַת הָרוּחַ חֲמִשִּׁים אַמָּה. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: חֲמִשִּׁים אַמָּה, וּבִשְׁעַת הָרוּחַ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַמָּה. מַעֲשֶׂה בַּעֲרָב, שֶׁקָּפַץ הָאוּר בְּיֶתֶר מִשְּׁלֹשׁ מֵאוֹת אַמָּה וְהִזִּיק. מַעֲשֶׂה שֶׁעָבְרָה הַדְּלֵקָה אֶת הַיַּרְדֵּן [3]שֶׁהָיְתָה קָשָׁה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁקִּפְצָה, אֲבָל אִם הָיְתָה מִסְכְּסֶכֶת וְהוֹלֶכֶת, אוֹ שֶׁהָיוּ עֲצִים מְצוּיִין לָהּ, אֲפִלּוּ עַד מִיל – הֲרֵי זֶה חַיָּב. עָבְרָה נָהָר אוֹ גָּדֵר אוֹ שְׁלוּלִית שֶׁהֵן רְחָבִין שְׁמֹנֶה אַמּוֹת – פָּטוּר.

ו,יב הַמַּדְלִיק אֶת הַגְּדִישׁ וְהָיוּ בוֹ כֵּלִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יְשַׁלֵּם כָּל מַה שֶּׁהָיָה בְּתוֹכוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא גָּדִישׁ שֶׁל חִטִּים אוֹ גָּדִישׁ שֶׁל שְׂעוֹרִין. רוֹאִין אֶת מְקוֹם הַכֵּלִים כְּאִלּוּ מָלֵא תְּבוּאָה. וּמוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה לַחֲכָמִים בְּמַשְׁאִיל מָקוֹם לַחֲבֵרוֹ לְהַגְדִּישׁ, וְהִטְמִין כֵּלִים, שֶׁאֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא גָּדִישׁ. גָּדִישׁ שֶׁל חִטִּים וְגָדִישׁ שֶׁל שְׂעוֹרִין, וְרוֹאִין אֶת מְקוֹם הַכֵּלִים כְּאִלּוּ מָלֵא תְּבוּאָה. הִשְׁאִילוֹ לִגְדֹשׁ בּוֹ חִטִּין וְגָדַשׁ שְׂעוֹרִין, שְׂעוֹרִין וְגָדַשׁ חִטִּין – אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא שְׂעוֹרִין. הָיָה גָּדִישׁ חִטִּין וּמְחָפֶּה בִּשְׂעוֹרִין, שְׂעוֹרִין וּמְחָפֶּה בְּחִטִּים – אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא שְׂעוֹרִין.

ו,יג הָיָה אָדָם יָשֵׁן בְּתוֹכוֹ, וְדָלַק אֲפִלּוּ שׁוֹגֵג – פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁנִּדּוֹן בְּנַפְשׁוֹ. נִכְנַס לַחֲנוּת שֶׁל נַגָּר שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, וְיָצָאת לוֹ בְּקַעַת וְטָפְחָה לוֹ בְּפָנָיו – פָּטוּר. וְאִם נִכְנַס בִּרְשׁוּת – בַּעַל הַחֲנוּת חַיָּב. נִכְנַס לַחֲנוּתוֹ שֶׁל נַפָּח

[3] שֶׁהָיְתָה מְרֻבָּה (גִּירְסַת מְכִילְתָּא מִשְׁפָּטִים).

שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּתוֹ, וְיָצְאוּ נִיצוֹצוֹת וְהִזִּיקוּהוּ – פָּטוּר. וְאִם נִכְנַס בִּרְשׁוּת – בַּעַל הַחֲנוּת חַיָּב. פּוֹעֵל שֶׁנִּכְנַס לַחֲצַר בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְשׁוּת לִכָּנֵס וּלְהַגְבּוֹת אֶת שְׂכָרוֹ. נָגְחוּ שׁוֹרוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, אוֹ שֶׁנִּשְׁכוּ כַּלְבּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת – פָּטוּר. וְאִם אָמַר לוֹ: "הִכָּנֵס" – בַּעַל הַבַּיִת חַיָּב.

גָּמָל שֶׁטָּעוּן פִּשְׁתָּן וְעוֹבֵר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְנִכְנַס בִּפִשְׁתָּנוֹ לְתוֹךְ הַחֲנוּת, וְדָלְקָה בְּגֵרוֹ שֶׁל חֲנֻוָנִי, וְהִדְלִיק אֶת הַבִּירָה, מִן הָאֲגַף וְלַחוּץ – חֲנֻוָנִי חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הָיְתָה לְפָנָיו אִצְטַוָה[4] וְהִדְלִיק – פָּטוּר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אַף עַל פִּי שֶׁהָיְתָה לְפָנָיו אִצְטַוָה, וְהִדְלִיק – חַיָּב. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּנֵר חֲנֻכָּה – פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהִנִּיחַ בִּרְשׁוּת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין זֶה וּבֵין זֶה – חַיָּב, כְּגוֹן אֵלּוּ מְסַכְּכִין עַל פִּתְחֵי חֲנוּיוֹתֵיהֶן בִּרְשׁוּת הָרַבִּים בֶּחָג, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהֶן רְשׁוּת, וּבָא אַחֵר וְהֶזִּיק בָּהֶן – הֲרֵי זֶה חַיָּב.

ו,יד חֹמֶר בְּשׁוֹר שֶׁאֵין בְּבוֹר, וּבְבוֹר שֶׁאֵין בְּשׁוֹר, שֶׁהַשּׁוֹר חַיָּב בַּכֹּפֶר וְחַיָּב בִּשְׁלֹשִׁים שֶׁל עֶבֶד. נִגְמַר דִּינוֹ – אָסוּר בַּהֲנָאָה וְדַרְכּוֹ לֵילֵךְ וּלְהַזִּיק, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּבּוֹר. חֹמֶר בַּבּוֹר, שֶׁהַבּוֹר מוּעָד לְעוֹלָם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹר.

חֹמֶר בְּשׁוֹר שֶׁאֵין בְּאֵשׁ, וּבָאֵשׁ שֶׁאֵין בְּשׁוֹר: שֶׁהַשּׁוֹר חַיָּב בְּכוֹפְרִין, וְחַיָּב בִּשְׁלֹשִׁים שֶׁל עֶבֶד, וְנִגְמַר דִּינוֹ אָסוּר בַּהֲנָאָה, וְאִם מְסָרוֹ לְחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן – חַיָּב, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּאֵשׁ. חֹמֶר בָּאֵשׁ, שֶׁהָאֵשׁ מוּעֶדֶת לְעוֹלָם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹר.

חֹמֶר בְּבוֹר שֶׁאֵין בָּאֵשׁ, וּבָאֵשׁ שֶׁאֵין בְּבוֹר: חֹמֶר בְּבוֹר, שֶׁהַבּוֹר מְסָרוֹ לְחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן – חַיָּב, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּאֵשׁ. חֹמֶר בָּאֵשׁ, שֶׁהָאֵשׁ דַּרְכָּהּ לֵילֵךְ וּלְהַזִּיק, וּמוּעֶדֶת לֶאֱכֹל דָּבָר הָרָאוּי לָהּ, וְדָבָר שֶׁאֵין רָאוּי לָהּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּבוֹר.

מַסֶּכֶת בָּבָא קַמָּא פֶּרֶק שְׁבִיעִי

ז,א הַגַּנָּב – מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְאִם טָבַח וּמָכַר – מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. הַגַּזְלָנִים – בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ אֵין מְשַׁלְּמִין אֶלָּא קֶרֶן. שֶׁאָלוּ תַּלְמִידָיו אֶת רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי: וְכִי מַה רָאִתָה תּוֹרָה לְהַחְמִיר בְּגַנָּב יוֹתֵר מִבְּגַזְלָן? אָמַר לָהֶם: גַּזְלָן, הִשְׁוָה עֶבֶד לְקוֹנוֹ. וְגַנָּב, חָלַק כָּבוֹד לְעֶבֶד יוֹתֵר עַל כְּבוֹד קוֹנוֹ, כִּבְיָכוֹל, עָשָׂה גַּנָּב אֶת עַיִן הָעֶלְיוֹנָה שֶׁאֵינָהּ רוֹאָה. וְאֶת הָאֹזֶן שֶׁאֵינָהּ שׁוֹמַעַת, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָהוּ כט, טו): "הוֹי הַמַּעֲמִיקִים מֵה' לַסְתִּר" וְגוֹ'. "וַיֹּאמְרוּ לֹא יִרְאֶה" וְגוֹ' (תְּהִלִּים צד, ז). "אֹמְרִים אֵין ה' רֹאֶה אֹתָנוּ עָזַב ה' אֶת הָאָרֶץ" (יְחֶזְקֵאל ט, יב). רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מָשְׁלוּ מָשָׁל מִשֵּׁם רַבָּן גַּמְלִיאֵל, לְמַה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לִשְׁנַיִם שֶׁעָשׂוּ מִשְׁתֶּה בְּעִיר אַחַת, אֶחָד קָרָא אֶת בְּנֵי הָעִיר וְאֶת הַמֶּלֶךְ לֹא קָרָא, וְאֶחָד לֹא קָרָא לֹא הַמֶּלֶךְ וְלֹא אֶת בְּנֵי הָעִיר, אֵיזֶה מֵהֶן עוֹנְשׁוֹ מְרֻבֶּה? זֶה שֶׁקָּרָא אֶת בְּנֵי הָעִיר וְאֶת הַמֶּלֶךְ לֹא קָרָא, עוֹנְשׁוֹ מְרֻבֶּה יֶתֶר מִן הַשֵּׁנִי! אָמַר רַבִּי עֲקִיבָה: מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ: 'טָבַח וּמָכַר – מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה'? מִפְּנֵי שֶׁנִּשְׁתְּרֵשׁ בַּחֵטְא.

ז,ב חֲמִשָּׁה דְּבָרִים הָיָה רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי אוֹמֵר כְּמִין חֹמֶר: מִפְּנֵי מַה גָּלוּ יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל יֶתֶר מִכָּל הָאֲרָצוֹת כֻּלָּן? מִפְּנֵי שֶׁבֵּית אַבְרָהָם אֲבִיהֶם הָיָה מִשָּׁם. מָשְׁלוּ מָשָׁל, לְמַה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאִשָּׁה שֶׁקִּלְקְלָה עַל בַּעְלָהּ, לְהֵיכָן מְשַׁלְּחָהּ? לְבֵית אָבִיהָ!

בַּלּוּחוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת הוּא אוֹמֵר (שְׁמוֹת לב, טז): "וְהַלֻּחֹת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה" וְגוֹ', וּבַשְּׁנִיּוֹת מַעֲשֵׂה מֹשֶׁה (שָׁם): "וְהַמִּכְתָּב מִכְתַּב אֱלֹהִים". מָשְׁלוּ מָשָׁל, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁקִּדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה, הוּא מֵבִיא אֶת הַלַּבְלָר, וְאֶת הַקַּלְמוֹס, וְאֶת הַדְּיוֹ, וְאֶת הַשְּׁטָר, וְאֶת הָעֵדִים. קִלְקְלָה,

[4] סַפְסָלִים הָעוֹמְדִים עַל רַגְלַיִם.

תּוֹסֶפְתָּא

הִיא מְבִיאָה אֶת הַכֹּל, דַּיָּהּ שֶׁיִּתֵּן לָהּ הַמֶּלֶךְ כְּתַב ׳הַכֶּר יָד׳ שֶׁלּוֹ.

הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (וַיִּקְרָא ד, כב): ״אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא״ – אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁהַנָּשִׂיא שֶׁלּוֹ מֵבִיא חַטָּאת עַל שִׁגְגָתוֹ.

״וְרָצַע אֲדוֹנָיו אֶת אָזְנוֹ בַּמַּרְצֵעַ״ (שְׁמוֹת כא, ו). וְכִי מַה נִּשְׁתַּנָּה אֹזֶן יֶתֶר לִרְצֹעַ מִכָּל אֵיבָרָיו? לְפִי שֶׁשָּׁמְעָה מֵהַר סִינַי (וַיִּקְרָא כה, נה): ״כִּי לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים״ – עֲבָדַי הֵם! וּפָרַק מִמֶּנּוּ עֹל שָׁמַיִם וְהִמְלִיךְ עָלָיו עֹל בָּשָׂר וָדָם, לְפִיכָךְ אָמַר הַכָּתוּב: ׳תָּבוֹא אֹזֶן וְתֵרָצַע שֶׁלֹּא שָׁמְרָה אֶת מַה שֶּׁשָּׁמְעָה׳. דָּבָר אַחֵר: הוּא לֹא רָצָה לְהִשְׁתַּעְבֵּד לְקוֹנוֹ – יָבֹא וְיִשְׁתַּעְבֵּד לִבְנוֹתָיו.

וְאוֹמֵר (דְּבָרִים כז, ה): ״מִזְבַּח אֲבָנִים לֹא תָנִיף עֲלֵיהֶן בַּרְזֶל״. וְכִי מַה רָאָה הַכָּתוּב לִפְסֹל אֶת הַבַּרְזֶל, יֶתֶר מִכָּל מִינֵי מַתָּכוֹת? מִפְּנֵי שֶׁהַחֶרֶב נַעֲשָׂה מִמֶּנּוּ, וְהַחֶרֶב סִימָן פֻּרְעָנוּת, וְהַמִּזְבֵּחַ סִימָן כַּפָּרָה, מַעֲבִירִים דָּבָר שֶׁסִּימַן פֻּרְעָנוּת מִדָּבָר שֶׁסִּימַן כַּפָּרָה. וַהֲלֹא דְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, וּמַה אֲבָנִים שֶׁאֵינָן לֹא רוֹאוֹת וְלֹא שׁוֹמְעוֹת וְלֹא מְדַבְּרוֹת, עַל שֶׁמַּטִּילוֹת כַּפָּרָה בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, אָמַר הַכָּתוּב: ״לֹא תָנִיף עֲלֵיהֶן בַּרְזֶל״, בְּנֵי תּוֹרָה שֶׁהֵן כַּפָּרָה לָעוֹלָם – עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁלֹּא לִיגַּע בָּהֶן אֶחָד מִכָּל הַמַּזִּיקִין כֻּלָּן.

הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים כז, ו): ״אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה אֶת מִזְבַּח ה׳ אֱלֹהֶיךָ״ – אֲבָנִים שֶׁמַּטִּילוֹת שָׁלוֹם! וַהֲלֹא דְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, וּמַה אֲבָנִים שֶׁאֵינָן לֹא רוֹאוֹת וְלֹא שׁוֹמְעוֹת וְלֹא מְדַבְּרוֹת, עַל שֶׁמַּטִּילוֹת שָׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶן שֶׁבַּשָּׁמַיִם, אָמַר הַמָּקוֹם: יִהְיוּ שְׁלֵמִים לְפָנַי, בְּנֵי תּוֹרָה, שֶׁהֵן שָׁלוֹם בָּעוֹלָם – עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁיִּהְיוּ שְׁלֵמִים לִפְנֵי הַמָּקוֹם.

הַשָּׁלֵם

ז,ג שִׁבְעָה גַּנָּבִין הֵן: הָרִאשׁוֹן שֶׁבְּכֻלָּן – גּוֹנֵב דַּעַת הַבְּרִיּוֹת, וְהַמְּסָרֵב בַּחֲבֵרוֹ לְאוֹרְחוֹ[5], וְאֵין בְּלִבּוֹ לִקְרוֹתוֹ, וְהַמַּרְבֶּה לוֹ בִּתְקָרוֹבוֹת וְיוֹדֵעַ בּוֹ שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל, וְהַמְפַתֵּחַ לוֹ חָבִיּוֹת שֶׁמְּכוּרוֹת לְחֶנְוָנִי, וְהַמְעַוֵּל בְּמִדּוֹת, וְהַמְשַׁקֵּר בְּמִשְׁקָלוֹת, וְהַמְעָרֵב הַנּוּרָה בְּתִלְתָּן[6], וְאֶת הַחֹמֶץ בְּשֶׁמֶן, אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ אֵין הַשֶּׁמֶן מְקַבֵּל כְּלוּם[7], לְפִיכָךְ מוֹשְׁחִין בּוֹ אֶת הַמְּלָכִים, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁמַּעֲלִין עָלָיו, שֶׁאִלּוּ הָיָה יָכוֹל לִגְנֹב דַּעַת הָעֶלְיוֹנָה – הָיָה גּוֹנֵב, שֶׁכָּל הַגּוֹנֵב דַּעַת הַבְּרִיּוֹת נִקְרָא ׳גַּנָּב׳, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל ב טו, ו): ״וַיְגַנֵּב אַבְשָׁלוֹם אֶת לֵב אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל״; מִי גָּדוֹל ׳גּוֹנֵב׳ אוֹ ׳נִגְנָב׳? הֲרֵי אוֹמֵר ׳נִגְנָב׳, שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁנִּגְנַב וְשׁוֹתֵק!

וְכֵן מָצִינוּ, כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִין לִפְנֵי הַר סִינַי, בִּקְּשׁוּ לִגְנֹב דַּעַת הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כד, ז): ״כֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה׳ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע״; כִּבְיָכוֹל ׳נִגְנַב׳ הוּא לָהֶם, תַּלְמוּד לוֹמַר (דְּבָרִים ה, כו): ״מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם לְיִרְאָה אֹתִי״ וְגוֹ׳; אִם תֹּאמַר שֶׁאֵין הַכֹּל גָּלוּי לְפָנָיו, וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר (תְּהִלִּים עח, לו–לז): ״וַיְפַתּוּהוּ בְּפִיהֶם וּבִלְשׁוֹנָם יְכַזְּבוּ לוֹ וְלִבָּם לֹא נָכוֹן עִמּוֹ וְלֹא נֶאֶמְנוּ בִּבְרִיתוֹ״, אַף עַל פִּי כֵן (שָׁם פָּסוּק לח): ״וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן״ וְגוֹ׳; וְאוֹמֵר (מִשְׁלֵי כו, כג): ״כֶּסֶף סִיגִים מְצֻפֶּה עַל חָרֶשׂ שְׂפָתַיִם דֹּלְקִים וְלֵב רָע״.

---

[5] שֶׁמְּכַבֵּשׁ הַרְבֵּה מֵחֲבֵרוֹ שֶׁיָּבוֹא לְהִתְאָרֵחַ אֶצְלוֹ, אֲבָל בָּאֱמֶת אֵין בְּלִבּוֹ לִקְרוֹתוֹ, הֲרֵי זֶה גּוֹנֵב דַּעְתּוֹ.

[6] נוּרָה הוּא מִין צֶמַח גְּרוּעַ בְּטַעֲמוֹ וּמַרְאִיתוֹ כְּתִלְתָּן.

[7] הֵינוּ שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁעֶצֶם הַשֶּׁמֶן שֶׁהוּא נוֹתֵן לוֹ – הוּא יָפֶה מִבְּלִי שֶׁמֶן פְּגַם, אֲבָל הוּא גּוֹנֵב אֶת דַּעְתּוֹ בְּמִדָּתוֹ, שֶׁפְּבוּר שֶׁנּוֹתֵן לוֹ בִּשְׁבִילוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן כְּלִי מָלֵא שֶׁמֶן, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁהַחֹמֶץ נִמְצָא לְמַטָּה, וְהַשֶּׁמֶן צָף עַל גַּבָּיו.

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: בּוֹא וּרְאֵה כַּמָּה חֲבִיבָה מְלָאכָה לִפְנֵי מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם, שׁוֹר מִפְּנֵי שֶׁבִּטְּלוֹ מִמְּלַאכְתּוֹ - מְשַׁלֵּם חֲמִשָּׁה. שֶׂה מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ מְלָאכָה - מְשַׁלֵּם אַרְבָּעָה. רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי אוֹמֵר: בּוֹא וּרְאֵה, כַּמָּה חָס הַמָּקוֹם עַל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת, שׁוֹר, מִפְּנֵי שֶׁמְּהַלֵּךְ בְּרַגְלָיו - מְשַׁלֵּם חֲמִשָּׁה. שֶׂה, מִפְּנֵי שֶׁטּוֹעֲנוֹ - מְשַׁלֵּם אַרְבָּעָה.

לְמַעְלָה מֵהֶן, גָּנַב אֶת הָאֲסוּרִין בַּהֲנָיָה - שֶׁפָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם. אֶת הַשְּׁטָרוֹת, וְאֶת הַקַּרְקָעוֹת, וְאֶת הַהֶקְדֵּשׁוֹת - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן. אֶת הַבְּהֵמָה, וְאֶת הָעוֹפוֹת, וְאֶת הַכְּסוּת, וְאֶת הַפֵּרוֹת, וְאֶת הַכֵּלִים -מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל. אַף עַל פִּי שֶׁאָסוּר בַּהֲנָאָה[8] - יֵשׁ לוֹ הֶתֵּר לְאַחַר זְמַן.

הַגּוֹנֵב אֶת הַשּׁוֹר, טְבָחוֹ וּמְכָרוֹ - מְשַׁלֵּם חֲמִשָּׁה. שֶׂה - מְשַׁלֵּם אַרְבָּעָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כא, לז): "חֲמִשָּׁה בָקָר יְשַׁלֵּם תַּחַת הַשּׁוֹר". לְמַעְלָה מֵהֶן, הַגּוֹנֵב אֶת בֶּן חוֹרִין - שֶׁנִּדּוֹן עָלָיו בְּנַפְשׁוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (מִשְׁלֵי כט, ד): "חוֹלֵק עִם גַּנָּב שׂוֹנֵא נַפְשׁוֹ" וְגוֹ'.

מָשָׁל מָשָׁל, לְמַה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאֶחָד שֶׁטּוֹעֵן וְיָצָא מִבֵּית חֲבֵרוֹ, מְצָאוֹ אֶחָד, וְאָמַר לוֹ: מַה זֶּה פְּלוֹנִי? אָמַר לוֹ: טוֹל חֶלְקְךָ, וְאַל תַּגִּיד! לְאַחַר זְמַן מְצָאוֹ בַּעַל גְּנֵבָה, אָמַר לוֹ: מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עָלֶיךָ, אִם לֹא רָאִיתָ אָדָם שֶׁטָּעַן כֵּלִים וְיָצָא מִתּוֹךְ בֵּיתִי. אָמַר לוֹ: שְׁבוּעָה שֶׁאֵינִי יוֹדֵעַ מָה אַתָּה סָח; עַל זֶה נֶאֱמַר: "חוֹלֵק עִם גַּנָּב שׂוֹנֵא נַפְשׁוֹ אָלָה יִשְׁמַע וְלֹא יַגִּיד".

אֲבָל הַמִּתְגַּנֵּב מֵאַחַר חֲבֵרוֹ, וְהוֹלֵךְ וְשׂוֹנֶה פִּרְקוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁנִּקְרָא גַּנָּב - זוֹכֶה לְעַצְמוֹ! שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי ו, ל): "לֹא יָבוּזוּ לַגַּנָּב כִּי יִגְנוֹב" וְגוֹ'. סוֹף שֶׁמִּתְמַנֶּה פַּרְנָס עַל הַצִּבּוּר וּמְזַכֶּה אֶת הָרַבִּים, וְזוֹכֶה לְעַצְמוֹ, וּמְשַׁלֵּם עַל מַה שֶּׁבִּידּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי ו, לא): "וְנִמְצָא יְשַׁלֵּם שִׁבְעָתַיִם" וְגוֹ'; וְאֵין 'שִׁבְעָתַיִם' אֶלָּא דִּבְרֵי תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים יב, ז): "אֲמָרוֹת ה' אֲמָרוֹת טְהוֹרוֹת וְגוֹ' מְזֻקָּק שִׁבְעָתָיִם".

ז,ד גָּנַב וְנָתַן לְאַחֵר וְטָבַח, גָּנַב וְנָתַן לְאַחֵר וּמָכַר, גָּנַב וְנָתַן לְאַחֵר וְהֶחֱלִיף, גָּנַב וְהִקְדִּישׁ, גָּנַב וְנָתַן בְּמַתָּנָה, גָּנַב וְנָתַן בַּהֲקָפָה, גָּנַב וּפָרַע אֶת חוֹבוֹ, גָּנַב וְשָׁלַח סִבְלוֹנוֹת לְבֵית חָמִיו - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. הַגּוֹנֵב אֶת הַקִּטֵּעַת, וְאֶת הַחֻגֶּרֶת, וְאֶת הַסּוּמָא, הַגּוֹנֵב שֶׁל שְׁתָּפִין - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. הַשְּׁתָּפִין שֶׁגָּנְבוּ - מְשַׁלְּמִין תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וּפְטוּרִים מִתַּשְׁלוּמֵי שְׁלִשָּׁה.

ז,ה הַגּוֹנֵב טְרֵפָה וּמְכָרָהּ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. כִּלְאַיִם וּמְכָרוֹ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה; דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל בִּלְבַד. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַכִּלְאַיִם מִן הָרָחֵל, וּמִן הַגְּדִי - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. מִן הַכּוּי - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וּפָטוּר מִתַּשְׁלוּמֵי שְׁלִשָּׁה.

הַגּוֹנֵב פָּרָה מְעֻבֶּרֶת וְטָבְחָהּ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. מְעֻבֶּרֶת וְיָלְדָה, וְאַחַר כָּךְ טָבַח אֶת עֻבָּרָהּ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וּפָטוּר מִתַּשְׁלוּמֵי שְׁלִשָּׁה. הַגּוֹנֵב פָּרָה מְעֻבֶּרֶת וְיָלְדָה, וְאַחַר כָּךְ טָבְחָהּ, שְׁמֵנָה וְהִכְחִישָׁה - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל כִּשְׁעַת הַגְּנֵבָה. וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה כִּשְׁעַת טְבִיחָה וּמְכִירָה. כְּחוּשָׁה וְהִשְׁמִינָה - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל כִּשְׁעַת גְּנֵבָה, וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה כִּשְׁעַת טְבִיחָה וּמְכִירָה.

הַגּוֹנֵב פָּרָה וְטָבְחָהּ וּמְכָרָהּ, שׁוֹר הַנִּסְקָל וּטְבָחוֹ, עֶגְלָה עֲרוּפָה וְטָבְחָהּ, וְהַטּוּבֵחַ לַעֲבוֹדָה זָרָה - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים

---

[8] אַף עַל פִּי שֶׁפָּטֵר חֲמוֹר אָסוּר עַכְשָׁו בַּהֲנָאָה, אֲבָל כֵּיוָן שֶׁבִּידּוֹ לִפְדּוֹתוֹ בְּשֶׂה, וְיֵשׁ לוֹ הֶתֵּר לְאַחַר זְמַן, הֲרֵי זֶה נֶחְשָׁב כְּאִלּוּ זֶה שֶׁלּוֹ. וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם, אֶלָּא מַה שֶּׁבֵּין זֶה לָזֶה, שֶׁהָיָה יָכוֹל לִפְדּוֹתוֹ בְּשֶׂה.

אוֹמְרִים: עַד שֶׁתְּהֵא זְבִיחָה מֻתֶּרֶת בַּאֲכִילָה. רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה אוֹמֵר: יוֹם הַכִּפּוּרִים הֲרֵי הוּא כְּשַׁבָּת לְתַשְׁלוּמִין.

ז,ו מִכְרָהּ חוּץ מֵרַגְלָהּ, חוּץ מִקַּרְנָהּ, וְחוּץ מִגַּזְתָּהּ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: חוּץ מִיָּדָהּ וְחוּץ מֵרַגְלָהּ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל. חוּץ מִקַּרְנָהּ, וְחוּץ מִגַּזְתָּהּ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. רַבִּי אוֹמֵר: חוּץ מִדָּבָר שֶׁהַנִּשְׁמָה תְּלוּיָה בּוֹ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. חוּץ מִדָּבָר שֶׁאֵין הַנִּשְׁמָה תְּלוּיָה בּוֹ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְאֵין מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה.

ז,ז גָּנַב בִּרְשׁוּת וְטָבַח וּמָכַר, אִם הִגְבִּיהַּ וְנָתַן לְפִדְיוֹן בְּנוֹ - הֲרֵי זֶה חַיָּב. וְאִם לָאו - פָּטוּר. נָתַן לְפִדְיוֹן בְּנוֹ, לְבַעַל חוֹבוֹ, וְלָאִשָּׁה בִּכְתֻבָּתָהּ - לֹא עָשָׂה כְּלוּם. הִגְבִּיהַּ וּנְתָנוֹ לְפִדְיוֹן בְּנוֹ וּלְבַעַל חוֹבוֹ, וְלָאִשָּׁה בִּכְתֻבָּתָהּ - מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי. הָיָה עוֹמֵד בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְטָבַח וּמָכַר - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן.

ז,ח הַגּוֹנֵב תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, אֶת הַשְּׁטָרוֹת וְאֶת הַקַּרְקָעוֹת וְאֶת הַהֶקְדֵּשׁוֹת, אֶחָד קָדְשֵׁי קָדָשִׁים וְאֶחָד קָדָשִׁים קַלִּים - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: קָדָשִׁים קַלִּים כְּהֶדְיוֹט, וּשְׁאָר כָּל הַקָּדָשִׁים - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן. בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: בְּכוֹר כְּהֶדְיוֹט, וּשְׁאָר כָּל הַקָּדָשִׁים - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן. אַבָּא יוֹסֵי בֶּן דּוֹסַאי אָמַר מִשֵּׁם רַבִּי יוֹסֵי בֶּן הַגְּלִילִי: שְׁלָמִים כְּהֶדְיוֹט, וּשְׁאָר כָּל הַקָּדָשִׁים - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן.

ז,ט שְׁנַיִם מְעִידִין בּוֹ שֶׁגָּנַב, וּשְׁנַיִם מְעִידִין בּוֹ שֶׁטָּבַח וּמָכַר, נִמְצְאוּ זוֹמְמִין - עַל טְבִיחָה וּמְכִירָה הוּא מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְהֵן מְשַׁלְּמִין תַּשְׁלוּמֵי שְׁלִשָׁה. נִמְצְאוּ זוֹמְמִין - עַל הַגְּנֵבָה הוּא פָּטוּר, וְהֵן מְשַׁלְּמִין תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל. נִמְצְאוּ זוֹמְמִין עַל זֶה וְעַל זֶה - חַיָּבִין, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (דְּבָרִים יט, יט): "וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו".

שְׁנַיִם מְעִידִין בּוֹ שֶׁגָּנַב, וְהֵן מְעִידִין בּוֹ שֶׁטָּבַח וּמָכַר, נִמְצְאוּ זוֹמְמִין - עַל הַטְּבִיחָה הוּא מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְהֵן מְשַׁלְּמִין תַּשְׁלוּמֵי שְׁלִשָׁה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהֵן שְׁתֵּי עֵדֻיּוֹת, אֲבָל אֵינָם אֶלָּא עֵדוּת אַחַת: עֵדוּת שֶׁבְּטֵלָה מִקְּצָתָהּ - בְּטֵלָה כֻּלָּהּ. נִמְצְאוּ זוֹמְמִים -עַל טְבִיחָה וּמְכִירָה הוּא פָּטוּר, וְהֵן מְשַׁלְּמִין תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל. נִמְצְאוּ זוֹמְמִין עַל זֶה וְעַל זֶה - חַיָּבִין. וְעַל זֶה נֶאֱמַר: "וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו".

"תֵּן לִי שׁוֹרִי"! וְאָמַר: "אֵין לִי אֶלָּא מְעוֹת". "תֵּן לִי מָעוֹת"! וְאָמַר: "אֵין לִי אֶלָּא בְּהֵמָה". "תֵּן לִי שְׁלִשָׁה אַרְבָּעָה שְׁוָרִים"! וְאָמַר: "אֵין לִי אֶלָּא אֶחָד". אִם הָיָה יָפֶה כִּדְמֵי כֻּלָּן - שָׁמִין לוֹ.

מַסֶּכֶת בָּבָא קַמָּא פֶּרֶק שְׁמִינִי

ח,א הַגּוֹנֵב נֶפֶשׁ מֵאֶחָיו מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֶחָד גּוֹנֵב אִישׁ וְאִשָּׁה וְגֵר, וְעֶבֶד מְשֻׁחְרָר. אֶחָד אִישׁ וְאִשָּׁה וְגֵר וְעֶבֶד מְשֻׁחְרָר שֶׁגָּנְבוּ - הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִין. מָכַר, בֵּין לְאָבִיו בֵּין לְאָחִיו, בֵּין לְאֶחָד מִן הַקְּרוֹבִים - חַיָּב. גְּנָבוֹ וְלֹא מְכָרוֹ, אוֹ שֶׁמְּכָרוֹ וְעוֹמֵד בַּשּׁוּק - פָּטוּר. הַגּוֹנֵב אֶת הָעֲבָדִים - פָּטוּר. שְׁנַיִם מְעִידִין בּוֹ שֶׁגָּנַב, וּשְׁנַיִם מְעִידִין בּוֹ שֶׁמָּכַר, נִמְצְאוּ זוֹמְמִין עַל גְּנֵבָה - פָּטוּר, וְהֵן פְּטוּרִין. נִמְצְאוּ זוֹמְמִין עַל מְכִירָה - הוּא פָּטוּר וְהֵן פְּטוּרִין, עַל זֶה וְעַל זֶה נֶאֱמַר (דְּבָרִים יט): "וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו".

ח,ב הֵיכָן שׁוֹרִי שֶׁגָּנַבְתָּ? אָמַר לוֹ: אַתָּה מְכַרְתּוֹ לִי, אַתָּה נְתַתּוֹ לִי בְּמַתָּנָה, אָבִיךָ מְכָרוֹ לִי, אָבִיךָ נְתָנוֹ לִי בְּמַתָּנָה, וְהָעֵדִים מְעִידִין בּוֹ שֶׁגָּנַב וְטָבַח וּמָכַר - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. הוֹדָה עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ עֵדִים - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן. מִשֶּׁבָּאוּ עֵדִים - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. הֵיכָן שׁוֹרִי שֶׁגָּנַבְתָּ? וְאָמַר לוֹ: תּוֹעָה מְצָאתִיו וְטָבַחְתִּיו. וְהָעֵדִים מְעִידִים בּוֹ שֶׁגָּנַב וְטָבַח. מֵאֵלָיו בָּא אֶצְלִי וְטָבַחְתִּיו וְהָעֵדִים מְעִידִין בּוֹ שֶׁגָּנַב וְטָבַח וּמָכַר

תוֹסֶפְתָּא

בַּשּׁוּק. הָיָה עוֹמֵד וְטַבְחִתִּיו, וְהָעֵדִים מְעִידִין בּוֹ שֶׁגָּנַב וְטָבַח וּמָכַר - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. הוֹדָה, בֵּין מִשֶּׁבָּאוּ עֵדִים וּבֵין עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ עֵדִים - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן. הֵיכָן שׁוֹר שֶׁהִפְקַדְתִּי אֶצְלְךָ? וְאָמַר לוֹ: אֵינִי יוֹדֵעַ מַה אַתָּה סָח! אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ שֶׁאָבַד, וְהָעֵדִים מְעִידִים בּוֹ שֶׁאֲכָלוֹ - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן. הוֹדָה, בֵּין מִשֶּׁבָּאוּ עֵדִים וּבֵין עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ עֵדִים - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן.

הֵיכָן שׁוֹרִי שֶׁגָּנַבְתָּ? וְאָמַר לוֹ: אַתָּה מְכַרְתּוֹ לִי, אַתָּה נְתַתּוֹ לִי בְּמַתָּנָה; אֶבִיךָ מָכַר לִי, אֶבִיךָ נְתָנוֹ לִי בְּמַתָּנָה; מַשְׁבִּיעֶךָ אֲנִי, וְאָמַר: אָמֵן, וְהָעֵדִים מְעִידִין בּוֹ שֶׁגָּנַב, וּטְבָחוֹ וּמְכָרוֹ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. הוֹדָה לְאַחַר שְׁבוּעָה, אוֹ עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ עֵדִים - מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ וְאָשָׁם. מִשֶּׁבָּאוּ עֵדִים - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה וְאָשָׁם.

ח,ג הֵיכָן שׁוֹרִי שֶׁגָּנַבְתָּ? וְאָמַר: תּוֹעָה מְצָאתִיו וְטָבַחְתִּיו. מַשְׁבִּיעֶךָ, וְאָמַר אָמֵן, וְהָעֵדִים מְעִידִים שֶׁגָּנַב, מֵאֵלָיו בָּא אֶצְלִי וְטָבַחְתִּיו. בַּשּׁוּק הָיָה עוֹמֵד וְטָבַחְתִּיו, מַשְׁבִּיעֶךָ אֲנִי, וְאָמַר אָמֵן, וְהָעֵדִים מְעִידִים בּוֹ שֶׁגָּנַב - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְאָשָׁם. הוֹדָה לְאַחַר שְׁבוּעָה, אִם עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ עֵדִים הוֹדָה - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְאָשָׁם. הֵיכָן שׁוֹרִי שֶׁהִפְקַדְתִּי אֶצְלְךָ? אָמַר: אֵינִי יוֹדֵעַ מַה אַתָּה סָח, אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ: אָבַד, מַשְׁבִּיעֶךָ אֲנִי, וְאָמַר אָמֵן, וְהָעֵדִים מְעִידִים בּוֹ שֶׁאֲכָלוֹ - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן. הוֹדָה לְאַחַר שְׁבוּעָה, בֵּין מִשֶּׁבָּאוּ עֵדִים וּבֵין עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ עֵדִים - מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ וְאָשָׁם. אָמַר לוֹ: גְּנַבְתָּ, מַשְׁבִּיעֶךָ אֲנִי, וְאָמַר אָמֵן, וְהָעֵדִים מְעִידִים בּוֹ שֶׁגָּנַבְתָּ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל. הוֹדָה לְאַחַר שְׁבוּעָה, עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ עֵדִים - מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ וְאָשָׁם. אִם מִשֶּׁבָּאוּ עֵדִים - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְאָשָׁם, וְחוּמְשׁוֹ עוֹלֶה לוֹ מִתּוֹךְ כָּפְלוֹ; דִּבְרֵי רַבִּי יַעֲקֹב. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל הַמְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן - מְשַׁלֵּם חֹמֶשׁ וְאָשָׁם. וְכָל שֶׁאֵין

הַשָּׁלֵם

מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן - אֵין מְשַׁלֵּם חֹמֶשׁ וְאָשָׁם, וְאֵין מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. מוֹסִיף, חֹמֶשׁ וְאָשָׁם זֶה אֵינוֹ בָּא מִכֹּחַ בְּעָלִים אֶלָּא מִכֹּחַ שְׁבוּעָה.

ח,ד אֵין פּוֹרְשִׁין נִשְׁבִּין לַיּוֹנִין, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה רָחוֹק מִן הַיִּשּׁוּב שְׁלֹשִׁים רִיס. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בַּמִּדְבָּר! אֲבָל בַּיִּשּׁוּב, אֲפִלּוּ מֵאָה מִיל - הֲרֵי זֶה אָסוּר. אֵין מְגַדְּלִין תַּרְנְגוֹלִין בִּירוּשָׁלַיִם מִפְּנֵי הַקֳּדָשִׁים, וְאִם יֵשׁ לָהֶן גִּנָּה אוֹ אַשְׁפָּה - הֲרֵי זֶה מֻתָּר, אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ אֵין מְגַדְּלִין בְּהֵמָה דַּקָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲבָל מְגַדְּלִין בְּכוֹר בַּעַל מוּם שְׁלֹשִׁים יוֹם. וְאִם הָיָה תָּם - אֲפִלּוּ עֶשֶׂר שָׁנִים - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. וּמַה אֲנִי מְקַיֵּם "לֹא תִרְאֶה אֶת שׁוֹר אָחִיךָ אוֹ שֵׂיוֹ נִדָּחִים" וְגוֹ' (דְּבָרִים כב), בַּמִּדְבָּרוֹת שֶׁבִּיהוּדָה בַּמִּדְבָּרוֹת שֶׁבִּכְפָר עֲמָקִין. מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ: אֵין מְגַדְּלִין בְּהֵמָה דַּקָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל? מִפְּנֵי שֶׁמְּבִיאִין בְּהֵמָה דַּקָּה מֵחוּץ לָאָרֶץ וְאֵין מְבִיאִין בְּהֵמָה גַּסָּה מֵחוּץ לָאָרֶץ. אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ: אֵין מְגַדְּלִין בְּהֵמָה דַּקָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲבָל מְגַדְּלִין אוֹתָהּ קֹדֶם לְרֶגֶל שְׁלֹשִׁים יוֹם, קֹדֶם לְמִשְׁתָּהּ בְּנוֹ שְׁלֹשִׁים יוֹם. וְלֹא שֶׁתְּהֵא יוֹצְאָה וְרוֹעָה בַּשּׁוּק, אֶלָּא שֶׁתְּהֵא קְשׁוּרָה לְכַרְעֵי הַמִּטָּה.

שְׁאָלוּ אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל: מַהוּ לְגַדֵּל בְּהֵמָה דַּקָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל? אָמַר לָהֶן מְקַיְּמִין אֶת הָעֲגוּנָה שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְהַטַּבָּח לוֹקֵחַ וּמוֹכֵר, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְשַׁיֵּר אֶת הָאַחֲרוֹנָה שֶׁבָּהֶן יֶתֶר מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם.

כָּל הָאַשְׁכְּלוֹת שֶׁעָמְדוּ לָהֶן לְיִשְׂרָאֵל, מִשֶּׁמֵּת מֹשֶׁה וְעַד שֶׁעָמַד יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרֵדָה, וְיוֹסֵף בֶּן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם - אִי אֶפְשָׁר לִתֵּן בְּהֶן דֹּפִי, מִשֶּׁמֵּת יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרֵדָה וְיוֹסֵף בֶּן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם, וְעַד שֶׁמֵּת יְהוּדָה בֶּן בְּבָא שֶׁהָיוּ כָּל מַעֲשָׂיו לְשֵׁם שָׁמַיִם, אֶלָּא שֶׁגִּדֵּל בְּהֵמָה דַּקָּה. כָּךְ הָיָה פַּעַם אַחַת, חָלָה, נִכְנַס רוֹפֵא אֶצְלוֹ, אָמְרוּ לוֹ: אֵין לְךָ רְפוּאָה אֶלָּא בְּחֶלֶב רוֹתֵחַ. לָקַח לוֹ עֵז וּקְשָׁרָהּ בְּכַרְעֵי הַמִּטָּה, וְהָיָה יוֹנֵק

מִמֶּנָּה חֶלֶב רוֹתֵחַ, שֶׁהָיָה גוֹנֵחַ, פַּעַם אַחַת בִּקְּשׁוּ חֲכָמִים לִכְנֹס אֶצְלוֹ, אָמְרוּ: הֵיאַךְ נִכְנֹס אֶצְלוֹ? שֶׁלִּסְטִים עִמּוֹ בַּבַּיִת! וּכְשֶׁמֵּת, דִּקְדְּקוּ חֲכָמִים בְּמַעֲשָׂיו, וְלֹא מָצְאוּ בּוֹ עָוֹן, אֶלָּא זֶה בִּלְבַד, אַף הוּא אָמַר בִּשְׁעַת מִיתָה: יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁאֵין בְּיָדִי עָוֹן אֶלָּא זֶה בִּלְבַד - שֶׁעָבַרְתִּי עַל דִּבְרֵי חֲבֵרַי. אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל שִׁזּוּרִי, מִבַּעֲלֵי בָּתִּים הָיוּ בֵּית אַבָּא, וּמִפְּנֵי מַה חָרַב? מִפְּנֵי שֶׁדָּנוּ דִּינֵי מָמוֹנוֹת בְּאֶחָד, וְשֶׁגִּדְּלוּ בְּהֵמָה דַּקָּה, אַף עַל פִּי כֵן חֹרֶשׁ הָיָה לָנוּ סָמוּךְ לָעִיר, וְשָׂדֶה מַפְסֶקֶת בֵּינוֹ לָעִיר, שֶׁבְּהֵמָה נִכְנֶסֶת וְיוֹצֵא דֶּרֶךְ עָלֶיהָ.

רוֹעֶה שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה - אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לִמְכּוֹר כֻּלָּן כְּאֶחָד, אֶלָּא מוֹכֵר וְהוֹלֵךְ עַל יָד עַל יָד, נָפְלוּ לוֹ חֲזִירִים וּכְלָבִים בִּירוּשָׁה - אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לִמְכּוֹר אוֹתָן כֻּלָּן כְּאֶחָד, אֶלָּא מוֹכֵר וְהוֹלֵךְ עַל יַד עַל יַד, נָדַר לִקַּח לוֹ בַּיִת וְלִקַּח לוֹ שָׂדֶה - אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לִקַּח לוֹ מִיָּד, אֶלָּא עַד שֶׁיִּמְצָא אֶת הֶהָגוּן לוֹ. מַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁהִצַּר לָהּ בְּנָהּ, וְאָמְרָה: קוֹנָם כָּל מִי שֶׁיִּשְׁלַח אֵלַי, אֵינִי מַחֲזִירָתוֹ, וְיָדְעוּ בָּהּ שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵינָן הֲגוּנִים, קָפְצוּ עָלֶיהָ, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים, וְאָמְרוּ: לֹא נִתְכַּוְּנָה זוֹ אֶלָּא עַד שֶׁתִּמְצָא אֶת הֶהָגוּן לָהּ.

ח,ה כִּשֵּׁם שֶׁאֵין מְגַדְּלִין בְּהֵמָה דַּקָּה - כָּךְ אֵין מְגַדְּלִין חַיָּה דַּקָּה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מְגַדְּלִין כְּלָבִים, כּוּפְרִים, וְחֻלְדּוֹת הַסִּנִּיאִין, וַחֲתוּלִין, וְהַקּוֹפוֹת - דְּבָרִים הַמְּנַקִּין אֶת הַבַּיִת, אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ אֵין מְגַדְּלִין כְּלָבִים בַּיִּשּׁוּב - אֲבָל מְגַדְּלִין בַּעֲיָרוֹת הַסְּמוּכוֹת לַסָּפָר. בַּיָּמִים קוֹשְׁרִים אוֹתָן בְּשַׁלְשְׁלָאוֹת שֶׁל בַּרְזֶל וּמַתִּירִין אוֹתָן בַּלֵּילוֹת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַמְגַדֵּל כְּלָבִים כְּמִגְדַּל חֲזִירִין.

ח,ו צַד אָדָם יוֹנֵי שׁוֹבָךְ מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ. אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁהוֹשִׁיבָן כְּתִקָּנָתָן. לֹא הוֹשִׁיבָן כְּתִקָּנָתָן - אָסוּר בָּהֶן, וּמֻתָּר בְּגִדּוּלֵיהֶם. אֲבָל צָדִין חַיָּה וָעוֹף מִכָּל מָקוֹם, וְאֵין נִמְנָעִין. בָּרִאשׁוֹנָה שֶׁהָיוּ שְׁבָטִים כְּתִקָּנָן, אָמְרוּ: אֵין

אָדָם פּוֹרֵשׁ חֶרְמוֹ וּמַעֲמִיד סְפִינָתוֹ בְּתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרָיו, אֲבָל צָדִין בַּחַכִּים וּבַמְּכַמְּרִים בְּכָל מָקוֹם וְאֵין נִמְנָעִין, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִפְרֹשׂ אֶת הַקֶּלַע וְיַעֲמִיד אֶת הַסְּפִינָה.

אֵין הַשְּׁבָטִים צָדִין דָּגִים מִיַּמָּהּ שֶׁל טִבֶרְיָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא שֶׁל נַפְתָּלִי. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁנּוֹתְנִין לוֹ מָלֵא חֵבֶל שֶׁל חֵרֶם לִדְרוֹמוֹ שֶׁל יָם, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים לג): "יָם וְדָרוֹם יְרָשָׁה"; דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: "יָם" - זֶה יַמָּהּ שֶׁל סוֹכְנִי. "דָּרוֹם" - זֶה יַמָּהּ שֶׁל טִבֶרְיָא. "יְרָשָׁה" - זֶה יַם הַגָּדוֹל. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: תְּלוּשִׁין שֶׁבַּמִּדְבָּר - הֲרֵי הֵן שֶׁל כָּל הַשְּׁבָטִים. וּמְחֻבָּרִין - הֲרֵי הֵן שֶׁל אוֹתוֹ הַשֵּׁבֶט.

וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֵין לְךָ כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט, שֶׁלֹּא הָיָה נוֹטֵל בָּהָר וּבַשְּׁפֵלָה וּבַנֶּגֶב, וְכֵן לִפְנֵיהֶם, הַחִתִּי וְהָאֱמוֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִיזִּי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי - יַרְדֵּן שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (יְהוֹשֻׁעַ יג): "הַיַּרְדֵּן וּגְבוּל". וְאוֹמֵר (בַּמִּדְבָּר לד): "וּמֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יְרֵחוֹ קֵדְמָה מִזְרָחָה יַרְדֵּן שֶׁבִּירִחוֹ"; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (בַּמִּדְבָּר לה): "כִּי אַתֶּם עוֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן אַרְצָה כְּנָעַן", כֵּיוָן שֶׁאַתֶּם עוֹבְרִים אֶת הַיַّרְדֵּן הֲרֵי אַתֶּם בְּאֶרֶץ כְּנַעַן. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: תְּחוּמֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁבַּכְּתוּבִים - נִדּוֹנִין כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

מַסֶּכֶת בָּבָא קַמָּא פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

ט,א הַשּׁוֹר, וְהַבּוֹר, וְהַמַּבְעֶה, וְהַהֶבְעֵר, שׁוֹמֵר חִנָּם וְהַשּׁוֹאֵל, נוֹשֵׂא שָׂכָר וְהַשּׂוֹכֵר, נָזַק צַעַר וְרִפּוּי וְשֶׁבֶת וּבֹשֶׁת. חָבַל בּוֹ חֲמִשָּׁה - נוֹתֵן לוֹ חֲמִשָּׁה. אֵינוֹ אֶלָּא אַרְבָּעָה - נוֹתֵן לוֹ אַרְבָּעָה. אֵינוֹ אֶלָּא שְׁלֹשָׁה - נוֹתֵן לוֹ שְׁלֹשָׁה. אֵינוֹ אֶלָּא שְׁנַיִם - נוֹתֵן לוֹ שְׁנַיִם. אֵינוֹ אֶלָּא אֶחָד -נוֹתֵן לוֹ אֶחָד.

בְּנֶזֶק כֵּיצַד? הִכָּהוּ וְקָטַע יָדוֹ, וְקָטַע רַגְלוֹ, אֵין רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ עוֹשֶׂה סֶלַע בְּיוֹם,

תוֹסֶפְתָּא

וּכְאִלּוּ עוֹשֶׂה מְנָה בְּיוֹם, אֶלָּא רוֹאִין אוֹתָן כְּאִלּוּ חִגֵּר שׁוֹמֵר קִשּׁוּאִין. וְאִם תֹּאמַר: לָקְתָה מִדַּת הַדִּין? מִדַּת הַדִּין לֹא לָקְתָה! שֶׁכְּבָר נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי יָדוֹ וּדְמֵי רַגְלוֹ. אֲבָל הִכָּהוּ וְצָמְתָה יָדוֹ. הִכָּהוּ וְצָמְתָה רַגְלוֹ - רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ עוֹשֶׂה סֶלַע בַּיּוֹם - נוֹתֵן לוֹ סֶלַע בַּיּוֹם. מָנֶה - נוֹתְנִין לוֹ מָנֶה בַּיּוֹם, וְנוֹתְנִין לוֹ כָּל נִזְקוֹ. וּבְכֻלָּן - שָׁמִין וְנוֹתְנִין לוֹ מִיָּד. לְפִיכָךְ אִם מִתְנַוְּנָה וְהוֹלֵךְ, אֲפִלּוּ חָמֵשׁ שָׁנִים - אֵין לוֹ אֶלָּא מַה שֶּׁאָמְדוּהוּ, הִבְרִיא - נוֹתֵן לוֹ מַה שֶּׁאָמְדוּהוּ, עַד כַּמָּה נוֹתֵן לוֹ? עַד כְּדֵי שֶׁיַּבְרִיא. בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: נוֹתֵן לוֹ. זָכָה מָזוֹן. עָלוּ בוֹ צְמָחִים מֵחֲמַת הַמַּכָּה וְנִסְתְּרָה הַמַּכָּה - חַיָּב לְרַפְּאוֹתוֹ, וְחַיָּב לִתֵּן לוֹ דְּמֵי שִׁבְתּוֹ. שֶׁלֹּא מֵחֲמַת הַמַּכָּה אוֹ שֶׁעָבַר עַל דִּבְרֵי הָרוֹפֵא - פָּטוּר.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֲפִלּוּ עָלוּ בוֹ צְמָחִים מֵחֲמַת הַמַּכָּה, וְנִסְתְּרָה הַמַּכָּה - חַיָּב לְרַפְּאוֹתוֹ, וּפָטוּר מִלִּתֵּן שִׁבְתּוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל שֶׁחַיָּב לְרַפְּאוֹתוֹ - חַיָּב לִתֵּן לוֹ שִׁבְתּוֹ. וְכָל שֶׁפָּטוּר מִלְּרַפְּאוֹתוֹ - פָּטוּר מִלִּתֵּן לוֹ שִׁבְתּוֹ.

ט,ב הַמַּכֶּה אֶת חֲבֵרוֹ וַאֲמָדוּהוּ לְמִיתָה - אוֹמְדִין אוֹתוֹ לְחַיִּים. לְחַיִּים - אֵין אוֹמְדִין אוֹתוֹ לְמִיתָה. אֲמָדוּהוּ לְמִיתָה - חַיָּב מִיתָה וּפָטוּר מִן הַמָּמוֹן. אֲמָדוּהוּ לְמָמוֹן - חַיָּב מָמוֹן וּפָטוּר מִן הַמִּיתָה. אֲמָדוּהוּ לְמִיתָה וְהֵקֵל מִמַּה שֶׁהָיוּ - אוֹמְדִים אוֹתוֹ לְמָמוֹן שְׁנִיָּה. מֵאֵימָתַי נוֹתֵן לוֹ? מִשָּׁעָה שֶׁהִכָּהוּ. אֲמָדוּהוּ לְחַיִּים - מְשַׁלֵּם נֶזֶק צַעַר רִפּוּי וְשֶׁבֶת וּבֹשֶׁת לַיּוֹרְשִׁין. אֲמָדוּהוּ לְמִיתָה וְהֵקֵל מִמַּה שֶׁהָיָה, הִכְבִּיד וְאַחַר כָּךְ מֵת - אוֹמְדִים אוֹתוֹ, אִם מֵחֲמַת מַכָּה רִאשׁוֹנָה מֵת - הֲרֵי זֶה חַיָּב. וְאִם לָאו - הֲרֵי זֶה פָּטוּר. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: אֲפִלּוּ מֵת מֵחֲמַת מַכָּה רִאשׁוֹנָה - פָּטוּר.

וְעוֹד זוֹ דָּרַשׁ רַבִּי נְחֶמְיָה (שְׁמוֹת כא): "אִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ וְנִקָּה הַמַּכֶּה", וְכִי עָלְתָה עַל לֵב שֶׁיְּהֵא זֶה מְהַלֵּךְ

הַשָּׁלֵם

בַּשּׁוּק, וְזֶה נֶהֱרָג עַל יָדוֹ, אֶלָּא אֲפִלּוּ מֵת מֵחֲמַת מַכָּה רִאשׁוֹנָה - פָּטוּר.

ט,ג הַחוֹבֵל בִּבְנוֹ וּבִתּוֹ גְּדוֹלִים - חַיָּב בַּכֹּל. בְּעַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הָעִבְרִים שֶׁל אֲחֵרִים - מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ. וְשֶׁל בִּתּוֹ - נוֹתְנִין לָהּ מִיַּד. וְשֶׁל בְּנוֹ -עוֹשֶׂה לוֹ בָּהֶן סְגֻלָּה מִיַּד. בִּבְנָיו וּבְנוֹתָיו קְטַנִּים שֶׁל עַצְמוֹ - פָּטוּר מִן הַכֹּל. הַחוֹבֵל בִּבְתּוֹ קְטַנָּה - נִזְקָהּ שֶׁלָּהּ, וְהַשְּׁאָר - הֲרֵי זֶה פָּטוּר. חָבְלוּ בָהּ אֲחֵרִים - נִזְקָהּ שֶׁלָּהּ, וְהַשְּׁאָר עוֹשֶׂה לָהּ בָּהֶן סְגֻלָּה. וְאִם מֵתָה - אֲבִיהָ יוֹרְשָׁהּ. הַחוֹבֵל בִּבְנוֹ גָּדוֹל - חַיָּב בַּכֹּל. בְּעַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים - חַיָּב בַּכֹּל וּפָטוּר מִן הַשֶּׁבֶת, מִפְּנֵי שֶׁשִּׁבְתּוֹ שֶׁלּוֹ. חָבַל יֶתֶר מִן הָרָאוּי לָהֶן - הֲרֵי זֶה חַיָּב.

הָאָב הַמַּכֶּה אֶת בְּנוֹ, וְהָרַב הָרוֹדֶה אֶת תַּלְמִידוֹ, וְכֻלָּן שֶׁהִכּוּ וְשֶׁהִזִּיקוּ - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין. חָבְלוּ יֶתֶר מִן הָרָאוּי לָהֶן - הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִין. שָׁלִיחַ בֵּית דִּין שֶׁהִכָּה בִּרְשׁוּת בֵּית דִּין וְהִזִּיק - פָּטוּר. אֲבָל חָבַל יֶתֶר מִן הָרָאוּי לוֹ - הֲרֵי זֶה חַיָּב. רוֹפֵא אֻמָּן שֶׁרִפֵּא בִּרְשׁוּת בֵּית דִּין וְהִזִּיק - פָּטוּר. חָבַל יֶתֶר מִן הָרָאוּי לוֹ - הֲרֵי זֶה חַיָּב.

ט,ד הַמְבַיֵּשׁ אֶת חֲבֵרוֹ עָרוּם - הֲרֵי זֶה חַיָּב, וְאֵינוֹ דּוֹמֶה מְבַיְּשׁוֹ עָרוּם לִמְבַיְּשׁוֹ לָבוּשׁ. בִּיְּשׁוֹ בַּמֶּרְחָץ - הֲרֵי זֶה חַיָּב, וְאֵינוֹ דּוֹמֶה מְבַיְּשׁוֹ בַּמֶּרְחָץ לִמְבַיְּשׁוֹ בַּשּׁוּק. וְאֵינוֹ דּוֹמֶה הַמִּתְבַּיֵּשׁ מִן הַיָּקָר לַמִּתְבַּיֵּשׁ מִן הַפָּגוּם. וְאֵינוֹ דּוֹמֶה גָּדוֹל הַמִּתְבַּיֵּשׁ לְקָטָן הַמִּתְבַּיֵּשׁ. הַחוֹבֵל בְּחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן - חַיָּב בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים וּפָטוּר מִן הַבֹּשֶׁת, מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶן בֹּשֶׁת. רַבִּי אוֹמֵר: חֵרֵשׁ יֵשׁ לוֹ בֹּשֶׁת, קָטָן אֵין לוֹ בֹּשֶׁת. הַחוֹבֵל שׁוֹטֶה, פְּעָמִים יֵשׁ לוֹ בֹּשֶׁת וּפְעָמִים אֵין לוֹ בֹּשֶׁת. סוּמָא - רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין לוֹ בֹּשֶׁת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יֵשׁ לוֹ בֹּשֶׁת.

ט,ה הַחוֹבֵל בְּאִשְׁתּוֹ, בֵּין שֶׁחָבַל בָּהּ הוּא, בֵּין שֶׁחָבְלוּ בָהּ אֲחֵרִים - מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ וְיִלְקַח בָּהֶן קַרְקָעוֹת, וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה אוֹמֵר: בֹּשֶׁת שֶׁבַּסֵּתֶר - לָהּ שְׁנֵי חֲלָקִים וְלוֹ אֶחָד. בֹּשֶׁת שֶׁבַּגָּלוּי - לוֹ

תּוֹסֶפְתָּא

שְׁנֵי חֲלָקִים וְלָהּ אֶחָד. שֶׁלּוֹ - נוֹתְנִין לוֹ מִיָּד. וְשֶׁלָּהּ - יִלָּקַח בָּהֶן קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת.

הַחוֹבֵל בְּחַיָּבֵי גָלִיּוֹת בֵּית דִּין - חַיָּב בַּכֹּל. בְּחַיָּבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין, עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ - חַיָּב. מִשֶּׁנִּגְמַר דִּינוֹ - פָּטוּר. הַיּוֹצֵא לֵהָרֵג וְחָבַל בַּאֲחֵרִים - חַיָּב. חָבְלוּ בּוֹ אֲחֵרִים - פְּטוּרִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אַף הוּא שֶׁחָבַל בַּאֲחֵרִים - פָּטוּר, שֶׁאֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ לַאֲמִידַת בֵּית דִּין. מֵעַתָּה הָרוֹדֵף אַחַר חֲבֵרוֹ לְהָרְגוֹ, וְנֶהְפַּךְ הַנִּרְדָּף וְחָבַל בּוֹ, אוֹ שֶׁחָבְלוּ בּוֹ אֲחֵרִים - פְּטוּרִין. שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר לה): "וְלֹא תִקְּחוּ כֹפֶר לְנֶפֶשׁ רוֹצֵחַ".

הֲרָגוֹ וְהָרַג אֶת בְּהֶמְתּוֹ כְּאֶחָד, וְקָטַע אֶת יָדוֹ כְּאֶחָד. הֲרָגוֹ וְסִמֵּא אֶת עֵינוֹ כְּאֶחָד - פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כא): "וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ". הָא אִם יֵשׁ אָסוֹן - אֵין נֶעֱנָשׁ. אֲבָל הָרַג אֶת בְּהֶמְתּוֹ וְאַחַר כָּךְ הֲרָגוֹ. קָטַע אֶת יָדוֹ וְאַחַר כָּךְ הֲרָגוֹ. סִמֵּא אֶת עֵינוֹ וְאַחַר כָּךְ הֲרָגוֹ - חַיָּב, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כב): "דָּמִים לוֹ שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם". זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁחָלָה עָלָיו מִיתָה וְתַשְׁלוּמִין כְּאֶחָד - פָּטוּר. מִיתָה וְאַחַר כָּךְ תַּשְׁלוּמִין, תַּשְׁלוּמִין וְאַחַר כָּךְ מִיתָה - הֲרֵי זֶה חַיָּב.

ט,ו הַחוֹבֵל בְּאָבִיו וְאִמּוֹ וְעָשָׂה בָּהֶן חַבּוּרָה, אֲפִלּוּ שׁוֹגֵג - פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁנִּדּוֹן בְּנַפְשׁוֹ. הָרוֹבֵעַ וְהַנִּרְבָּע, אֲפִלּוּ שׁוֹגֵג - פָּטוּר. מִפְּנֵי שֶׁנִּדּוֹן בְּגוּפוֹ. הִדְלִיק גְּדִישׁ שֶׁל חֲבֵרוֹ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, אֲפִלּוּ שׁוֹגֵג - פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁנִּדּוֹן בְּנַפְשׁוֹ. הַגּוֹנֵב כִּיסוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְהוֹצִיאוֹ בְּשַׁבָּת - הֲרֵי זֶה חַיָּב, שֶׁכְּבָר נִתְחַיֵּב בִּגְנֵבַת הַכִּיס עַד שֶׁלֹּא תָּבֹא שַׁבָּת. אִם הָיָה מְגֻרָר בּוֹ וְיוֹצֵא - פָּטוּר. הָעוֹשֶׂה מוּם בַּמַּקְדָּשִׁין - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא חֲצִי נֶזֶק.

ט,ז הִכָּה אֶת הָאִשָּׁה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ - מְשַׁלֵּם נֶזֶק צַעַר רִפּוּי שֶׁבֶת וּבוֹשֶׁת לָאִשָּׁה, וּוְלָדוֹת לַבַּעַל, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כא): "וְנָגְפוּ אִשָּׁה הָרָה"; מַה תַּלְמוּד לוֹמַר הָרָה? וְלָדוֹת - לְבַעַל הַרְיוֹן. נִתְגָּרְשָׁה מִזֶּה וְנִשֵּׂאת לָזֶה, נִתְגָּרְשָׁה מִזֶּה וְנִשֵּׂאת לָזֶה, נִתְגָּרְשָׁה מִזֶּה

הַשָּׁלֵם

וְנִשֵּׂאת - וְלָדוֹת לְבַעַל הַרְיוֹן. הָיְתָה מְעֻבֶּרֶת מִגֵּר וְעֶבֶד מְשֻׁחְרָר, וְלָדוֹת שֶׁל גֵּר וְעֶבֶד מְשֻׁחְרָר, לְפִיכָךְ אִם מֵת - הֲרֵי זֶה זָכָה.

ט,ח הַחוֹבֵל בְּעַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הָעִבְרִים, בֵּינוֹ לְבֵינָן - הֲרֵי אֵלּוּ נִשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין. הַחוֹבֵל בְּעַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים בֵּינוֹ לְבֵינָן - פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא קָנְסוֹ. הַמַּכֶּה אֶת עַבְדּוֹ, מְכָרוֹ לְאַחֵר וָמֵת - פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כא): "וְהִכָּהוּ וָמֵת תַּחַת יָדוֹ", עַד שֶׁתְּהֵא מַכָּתוֹ וּמִיתָתוֹ בִּרְשׁוּתוֹ. עֶבֶד שֶׁחָבַל בְּעַצְמוֹ - יוֹצֵא לְחֵרוּת, וְנוֹתֵן לְרַבּוֹ. הָאִשָּׁה שֶׁחָבְלָה בְּבַעְלָהּ - אֵין מַפְסֶדֶת כְּתֻבָּתָהּ כְּלוּם. וּכְשֵׁם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָהּ לִמְכּוֹר כְּתֻבָּתָהּ וְהִיא תַּחְתָּיו - כָּךְ אֵין מַפְסֶדֶת כְּתֻבָּתָהּ וְהִיא תַּחְתָּיו.

ט,ט עֶבֶד שֶׁאָמַר לְרַבּוֹ: "הִפַּלְתָּ אֶת שִׁנִּי וְסִמֵּיתָ אֶת עֵינִי - תֵּן לִי דְּמֵי עֵינִי". הָרַב אוֹמֵר: "סִמֵּיתִי אֶת עֵינֶיךָ וְהִפַּלְתִּי אֶת שִׁנְּךָ - טוֹל דְּמֵי שִׁנְּךָ"; עֶבֶד נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל. הַמּוֹכֵר אֶת עַבְדּוֹ, בֵּין מִתְכַּוֵּן לוֹ וּבֵין שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּן לוֹ, יָצָא בֶּן חוֹרִין. הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּמִתְכַּוֵּן - יוֹצֵא בֶּן חוֹרִין, וּבְשֶׁאֵין מִתְכַּוֵּן - לֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין. רַבּוֹ רוֹפֵא וְאָמַר לוֹ: "רַפֵּא אֶת עֵינִי זוֹ", וְסִמְּאָהּ. "שִׁנִּי זוֹ", וַעֲקָרָהּ - שֹׂחֵק בּוֹ וְיָצָא בֶּן חוֹרִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין. וְכֻלָּן, אִם אָמַר לְאַחֵר לַעֲשׂוֹת לוֹ כֵּן - לֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין. הִכָּהוּ נֶגֶד עֵינוֹ וְאֵינוֹ רוֹאֶה, נֶגֶד אָזְנוֹ וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ - לֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהִכָּהוּ" - עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה בּוֹ מַעֲשֶׂה. עַל עֵינוֹ וְאֵינוֹ רוֹאֶה, עַל אָזְנוֹ וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ - יָצָא בֶּן חוֹרִין.

הִכָּהוּ עַל מֹחוֹ וְיָרְדוּ מַיִם וְחָפוּ אֶת עֵינָיו, וְיָצְאוּ בְּנוֹת מֶלֶךְ וְסִמֵּא אֶת עֵינָיו - יָצָא בֶּן חוֹרִין. הִכָּהוּ עַל עֵינוֹ וְכָהֲתָה, עַל שִׁנּוֹ וְנָדְדָה, אִם הָיָה מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן - לֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין. וְאִם לָאו - יָצָא בֶּן חוֹרִין. הָיְתָה עֵינוֹ כֵּהָה וְסִמְּאָהּ, שִׁנּוֹ נָדוּדָה וַעֲקָרָהּ, אִם הָיָה יָכוֹל לִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן לְשֶׁעָבַר - יָצָא בֶּן חוֹרִין. אִם לָאו - לֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין.

ט,י הַחוֹבֵל בַּחֲבֵרוֹ וּמֵת - יִתְּנוּ הַיּוֹרְשִׁין. מֵת הַנֶּחְבָּל - יִתֵּן לְיוֹרְשָׁיו. הַנֶּחְבָּל, בֵּין שֶׁיֵּשׁ שָׁם טַעֲנָה וּבֵין שֶׁאֵין שָׁם טַעֲנָה - הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל. רַבִּי יְהוּדָה הָיָה קוֹרֵא אוֹתָהּ הַכַּחְכַּח, וְכָל זְמַן שֶׁהֵן חוֹכְכִין זֶה אֶת זֶה - הֲרֵי אֵלּוּ נִשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין. הָיָה נָשׁוּף, מָקוֹם שֶׁאֵין יָכוֹל לִישׁוֹךְ אֶת עַצְמוֹ - נוֹטֵל שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה. לְאַחַר זְמַן, זֶה אוֹמֵר חָבַלְתָּ וְזֶה אוֹמֵר לֹא חָבַלְתִּי - הֲרֵי זוֹ כְּאַחַת מִכָּל הַטְּעָנוֹת.

ט,יא הַחוֹבֵל בַּחֲבֵרוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא בִּקֵּשׁ הַחוֹבֵל מִן הַנֶּחְבָּל - הַנֶּחְבָּל צָרִיךְ שֶׁיְּבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כ): "וַיִּתְפַּלֵּל אַבְרָהָם אֶל הָאֱלֹהִים".

וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא בְּרֵעֵי אִיּוֹב, שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב מב): "וְעַתָּה קְחוּ לָכֶם שִׁבְעָה פָרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים", מַה הוּא אוֹמֵר? (אִיּוֹב מב): וַה' שָׁב אֶת שְׁבוּת אִיּוֹב בְּהִתְפַּלְּלוֹ בְּעַד רֵעֵהוּ" וְגוֹ'.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבָּן גַּמְלִיאֵל: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים יג): "וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ" וְגוֹ', זֶה סִימָן יְהֵא בְּיָדְךָ, כָּל זְמַן שֶׁאַתָּה רַחְמָן - הָרַחֲמָן מְרַחֵם עָלֶיךָ.

הִכָּהוּ בְּאַחַר יָדוֹ, בְּנֵיר, וּבְפִנְקָס, בָּעוֹרוֹת שֶׁאֵין עֲבוּדִין, בְּטִמּוֹס שֶׁל שְׁטָרוֹת שֶׁבְּיָדוֹ - נוֹתֵן אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז, וְלֹא מִפְּנֵי שֶׁמַּכָּה שֶׁל צַעַר, אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁמַּכָּה שֶׁל בִּזָּיוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים ג): "קוּמָה ה' הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהַי כִּי הִכִּיתָ אֶת כָּל אוֹיְבַי" וְגוֹ'. (מִיכָה ד): "בְּשֵׁבֶט עַל הַלֶּחִי" וְגוֹ' (יְשַׁעְיָה נ): "גֵּוִי נָתַתִּי לְמַכִּים" וְגוֹ'.

וּכְשֵׁם שֶׁחַיָּב עַל נִזְקֵי חֲבֵרוֹ - כֵּן הוּא חַיָּב עַל נִזְקֵי עַצְמוֹ. הָרָק וְטָשׁ בְּפָנָיו כְּנֶגֶד חֲבֵרוֹ, וְתָלַשׁ בִּשְׂעָרוֹ, מְקָרֵעַ אֶת כְּסוּתוֹ, מְשַׁבֵּר אֶת כֵּלָיו, מְפַזֵּר אֶת מְעוֹתָיו בַּחֲמָתוֹ - פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם וְדִינוֹ מָסוּר לַשָּׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ט): "וְאַךְ אֶת דִּמְכֶם לְנַפְשֹׁתֵיכֶם מִיַּד נַפְשֹׁתֵיכֶם אֶדְרוֹשׁ".

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי חַלְפָּאי בֶּן אַגְּרָא שֶׁאָמַר מִשֵּׁם רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי: מִתְּלַשׁ בִּשְׂעָרוֹ, מְקָרֵעַ אֶת כְּסוּתוֹ, מְשַׁבֵּר אֶת כֵּלָיו, מְפַזֵּר אֶת מְעוֹתָיו בַּחֲמָתוֹ - יְהֵא בְּעֵינֶיךָ כְּעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁאִלּוּ אָמַר לוֹ יִצְרוֹ: לֵךְ וַעֲבֹד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - הָיָה עוֹבֵד, שֶׁכָּךְ הִיא עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרַע.

הָאוֹמֵר: "סַמֵּא אֶת עֵינַי שֶׁהִזִּיקַתְנִי"; "קְטַע אֶת יָדַי שֶׁהִזִּיקַתְנִי" - פָּטוּר. אֲנָסוּהוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, וְנָטְלוּ מָמוֹנוֹ בְּפָנָיו - פָּטוּר. נָטַל וְנָתַן לָהֶן - הֲרֵי זֶה חַיָּב.

מַסֶּכֶת בָּבָא קַמָּא פֶּרֶק עֲשִׂירִי

י,א הַגּוֹזֵל אֶת הַפָּרָה וְעִבְּרָהּ אֶצְלוֹ, וְשִׁנְּתָהּ וְשִׁלְּשָׁהּ, אֲפִלּוּ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה פְּעָמִים. וְכֵן הַגּוֹזֵל אֶת הָרָחֵל וְנִטְעֲנָה אֶצְלוֹ וּגְזָזָהּ, אֲפִלּוּ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה פְּעָמִים. עֵז וְחֶלְבָּהּ אֲפִלּוּ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה פְּעָמִים - מְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: רוֹאִין אוֹתָן כְּאִלּוּ הֵן שׁוּמוֹת אֵצֶל אֲחֵרִים. גָּזַל צֶמֶר וְלִבְּנוֹ, טָווּי וְלִבְּנוֹ, פִּשְׁתָּן וְנִקְּהוּ. אֲבָנִים וְשִׁיפָּן - מְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כָּל דָּבָר שֶׁהִשְׁבִּיחַ הַגְּזֵלָן - יַד הַגּוֹזֵל עַל הָעֶלְיוֹנָה. רָצָה - מְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. רָצָה - אוֹמֵר לוֹ: "הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ".

י,ב גָּזַל עֲבָדִים וְהִזְקִינוּ, אִילָנוֹת וְהִזְקִינוּ, פֵּרוֹת וְהִרְקִיבוּ, בַּיִת וְנִתְנַגַּע, מַטְבֵּעַ וְנִפְסַל, יַיִן וְנִתְגַּלָּה, יַיִן וְנִתְנַסֵּךְ, תְּרוּמָה וְנִטְמֵאת, חָמֵץ וְעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח, בְּהֵמָה וְנֶעֱבְדָה בָּהּ עֲבֵרָה, אוֹמֵר לוֹ: הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ. עֲבָדִים וְהִזְקִינוּ, וּמְכָרָן. אִילָנוֹת וְהִזְקִינוּ וּקְצָצָן. פֵּרוֹת וְהִרְקִיבוּ, וּמְכָרָן. בַּיִת וְנִתְנַגַּע וְנִתְּצוּ. מַטְבֵּעַ וְנִשּׁוּף. יַיִן וְנִתְגַּלָּה וְשָׁפְכוּ. יַיִן וְנִתְנַסֵּךְ וְשָׁפְכוּ. תְּרוּמָה וְנִטְמֵאת וּשְׂרָפָהּ. חָמֵץ וְעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח וּשְׂרָפוּ. בְּהֵמָה וְנֶעֱבְדָה בָּהּ עֲבֵרָה וְנִסְקְלָה - מְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה.

זֶה הַכְּלָל: כָּל גְּזֵלָה שֶׁהִיא בְּעֵינָהּ, וְלֹא שִׁנָּהּ אוֹתָהּ מִבְּרִיָּתָהּ - אוֹמֵר לוֹ: הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ.

תוֹסֶפְתָּא

וְאִם שִׁנָּה אוֹתָהּ מִבְּרִיָּתָהּ - מְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. וְהַגַּנָּב לְעוֹלָם מְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּנֵבָה.

הַגּוֹזֵל אֶת הַמָּרִישׁ וּבְנָאוֹ בַּבִּירָה; בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יְקַעְקֵעַ אֶת הַבִּירָה וְיִטֹּל אֶת הַמָּרִישׁ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מְחַשֵּׁב כָּל מַה שֶּׁהָיָה שָׁוֶה, וְנוֹתֵן לִבְעָלָיו, מִפְּנֵי תַּקָּנוֹת הַשָּׁבִים.

י,ג הַיּוֹרֵד לְחוּרְבָּתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ וּבְנָאָהּ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, וּכְשֶׁהוּא יוֹצֵא, אָמַר: תֵּן לִי עֵצֵי וַאֲבָנַי - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. הַיּוֹרֵד לְחוּרְבָּתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וּבְנָאָהּ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת - שָׁמִין לוֹ וְיָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה. הַיּוֹרֵד בִּרְשׁוּת, שָׁמִין לוֹ וְיָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה. כֵּיצַד יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה? אִם הַשֶּׁבַח יֶתֶר עַל הוֹצָאָה - נוֹתֵן לוֹ אֶת הַשֶּׁבַח, וְאִם הוֹצָאָה יְתֵרָה עַל הַשֶּׁבַח - נוֹתֵן לוֹ אֶת הַהוֹצָאָה.

י,ד נַגָּר שֶׁקָּבַע מַסְמֵר בְּשִׂדָּה בְּתֵבָה וּבְמִגְדַּל וְנִשְׁבַּר - חַיָּב לְשַׁלֵּם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּנוֹשֵׂא שָׂכָר. נָתַן לְחֵרֵשׁ לַעֲשׂוֹת לוֹ כִּסֵּא - וְעָשָׂה לוֹ סַפְסָל. סַפְסָל וְעָשָׂה לוֹ כִּסֵּא - יָד הַבְּעָלִים עַל הָעֶלְיוֹנָה; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי עֵצָיו. מוֹדֶה רַבִּי מֵאִיר לְרַבִּי יְהוּדָה, שֶׁאִם נוֹתֵן לְחֵרֵשׁ לַעֲשׂוֹת לוֹ כִּסֵּא נָאֶה, וְעָשָׂה לוֹ כָּעוּר. סַפְסָל נָאֶה וְעָשָׂה לוֹ כָּעוּר - שֵׁיַּד הַבְּעָלִים עַל הָעֶלְיוֹנָה. וְהַמּוֹלִיךְ חִטִּין לִטְחוֹן וְלֹא לָתְתָן, וַעֲשָׂאָן מַרְסָן וְסָבִין. קֶמַח לְנַחְתּוֹם וַעֲשָׂאוֹ פַּת נְפוּלִין. בָּשָׂר לַטַּבָּח וְהִקְדִּיחוֹ - חַיָּב לְשַׁלֵּם מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּנוֹשֵׂא שָׂכָר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי בָּשְׂתּוֹ וּבֹשֶׁת אוֹרְחָיו. הַמּוֹסֵר בְּהֶמְתּוֹ לַטַּבָּח וְנִבְלָה; אֹמֶן - פָּטוּר. הֶדְיוֹט - חַיָּב. וְנוֹשֵׂא שָׂכָר - בֵּין זֶה וּבֵין זֶה חַיָּב. הַמַּרְאֶה דִּינָר לְשַׁלְחָנִי וְנִמְצָא רַע - חַיָּב לְשַׁלֵּם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּנוֹשֵׂא שָׂכָר.

י,ה הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה, וְנִשְׁבַּע לוֹ יוֹלִיכֶנּוּ אַחֲרָיו אֲפִלּוּ לְמָדַי. לֹא יִתֵּן לוֹ לְבָנוֹ וְלֹא לִשְׁלוּחוֹ, אֲבָל נוֹתֵן הוּא לִשְׁלִיחַ בֵּית

הַשָּׁלֵם

דִּין, וְאִם מֵת - מַחֲזִיר לְיוֹרְשָׁיו. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בִּשְׁלִיחַ בֵּית דִּין שֶׁעָשָׂה גְּזֵל וְלֹא שָׁלִיחַ בֵּית דִּין שֶׁעָשָׂה גְּזֵל, לְפִיכָךְ אִם שָׁלַח הַלָּה וְנִטְלָהּ - הֲרֵי זֶה זָכָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהָיְתָה הַקֶּרֶן מְרֻבָּה עַל הוֹצָאָה, אֲבָל אִם הָיְתָה הוֹצָאָה מְרֻבָּה עַל הַקֶּרֶן - הֲרֵי זֶה מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ בְּבֵית דִּין, וּמֵבִיא אָשָׁם עַל הַשְּׁבוּעָה.

י,ו פְּרוּטָה בְּקֶרֶן - מְעַכֵּב. חֲצִי פְּרוּטָה - אֵין מְעַכֵּב. חֹמֶשׁ - כֻּלּוֹ אֵין מְעַכֵּב. מִי שֶׁזָּקַף הַחֹמֶשׁ - הֲרֵי הוּא כְּחֹמֶשׁ לְכָל דָּבָר. הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ וְנִשְׁבַּע לוֹ - הֲרֵי זֶה מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ, וּמֵבִיא אָשָׁם. מֵת הַנִּגְזָל - מְשַׁלֵּם הַגּוֹזֵל לְיוֹרְשֵׁי הַנִּגְזָל. קֶרֶן וְחֹמֶשׁ וּמֵבִיא אָשָׁם, מֵת הַגּוֹזֵל - יוֹרְשֵׁי הַגּוֹזֵל מְשַׁלְּמִין לַנִּגְזָל קֶרֶן וּפְטוּרִין מִן הַחֹמֶשׁ, וּמִן הָאָשָׁם. מֵתוּ הַגּוֹזֵל וְהַנִּגְזָל - יוֹרְשֵׁי הַגּוֹזֵל מְשַׁלְּמִין לְיוֹרְשֵׁי הַנִּגְזָל. קֶרֶן וּפְטוּרִין מִן הַחֹמֶשׁ וּמִן הָאָשָׁם.

י,ז רָאָה גְּזֵלָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וַאֲבֵדָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאָמַר: אֵינִי יוֹדֵעַ, וְנֶעֱלְמוּ מִמֶּנּוּ, בְּשָׁעָה שֶׁנִּשְׁבַּע - פָּטוּר; שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא ה): "וְנִשְׁבַּע עַל שָׁקֶר" וּגוֹ'. אָמַר לְבָנָיו: גְּזֵלָה זוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי הִיא, אֲבֵדָה זוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי הִיא, בִּזְמַן שֶׁנִּשְׁבָּעִין עַל דַּעַת אֲבִיהֶן - חַיָּבִין, עַל דַּעַת עַצְמָן - פְּטוּרִין.

י,ח הַגּוֹזֵל אֶת הָרַבִּים - חַיָּב לְהַחֲזִיר לָרַבִּים. חֹמֶר גְּזֵל הָרַבִּים מִגְּזֵל הַיָּחִיד, שֶׁהַגּוֹזֵל אֶת הַיָּחִיד - יָכוֹל לְפַיְּסוֹ וּלְהַחֲזִיר לוֹ גְּזֵלוֹ. הַגּוֹזֵל אֶת הָרַבִּים - אֵין יָכוֹל לְפַיְּסָן וּלְהַחֲזִיר לָהֶן גְּזֵלָם. הַגּוֹזֵל אֶת הַנָּכְרִי - חַיָּב לְהַחֲזִיר לַנָּכְרִי. חָמוּר גֶּזֶל הַנָּכְרִי מִגֶּזֶל יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי חִלּוּל הַשֵּׁם. הַגּוֹזֵל אֶת הַנָּכְרִי, וְנִשְׁבַּע לוֹ וָמֵת - אֵינוֹ מִתְכַּפֵּר לוֹ, מִפְּנֵי חִלּוּל הַשֵּׁם.

י,ט דָּרַשׁ רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי בְּגוֹזֵל אֶת הַגֵּר, וְהָיָה עוֹלֶה לִירוּשָׁלַיִם, וּמְעוּתָיו וַאֲשָׁמוֹ בְּיָדוֹ, וּמְצָאוּ, וְזָקְפוּ עָלָיו בְּמִלְוֶה. הֵבִיא אֶת

תוֹסֶפְתָּא

אֲשָׁמוֹ וְאַחַר כָּךְ מֵת הַגֵּר - יָצָא. לֹא הִסְפִּיק לְהָבִיא אֶת אֲשָׁמוֹ עַד שֶׁמֵּת הַגֵּר - הֲרֵי זֶה צָרִיךְ לְהָבִיא . וְהַמָּעוֹת - זָכָה בָּהֶן. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא עָשָׂה כְּלוּם, עַד שֶׁיִּתְּנֵם לוֹ וְיַחְזֹר לִטְלָם מִמֶּנּוּ. דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָה כְּשֶׁבָּא מִזַּפְרָן: בְּגָזַל אֶת הַגֵּר וְנִשְׁבַּע לוֹ, וְהָיָה עוֹלֶה לִירוּשָׁלַיִם וּמְעוֹתָיו וַאֲשָׁמוֹ בְּיָדוֹ, וּמֵת בַּדֶּרֶךְ - הַכֶּסֶף יִנָּתֵן לְבָנָיו, וְאָשָׁם יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְיִמָּכֵר, וְיִפְּלוּ דָּמָיו לִנְדָבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר ה): "מִלְּבַד אֵיל הַכִּפֻּרִים אֲשֶׁר יְכַפֵּר בּוֹ עָלָיו", מִי שֶׁצָּרִיךְ כַּפָּרָה, יָצָא זֶה שֶׁאֵין צָרִיךְ כַּפָּרָה.

נָתַן אֶת הַכֶּסֶף לְאַנְשֵׁי מִשְׁמָר וּמֵת - אֵין הַיּוֹרְשִׁין יְכוֹלִין לְהוֹצִיא מִיָּדָם, שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר ה): "אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה", נָתַן הַכֶּסֶף לִיהוֹיָרִיב וְאָשָׁם לִידַעְיָה - יַחְזִיר הַכֶּסֶף אַחַר הָאָשָׁם; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אָשָׁם אַחַר הַכֶּסֶף. אָמַר רַבִּי: אִם כִּדְבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה - יַקְרִיבוּ בְּנֵי יְהוֹיָרִיב אֶת הָאָשָׁם, לֹא נִתְכַּפֵּר לוֹ אֶלָּא אִם כֵּן קָיַם אָשָׁם, יַחְזִיר הַכֶּסֶף מִבְּנֵי יְדַעְיָה אֵצֶל בְּנֵי יְהוֹיָרִיב, וַיַּקְרִיבוּ בְּנֵי יְהוֹיָרִיב אֶת הָאָשָׁם וְיִתְכַּפֵּר לוֹ. עָבַר מִשְׁמָרוֹ שֶׁל יְהוֹיָרִיב - יַחְזִיר הָאָשָׁם מִבְּנֵי יְהוֹיָרִיב אֵצֶל בְּנֵי יְדַעְיָה, וַיַּקְרִיבוּ בְּנֵי יְדַעְיָה אֶת הָאָשָׁם וְיִתְכַּפֵּר לוֹ.

הֵבִיא אֲשָׁמוֹ וְלֹא הֵבִיא גְּזֵלוֹ - לֹא יְהֵא מְמֹרָס בְּדָמוֹ עַד שֶׁיָּבִיא גְּזֵלוֹ, אֶלָּא תְּעַבֵּר צוּרָתוֹ וְיֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵפָה. הֵבִיא אֲשָׁמוֹ וְלֹא הֵבִיא מְעִילָתוֹ - לֹא יְהֵא מְמֹרָס בְּדָמוֹ עַד שֶׁיָּבִיא מְעִילָתוֹ, אֶלָּא תְּעַבֵּר צוּרָתוֹ וְיֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵפָה. מְצוֹרָע שֶׁהֵבִיא חַטָּאתוֹ קֹדֶם לַאֲשָׁמוֹ - לֹא יְהֵא מְמֹרָס בְּדָמוֹ, עַד שֶׁיָּבִיא אֲשָׁמוֹ, אֶלָּא תְּעַבֵּר צוּרָתוֹ וְתֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵפָה.

י,י גָּזַל וְהֶחְלִיף, גָּזַל וְהִקְדִּישׁ, גָּזַל וְנָתַן בְּמַתָּנָה, גָּזַל וְנָתַן בְּהַקָּפָה, גָּזַל וּפָרַע אֶת חוֹבוֹ, גָּזַל וְשָׁלַח סְבְלוֹנוֹת לְבֵית חָמִיו - הֲרֵי זֶה חַיָּב. וְהַמְקַבֵּל מִמֶּנּוּ - הֲרֵי זֶה פָּטוּר. הַגּוֹזֵל וּמַאֲכִיל לִבְנוֹ וּבִתּוֹ הַקְּטַנִּים, לְעַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים - פְּטוּרִין מִלְּשַׁלֵּם. הֵנִיחַ לָהֶן אֲבִיהֶן דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַחֲרָיוּת - חַיָּבִין לְשַׁלֵּם. לִבְנוֹ וּבִתּוֹ הַגְּדוֹלִים, לְעַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הָעִבְרִים - חַיָּבִין לְשַׁלֵּם. וְאִם אָמְרוּ גְּדוֹלִים: אֵין אָנוּ יוֹדְעִים מַה חֶשְׁבּוֹן עָשָׂה עִמָּכֶם אַבָּא - פְּטוּרִין מִלְּשַׁלֵּם.

הַשָּׁלֵם

י,יא אֵין פּוֹרְטִין, לֹא מִתֶּבֶת הַמּוֹכְסִין וְלֹא מִכִּיס שֶׁל גַּבָּיִין, וְאֵין נוֹטְלִים מֵהֶן צְדָקָה. אֲבָל פּוֹרֵט הוּא לוֹ דִּינָר וּמַחֲזִיר לוֹ אֶת הַשְּׁאָר. נִתְחַלְּפוּ לוֹ כֵּלִים בְּבֵית הָאָמָּן - אֵינוֹ רַשַּׁאי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, וְיֵלֵךְ הַלָּה וִיבַקֵּשׁ אֶת כֵּלָיו. בְּבֵית הָאֵבֶל וּבְבֵית הַמִּשְׁתֶּה רַשַּׁאי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם, וְיֵלֵךְ הַלָּה מִיָּד וִיבַקֵּשׁ אֶת כֵּלָיו.

י,יב גַּנָּב שֶׁנָּטַל מִזֶּה וְנָתַן לָזֶה - מַה שֶּׁנָּטַל נָטַל, וּמַה שֶּׁנָּתַן נָתַן. שָׁטַף נָהָר עֵצִים וַאֲבָנִים וְקוֹרוֹת מִזֶּה וְנָתַן לָזֶה, אִם נִתְאָשׁוּ הַבְּעָלִים - הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלָּהֶם, אִם הָיוּ הַבְּעָלִים מְרַדְּפִין אַחֲרֵיהֶן, אוֹ שֶׁהָיוּ בְּמָקוֹם אַחֵר - הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל בְּעָלִים.

י,יג שָׁפַךְ זֶה אֶת יֵינוֹ וְהִצִּיל דִּבְשׁוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ - נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ דְּמֵי הָשֵׁב אֲבֵדָה. וְאִם אָמַר לוֹ: עַל מְנָת שֶׁאֶטֹּל דְּמֵי שֶׁלִּי מִתּוֹךְ שֶׁלְּךָ - חַיָּב לִתֵּן לוֹ. פָּרַק זֶה אֶת עֵצָיו וְהִצִּיל פִּשְׁתָּנוֹ - נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ דְּמֵי הָשֵׁב אֲבֵדָה. וְאִם אָמַר: עַל מְנָת שֶׁאֶטֹּל דְּמֵי שֶׁלִּי מִתּוֹךְ שֶׁלְּךָ - חַיָּב לִתֵּן לוֹ. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: תְּנַאי בֵּית דִּין הוּא, שֶׁיְּהֵא זֶה שׁוֹפֵךְ אֶת יֵינוֹ וּמַצִּיל דִּבְשׁוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְנוֹטֵל דְּמֵי יֵינוֹ מִתּוֹךְ דִּבְשׁוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ. וְשֶׁיְּהֵא זֶה מְפָרֵק עֵצוֹ וּמַצִּיל פִּשְׁתָּנוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְנוֹטֵל דְּמֵי עֵצוֹ מִתּוֹךְ פִּשְׁתָּנוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ.

מֵאֵימָתַי זוֹכֶה אָדָם בִּנְחִיל שֶׁל דְּבוֹרִים? מִשֶּׁתִּכָּנֵס לְקַרְפִּיפוֹ. הֲרֵי שֶׁיָּרַד נְחִילוֹ לְתוֹךְ גִּנְּתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ וְאֵין בַּעַל הַגִּנָּה מַנִּיחוֹ לְהִכָּנֵס, שֶׁלֹּא לְשַׁבֵּר אֶת יַרְקוֹ - הֲרֵי זֶה יוֹרֵד עַל כָּרְחוֹ וּמַצִּיל נְחִילוֹ. וְאִם הִזִּיק - מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיק. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: תְּנַאי בֵּית דִּין הוּא, שֶׁיְּהֵא זֶה

תוֹסֶפְתָּא

קוֹצֵץ אֶת הַסֹּכָּה וּמַצִּיל נְחִילוֹ וְנוֹטֵל דָּמִים, שֶׁעַל מְנָת כֵּן הִנְחִיל לְיִשְׂרָאֵל אֶת הָאָרֶץ.

שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ בָּאִין בַּמִּדְבָּר, בְּיַד זֶה חָבִית שֶׁל מַיִם וּבְיַד זֶה חָבִית שֶׁל דְּבַשׁ, נִסְדְּקָה חָבִית שֶׁל מַיִם - תְּנַאי בֵּית דִּין הוּא, שֶׁיִּהְיֶה זֶה שׁוֹפֵךְ אֶת דִּבְשׁוֹ וּמַצִּיל מֵימָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ, וּכְשֶׁיַּגִּיעַ לַיִּשּׁוּב - נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי דִּבְשׁוֹ, שֶׁהַמַּיִם מְחַיֶּה בַּמִּדְבָּר, וְאֵין הַדְּבַשׁ מְחַיֶּה בַּמִּדְבָּר.

פּוֹעֵל וְעָנִי שֶׁעָלוּ בָּאִילָן, וְשָׁבְרוּ אֶת הַסֹּכָּה, אִם עָלוּ בְּמָקוֹם שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם רְגִילִין לַעֲלוֹת בּוֹ - פְּטוּרִין. וְאִם לָאו - חַיָּבִין. הַגּוֹזֵל אֶת הַשָּׂדֶה וְנָטְלָהּ אַנָּס - יֹאמַר לוֹ: הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ.

י,יד הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ, אוֹ שֶׁלָּוָה הֵימֶנּוּ, אוֹ שֶׁהִפְקִיד לוֹ בַּיִּשּׁוּב - לֹא יַחֲזִיר לוֹ בַּמִּדְבָּר. אֲבָל מַחְזִיר לוֹ בַּשַּׁיָּרָה. וְהָאֲבֵדָה - חוֹזֶרֶת לַבְּעָלִים בְּכָל מָקוֹם. מִי שֶׁבָּא בַּדֶּרֶךְ, וְהָיָה בְּיָדוֹ מְעוֹת, וְרָאָה אַנָּס בָּא כְּנֶגְדּוֹ, וְאָמַר לוֹ: בֹּא טוֹל אֶת אֵלּוּ, שֶׁאֲנִי חַיָּב לְךָ. אִם קִבֵּל עָלָיו - פָּטוּר. וְאִם לָאו - חַיָּב. מִשְׁכֵּן לוֹ בַּיִת, מִשְׁכֵּן לוֹ שָׂדֶה, וְרָאָה דְּלֵקָה מְמַשְׁמֶשֶׁת וּבָאָה בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ, אָמַר לוֹ: בּוֹא וְהַצֵּל אֶת שֶׁאֲנִי חַיָּב לְךָ, אִם קִבֵּל עָלָיו - פָּטוּר. וְאִם לָאו - חַיָּב.

י,טו הַגּוֹנֵב טָלֶה מִן הַדִּיר וְהֶחֱזִירוֹ, וְאַחַר כָּךְ נִגְנַב כָּל הַדִּיר כֻּלּוֹ, אִם הוֹדִיעוֹ בּוֹ לַבְּעָלִים - פָּטוּר. וְאִם לָאו - חַיָּב. הַגּוֹנֵב חָבִית מִן הַמַּרְתֵּף, וְהֶחֱזִירָהּ לַמַּרְתֵּף, וְאַחַר כָּךְ נִגְנַב כָּל הַמַّרְתֵּף כֻּלּוֹ, אִם הוֹדִיעוֹ בּוֹ לַבְּעָלִים - פָּטוּר. וְאִם לָאו - חַיָּב. הִטָּה אֶת הַחָבִית וְנָטַל מִמֶּנָּה רְבִיעִית וְנִשְׁבְּרָה - אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא רְבִיעִית. הִגְבִּיהָהּ וְנָטַל מִמֶּנָּה רְבִיעִית, וְנִשְׁבְּרָה, אוֹ שֶׁהֶחְמִיצָה - מְשַׁלֵּם אֶת הַכֹּל.

הַגּוֹנֵב סֶלַע מִן הַכִּיס וְהֶחֱזִירָהּ לַכִּיס, וְאַחַר כָּךְ נִגְנַב כָּל הַכִּיס כֻּלּוֹ, אִם הוֹדִיעַ בָּהּ לַבְּעָלִים - פָּטוּר. וְאִם לָאו - חַיָּב. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן

הַשָּׁלֵם

שֶׁהֶחְזִירָהּ לִצְרוֹרָתָהּ, אֲבָל נְטָלָהּ מִן הַכִּיס וְהֶחֱזִירָהּ לַצְּרוֹר, מִצְּרוֹר וְהֶחֱזִירָהּ לַכִּיס - הֲרֵי זֶה חַיָּב. הַגּוֹנֵב כִּיסוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ וְהֶחֱזִירוֹ לוֹ כְּשֶׁהוּא יָשֵׁן, וְנִעַר, וַהֲרֵי כִּיס בְּיָדוֹ! אִם מַכִּיר אֶת שֶׁלּוֹ - פָּטוּר. וְאִם לָאו - חַיָּב. הַגּוֹנֵב סֶלַע מֵחֲבֵרוֹ בְּלֹא יוֹדֵעַ, וְהִבְלִיעָהּ לוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן - יָצָא. "לֹא תִּגְנֹבוּ" - עַל מְנָת לְמַיֵּקָט. "לֹא תִּגְנֹבוּ" - עַל מְנָת לְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶפֶל, וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה.

י,טז בֶּן בַּג בַּג אוֹמֵר: לֹא יִגְנוֹב אָדָם אֶת שֶׁלּוֹ מִבֵּית אֲחֵרִים, שֶׁמָּא יֵרָאֶה כְּגַנָּב. וְכֵן הָיָה בֶּן בַּג בַּג אוֹמֵר: לֹא יִגְנוֹב אָדָם אֶת שֶׁלּוֹ מִבֵּית הַגַּנָּב, שֶׁמָּא אַף הוּא יֵרָאֶה כְּגַנָּב, אֶלָּא מְשַׁבֵּר אֶת שִׁנָּיו וּמוֹצִיא אֶת טַלִּיתוֹ מִיָּדוֹ.

גַּנָּבִים שֶׁנִּכְנְסוּ בַּמַּחְתֶּרֶת וְעָשׂוּ תְּשׁוּבָה - כֻּלָּן חַיָּבִין לְהַחְזִיר. עָשָׂה אֶחָד מֵהֶן תְּשׁוּבָה - אֵין חַיָּב לְשַׁלֵּם אֶלָּא עַל חֶלְקוֹ בִּלְבַד. אִם הָיָה מוֹצִיא וְנוֹתֵן לִפְנֵיהֶם - חַיָּב לְשַׁלֵּם עַל הַכֹּל. טֹל דְּמֵי פָּרְתְּךָ, טוֹל דְּמֵי טַלִּיתְךָ - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. בֶּאֱמֶת נִגְנְבוּ אוֹ אָבְדוּ - נוֹתֵן לוֹ דְּמֵיהֶן.

וַיְדַבֵּר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: | וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר:

נְשֹׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גַּם־הֵם לְבֵית אֲבֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם: | קַבֵּיל יָת חוּשְׁבַּן בְּנֵי גֵרְשׁוֹן אַף אִנּוּן לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן לְזַרְעֵיָתְהוֹן:

נְשֹׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גַּם הֵם – כְּמוֹ שֶׁצִּוִּיתִיךָ עַל בְּנֵי קְהָת, לִרְאוֹת כַּמָּה יֵשׁ שֶׁהִגִּיעוּ לִכְלַל עֲבוֹדָה.

מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה עַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקֹד אוֹתָם כָּל־הַבָּא לִצְבָא צָבָא לַעֲבֹד עֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: | מִבַּר תְּלָתִין שְׁנִין וּלְעֵילָא עַד בַּר חַמְשִׁין שְׁנִין תִּמְנֵי יָתְהוֹן כָּל דְּאָתֵי לְחֵילָא חֵילָא לְמִפְלַח פּוּלְחָנָא בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא:

זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפְּחֹת הַגֵּרְשֻׁנִּי לַעֲבֹד וּלְמַשָּׂא: | דֵּין פּוּלְחַן זַרְעֵית גֵּרְשׁוֹן לְמִפְלַח וּלְמִטַּל:

וְנָשְׂאוּ אֶת־יְרִיעֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד מִכְסֵּהוּ וּמִכְסֵה הַתַּחַשׁ אֲשֶׁר־עָלָיו מִלְּמַעְלָה וְאֶת־מָסַךְ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: | וְיִטְלוּן יָת יְרִיעָת מַשְׁכְּנָא וְיָת מַשְׁכַּן זִמְנָא חוּפָּאֵיהּ וְחוּפָּאָה דְּסַסְגּוֹנָא דַּעֲלוֹהִי מִלְּעֵילָא וְיָת פְּרָסָא דִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא:

אֶת יְרִיעֹת הַמִּשְׁכָּן – עֶשֶׂר הַתַּחְתּוֹנוֹת. **וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד** – יְרִיעוֹת עִזִּים הָעֲשׂוּיוֹת לְאֹהֶל עָלָיו. **מִכְסֵהוּ** – עוֹרוֹת אֵילִים מְאָדָּמִים. **מָסַךְ פֶּתַח** – וִילוֹן הַמִּזְרָחִי.

וְאֵת קַלְעֵי הֶחָצֵר וְאֶת־מָסַךְ | פֶּתַח | שַׁעַר הֶחָצֵר אֲשֶׁר עַל־הַמִּשְׁכָּן וְעַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מֵיתְרֵיהֶם וְאֶת־כָּל־כְּלֵי עֲבֹדָתָם וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה לָהֶם וְעָבָדוּ: | וְיָת סְרָדֵי דָרְתָא וְיָת פְּרָסָא דְּמַעְלָנָא דִּתְרַע דָּרְתָא דְּעַל מַשְׁכְּנָא וְעַל מַדְבְּחָא סְחוֹר סְחוֹר וְיָת אֲטוּנֵיהוֹן וְיָת כָּל מָנֵי פּוּלְחָנְהוֹן וְיָת כָּל דִּיתְמְסַר לְהוֹן וְיִפְלְחוּן:

אֲשֶׁר עַל הַמִּשְׁכָּן – כְּלוֹמַר, הַקְּלָעִים וְהַמָּסָךְ שֶׁל חָצֵר, הַסּוֹכְכִים וּמְגִנִּים עַל הַמִּשְׁכָּן וְעַל מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת סָבִיב. **וְאֵת כָּל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה לָהֶם** – כְּתַרְגּוּמוֹ: "וְיָת כָּל דִּי יִתְמְסַר לְהוֹן", לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן.

עַל־פִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו תִּהְיֶה כָּל־עֲבֹדַת בְּנֵי הַגֵּרְשֻׁנִּי לְכָל־מַשָּׂאָם וּלְכָל עֲבֹדָתָם וּפְקַדְתֶּם עֲלֵהֶם בְּמִשְׁמֶרֶת אֵת כָּל־מַשָּׂאָם: | עַל מֵימַר אַהֲרֹן וּבְנוֹהִי יְהֵי כָּל פּוּלְחַן בְּנֵי גֵּרְשׁוֹן לְכָל מַטּוּלְהוֹן וּלְכָל פּוּלְחָנְהוֹן וְתִמְנוֹן עֲלֵיהוֹן בְּמַטְרָא יָת כָּל מַטּוּלְהוֹן:

עַל פִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו – וְאֵיזֶה מֵהַבָּנִים מְמֻנֶּה עֲלֵיהֶם "בְּיַד אִיתָמָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן".

זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי הַגֵּרְשֻׁנִּי בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּמִשְׁמַרְתָּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן: | דֵּין פּוּלְחַן זַרְעֵית בְּנֵי גֵּרְשׁוֹן בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא וּמַטַּרְתְּהוֹן בִּידָא דְּאִיתָמָר בַּר אַהֲרֹן כָּהֲנָא:

בְּנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית־אֲבֹתָם תִּפְקֹד אֹתָם: | בְּנֵי מְרָרִי לְזַרְעֵיָתְהוֹן לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן תִּמְנֵי יָתְהוֹן:

מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקְדֵם כָּל־הַבָּא לַצָּבָא לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד: | מִבַּר תְּלָתִין שְׁנִין וּלְעֵילָא וְעַד בַּר חַמְשִׁין שְׁנִין תִּמְנֵינוּן כָּל דְּאָתֵי לְחֵילָא לְמִפְלַח יָת פּוּלְחַן מַשְׁכַּן זִמְנָא:

וְזֹאת מִשְׁמֶרֶת מַשָּׂאָם לְכָל־עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחָיו וְעַמּוּדָיו וַאֲדָנָיו: | וְדָא מַטְרַת מַטּוּלְהוֹן לְכָל פּוּלְחָנְהוֹן בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא דַּפֵּי מַשְׁכְּנָא וְעָבְרוֹהִי וְעַמּוּדוֹהִי וְסָמְכוֹהִי:

וְעַמּוּדֵי הֶחָצֵר סָבִיב וַאֲדָנֵיהֶם וִיתֵדֹתָם וּמֵיתְרֵיהֶם לְכָל־כְּלֵיהֶם וּלְכָל עֲבֹדָתָם וּבְשֵׁמֹת תִּפְקְדוּ אֶת־כְּלֵי מִשְׁמֶרֶת מַשָּׂאָם: | וְעַמּוּדֵי דָרְתָא סְחוֹר סְחוֹר וְסָמְכֵיהוֹן וְסִכֵּיהוֹן וַאֲטוּנֵיהוֹן לְכָל מָנֵיהוֹן וּלְכָל פּוּלְחָנְהוֹן וּבִשְׁמָהָן תִּמְנוֹן יָת מָנֵי מַטְרַת מַטּוּלְהוֹן:

וִיתֵדֹתָם וּמֵיתְרֵיהֶם – שֶׁל עַמּוּדִים; שֶׁהֲרֵי יְתֵדוֹת וּמֵיתְרֵי הַקְּלָעִים – בְּמַשָּׂא בְּנֵי גֵרְשׁוֹן הָיוּ. וִיתֵדוֹת וּמֵיתָרִים הָיוּ לִיְרִיעוֹת וְלַקְּלָעִים מִלְּמַטָּה, שֶׁלֹּא תַּגְבִּיהֵם הָרוּחַ; וִיתֵדוֹת וּמֵיתָרִים הָיוּ לָעַמּוּדִים סָבִיב, לִתְלוֹת בָּהֶם הַקְּלָעִים בִּשְׁפָתָם הָעֶלְיוֹנָה בִּכְלוֹנָסוֹת וְקַנְדָּסִין, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנוּיָה בִּמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן.

זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְרָרִי לְכָל־עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן: | דֵּין פּוּלְחַן זַרְעֵית בְּנֵי מְרָרִי לְכָל פּוּלְחָנְהוֹן בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא בִּידָא דְּאִיתָמָר בַּר אַהֲרֹן כָּהֲנָא:

וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי הָעֵדָה אֶת־בְּנֵי הַקְּהָתִי לְמִשְׁפְּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם: | וּמְנָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְרַבְרְבֵי כְּנִשְׁתָּא יָת בְּנֵי קְהָת לְזַרְעֵיָתְהוֹן וּלְבֵית אֲבָהָתְהוֹן:

מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַצָּבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד:

מִבַּר תְּלָתִין שְׁנִין וּלְעֵילָא וְעַד בַּר חַמְשִׁין שְׁנִין כָּל דְּאָתֵי לְחֵילָא לְפוּלְחָנָא בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא:

וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם אַלְפַּיִם שְׁבַע מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים:

וַהֲווֹ מִנְיָנֵיהוֹן לְזַרְעֲיָתְהוֹן תְּרֵין אַלְפִין שְׁבַע מְאָה וְחַמְשִׁין:

אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת הַקְּהָתִי כָּל־הָעֹבֵד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְ-הוָה בְּיַד־מֹשֶׁה:

אִלֵּין מִנְיָנֵי זַרְעֲיָת קְהָת כָּל דְּפָלַח בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא דִּמְנָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל מֵימְרָא דַיְיָ בִּידָא דְּמֹשֶׁה:

שני

וּפְקוּדֵי בְּנֵי גֵרְשׁוֹן לְמִשְׁפְּחוֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם:

וּמִנְיָנֵי בְּנֵי גֵרְשׁוֹן לְזַרְעֲיָתְהוֹן וּלְבֵית אֲבָהָתְהוֹן:

מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַצָּבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד:

מִבַּר תְּלָתִין שְׁנִין וּלְעֵילָא וְעַד בַּר חַמְשִׁין שְׁנִין כָּל דְּאָתֵי לְחֵילָא לְפוּלְחָנָא בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא:

וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם אַלְפַּיִם וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים:

וַהֲווֹ מִנְיָנֵיהוֹן לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן תְּרֵין אַלְפִין וְשֵׁית מְאָה וּתְלָתִין:

אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי גֵרְשׁוֹן כָּל־הָעֹבֵד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְ-הוָה:

אִלֵּין מִנְיָנֵי זַרְעֲיָת בְּנֵי גֵרְשׁוֹן כָּל דְּפָלַח בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא דִּמְנָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל מֵימְרָא דַיְיָ:

וּפְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם:

וּמִנְיָנֵי זַרְעֲיָת בְּנֵי מְרָרִי לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן:

מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַצָּבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד:

מִבַּר תְּלָתִין שְׁנִין וּלְעֵילָא וְעַד בַּר חַמְשִׁין שְׁנִין כָּל דְּאָתֵי לְחֵילָא לְפוּלְחָנָא בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא:

וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּמָאתָיִם:

וַהֲווֹ מִנְיָנֵיהוֹן לְזַרְעֲיָתְהוֹן תְּלָתָא אַלְפִין וּמְאָתַן:

אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְרָרִי אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְ-הוָה בְּיַד־מֹשֶׁה:

אִלֵּין מִנְיָנֵי זַרְעֲיָת בְּנֵי מְרָרִי דִּמְנָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל מֵימְרָא דַיְיָ בִּידָא דְּמֹשֶׁה:

כָּל־הַפְּקֻדִּים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַלְוִיִּם לְמִשְׁפְּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם:

כָּל מִנְיָנַיָּא דִּמְנָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְרַבְרְבֵי יִשְׂרָאֵל יָת לֵיוָאֵי לְזַרְעֲיָתְהוֹן וּלְבֵית אֲבָהָתְהוֹן:

מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַעֲבֹד עֲבֹדַת עֲבֹדָה וַעֲבֹדַת מַשָּׂא בְּאֹהֶל מוֹעֵד:

מִבַּר תְּלָתִין שְׁנִין וּלְעֵילָא וְעַד בַּר חַמְשִׁין שְׁנִין כָּל דְּאָתֵי לְמִפְלַח פּוּלְחַן פּוּלְחָנָא וּפוּלְחַן מַטּוּל בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא:

עֲבֹדַת עֲבֹדָה – הוּא הַשִּׁיר בְּמְצִלְתַּיִם וְכִנּוֹרוֹת, שֶׁהִיא עֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה אַחֶרֶת. **וַעֲבֹדַת מַשָּׂא** – כְּמַשְׁמָעוֹ.

וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם שְׁמֹנַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וּשְׁמֹנִים:

וַהֲווֹ מִנְיָנֵיהוֹן תְּמָנְיָא אַלְפִין וַחֲמֵישׁ מְאָה וּתְמָנֵן:

עַל־פִּי יְ-הוָה פָּקַד אוֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה אִישׁ אִישׁ עַל־עֲבֹדָתוֹ וְעַל־מַשָּׂאוֹ וּפְקֻדָּיו אֲשֶׁר־צִוָּה יְ-הוָה אֶת־מֹשֶׁה:

עַל מֵימְרָא דַיְיָ מְנָא יָתְהוֹן בִּידָא דְּמֹשֶׁה גְּבַר גְּבַר עַל פּוּלְחָנֵיהּ וְעַל מַטּוּלֵיהּ וּמִנְיָנוֹהִי דְּפַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה:

וּפְקֻדָּיו אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה – וְאוֹתָן הַפְּקֻדִּים הָיוּ בַּמִּצְוָה מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים.

שלישי **פָּרָשַׁת פְּקוּדֵי יִשְׂרָאֵל**

וַיְדַבֵּר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר:

צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹמַר – פָּרָשָׁה זוֹ נֶאֱמְרָה בַּיּוֹם שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן. וּשְׁמוֹנָה פָּרָשִׁיּוֹת נֶאֱמְרוּ בוֹ בַּיּוֹם, כִּדְאִיתָא בְּמַסֶּכֶת גִּטִּין בְּפֶרֶק 'הַנִּזְקִין'. **וִישַׁלְּחוּ מִן הַמַּחֲנֶה** – שָׁלֹשׁ מַחֲנוֹת הָיוּ שָׁם בִּשְׁעַת חֲנִיָּתָן. תּוֹךְ הַקְּלָעִים הִיא מַחֲנֶה שְׁכִינָה; חֲנִיַּת הַלְוִיִּם סָבִיב, כְּמוֹ שֶׁמְּפוֹרָשׁ בְּפָרָשַׁת 'בְּמִדְבַּר סִינַי', הִיא מַחֲנֶה לְוִיָּה; וּמִשָּׁם וְעַד סוֹף מַחֲנֵה הַדְּגָלִים, לְכָל אַרְבַּע הָרוּחוֹת, הִיא מַחֲנֶה יִשְׂרָאֵל. הַצָּרוּעַ נִשְׁתַּלַּח חוּץ לְכֻלָּן; הַזָּב מֵתֶר בְּמַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל, וּמְשֻׁלָּח מִן

הַשִּׁתִּים; וְטָמֵא לָנֶפֶשׁ מֵתָר אַף בְּשֶׁל לְוִיָּה, וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּחַ אֶלָּא מִשֶּׁל שְׁכִינָה. וְכָל זֶה דָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ מִן הַמִּקְרָאוֹת בְּמַסֶּכֶת פְּסָחִים. **טָמֵא לָנֶפֶשׁ** – 'דִּמְסָאב לִטְמֵי נַפְשָׁא דְּאֱנָשָׁא', אוֹמֵר אֲנִי שֶׁהוּא לְשׁוֹן עַצְמוֹת אָדָם בִּלְשׁוֹן אֲרַמִּי. וְהַרְבֵּה יֵשׁ בִּבְרֵאשִׁית רַבָּה, "אַדְרְיָאנוּס שְׁחִיק טַמְיָא", שְׁחִיק עֲצָמוֹת.

מִזָּכָר עַד־נְקֵבָה תְּשַׁלֵּחוּ אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה תְּשַׁלְּחוּם וְלֹא יְטַמְּאוּ אֶת־מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם:

מִדְּכַר עַד נוּקְבָא תְּשַׁלְּחוּן לְמִבְּרָא לְמַשְׁרְיָתָא תְּשַׁלְּחוּנוּן וְלָא יְסָאֲבוּן יָת מַשְׁרְיָתְהוֹן דִּשְׁכִינְתִּי שָׁרְיָא בֵּינֵיהוֹן:

וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְשַׁלְּחוּ אוֹתָם אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

וַעֲבַדוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְשַׁלְּחוּ יָתְהוֹן לְמִבְּרָא לְמַשְׁרְיָתָא כְּמָא דְּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה כֵּן עֲבַדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

וַיְדַבֵּר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר:

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל־חַטֹּאת הָאָדָם לִמְעֹל מַעַל בַּי-הוָה וְאָשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא:

מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גֻּבַר אוֹ אִתָּא אֲרֵי יַעְבְּדוּן מִכָּל חוֹבֵי אֲנָשָׁא לְשַׁקָּרָא שִׁקַּר קֳדָם יְיָ וְיִחוּב אֲנָשָׁא הַהוּא:

לִמְעֹל מַעַל בַּה' – הֲרֵי חָזַר וְכָתַב כָּאן פָּרָשַׁת גּוֹזֵל וְנִשְׁבָּע עַל שֶׁקֶר, הִיא הָאֲמוּרָה בְּפָרָשַׁת 'וַיִּקְרָא': "וּמָעֲלָה מַעַל בַּה' וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ" וְגוֹמֵר; וְנִשְׁנֵית כָּאן בִּשְׁבִיל שְׁנֵי דְּבָרִים שֶׁנִּתְחַדְּשׁוּ בָּהּ: הָאֶחָד, שֶׁכָּתַב "וְהִתְוַדּוּ", לוֹמַר שֶׁאֵינוֹ חַיָּב חֹמֶשׁ וְאָשָׁם עַל פִּי עֵדִים, עַד שֶׁיּוֹדֶה בַּדָּבָר; וְהַשֵּׁנִי – עַל גָּזֵל הַגֵּר, שֶׁהוּא נָתוּן לַכֹּהֲנִים.

וְהִתְוַדּוּ אֶת־חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהֵשִׁיב אֶת־אֲשָׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וַחֲמִישִׁתוֹ יֹסֵף עָלָיו וְנָתַן לַאֲשֶׁר אָשַׁם לוֹ:

וַיְדַוּן יָת חוֹבֵיהוֹן דַּעֲבַדוּ וְיָתִיב יָת חוֹבְתֵיהּ בְּרֵישֵׁיהּ וְחוּמְשֵׁיהּ יוֹסִיף עֲלוֹהִי וְיִתֵּין לִדְחַיָּב לֵיהּ:

אֶת אֲשָׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ – הוּא הַקֶּרֶן שֶׁנִּשְׁבַּע עָלָיו. **לַאֲשֶׁר אָשַׁם לוֹ** – לְמִי שֶׁנִּתְחַיֵּב לוֹ.

וְאִם־אֵין לָאִישׁ גֹּאֵל לְהָשִׁיב הָאָשָׁם אֵלָיו הָאָשָׁם הַמּוּשָׁב לַי-הוָה לַכֹּהֵן מִלְּבַד אֵיל הַכִּפֻּרִים אֲשֶׁר יְכַפֶּר־בּוֹ עָלָיו:

וְאִם לֵית לִגְבַר פָּרִיק לְאָתָבָא חוֹבְתָא לֵיהּ חוֹבְתָא דְּמִתְיַב קֳדָם יְיָ לְכָהֲנָא בָּר מִדְּכַר כִּפּוּרַיָּא דִּיכַפַּר בֵּיהּ עֲלוֹהִי:

וְאִם אֵין לָאִישׁ גֹּאֵל – שֶׁמֵּת הַתּוֹבֵעַ שֶׁהִשְׁבִּיעוֹ, וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים. **לְהָשִׁיב הָאָשָׁם אֵלָיו** – כְּשֶׁנִּמְלַךְ זֶה לְהִתְוַדּוֹת עַל עֲוֹנוֹ. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: וְכִי יֵשׁ לְךָ אָדָם בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין לוֹ גּוֹאֲלִים, אוֹ אָח אוֹ בֶּן אָח, אוֹ שְׁאַר בָּשָׂר הַקָּרוֹב מִמִּשְׁפַּחַת אָבִיו לְמַעְלָה, עַד יַעֲקֹב אֶלָּא זֶה הַגֵּר שֶׁמֵּת וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים. **הָאָשָׁם הַמּוּשָׁב** – זֶה הַקֶּרֶן וְהַחֹמֶשׁ **לַה' לַכֹּהֵן** – קָנָאוֹ הַשֵּׁם, וּנְתָנוֹ לַכֹּהֵן שֶׁבְּאוֹתוֹ מִשְׁמָר. **מִלְּבַד אֵיל הַכִּפֻּרִים** – הָאָמוּר בְּ'וַיִּקְרָא' שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהָבִיא.

וְכָל־תְּרוּמָה לְכָל־קָדְשֵׁי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־יַקְרִיבוּ לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה:

וְכָל אַפְרָשׁוּתָא לְכָל קוּדְשַׁיָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל דִּיקָרְבוּן לְכָהֲנָא דִּילֵיהּ יְהֵי:

וְכָל תְּרוּמָה וְגוֹמֵר – אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: וְכִי תְּרוּמָה מַקְרִיבִין לַכֹּהֵן וַהֲלֹא הוּא הַמְּחַזֵּר אַחֲרֶיהָ לְבֵית הַגְּרָנוֹת וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר: **אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַכֹּהֵן** אֵלּוּ הַבִּכּוּרִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם: "תָּבִיא בֵּית ה' אֱ-לֹהֶיךָ", וַאֲנִי יוֹדֵעַ מַה יֵּעָשֶׂה בָּהֶם; תַּלְמוּד לוֹמַר: **לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה,** בָּא הַכָּתוּב וְלִמֵּד עַל הַבִּכּוּרִים שֶׁיִּהְיוּ נִתָּנִין לַכֹּהֵן.

וְאִישׁ אֶת־קָדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ אִישׁ אֲשֶׁר־יִתֵּן לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה:

וּגְבַר יָת מַעְשַׂר קוּדְשׁוֹהִי דִּילֵיהּ יְהֵי גְּבַר דְּיִתֵּין לְכָהֲנָא דִּילֵיהּ יְהֵי:

וְאִישׁ אֶת קָדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ – לְפִי שֶׁנֶּאֱמְרוּ מַתְּנוֹת כְּהֻנָּה וּלְוִיָּה, יָכוֹל יָבוֹאוּ וְיִטָּלוּם בִּזְרוֹעַ תַּלְמוּד לוֹמַר: **וְאִישׁ אֶת קָדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ,** מַגִּיד שֶׁטּוֹבַת הֲנָאָתָן לַבְּעָלִים. וְעוֹד מִדְּרָשִׁים דָּרְשׁוּ בּוֹ בְּסִפְרֵי. וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה: **וְאִישׁ אֶת קָדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ** – מִי שֶׁמְּעַכֵּב מַעְשְׂרוֹתָיו וְאֵינוֹ נוֹתְנָן, **לוֹ יִהְיוּ** הַמַּעַשְׂרוֹת; סוֹף שֶׁאֵין שָׂדֵהוּ עוֹשָׂה אֶלָּא אֶחָד מֵעֲשָׂרָה שֶׁהָיְתָה לְמוּדָה לַעֲשׂוֹת. **אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לַכֹּהֵן** – מַתְּנוֹת הָרְאוּיוֹת לוֹ. **לוֹ יִהְיֶה** – מָמוֹן הַרְבֵּה.

רביעי

וַיְדַבֵּר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר:

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי־תִשְׁטֶה אִשְׁתּוֹ וּמָעֲלָה בּוֹ מָעַל:

מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן גְּבַר גְּבַר אֲרֵי תִסְטֵי אִתְּתֵיהּ וּתְשַׁקַּר בֵּיהּ שִׁקַּר:

אִישׁ אִישׁ כִּי תִשְׁטֶה אִשְׁתּוֹ – מַה כָּתוּב לְמַעְלָה מִן הָעִנְיָן "וְאִישׁ אֶת קָדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ": אִם אַתָּה מְעַכֵּב מַתְּנוֹת הַכֹּהֵן, חַיֶּיךָ שֶׁתִּצְטָרֵךְ לָבֹא אֶצְלוֹ לְהָבִיא לוֹ אֶת הַסּוֹטָה. **אִישׁ אִישׁ** – לְלַמֶּדְךָ שֶׁמּוֹעֶלֶת בִּשְׁנַיִם: בְּ"אִישׁ מִלְחָמָה" שֶׁלְּמַעְלָה, וְאִישָׁה מִלְּמַטָּה. **כִּי תִשְׁטֶה אִשְׁתּוֹ** – שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ: אֵין הַמְּנָאֲפִין נוֹאֲפִין עַד שֶׁתִּכָּנֵס בָּהֶן רוּחַ שְׁטוּת, דִּכְתִיב: **כִּי תִשְׁטֶה,** וְכָתוּב בּוֹ: "נוֹאֵף אִשָּׁה חֲסַר לֵב". וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא, **כִּי תִשְׁטֶה,** תֵּט מִדַּרְכֵי צְנִיעוּת וְתַחֲשֹׁד בְּעֵינָיו, כְּמוֹ: "שִׁטֵּה מֵעָלָיו וַעֲבוֹר"; "אַל יַשֵּׁט אֶל דְּרָכֶיהָ לִבֶּךָ". **וּמָעֲלָה בּוֹ מָעַל** – וּמַהוּ הַמַּעַל **וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ.**

וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת־זָרַע וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה וְעֵד אֵין בָּהּ וְהִוא לֹא נִתְפָּשָׂה:

וְיִשְׁכּוֹב גְּבַר יָתַהּ שִׁכְבַת זַרְעָא וְיֶהֱוֵי מְכוּסָא מֵעֵינֵי בַעְלַהּ וּמִטַּמְּרָא וְהִיא מְסָאֲבָא וְסָהִיד לֵית בַּהּ וְהִיא לָא אִתְאֲחַדַת:

וְשָׁכַב אִישׁ – פְּרָט לְקָטָן וּמִי שֶׁאֵינוֹ אִישׁ. **אֹתָהּ** – שְׁכִיבָתָהּ פּוֹסֶלֶת אוֹתָהּ, וְאֵין שְׁכִיבַת אֲחוֹתָהּ פּוֹסֶלֶת אוֹתָהּ כַּמַּעֲשֶׂה בִּשְׁתֵּי אֲחָיוֹת שֶׁהָיוּ דּוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ. **וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ** – פְּרָט לְסוּמָא. הָא אִם הָיָה רוֹאֶה וּמְעַמְעֵם, אֵין הַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ. **וְנִסְתְּרָה** – שֶׁעוּר שֶׁתִּרָאֶה לְטֻמְאַת בִּיאָה. **וְעֵד אֵין בָּהּ** – הָא אִם יֵשׁ בָּהּ אֲפִלּוּ עֵד אֶחָד שֶׁאָמַר נִטְמֵאת, לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה. **וְעֵד אֵין בָּהּ** – בַּטֻּמְאָה; אֲבָל יֵשׁ עֵדִים לַסְּתִירָה. **נִתְפָּשָׁה** – נֶאֱנָסָה, כְּמוֹ: "וּתְפָשָׂהּ וְשָׁכַב עִמָּהּ".

וְעָבַר עָלָיו רוּחַ־קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהִוא נִטְמֵאָה אוֹ־עָבַר עָלָיו רוּחַ־קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהִיא לֹא נִטְמֵאָה:

וְיִעְבַּר עֲלוֹהִי רוּחַ קִנְאָה וַיְקַנֵּי יָת אִתְּתֵיהּ וְהִיא מְסָאֲבָא אוֹ עֲבַר עֲלוֹהִי רוּחַ קִנְאָה וְקַנֵּי יָת אִתְּתֵיהּ וְהִיא לָא מְסָאֲבָא:

וְעָבַר עָלָיו – קֹדֶם לַסְּתִירָה. **רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא** – פֵּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ לְשׁוֹן הַתְּרָאָה, שֶׁמַּתְרֶה בָּהּ: אַל תִּסָּתְרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי. **וְהִוא נִטְמְאָה אוֹ עָבַר עָלָיו וְגוֹמֵר** – כְּלוֹמַר: הוּא הִתְרָה בָּהּ, וְעָבְרָה עַל הַתְּרָאָתוֹ, וְאֵין יָדוּעַ אִם נִטְמְאָה אִם לָאו.

וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ אֶל־הַכֹּהֵן וְהֵבִיא אֶת־קָרְבָּנָהּ עָלֶיהָ עֲשִׂירִת הָאֵיפָה קֶמַח שְׂעֹרִים לֹא־יִצֹּק עָלָיו שֶׁמֶן וְלֹא־יִתֵּן עָלָיו לְבֹנָה כִּי־מִנְחַת קְנָאֹת הִוא מִנְחַת זִכָּרוֹן מַזְכֶּרֶת עָוֹן:

וַיַיְתֵי גּוּבְרָא יָת אִתְּתֵיהּ לְוָת כָּהֲנָא וַיַיְתֵי יָת קוּרְבָּנַהּ עֲלַהּ חַד מִן עַשְׂרָא בִּתְלָת סְאִין קֶמַח שְׂעָרִין לָא יְרִיק עֲלוֹהִי מִשְׁחָא וְלָא יִתֵּין עֲלוֹהִי לְבוֹנְתָא אֲרֵי מִנְחַת קְנָאָתָא הוּא מִנְחַת דּוּכְרָנָא מַדְכֶּרֶת חוֹבִין:

קֶמַח – שֶׁלֹּא יְהֵא מִסֹּלֶת. **שְׂעֹרִים** – וְלֹא חִטִּים: הִיא עָשְׂתָה מַעֲשֵׂה בְּהֵמָה, וְקָרְבָּנָהּ מַאֲכַל בְּהֵמָה. **לֹא יִצֹּק עָלָיו שֶׁמֶן** – שֶׁלֹּא יְהֵא קָרְבָּנָהּ מְהֻדָּר, שֶׁהַשֶּׁמֶן קָרוּי 'אוֹר', וְהִיא עָשְׂתָה בַּחֹשֶׁךְ. **וְלֹא יִתֵּן עָלָיו לְבֹנָה** – שֶׁהָאמְּהוֹת נִקְרָאוֹת לְבוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֶל גִּבְעַת הַלְּבוֹנָה", וְהִיא פָּרְשָׁה מִדַּרְכֵּיהֶן. **כִּי מִנְחַת קְנָאֹת הוּא** – הַקֶּמַח הַזֶּה; **קֶמַח** לְשׁוֹן זָכָר. **מִנְחַת קְנָאֹת** – מְעוֹרֶרֶת עָלֶיהָ שְׁתֵּי קְנָאוֹת: קִנְאַת הַמָּקוֹם, וְקִנְאַת הַבַּעַל.

וְהִקְרִיב אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְהֶעֱמִדָהּ לִפְנֵי יְ-הוָה:

וַיְקָרֵיב יָתַהּ כָּהֲנָא וַיְקִימִנַּהּ קֳדָם יְיָ:

וְלָקַח הַכֹּהֵן מַיִם קְדֹשִׁים בִּכְלִי־חָרֶשׂ וּמִן־הֶעָפָר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל־הַמָּיִם:

וְיַסֵּב כָּהֲנָא מֵי כִיּוֹר בְּמָאן דַּחֲסַף וּמִן עַפְרָא דִּיהֵי בְּאִיסוֹדֵי מַשְׁכְּנָא יִסַּב כָּהֲנָא וְיִתֵּין לְמַיָּא:

מַיִם קְדֹשִׁים – שֶׁקֻּדְּשׁוּ בַּכִּיּוֹר. לְפִי שֶׁנַּעֲשָׂה הַכִּיּוֹר מִנְּחֹשֶׁת מַרְאוֹת הַצּוֹבְאוֹת, וְזוֹ פָּרְשָׁה מִדַּרְכֵּיהֶן, שֶׁהָיוּ נִבְעָלוֹת לְבַעֲלֵיהֶן בְּמִצְרַיִם תַּחַת הַתַּפּוּחַ, וְזוֹ קִלְקְלָה לְאַחַר; תִּבְדֹּק בּוֹ. **בִּכְלִי חָרֶשׂ** – הִיא הִשְׁקָתָה אֶת הַנּוֹאָף יַיִן מְשֻׁבָּח בְּכוֹסוֹת מְשֻׁבָּחִים, לְפִיכָךְ תִּשְׁתֶּה מַיִם הַמָּרִים בִּמְקֻדָּה בְּזוּיָה שֶׁל חֶרֶס.

וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן אֶת־הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְ-הוָה וּפָרַע אֶת־רֹאשׁ הָאִשָּׁה וְנָתַן עַל־כַּפֶּיהָ אֶת מִנְחַת הַזִּכָּרוֹן מִנְחַת קְנָאֹת הִוא וּבְיַד הַכֹּהֵן יִהְיוּ מֵי הַמָּרִים הַמְאָרֲרִים:

וַיְקִים כָּהֲנָא יָת אִתְּתָא קֳדָם יְיָ וְיִפְרַע יָת רֵישָׁא דְּאִתְּתָא וְיִתֵּין עַל יְדָהָא יָת מִנְחַת דֻּכְרָנָא מִנְחַת קִנְאָתָא הִיא וּבִידָא דְּכָהֲנָא יְהוֹן מַיָּא מָרִירַיָּא מְלָטְטַיָּא:

וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן וְגוֹמֵר – וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר: "וְהֶעֱמִדָהּ לִפְנֵי ה'" אֶלָּא מַסִּיעִין הָיוּ אוֹתָהּ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, כְּדֵי לְגַעֲעָהּ, וְתִטָּרֵף דַּעְתָּהּ וְתוֹדֶה. **וּפָרַע** – סוֹתֵר אֶת קְלִיעַת שְׂעָרָהּ כְּדֵי לְבַזּוֹתָהּ. מִכָּאן לִבְנוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁגִּלּוּי הָרֹאשׁ גְּנַאי לָהֶן. **לִפְנֵי ה'** – בְּשַׁעַר נִקָּנוֹר, הוּא שַׁעַר הָעֲזָרָה הַמִּזְרָחִי, דֶּרֶךְ כָּל הַנִּכְנָסִים. **וְנָתַן עַל כַּפֶּיהָ** – לְגַעֲעָהּ, אוּלַי תִּטָּרֵף דַּעְתָּהּ וְתוֹדֶה, וְלֹא יִמָּחֶה שֵׁם הַמְיַחֵד עַל הַמַּיִם. **הַמָּרִים** – עַל שֵׁם סוֹפָן, שֶׁהֵם מָרִים לָהּ. **הַמְאָרֲרִים** – הַמְחַסְּרִים אוֹתָהּ מִן הָעוֹלָם, לְשׁוֹן "סְלוֹן מַמְאִיר". וְלֹא יִתָּכֵן לְפָרֵשׁ 'מַיִם אֲרוּרִים', שֶׁהֲרֵי קְדוֹשִׁים הֵן; וְלֹא 'אֲרוּרִים' כָּתַב הַכָּתוּב, אֶלָּא "מְאָרֲרִים" אֶת אֲחֵרִים. וְאַף אוּנְקְלוּס לֹא תִּרְגֵּם 'לִיטַיָּא', אֶלָּא "מְלַטְטַיָּא", שֶׁמַּרְאוֹת קְלָלָה בְּגוּפָהּ שֶׁל זוֹ.

וְהִשְׁבִּיעַ אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר אֶל־הָאִשָּׁה אִם־לֹא שָׁכַב אִישׁ אֹתָךְ וְאִם־לֹא שָׂטִית טֻמְאָה תַּחַת אִישֵׁךְ הִנָּקִי מִמֵּי הַמָּרִים הַמְאָרֲרִים הָאֵלֶּה:

וַיַּשְׁבִּיעַ יָתַהּ כָּהֲנָא וַיֵּימַר לְאִתְּתָא אִם לָא שְׁכִיב גְּבַר יָתִיךְ וְאִם לָא סְטֵית לְאִסְתָּאֲבָא בָּר מִבַּעְלִיךְ הִוֵי זַכָּאָה מִמַּיָּא מָרִירַיָּא מְלָטְטַיָּא הָאִלֵּין:

וְהִשְׁבִּיעַ וְגוֹמֵר – וּמַה הִיא הַשְּׁבוּעָה **אִם לֹא שָׁכַב הִנָּקִי**; הָא אִם שָׁכַב, חִנָּקִי [ספרים אחרים: לֹא תִּנָּקִי], שֶׁמִּכְּלַל לָאו אַתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן; אֶלָּא שֶׁמְּצָנָה לִפְתֹּחַ בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת תְּחִלָּה לִזְכוּת.

וְאַתְּ כִּי שָׂטִית תַּחַת אִישֵׁךְ וְכִי נִטְמֵאת וַיִּתֵּן אִישׁ בָּךְ אֶת־שִׁכְבָתּוֹ מִבַּלְעֲדֵי אִישֵׁךְ:

וְאַתְּ אֲרֵי סְטֵית תַּחַת אִישֵׁךְ וַאֲרֵי אִסְתָּאֲבְתְּ וִיהַב גְּבַר בִּיךְ יָת שִׁכְבְתֵּיהּ בָּר מִבַּעְלִיךְ:

וְאַתְּ כִּי שָׂטִית – "כִּי" מְשַׁמֵּשׁ בִּלְשׁוֹן "אִם".

וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת־הָאִשָּׁה בִּשְׁבֻעַת הָאָלָה וְאָמַר הַכֹּהֵן לָאִשָּׁה יִתֵּן יְ-הוָה אוֹתָךְ לְאָלָה וְלִשְׁבֻעָה בְּתוֹךְ עַמֵּךְ בְּתֵת יְ-הוָה אֶת־יְרֵכֵךְ נֹפֶלֶת וְאֶת־בִּטְנֵךְ צָבֶה:

וַיַּשְׁבִּיעַ יָתַהּ כָּהֲנָא בְּמוֹמָתָא דִּלְוָטָא וַיֵּימַר כָּהֲנָא לְאִתְּתָא יִתֵּין יְיָ יָתִיךְ לִלְוָט וּלְמוֹמֵי בְּגוֹ עַמִּיךְ בִּדְיִתֵּין יְיָ יָת יַרְכִּיךְ מַסְיָא וְיָת מְעַכִּי נְפִיחִין:

בִּשְׁבֻעַת הָאָלָה – שְׁבוּעָה שֶׁל קְלָלָה. **יִתֵּן ה' אוֹתָךְ לְאָלָה וְגוֹמֵר** – שֶׁיִּהְיוּ הַכֹּל מְקַלְּלִין בִּיךְ, יְבוֹאֵךְ כְּדֶרֶךְ שֶׁבָּא לִפְלוֹנִית. **וְלִשְׁבֻעָה** – שֶׁיִּהְיוּ הַכֹּל נִשְׁבָּעִין בִּיךְ: אִם לֹא, יֵאָרַע לִי כְּדֶרֶךְ שֶׁאֵרַע לִפְלוֹנִית. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וְהִנַּחְתֶּם שִׁמְכֶם לִשְׁבוּעָה לִבְחִירַי", שֶׁהַצַּדִּיקִים נִשְׁבָּעִים בְּפֶרְעָנוּתָן שֶׁל רְשָׁעִים. וְכֵן לְעִנְיַן הַבְּרָכָה, "וְנִבְרְכוּ" וְגוֹמֵר; "בְּךָ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר". **אֶת יְרֵכֵךְ** – בַּקְּלָלָה הַקַּדִּים יָרֵךְ לַבֶּטֶן, לְפִי שֶׁהִיא [ספרים אחרים: שֶׁבָּהּ] הַתְּחִילָה בַּעֲבֵרָה. **צָבֶה** – כְּתַרְגּוּמוֹ, נְפוּחָה.

וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְּאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמֵעַיִךְ לִצְבּוֹת בֶּטֶן וְלִנְפֹּל יָרֵךְ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן׃

וְיֵיעֲלוּן מַיָּא מְלָטְטַיָּא הָאִלֵּין בִּמְעַכִּי לְאַפָּחָא מְעִין וּלְאַמְסָאָה יֵירַךְ וְתֵימַר אִתְּתָא אָמֵן אָמֵן׃

לִצְבּוֹת בֶּטֶן – כְּמוֹ 'לְהַצְבּוֹת בֶּטֶן'; זֶהוּ שִׁמּוּשׁ פַּתָּח שֶׁהַלָּמֶ"ד נְקוּדָה בּוֹ. וְכֵן "לְנָחֹתָם הַדֶּרֶךְ"; "לְרָאוֹתְכֶם בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ בָהּ". וְכֵן **לִנְפֹּל יָרֵךְ** – לְהַנְפִּיל יָרֵךְ, שֶׁהַמַּיִם מְצַבִּים אֶת הַבֶּטֶן וּמַפִּילִים אֶת הַיָּרֵךְ. **לִצְבּוֹת בֶּטֶן וְלִנְפֹּל יָרֵךְ** – בִּטְנוֹ וִירֵכוֹ שֶׁל בּוֹעֵל. אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא שֶׁל נִבְעֶלֶת כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: "אֶת יְרֵכֵךְ נֹפֶלֶת וְאֶת בִּטְנֵךְ צָבָה", הֲרֵי שֶׁל נִבְעֶלֶת אָמוּר. **אָמֵן אָמֵן** – קַבָּלַת שְׁבוּעָה. "אָמֵן" עַל הָאָלָה, "אָמֵן" עַל הַשְּׁבוּעָה; "אָמֵן" אִם מֵאִישׁ זֶה, "אָמֵן" אִם מֵאִישׁ אַחֵר; "אָמֵן" שֶׁלֹּא שָׁטִיתִי אֲרוּסָה וּנְשׂוּאָה, שׁוֹמֶרֶת יָבָם וּכְנוּסָה.

וְכָתַב אֶת־הָאָלֹת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בַּסֵּפֶר וּמָחָה אֶל־מֵי הַמָּרִים׃

וְיִכְתּוֹב יָת לְוָטַיָּא הָאִלֵּין כָּהֲנָא בְּסִפְרָא וְיִמְחוֹק לְמַיָּא מְרִירַיָּא׃

וְהִשְׁקָה אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־מֵי הַמָּרִים הַמְּאָרְרִים וּבָאוּ בָהּ הַמַּיִם הַמְּאָרְרִים לְמָרִים׃

וַיַּשְׁקֵי יָת אִתְּתָא יָת מַיָּא מְרִירַיָּא מְלָטְטַיָּא וְיֵיעֲלוּן בַּהּ מַיָּא מְלָטְטַיָּא לְלָוָט׃

וְהִשְׁקָה אֶת הָאִשָּׁה – אֵין זֶה סֵדֶר הַמַּעֲשֶׂה, שֶׁהֲרֵי בַּתְּחִלָּה מַקְרִיב מִנְחָתָהּ; אֶלָּא הַכָּתוּב מְבַשֵּׂרְךָ, שֶׁכְּשֶׁיַּשְׁקֶנָּה, יָבוֹאוּ בָהּ לְמָרִים. לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר 'בֶּטֶן' וְ'יָרֵךְ', מִנַּיִן לִשְׁאָר כָּל הַגּוּף תַּלְמוּד לוֹמַר: "וּבָאוּ בָהּ", בְּכֻלָּהּ. אִם כֵּן, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר בֶּטֶן וְיָרֵךְ לְפִי שֶׁהֵן הִתְחִילוּ בַּעֲבֵרָה תְּחִלָּה, לְפִיכָךְ הִתְחִיל מֵהֶם הַפֻּרְעָנוּת. **לְמָרִים** – לִהְיוֹת לָהּ רָעִים וּמָרִים.

וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֵת מִנְחַת הַקְּנָאֹת וְהֵנִיף אֶת־הַמִּנְחָה לִפְנֵי יְ-הוָה וְהִקְרִיב אֹתָהּ אֶל־הַמִּזְבֵּחַ׃

וְיִסַּב כָּהֲנָא מִידָא דְּאִתְּתָא יָת מִנְחַת הַקְנָאָת וְיִרִים יָת מִנְחָתָא קֳדָם יְיָ וִיקָרֵיב יָתַהּ לְמַדְבְּחָא׃

וְהֵנִיף – מוֹלִיךְ וּמֵבִיא מַעֲלֶה וּמוֹרִיד; וְאַף הִיא מְנִיפָה עִמּוֹ, שֶׁיָּדָהּ לְמַעְלָה מִיָּדוֹ שֶׁל כֹּהֵן. **וְהִקְרִיב אֹתָהּ** – זוֹ הִיא הַגָּשָׁתָהּ בְּקֶרֶן דְּרוֹמִית מַעֲרָבִית שֶׁל מִזְבֵּחַ קוֹדֶם קְמִיצָה, כִּשְׁאָר מְנָחוֹת.

וְקָמַץ הַכֹּהֵן מִן־הַמִּנְחָה אֶת־אַזְכָּרָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה וְאַחַר יַשְׁקֶה אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־הַמָּיִם׃

וְיִקְמוֹץ כָּהֲנָא מִן מִנְחָתָא יָת אַדְכָּרְתַהּ וְיַסִּיק לְמַדְבְּחָא וּבָתַר כֵּן יַשְׁקֵי יָת אִתְּתָא יָת מַיָּא׃

אַזְכָּרָתָהּ – הוּא הַקֹּמֶץ, שֶׁעַל יְדֵי הַקְטָרָתוֹ – הַמִּנְחָה בָּאָה לְזִכָּרוֹן לְגָבוֹהַּ.

וְהִשְׁקָהּ אֶת־הַמַּיִם וְהָיְתָה אִם־נִטְמְאָה וַתִּמְעֹל מַעַל בְּאִישָׁהּ וּבָאוּ בָהּ הַמַּיִם הַמְּאָרְרִים לְמָרִים וְצָבְתָה בִטְנָהּ וְנָפְלָה יְרֵכָהּ וְהָיְתָה הָאִשָּׁה לְאָלָה בְּקֶרֶב עַמָּהּ׃

וַיַּשְׁקִינַהּ יָת מַיָּא וּתְהֵי אִם אִסְתָּאֲבַת וְשַׁקְרַת שִׁקַּר בְּבַעְלַהּ וְיֵיעֲלוּן בַּהּ מַיָּא מְלָטְטַיָּא לְלָוָט וְיִפְּחוּן מְעַהָא וְתִתְמְסֵי יִרְכַּהּ וּתְהֵי אִתְּתָא לְלוָטָא בְּגוֹ עַמַּהּ׃

וְהִשְׁקָהּ אֶת הַמַּיִם – לְרַבּוֹת שֶׁאִם אָמְרָה "אֵינִי שׁוֹתָה" לְאַחַר שֶׁנִּמְחֲקָה הַמְּגִלָּה, מְעַרְעֵרִין אוֹתָהּ וּמַשְׁקִין אוֹתָהּ בְּעַל כָּרְחָהּ, אֶלָּא אִם כֵּן אָמְרָה "טְמֵאָה אֲנִי". **וְצָבְתָה בִטְנָהּ וְגוֹמֵר** – אַף עַל פִּי שֶׁבַּקְלָלָה הִזְכִּיר יָרֵךְ תְּחִלָּה, הַמַּיִם אֵינָן בּוֹדְקִין אֶלָּא כְּדַרְכָּן כְּנִיסָתָן בָּהּ. **וְהָיְתָה הָאִשָּׁה לְאָלָה** – כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי, שֶׁיִּהְיוּ הַכֹּל אָלִין בָּהּ. **בְּקֶרֶב עַמָּהּ** – הֶפְרֵשׁ יֵשׁ בֵּין אָדָם הַמִּתְנַוֵּל בְּמָקוֹם שֶׁנִּכָּר, לְאָדָם הַמִּתְנַוֵּל בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ נִכָּר.

וְאִם־לֹא נִטְמְאָה הָאִשָּׁה וּטְהֹרָה הִוא וְנִקְּתָה וְנִזְרְעָה זָרַע׃

וְאִם לָא נִטְמְאָה הָאִשָּׁה וְדָכְיָא הִיא וְתִפּוֹק זַכָּאָה וּתְעַדֵּי עִדּוּי׃

וְאִם לֹא נִטְמְאָה הָאִשָּׁה – בְּסִתְירָה זוֹ. **וּטְהֹרָה הִוא** – מִמָּקוֹם אַחֵר. **וְנִקְּתָה** – מִמַּיִם הַמְּאָרְרִים. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא **וְנִזְרְעָה זָרַע** – אִם הָיְתָה יוֹלֶדֶת בְּצַעַר, תֵּלֵד בְּרֶוַח; אִם הָיְתָה יוֹלֶדֶת שְׁחוֹרִים, יוֹלֶדֶת לְבָנִים.

זֹאת תּוֹרַת הַקְּנָאֹת אֲשֶׁר תִּשְׁטֶה אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁהּ וְנִטְמֵאָה׃

דָּא אוֹרָיְתָא דְּקִנְאָתָא דְּתִסְטֵי אִתְּתָא בָּר מִבַּעְלַהּ וְתִסְתָּאֵב׃

אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תַּעֲבֹר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהֶעֱמִיד אֶת־הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְ-הוָה וְעָשָׂה לָהּ הַכֹּהֵן אֵת כָּל־הַתּוֹרָה הַזֹּאת׃

אוֹ גְּבַר דְּתִעְבַּר עֲלֹוהִי רוּחַ קִנְאָה וִיקַנֵּי יָת אִתְּתֵיהּ וִיקִים יָת אִתְּתָא קֳדָם יְיָ וְיַעֲבֵיד לַהּ כָּהֲנָא יָת כָּל אוֹרָיְתָא הָדָא׃

אוֹ אִישׁ – כְּמוֹ "אוֹ נוֹדַע"; כְּלוֹמַר: אִם אִישׁ קַנַּאי הוּא, לְכָךְ **וְהֶעֱמִיד אֶת הָאִשָּׁה**.

וְנִקָּה הָאִישׁ מֵעָוֹן וְהָאִשָּׁה הַהִוא תִּשָּׂא אֶת־עֲוֹנָהּ׃

וִיהֵי זָכָא גּוּבְרָא מֵחוֹבִין וְאִתְּתָא הַהִיא תְּקַבֵּיל יָת חוֹבַהּ׃

וְנִקָּה הָאִישׁ מֵעָוֹן – אִם בְּדָקוּהָ הַמַּיִם, אַל יִדְאַג לוֹמַר: חַבְתִּי בְּמִיתָתָהּ; נָקִי הוּא מִן הָעֹנֶשׁ. דָּבָר אַחֵר: מִשֶּׁיַּשְׁקֶנָּה, תְּהֵא אֲצִלוֹ בְּהֶתֵּר **וְנִקָּה מֵעָוֹן**, שֶׁהַסּוֹטָה אֲסוּרָה לְבַעְלָהּ.

וַיְדַבֵּר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃

וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר׃

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי יַפְלִא לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר לְהַזִּיר לַי-הוָה׃

מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן גְּבַר אוֹ אִתְּתָא אֲרֵי יְפָרֵישׁ לְמִדַּר נְדַר נְזִירוּ לְמִזַּר קֳדָם יְיָ׃

כִּי יִפְלֵא – יִפָּרֵישׁ. לָמָּה נִסְמְכָה פָּרָשַׁת נָזִיר לְפָרָשַׁת סוֹטָה לוֹמַר לְךָ, שֶׁכָּל הָרוֹאֶה סוֹטָה בְּקִלְקוּלָהּ – יַזִּיר עַצְמוֹ מִן הַיַּיִן, שֶׁהוּא מֵבִיא לִידֵי נִיאוּף. **נֶדֶר נָזִיר** – אֵין נָזִירָה בְּכָל מָקוֹם אֶלָּא פְּרִישָׁה; אַף כָּאן, שֶׁפֵּרֵשׁ מִן הַיַּיִן. **לְהַזִּיר לַה'** – לְהַבְדִּיל עַצְמוֹ מִן הַיַּיִן לְשֵׁם שָׁמַיִם.

מִיַּיִן וְשֵׁכָר יַזִּיר חֹמֶץ יַיִן וְחֹמֶץ שֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל־מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וַעֲנָבִים לַחִים וִיבֵשִׁים לֹא יֹאכֵל:

מִחַמַּר חֲדַת וְעַתִּיק יִזַּר חַל דַּחֲמַר חֲדַת וְחַל דַּחֲמַר עַתִּיק לָא יִשְׁתֵּי וְכָל מַתְרוּת עִנְּבִין לָא יִשְׁתֵּי וְעִנְּבִין רַטִּיבִין וְיַבִּישִׁין לָא יֵיכוֹל:

מִיַּיִן וְשֵׁכָר – כְּתַרְגּוּמוֹ: "מִחַמַּר חֲדַת וְעַתִּיק"; שֶׁהַיַּיִן מְשַׁכֵּר כְּשֶׁהוּא יָשָׁן. **וְכָל מִשְׁרַת** – לְשׁוֹן צְבִיעָה בְּמַיִם אוֹ בְּכָל מַשְׁקֶה. וּבְלְשׁוֹן מִשְׁנָה יֵשׁ הַרְבֵּה, "אֵין שׁוֹרִין דְּיוֹ וְסַמְמָנִים"; "נָזִיר שֶׁשָּׁרָה פִּתּוֹ בְּיַיִן".

כֹּל יְמֵי נִזְרוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מִגֶּפֶן הַיַּיִן מֵחַרְצַנִּים וְעַד־זָג לֹא יֹאכֵל:

כֹּל יוֹמֵי נִזְרֵיהּ מִכֹּל דְּיִתְעֲבִיד מִגַּפְנָא דְּחַמְרָא מִפֵּרְצְנִין וְעַד עִצּוּרִין לָא יֵיכוֹל:

חַרְצַנִּים – הֵם הַגַּרְעִינִין. **זָג** – הֵם הַקְּלִפּוֹת שֶׁמִּבַּחוּץ, שֶׁהַחַרְצַנִּים בְּתוֹכָן כַּעִנְּבָל בַּזּוּג.

כָּל־יְמֵי נֶדֶר נִזְרוֹ תַּעַר לֹא־יַעֲבֹר עַל־רֹאשׁוֹ עַד־מְלֹאת הַיָּמִם אֲשֶׁר־יַזִּיר לַי-הוָה קָדֹשׁ יִהְיֶה גַּדֵּל פֶּרַע שְׂעַר רֹאשׁוֹ:

כָּל־יוֹמֵי נְדַר נִזְרוֹ מַסְפַּר לָא יִעְבַּר עַל רֵישֵׁיהּ עַד מִשְׁלַם יוֹמַיָּא דְּנִזִּיר קֳדָם יְיָ קַדִּישׁ יְהֵי רַבֵּי פֵּירוּעַ שְׂעַר רֵישֵׁיהּ:

קָדֹשׁ יִהְיֶה – הַשֵּׂעָר שֶׁלּוֹ, לְגַדֵּל הַפֶּרַע שֶׁל שְׂעַר רֹאשׁוֹ. **פֶּרַע** – נָקוּד פַּתָּח קָטָן [=סֶגוֹל], לְפִי שֶׁהוּא דָּבוּק ל"שְׂעַר רֹאשׁוֹ", פֶּרַע שֶׁל שֵׂעָר. וּפֵּירוּשׁוֹ שֶׁל **פֶּרַע,** גִּדּוּל שֶׁל שֵׂעָר; וְכֵן "אֶת רֹאשׁוֹ לֹא יִפְרָע". וְאֵין קָרוּי פֶּרַע פָּחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם.

כָּל־יְמֵי הַזִּירוֹ לַי-הוָה עַל־נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֹא:

כָּל יוֹמִין דִּנְזִיר קֳדָם יְיָ עַל נַפְשָׁת מִיתָא לָא יֵיעוֹל:

לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לְאָחִיו וּלְאַחֹתוֹ לֹא־יִטַּמָּא לָהֶם בְּמֹתָם כִּי נֵזֶר אֱ-לֹהָיו עַל־רֹאשׁוֹ:

לַאֲבוּהִי וּלְאִמֵּיהּ לַאֲחוּהִי וְלַאֲחָתֵיהּ לָא יִסְתָּאַב לְהוֹן בְּמוֹתְהוֹן אֲרֵי נִזְרָא דֶּאֱ-לָהֵיהּ עַל רֵישֵׁיהּ:

כֹּל יְמֵי נִזְרוֹ קָדֹשׁ הוּא לַי-הוָה:

כָּל יוֹמֵי נִזְרֵיהּ קַדִּישׁ הוּא קֳדָם יְיָ:

כָּל יְמֵי נִזְרוֹ קָדֹשׁ הוּא – זוֹ קְדֻשַּׁת הַגּוּף מִלְּהִטַּמֵּא לַמֵּתִים.

וְכִי־יָמוּת מֵת עָלָיו בְּפֶתַע פִּתְאֹם וְטִמֵּא רֹאשׁ נִזְרוֹ וְגִלַּח רֹאשׁוֹ בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלְּחֶנּוּ:

וְכִי יָמוּת מֵת עָלָיוהִי בְּפִתְאֹם וְטִמֵּא רֵישׁ נִזְרֵיהּ וְיִסַּאֵיב רֵישׁ נִזְרֵיהּ בְּיוֹמָא דְּדִכּוּתֵיהּ בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה יְגַלְּחִנֵּיהּ:

פֶּתַע – זֶה אֹנֶס. **פִּתְאֹם** – זֶה שׁוֹגֵג. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, **פֶּתַע פִּתְאֹם** – דָּבָר אֶחָד הוּא, מִקְרֶה שֶׁל פִּתְאֹם. **וְכִי יָמוּת מֵת עָלָיו** – בָּאֹהֶל שֶׁהוּא בּוֹ. **בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ** – בְּיוֹם הַזָּאָתוֹ. אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בַּשְּׁמִינִי, שֶׁהוּא טָהוֹר לְגַמְרֵי תַּלְמוּד לוֹמַר: **בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי.** אִי שְׁבִיעִי, יָכוֹל אֲפִלּוּ לֹא הִזָּה תַּלְמוּד לוֹמַר: **בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ.**

וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יָבִא שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

וּבְיוֹמָא תְּמִינָאָה יַיְתֵי תְּרֵין שַׁפְנִינִין אוֹ תְּרֵין בְּנֵי יוֹנָה לְוָת כָּהֲנָא לְתַרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא:

וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יָבִיא שְׁתֵּי תֹרִים – לְהוֹצִיא אֶת הַשְּׁבִיעִי. אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא לְהוֹצִיא אֶת הַתְּשִׁיעִי קָבַע זְמַן לַקְּרִבִין, וְקָבַע זְמַן לַמַּקְרִיבִין. מַה קְּרִבִין, הִכְשִׁיר שְׁמִינִי וּמִשְּׁמִינִי וָהָלְאָה, אַף מַקְרִיבִין, שְׁמִינִי וּמִשְּׁמִינִי וָהָלְאָה.

וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד לְעֹלָה וְכִפֶּר עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל־הַנָּפֶשׁ וְקִדַּשׁ אֶת־רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם הַהוּא:

וְיַעֲבִיד כָּהֲנָא חַד לְחַטָּתָא וְחַד לַעֲלָתָא וְיכַפֵּר עֲלוֹהִי מִדְּחָב עַל מִיתָא וְיִקַּדֵּישׁ יָת רֵישֵׁיהּ בְּיוֹמָא הַהוּא:

מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל הַנָּפֶשׁ – שֶׁלֹּא נִזְהַר מִטֻּמְאַת הַמֵּת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַקַּפָּר אוֹמֵר: שֶׁצִּעֵר עַצְמוֹ מִן הַיַּיִן. **וְקִדַּשׁ אֶת רֹאשׁוֹ** – לְחַזֵּר וּלְהַתְחִיל מִנְיַן נְזִירוּתוֹ.

וְהִזִּיר לַי-הוָה אֶת־יְמֵי נִזְרוֹ וְהֵבִיא כֶבֶשׂ בֶּן־שְׁנָתוֹ לְאָשָׁם וְהַיָּמִים הָרִאשֹׁנִים יִפְּלוּ כִּי טָמֵא נִזְרוֹ:

וְהַזִּיר לַה' אֶת יְמֵי נִזְרוֹ – יַחֲזוֹר וְיִמְנֶה נְזִירוּתוֹ בַּתְּחִלָּה. **וְהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים יִפְּלוּ** – לֹא יַעֲלוּ מִן הַמִּנְיָן.

וְזֹאת תּוֹרַת הַנָּזִיר בְּיוֹם מְלֹאת יְמֵי נִזְרוֹ יָבִיא אֹתוֹ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

יָבִיא אֹתוֹ – יָבִיא אֶת עַצְמוֹ; וְזֶה אֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה אִתִּי"ם שֶׁהָיָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל דּוֹרֵשׁ כֵּן. כַּיּוֹצֵא בּוֹ: "וְהִשִּׁיאוּ אוֹתָם עָוֹן אַשְׁמָה", אֶת עַצְמָם. כַּיּוֹצֵא בּוֹ: "וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בַגַּי", הוּא קָבַר אֶת עַצְמוֹ.

וְהִקְרִיב אֶת־קָרְבָּנוֹ לַי-הוָה כֶּבֶשׂ בֶּן־שְׁנָתוֹ תָּמִים אֶחָד לְעֹלָה וְכִבְשָׂה אַחַת בַּת־שְׁנָתָהּ תְּמִימָה לְחַטָּאת וְאַיִל־אֶחָד תָּמִים לִשְׁלָמִים:

ויקריב ית קורבניה קדם יי אמר בר שתיה שלים חד לעלתא ואמרתא חדא בת שתה שלמתא לחטתא ודכר חד שלים לנכסת קודשיא:

וְסַל מַצּוֹת סֹלֶת חַלֹּת בְּלוּלֹת בַּשֶּׁמֶן וּרְקִיקֵי מַצּוֹת מְשֻׁחִים בַּשָּׁמֶן וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם:

וסל פטיר סולת גריצן דפילן במשח ואספוגין פטירין דמשיחין במשח ומנחתהון ונסכיהון:

וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם – שֶׁל עוֹלָה וּשְׁלָמִים. לְפִי שֶׁהָיוּ בַּכְּלָל, וְיָצְאוּ לִדּוֹן בְּדָבָר חָדָשׁ, שֶׁיִּטְּעֲנוּ לֶחֶם, הֶחֱזִירָן לִכְלָלָן, שֶׁיִּטְּעֲנוּ נְסָכִים, כְּדִין כָּל עוֹלָה וּשְׁלָמִים. **חַלֹּת בְּלוּלֹת וּרְקִיקֵי מַצּוֹת** – עָשֶׂר מִכָּל מִין.

וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְ-הוָה וְעָשָׂה אֶת־חַטָּאתוֹ וְאֶת־עֹלָתוֹ:

ויקריב כהנא קדם יי ויעביד ית חטתיה וית עלתיה:

וְאֶת־הָאַיִל יַעֲשֶׂה זֶבַח שְׁלָמִים לַי-הוָה עַל סַל הַמַּצּוֹת וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת־מִנְחָתוֹ וְאֶת־נִסְכּוֹ:

וית דכרא יעביד נכסת קודשיא קדם יי על סלא דפטיריא ויעביד כהנא ית מנחתיה וית נסכיה:

זֶבַח שְׁלָמִים לַה' עַל סַל הַמַּצּוֹת – יִשְׁחַט אֶת הַשְּׁלָמִים עַל מְנָת לְקַדֵּשׁ אֶת הַלֶּחֶם. **אֶת מִנְחָתוֹ וְאֶת נִסְכּוֹ** – שֶׁל אַיִל.

וְגִלַּח הַנָּזִיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶת־רֹאשׁ נִזְרוֹ וְלָקַח אֶת־שְׂעַר רֹאשׁ נִזְרוֹ וְנָתַן עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר־תַּחַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים:

ויגלח נזירא בתרע משכן זמנא ית ריש נזריה ויסב ית שער ריש נזריה ויתין על אישתא דתחות דודא דנכסת קודשיא:

וְגִלַּח הַנָּזִיר **פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד** – יָכוֹל יְגַלֵּחַ בָּעֲזָרָה הֲרֵי זֶה דֶּרֶךְ בִּזָּיוֹן אֶלָּא **וְגִלַּח הַנָּזִיר** לְאַחַר שְׁחִיטַת הַשְּׁלָמִים, שֶׁכָּתוּב בָּהֶן "וּשְׁחָטוֹ **פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד**". **אֲשֶׁר תַּחַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים** – תַּחַת הַדּוּד שֶׁהוּא מְבַשְּׁלָן בּוֹ. לְפִי שֶׁשַּׁלְמֵי נָזִיר הָיוּ מִתְבַּשְּׁלִין בָּעֲזָרָה, שֶׁצָּרִיךְ לִטֹּל הַכֹּהֵן הַזְּרוֹעַ אַחַר שֶׁנִּתְבַּשְּׁלָה, וּלְהָנִיף לִפְנֵי ה'.

וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַזְּרֹעַ בְּשֵׁלָה מִן־הָאַיִל וַחַלַּת מַצָּה אַחַת מִן־הַסַּל וּרְקִיק מַצָּה אֶחָד וְנָתַן עַל־כַּפֵּי הַנָּזִיר אַחַר הִתְגַּלְּחוֹ אֶת־נִזְרוֹ:

ויסב כהנא ית דרעא בשילא מן דכרא וגריצתא פטירתא חדא מן סלא ואספוג פטיר חד ויתין על ידי נזירא בתר דיגלח ית נזריה:

הַזְּרֹעַ בְּשֵׁלָה – לְאַחַר שֶׁנִּתְבַּשְּׁלָה.

וְהֵנִיף אוֹתָם הַכֹּהֵן תְּנוּפָה לִפְנֵי יְ-הוָה קֹדֶשׁ הוּא לַכֹּהֵן עַל חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְעַל שׁוֹק הַתְּרוּמָה וְאַחַר יִשְׁתֶּה הַנָּזִיר יָיִן:

וירים יתהון כהנא ארמא קדם יי קודשא הוא לכהנא על חדיא דארמותא ועל שקא דאפרשותא ובתר כן ישתי נזירא חמרא:

קֹדֶשׁ הוּא לַכֹּהֵן – הַחַלָּה וְהָרָקִיק וְהַזְּרֹעַ, תְּרוּמָה הֵן לַכֹּהֵן. **עַל חֲזֵה הַתְּנוּפָה** – מִלְּבַד חָזֶה וָשׁוֹק הָרְאוּיִים לוֹ מִכָּל שְׁלָמִים, מוּסָף עַל שַׁלְמֵי נָזִיר, הַזְּרוֹעַ הַזֶּה. לְפִי שֶׁהָיוּ שַׁלְמֵי נָזִיר בִּכְלָל, וְיָצְאוּ לִדּוֹן בַּדָּבָר הֶחָדָשׁ, לְהַפְרֶשֶׁת זְרוֹעַ, הֵצְרִךְ לְהַחֲזִירָן לִכְלָלָן, לִדּוֹן אַף בְּחָזֶה וָשׁוֹק.

זֹאת תּוֹרַת הַנָּזִיר אֲשֶׁר יִדֹּר קָרְבָּנוֹ לַי-הוָה עַל־נִזְרוֹ מִלְּבַד אֲשֶׁר־תַּשִּׂיג יָדוֹ כְּפִי נִדְרוֹ אֲשֶׁר יִדֹּר כֵּן יַעֲשֶׂה עַל תּוֹרַת נִזְרוֹ:

דא אורייתא דנזירא דידר קורבניה קדם יי על נזריה בר מדתדביק ידיה כפום נדריה דידר כן יעביד על אוריתא דנזריה:

מִלְּבַד אֲשֶׁר תַּשִּׂיג יָדוֹ – שֶׁאִם אָמַר: הֲרֵינִי נָזִיר עַל מְנָת לְגַלֵּחַ עַל מֵאָה עוֹלוֹת וְעַל מֵאָה שְׁלָמִים, **כְּפִי... אֲשֶׁר יִדֹּר כֵּן יַעֲשֶׂה** מוּסָף **עַל תּוֹרַת נִזְרוֹ**, עַל תּוֹרַת הַנָּזִיר, מוּסָף וְלֹא יֶחְסַר; שֶׁאִם אָמַר: הֲרֵינִי נָזִיר חָמֵשׁ נְזִירוֹת עַל מְנָת לְגַלֵּחַ עַל שָׁלֹשׁ בְּהֵמוֹת הַלָּלוּ, אֵין אֲנִי קוֹרֵא בּוֹ "כַּאֲשֶׁר יִדֹּר כֵּן יַעֲשֶׂה".

וַיְדַבֵּר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

ומליל יי עם משה למימר:

דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר לָהֶם:

מליל עם אהרן ועם בנוהי למימר כדין תברכון ית בני ישראל כד תימרון להון:

אָמוֹר לָהֶם – כְּמוֹ "זָכוֹר", "שָׁמוֹר", בְּלַעַז דישנ"ט [disant = באמרכם[1]]. **אָמוֹר לָהֶם** – שֶׁיִּהְיוּ כֻּלָּם שׁוֹמְעִים. **אָמוֹר** – מָלֵא: לֹא תְּבָרְכֵם בְּחִפָּזוֹן וּבְהָלוֹת, אֶלָּא בְּכַוָּנָה וּבְלֵב שָׁלֵם.

יְבָרֶכְךָ יְ-הוָה וְיִשְׁמְרֶךָ:

יברכך יי ויטרנך:

יְבָרֶכְךָ – שֶׁיִּתְבָּרְכוּ נְכָסֶיךָ. **וְיִשְׁמְרֶךָ** – שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ עָלֶיךָ שׁוֹדְדִים לִטֹּל מָמוֹנְךָ. שֶׁהַנּוֹתֵן מַתָּנָה לְעַבְדּוֹ, אֵינוֹ יָכוֹל לִשָּׁמְרוֹ מִכָּל אָדָם; וְכֵיוָן שֶׁבָּאִים לִסְטִים עָלָיו וְנוֹטְלִין אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ, מָה הֲנָאָה יֵשׁ לוֹ בְּמַתָּנָה זוֹ אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הוּא הַנּוֹתֵן, הוּא הַשּׁוֹמֵר. וְהַרְבֵּה מִדְּרָשִׁים דָּרְשׁוּ בוֹ בְּסִפְרֵי.

יָאֵר יְ-הוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ:

יהנר יי שכינתיה לותך וירחים יתך:

יָאֵר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ – יַרְאֶה לְךָ פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת, פָּנִים צְהֻבּוֹת. **וִיחֻנֶּךָּ** – יִתֵּן לְךָ חֵן.

יִשָּׂא יְ-הוָה ׀ פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם: | יִסַּב יְיָ אַפּוֹהִי לְוָתָךְ וְיִשַׁוִּי לָךְ שְׁלָם:

יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ – יִכְבֹּשׁ כַּעֲסוֹ.

וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרְכֵם: | וְיִשַׁוּוּן יָת בִּרְכַּת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנָא אֲבָרֵיכִנּוּן:

וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי – יְבָרְכוּם בַּשֵּׁם הַמְּפוֹרָשׁ. **וַאֲנִי אֲבָרְכֵם** – לְיִשְׂרָאֵל, וְאַסְכִּים עִם הַכֹּהֲנִים. דָּבָר אַחֵר: **וַאֲנִי אֲבָרְכֵם,** לַכֹּהֲנִים.

חמישי | פָּרָשַׁת חֲנֻכַּת הַמִּשְׁכָּן

וַיְהִי בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה לְהָקִים אֶת־הַמִּשְׁכָּן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וַיִּמְשָׁחֵם וַיְקַדֵּשׁ אֹתָם: | וַהֲוָה בְּיוֹמָא דְשֵׁיצֵי מֹשֶׁה לְאָקָמָא יָת מַשְׁכְּנָא וְרַבִּי יָתֵיהּ וְקַדִּישׁ יָתֵיהּ וְיָת כָּל מָנוֹהִי וְיָת מַדְבְּחָא וְיָת כָּל מָנוֹהִי וְרַבְּנוּן וְקַדִּישׁ יָתְהוֹן:

וַיְהִי בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה – "כַּלַּת" כְּתִיב; יוֹם הֲקָמַת הַמִּשְׁכָּן הָיוּ יִשְׂרָאֵל כְּכַלָּה הַנִּכְנֶסֶת לַחֻפָּה. **כַּלּוֹת מֹשֶׁה** – בְּצַלְאֵל וְאָהֳלִיאָב וְכָל חֲכַם לֵב עָשׂוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן; וּתְלָאוֹ הַכָּתוּב בְּמֹשֶׁה, לְפִי שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ עָלָיו, לִרְאוֹת תַּבְנִית כָּל דָּבָר וְדָבָר כְּמוֹ שֶׁהֶרְאָהוּ בָּהָר לְהוֹרוֹת לְעוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה, וְלֹא טָעָה בְּתַבְנִית אַחַת. וְכֵן מָצִינוּ בְּדָוִד, לְפִי שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ עַל בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: "זְכוֹר ה' לְדָוִד אֵת כָּל עֳנוֹתוֹ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַה'" וְגוֹמֵר, לְפִיכָךְ נִקְרָא עַל שְׁמוֹ; שֶׁנֶּאֱמַר: "רְאֵה בֵיתְךָ דָוִד". **בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה לְהָקִים** – וְלֹא נֶאֱמַר 'בְּיוֹם הָקִים' מְלַמֵּד שֶׁכָּל שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּלּוּאִים הָיָה מֹשֶׁה מַעֲמִידוֹ וּמְפָרְקוֹ; וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם הֶעֱמִידוֹ וְלֹא פֵּרְקוֹ, לְכָךְ נֶאֱמַר: **בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה לְהָקִים,** אוֹתוֹ הַיּוֹם כָּלוּ הֲקָמוֹתָיו. וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן הָיָה; בַּשֵּׁנִי נִשְׂרְפָה הַפָּרָה, בַּשְּׁלִישִׁי הִזּוּ הַזָּיָה רִאשׁוֹנָה, וּבַשְּׁבִיעִי גִּלְּחוּ.

וַיַּקְרִיבוּ נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל רָאשֵׁי בֵית אֲבֹתָם הֵם נְשִׂיאֵי הַמַּטֹּת הֵם הָעֹמְדִים עַל־הַפְּקֻדִים: | וְקָרִיבוּ רַבְרְבֵי יִשְׂרָאֵל רֵישֵׁי בֵּית אֲבָהָתְהוֹן אִנּוּן רַבְרְבֵי שִׁבְטַיָּא אִנּוּן דְּקָיְמִין עַל מִנְיָנַיָּא:

הֵם נְשִׂיאֵי הַמַּטֹּת – שֶׁהָיוּ שׁוֹטְרִים עֲלֵיהֶם בְּמִצְרַיִם וְהָיוּ מַכִּים עֲלֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיַּכּוּ שֹׁטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל" וְגוֹמֵר. **הֵם הָעֹמְדִים עַל הַפְּקֻדִים** – שֶׁעָמְדוּ עִם מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כְּשֶׁמָּנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאִתְּכֶם יִהְיוּ" וְגוֹמֵר.

וַיָּבִיאוּ אֶת־קָרְבָּנָם לִפְנֵי יְ-הוָה שֵׁשׁ־עֶגְלַת צָב וּשְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר עֶגְלָה עַל־שְׁנֵי הַנְּשִׂאִים וְשׁוֹר לְאֶחָד וַיַּקְרִיבוּ אוֹתָם לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן: | וְאַיְתִיאוּ יָת קוּרְבָּנְהוֹן לְקֳדָם יְיָ שֵׁית עֶגְלָן כַּד מְחַפְּיָן וּתְרֵי עֲשַׂר תּוֹרִין עֶגְלְתָא עַל תְּרֵין רַבְרְבַיָּא וְתוֹרָא לְחַד וְקָרִיבוּ יָתְהוֹן לְקֳדָם מַשְׁכְּנָא:

שֵׁשׁ עֶגְלַת צָב – אֵין **צָב** אֶלָּא מְחֻפִּים, וְכֵן: "בַּצַּבִּים וּבַכְּרָדִים"; עֲגָלוֹת מְכֻסּוֹת קְרוּיוֹת צַבִּים. **וַיַּקְרִיבוּ אוֹתָם לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן** – שֶׁלֹּא קִבֵּל מֹשֶׁה מִיָּדָם, עַד שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ מִפִּי הַמָּקוֹם. אָמַר רַבִּי נָתָן: מָה רָאוּ הַנְּשִׂיאִים לְהִתְנַדֵּב כָּאן בַּתְּחִלָּה, וּבִמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן לֹא הִתְנַדְּבוּ תְּחִלָּה אֶלָּא כָּךְ אָמְרוּ הַנְּשִׂיאִים: יִתְנַדְּבוּ צִבּוּר מַה שֶּׁיִּתְנַדְּבוּ, וּמַה שֶּׁמְּחַסְּרִין, אָנוּ מַשְׁלִימִין. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ שֶׁהִשְׁלִימוּ צִבּוּר אֶת הַכֹּל, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דַיָּם". אָמְרוּ: מֵעַתָּה מַה לָּנוּ לַעֲשׂוֹת "הֵבִיאוּ אֵת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֵת אַבְנֵי הַמִּלּוּאִים לָאֵפֹד וְלַחֹשֶׁן". לְכָךְ הִתְנַדְּבוּ כָּאן תְּחִלָּה.

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: | וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה לְמֵימַר:

קַח מֵאִתָּם וְהָיוּ לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְנָתַתָּה אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם אִישׁ כְּפִי עֲבֹדָתוֹ: | סַב מִנְּהוֹן וִיהוֹן לְמִפְלַח יָת פּוּלְחַן מַשְׁכַּן זִמְנָא וְתִתֵּין יָתְהוֹן לְלֵיוָאֵי גְּבַר כְּמִסַּת פּוּלְחָנֵיהּ:

וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הָעֲגָלֹת וְאֶת־הַבָּקָר וַיִּתֵּן אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם: | וּנְסִיב מֹשֶׁה יָת עֶגְלָתָא וְיָת תּוֹרֵי וְיַהַב יָתְהוֹן לְלֵיוָאֵי:

אֵת ׀ שְׁתֵּי הָעֲגָלוֹת וְאֵת אַרְבַּעַת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן כְּפִי עֲבֹדָתָם: | יָת תַּרְתֵּין עֶגְלָן וְיָת אַרְבְּעָא תּוֹרִין יְהַב לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן כְּמִסַּת פּוּלְחָנְהוֹן:

כְּפִי עֲבֹדָתָם – שֶׁהָיָה מַשָּׂא בְּנֵי גֵרְשׁוֹן קַל מִשֶּׁל מְרָרִי, שֶׁהָיוּ נוֹשְׂאִים הַקְּרָשִׁים וְהָעַמּוּדִים וְהָאֲדָנִים.

וְאֵת ׀ אַרְבַּע הָעֲגָלֹת וְאֵת שְׁמֹנַת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי מְרָרִי כְּפִי עֲבֹדָתָם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן: | וְיָת אַרְבַּע עֶגְלָן וְיָת תְּמָנְיָא תּוֹרִין יְהַב לִבְנֵי מְרָרִי כְּמִסַּת פּוּלְחָנְהוֹן בִּידָא דְאִיתָמָר בַּר אַהֲרֹן כָּהֲנָא:

וְלִבְנֵי קְהָת לֹא נָתָן כִּי־עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בַּכָּתֵף יִשָּׂאוּ: | וְלִבְנֵי קְהָת לָא יְהַב אֲרֵי פּוּלְחַן קוּדְשָׁא עֲלֵיהוֹן בְּכַתְפָּא נָטְלִין:

כִּי עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם – מַשָּׂא דְּבַר הַקֹּדֶשׁ, "הָאָרוֹן וְהַשֻּׁלְחָן" וְגוֹמֵר; לְפִיכָךְ **בַּכָּתֵף יִשָּׂאוּ.**

וַיַּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ וַיַּקְרִיבוּ הַנְּשִׂיאִם אֶת־קָרְבָּנָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ: | וְקָרִיבוּ רַבְרְבַיָּא יָת חֲנוּכַּת מַדְבְּחָא בְּיוֹמָא דְרַבִּיאוּ יָתֵיהּ וְקָרִיבוּ רַבְרְבַיָּא יָת קוּרְבָּנְהוֹן לְקֳדָם מַדְבְּחָא:

וַיַּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ – לְאַחַר שֶׁהִתְנַדְּבוּ הָעֲגָלוֹת וְהַבָּקָר לְשֵׁאת הַמִּשְׁכָּן, נִשְׂאָם לִבָּם לְהִתְנַדֵּב קָרְבְּנוֹת הַמִּזְבֵּחַ לְחֻנְּכוֹ. **וַיַּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת קָרְבָּנָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ** – כִּי לֹא קִבֵּל מֹשֶׁה מִיָּדָם, עַד שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ מִפִּי הַגְּבוּרָה.

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה נָשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם נָשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם יַקְרִיבוּ אֶת־קָרְבָּנָם לַחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ:

וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה רַבָּא חַד לְיוֹמָא רַבָּא חַד לְיוֹמָא יְקָרְבּוּן יָת קוּרְבָּנְהוֹן לַחֲנוּכַּת מַדְבְּחָא:

יַקְרִיבוּ אֶת קָרְבָּנָם לַחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ – וַעֲדַיִן לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מֹשֶׁה הֵיאַךְ יַקְרִיבוּ, אִם כְּסֵדֶר תּוֹלְדוֹתָם, אִם כְּסֵדֶר הַמַּסָּעוֹת; עַד שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ מִפִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יַקְרִיבוּ לַמַּסָּעוֹת אִישׁ יוֹמוֹ.

וַיְהִי הַמַּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת־קָרְבָּנוֹ נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב לְמַטֵּה יְהוּדָה:

וַהֲוָה דְּמִקְרֵיב בְּיוֹמָא קַדְמָאָה יָת קוּרְבָּנֵיהּ נַחְשׁוֹן בַּר עַמִּינָדָב לְשִׁבְטָא דִּיהוּדָה:

בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן – אוֹתוֹ הַיּוֹם נָטַל עֶשֶׂר עֲטָרוֹת: רִאשׁוֹן לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, רִאשׁוֹן לְנָשִׂיאִים וְכוּלֵּיהּ, כִּדְאִיתָא בְּסֵדֶר עוֹלָם. **לְמַטֵּה יְהוּדָה** – יְחָסוֹ הַכָּתוּב עַל שִׁבְטוֹ, וְלֹא שֶׁגְּבָהּ מִשִּׁבְטוֹ וְהִקְרִיב. אוֹ אֵינוֹ אוֹמֵר **לְמַטֵּה יְהוּדָה** אֶלָּא שֶׁגְּבָהּ מִשִּׁבְטוֹ וְהֵבִיא תַּלְמוּד לוֹמַר: "זֶה קָרְבַּן נַחְשׁוֹן"; מִשֶּׁלּוֹ הֵבִיא.

וְקָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:

וְקוּרְבָּנֵיהּ מְגִסְתָּא דִּכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הָוֵי מַתְקָלָהּ מִזְרְקָא חַד דְּכַסְפָּא מַתְקָלֵיהּ שִׁבְעִין סְלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סוּלְתָּא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח לְמִנְחָתָא:

שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת – לְמִנְחַת נְדָבָה.

כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

בָּזְכָּא חֲדָא מַתְקָלָהּ עֲשַׂר סְלְעִין הִיא דְּדָהַב מַלְיָא קְטוֹרֶת בּוּסְמַיָּא:

עֲשָׂרָה זָהָב – כְּתַרְגּוּמוֹ; מִשְׁקַל עֶשֶׂר שִׁקְלֵי הַקֹּדֶשׁ הָיָה בָּהּ. **מְלֵאָה קְטֹרֶת** – לֹא מָצִינוּ קְטֹרֶת לְיָחִיד, וְלֹא עַל מִזְבַּח הַחִיצוֹן, אֶלָּא זוֹ בִּלְבָד; וְהוֹרָאַת שָׁעָה הָיְתָה.

פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה:

תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּיהּ לַעֲלָתָא:

פַּר אֶחָד – מְיֻחָד שֶׁבְּעֶדְרוֹ.

שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּתָא:

שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת – לְכַפֵּר עַל קֶבֶר הַתְּהוֹם, טֻמְאַת סָפֵק.

וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתּוּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב:

וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרֵי תְּרֵין דְּכַרֵי חַמְשָׁא גְּדֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קוּרְבָּנָא דְּנַחְשׁוֹן בַּר עַמִּינָדָב:

בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי הִקְרִיב נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר נְשִׂיא יִשָּׂשכָר:

בְּיוֹמָא תִּנְיָנָא קָרֵיב נְתַנְאֵל בַּר צוּעָר רַב שִׁבְטָא דְּיִשָּׂשְׁכָר:

הִקְרִיב נְתַנְאֵל בֶּן צוּעָר... הִקְרַב אֶת קָרְבָּנוֹ – מַה תַּלְמוּד לוֹמַר **הִקְרִיב** בְּשִׁבְטוֹ שֶׁל יִשָּׂשכָר, מַה שֶּׁלֹּא נֶאֱמַר בְּכָל הַשְּׁבָטִים לְפִי שֶׁבָּא רְאוּבֵן וְעָרַעַר וְאָמַר: דַּי שֶׁקָּדַמְנִי יְהוּדָה אָחִי, אַקְרִיב אֲנִי אַחֲרָיו אָמַר לוֹ מֹשֶׁה: מִפִּי הַגְּבוּרָה נֶאֱמַר לִי שֶׁיַּקְרִיבוּ כְּסֵדֶר מַסָּעָן לְדִגְלֵיהֶם; לְכָךְ אָמַר: **הִקְרַב אֶת קָרְבָּנוֹ,** וְהוּא חָסֵר יו"ד, שֶׁהוּא מְשַׁמֵּשׁ "הַקְרֵב" לְשׁוֹן צִוּוּי, שֶׁמִּפִּי הַגְּבוּרָה נִצְטַוָּה: "הַקְרֵב ". וּמַהוּ "הִקְרִיב... הִקְרַב", שְׁנֵי פְּעָמִים שֶׁבִּשְׁבִיל שְׁנֵי דְּבָרִים זָכָה לְהַקְרִיב שְׁנֵי לַשְׁבָטִים: אַחַת, שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים בַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּמִבְּנֵי יִשָּׂשכָר יוֹדְעֵי בִינָה לָעִתִּים"; וְאַחַת, שֶׁהֵם נָתְנוּ עֵצָה לַנְּשִׂיאִים לְהִתְנַדֵּב קָרְבָּנוֹת הַלָּלוּ. וּבִיסוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן מָצָאתִי, אָמַר רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר: נְתַנְאֵל בֶּן צוּעָר הִשִּׂיאָן עֵצָה זוֹ. **קַעֲרַת כֶּסֶף** – מִנְיַן אוֹתִיּוֹתָיו בְּגִימַטְרִיָּא תתק"ל, כְּנֶגֶד שְׁנוֹתָיו שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן. **שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ** – עַל שֵׁם שֶׁכִּשְׁהֶעֱמִיד תּוֹלְדוֹת לְקִיּוּם הָעוֹלָם, בֶּן מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה הָיָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיְחִי אָדָם שְׁלֹשִׁים וּמְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בִּדְמוּתוֹ" וְגוֹמֵר. **מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף** – בְּגִימַטְרִיָּא תק"כ, עַל שֵׁם נֹחַ, שֶׁהֶעֱמִיד תּוֹלְדוֹת בֶּן ת"ק שָׁנָה, וְעַל שֵׁם עֶשְׂרִים שָׁנָה שֶׁנִּגְזְרָה גְּזֵרַת הַמַּבּוּל קֹדֶם תּוֹלְדוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי אֵצֶל "וְהָיוּ יָמָיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה". לְפִיכָךְ נֶאֱמַר **מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף,** וְלֹא נֶאֱמַר "מִזְרָק כֶּסֶף אֶחָד" כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בַּקַּעֲרָה, לוֹמַר שֶׁאַף אוֹתִיּוֹת שֶׁל "אֶחָד" מִצְטָרְפוֹת לַמִּנְיָן. **שִׁבְעִים שֶׁקֶל** – כְּנֶגֶד שִׁבְעִים אֻמּוֹת שֶׁיָּצְאוּ מִבָּנָיו.

הִקְרַב אֶת־קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:

קָרֵיב יָת קוּרְבָּנֵיהּ מְגִסְתָּא דִּכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הָוֵי מַתְקָלָהּ מִזְרְקָא חַד דְּכַסְפָּא מַתְקָלֵיהּ שִׁבְעִין סְלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סוּלְתָּא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח לְמִנְחָתָא:

כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

בָּזְכָּא חֲדָא מַתְקָלָהּ עֲשַׂר סְלְעִין הִיא דְּדָהַב מַלְיָא קְטוֹרֶת בּוּסְמַיָּא:

כַּף אַחַת – כְּנֶגֶד הַתּוֹרָה, שֶׁנִּתְּנָה מִיָּדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. **עֲשָׂרָה זָהָב** – כְּנֶגֶד עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת. **מְלֵאָה קְטֹרֶת** – גִּימַטְרִיָּא שֶׁל קְטֹרֶת – תַּרְנַ"ג מִצְוֹת, וּבִלְבַד שֶׁתַּחֲלִיף קוֹ"ף בְּדָלֶ"ת עַל יְדֵי א"ת ב"ש ג"ר ד"ק.

פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה:

תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּיהּ לַעֲלָתָא:

פַּר אֶחָד – כְּנֶגֶד אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: "וַיִּקַּח בֶּן בָּקָר" **אַיִל אֶחָד** – כְּנֶגֶד יִצְחָק, "וַיִּקַּח אֶת הָאַיִל" וְגוֹמֵר. **כֶּבֶשׂ אֶחָד** – כְּנֶגֶד יַעֲקֹב, "וְהַכְּשָׂבִים הִפְרִיד יַעֲקֹב".

שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:	צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּתָא:

שְׂעִיר עִזִּים – לְכַפֵּר עַל מְכִירַת יוֹסֵף, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ: "וַיִּשְׁחָטוּ שְׂעִיר עִזִּים".

וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילֶם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר:	וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרֵי תְּרֵין דִּכְרֵי חַמְשָׁא גְּדֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קוּרְבָּנָא דִּנְתַנְאֵל בַּר צוּעָר:

וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם – כְּנֶגֶד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, שֶׁנִּתְנוּ שָׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. **אֵילֶם... עַתֻּדִים... כְּבָשִׂים** – שְׁלֹשָׁה מִינִים, כְּנֶגֶד כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים, וּכְנֶגֶד תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים. שָׁלֹשׁ חֲמִשִּׁיוֹת, כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה חֲמָשִׁין, וַחֲמִשֶּׁת הַדִּבְּרוֹת הַכְּתוּבִין עַל לוּחַ אֶחָד, וַחֲמִשָּׁה הַכְּתוּבִין עַל הַשֵּׁנִי. עַד כָּאן מִיסוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן.

בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי נָשִׂיא לִבְנֵי זְבוּלֻן אֱלִיאָב בֶּן־חֵלֹן:	בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה רַבָּא לִבְנֵי זְבוּלוּן אֱלִיאָב בַּר חֵילוֹן:

בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי נָשִׂיא וְגוֹמֵר – בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי הָיָה הַנָּשִׂיא הַמַּקְרִיב **לִבְנֵי זְבוּלֻן**, וְכֵן כֻּלָּם. אֲבָל בִּנְתַנְאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ "הַקָּרִיב נְתַנְאֵל", נוֹפֵל אַחֲרָיו הַלָּשׁוֹן לוֹמַר "נָשִׂיא יִשָּׂשְׂכָר", לְפִי שֶׁכְּבָר הִזְכִּיר שְׁמוֹ וְהַקְרָבָתוֹ. וּבַשְּׁאָר, שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בָּהֶן 'הַקְרִיב', נוֹפֵל עֲלֵיהֶן לָשׁוֹן זֶה: "נָשִׂיא לִבְנֵי פְּלוֹנִי"; אוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה הַנָּשִׂיא הַמַּקְרִיב לְשֵׁבֶט פְּלוֹנִי.

קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:	קוּרְבָּנֵיהּ מְגִסְתָּא דִּכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הָוֵי מַתְקָלַהּ מִזְרָקָא חַד דְּכַסְפָּא מַתְקָלֵיהּ שִׁבְעִין סְלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סוּלְתָּא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח לְמִנְחָתָא:
כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:	בָּזְכָא חֲדָא מַתְקָלַהּ עֲשַׂר סְלְעִין הִיא דְּדָהַב מַלְיָא קְטוֹרֶת בּוּסְמַיָּא:
פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה:	תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּיהּ לַעֲלָתָא:
שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:	צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּתָא:
וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילֶם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֱלִיאָב בֶּן־חֵלֹן:	וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרֵי תְּרֵין דִּכְרֵי חַמְשָׁא גְּדֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קוּרְבָּנָא דֶּאֱלִיאָב בַּר חֵלוֹן:
בַּיּוֹם הָרְבִיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי רְאוּבֵן אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר:	בְּיוֹמָא רְבִיעָאָה רַבָּא לִבְנֵי רְאוּבֵן אֱלִיצוּר בַּר שְׁדֵיאוּר:
קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:	קוּרְבָּנֵיהּ מְגִסְתָּא דִּכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הָוֵי מַתְקָלַהּ מִזְרָקָא חַד דְּכַסְפָּא מַתְקָלֵיהּ שִׁבְעִין סְלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סוּלְתָּא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח לְמִנְחָתָא:
כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:	בָּזְכָא חֲדָא מַתְקָלַהּ עֲשַׂר סְלְעִין הִיא דְּדָהַב מַלְיָא קְטוֹרֶת בּוּסְמַיָּא:
פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה:	תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּיהּ לַעֲלָתָא:
שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:	צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּתָא:
וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילֶם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר:	וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרֵי תְּרֵין דִּכְרֵי חַמְשָׁא גְּדֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קוּרְבָּנָא דֶּאֱלִיצוּר בַּר שְׁדֵיאוּר:
בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי נָשִׂיא לִבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־צוּרִישַׁדָּי:	בְּיוֹמָא חֲמִישָׁאָה רַבָּא לִבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלוּמִיאֵל בַּר צוּרִישַׁדָּי:
קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:	קוּרְבָּנֵיהּ מְגִסְתָּא דִּכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הָוֵי מַתְקָלַהּ מִזְרָקָא חַד דְּכַסְפָּא מַתְקָלֵיהּ שִׁבְעִין סְלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סוּלְתָּא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח לְמִנְחָתָא:
כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:	בָּזְכָא חֲדָא מַתְקָלַהּ עֲשַׂר סְלְעִין הִיא דְּדָהַב מַלְיָא קְטוֹרֶת בּוּסְמַיָּא:

פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה:	תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּיהּ לַעֲלָתָא:
שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:	צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּתָא:
וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן שְׁלֵמִיאֵל בֶּן־צוּרִישַׁדָּי:	וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרֵי תְּרֵין דְּכָרֵי חַמְשָׁא גְּדֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קוּרְבָּנָא דִּשְׁלוּמִיאֵל בַּר צוּרִישַׁדָּי:

שישי

בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי נָשִׂיא לִבְנֵי גָד אֶלְיָסָף בֶּן־דְּעוּאֵל:	בְּיוֹמָא שְׁתִיתָאָה רַבָּא לִבְנֵי גָד אֶלְיָסָף בַּר דְּעוּאֵל:
קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:	קוּרְבָּנֵיהּ מְגִסְתָּא דִכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הָוֵי מַתְקָלַהּ מִזְרָקָא חַד דְּכַסְפָּא מַתְקָלֵיהּ שִׁבְעִין סְלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סוּלְתָּא דְּפִילָא בְּמִשַׁח לְמִנְחָתָא:
כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:	בָּזְכָא חֲדָא מַתְקָלַהּ עֲשַׂר סְלְעִין הִיא דְּדָהַב מַלְיָא קְטוֹרֶת בּוּסְמַיָּא:
פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה:	תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּיהּ לַעֲלָתָא:
שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:	צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּתָא:
וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֶלְיָסָף בֶּן־דְּעוּאֵל:	וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרֵי תְּרֵין דְּכָרֵי חַמְשָׁא גְּדֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קוּרְבָּנָא דְּאֶלְיָסָף בַּר דְּעוּאֵל:
בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי אֶפְרָיִם אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד:	בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה רַבָּא לִבְנֵי אֶפְרָיִם אֱלִישָׁמָע בַּר עַמִּיהוּד:
קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:	קוּרְבָּנֵיהּ מְגִסְתָּא דִכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הָוֵי מַתְקָלַהּ מִזְרָקָא חַד דְּכַסְפָּא מַתְקָלֵיהּ שִׁבְעִין סְלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סוּלְתָּא דְּפִילָא בְּמִשַׁח לְמִנְחָתָא:
כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:	בָּזְכָא חֲדָא מַתְקָלַהּ עֲשַׂר סְלְעִין הִיא דְּדָהַב מַלְיָא קְטוֹרֶת בּוּסְמַיָּא:
פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה:	תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּיהּ לַעֲלָתָא:
שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:	צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּתָא:
וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד:	וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרֵי תְּרֵין דְּכָרֵי חַמְשָׁא גְּדֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קוּרְבָּנָא דֶּאֱלִישָׁמָע בַּר עַמִּיהוּד:
בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי נָשִׂיא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצוּר:	בְּיוֹמָא תְּמִינָאָה רַבָּא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בַּר פְּדָהצוּר:
קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:	קוּרְבָּנֵיהּ מְגִסְתָּא דִכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הָוֵי מַתְקָלַהּ מִזְרָקָא חַד דְּכַסְפָּא מַתְקָלֵיהּ שִׁבְעִין סְלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סוּלְתָּא דְּפִילָא בְּמִשַׁח לְמִנְחָתָא:
כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:	בָּזְכָא חֲדָא מַתְקָלַהּ עֲשַׂר סְלְעִין הִיא דְּדָהַב מַלְיָא קְטוֹרֶת בּוּסְמַיָּא:
פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה:	תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּיהּ לַעֲלָתָא:
שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:	צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּתָא:

וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילֵם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצוּר:

וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרֵי תְּרֵין דִּכְרֵי חַמְשָׁא גְּדֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קוּרְבָּנָא דְּגַמְלִיאֵל בַּר פְּדָהצוּר:

בַּיּוֹם הַתְּשִׁיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי בִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעוֹנִי:

בְּיוֹמָא תְּשִׁיעָאָה רַבָּא לִבְנֵי בִנְיָמִין אֲבִידָן בַּר גִּדְעוֹנִי:

קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:

קוּרְבָּנֵיהּ מְגִסְּתָא דִּכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הָוֵי מַתְקָלָהּ מִזְרָקָא חַד דְּכַסְפָּא מַתְקָלֵיהּ שִׁבְעִין סְלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סוּלְתָּא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח לְמִנְחָתָא:

כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

בָּזְכָא חֲדָא מַתְקָלָהּ עֲשַׂר סְלְעִין הִיא דְּדְהַב מַלְיָא קְטוֹרֶת בּוּסְמַיָּא:

פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה:

תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּיהּ לַעֲלָתָא:

שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּתָא:

וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילֵם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעוֹנִי:

וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרֵי תְּרֵין דִּכְרֵי חַמְשָׁא גְּדֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קוּרְבָּנָא דַּאֲבִידָן בַּר גִּדְעוֹנִי:

בַּיּוֹם הָעֲשִׂירִי נָשִׂיא לִבְנֵי דָן אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי:

בְּיוֹמָא עֲשִׂירָאָה רַבָּא לִבְנֵי דָן אֲחִיעֶזֶר בַּר עַמִּישַׁדָּי:

קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:

קוּרְבָּנֵיהּ מְגִסְּתָא דִּכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הָוֵי מַתְקָלָהּ מִזְרָקָא חַד דְּכַסְפָּא מַתְקָלֵיהּ שִׁבְעִין סְלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סוּלְתָּא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח לְמִנְחָתָא:

כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

בָּזְכָא חֲדָא מַתְקָלָהּ עֲשַׂר סְלְעִין הִיא דְּדְהַב מַלְיָא קְטוֹרֶת בּוּסְמַיָּא:

פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה:

תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּיהּ לַעֲלָתָא:

שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּתָא:

וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילֵם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי:

וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרֵי תְּרֵין דִּכְרֵי חַמְשָׁא גְּדֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קוּרְבָּנָא דַּאֲחִיעֶזֶר בַּר עַמִּישַׁדָּי:

שביעי

בְּיוֹם עַשְׁתֵּי עָשָׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן־עָכְרָן:

בְּיוֹם חַד עֲשַׂר יוֹמִין רַבָּא לִבְנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בַּר עָכְרָן:

קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:

קוּרְבָּנֵיהּ מְגִסְּתָא דִּכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הָוֵי מַתְקָלָהּ מִזְרָקָא חַד דְּכַסְפָּא מַתְקָלֵיהּ שִׁבְעִין סְלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סוּלְתָּא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח לְמִנְחָתָא:

כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

בָּזְכָא חֲדָא מַתְקָלָהּ עֲשַׂר סְלְעִין הִיא דְּדְהַב מַלְיָא קְטוֹרֶת בּוּסְמַיָּא:

פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה:

תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּיהּ לַעֲלָתָא:

שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּתָא:

וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילֵם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן פַּגְעִיאֵל בֶּן־עָכְרָן:

וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרֵי תְּרֵין דִּכְרֵי חַמְשָׁא גְּדֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קוּרְבָּנָא דְּפַגְעִיאֵל בַּר עָכְרָן:

בְּיוֹם שְׁנֵים עָשָׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי נַפְתָּלִי אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן:

בְּיוֹם תְּרֵי עֲסַר יוֹמִין רַבָּא לִבְנֵי נַפְתָּלִי אֲחִירַע בַּר עֵינָן:

קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:

קוּרְבָּנֵיהּ מְגִסְתָּא דִּכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הָוֵי מַתְקָלָהּ מִזְרָקָא חַד דְּכַסְפָּא מַתְקָלֵיהּ שִׁבְעִין סְלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סוּלְתָּא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח לְמִנְחָתָא:

כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

בָּזְכָא חֲדָא מַתְקָלָהּ עֲשַׂר סְלְעִין הִיא דְּדָהַב מְלְיָא קְטוֹרֶת בּוּסְמַיָּא:

פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה:

תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּיהּ לַעֲלָתָא:

שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּתָא:

וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן:

וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרֵי תְּרֵין דִּכְרֵי חַמְשָׁא גְּדֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קוּרְבָּנָא דַּאֲחִירַע בַּר עֵינָן:

זֹאת | חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ מֵאֵת נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל קַעֲרֹת כֶּסֶף שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מִזְרְקֵי־כֶסֶף שְׁנֵים עָשָׂר כַּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה:

דָּא חֲנוּכַּת מַדְבְּחָא בְּיוֹמָא דְּרַבִּיאוּ יָתֵיהּ מִן רַבְרְבֵי יִשְׂרָאֵל מְגִסֵּי כַסְפָּא תַּרְתֵּי עַשְׂרֵי מִזְרְקֵי כַסְפָּא תְּרֵי עֲשַׂר בָּזְכֵי דְּדַהְבָּא תַּרְתֵּי עֶשְׂרֵי:

בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ – בּוֹ בַּיּוֹם שֶׁנִּמְשַׁח, הִקְרִיב. וּמָה אֲנִי מְקַיֵּם "אַחֲרֵי הִמָּשַׁח" שֶׁנִּמְשַׁח תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ הִקְרִיב. אוֹ "אַחֲרֵי הִמָּשַׁח" – לְאַחַר זְמַן, וְלֹא בָּא לְלַמֵּד **בְּיוֹם הִמָּשַׁח** אֶלָּא לוֹמַר שֶׁנִּמְשַׁח בַּיּוֹם כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: "בְּיוֹם מָשְׁחוֹ אֹתָם", לָמַדְנוּ שֶׁנִּמְשַׁח בַּיּוֹם; וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר: **בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ** בַּיּוֹם שֶׁנִּמְשַׁח, הִקְרִיב. **קַעֲרֹת כֶּסֶף שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה** – הֵם הֵם שֶׁהִתְנַדְּבוּ, וְלֹא אֵרַע בָּהֶם פְּסוּל.

שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה הַקְּעָרָה הָאַחַת כֶּסֶף וְשִׁבְעִים הַמִּזְרָק הָאֶחָד כָּל כֶּסֶף הַכֵּלִים אַלְפַּיִם וְאַרְבַּע־מֵאוֹת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ:

מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הָוֵי מַתְקָלָהּ דִּמְגִסְתָּא חֲדָא דְּכַסְפָּא וְשִׁבְעִין דְּמִזְרָקָא חַד כֹּל כְּסַף מָנְיָא תְּרֵין אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא:

שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה הַקְּעָרָה הָאַחַת וְגוֹמַר – מַה תַּלְמוּד לוֹמַר לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר: "שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ", וְלֹא פֵּרֵשׁ בְּאֵיזוֹ שֶׁקֶל; לְכָךְ חָזַר וּשְׁנָאָהּ כָּאן, וְכָלַל בְּכֻלָּן: **כֹּל כֶּסֶף הַכֵּלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ. כֹּל כֶּסֶף הַכֵּלִים וְגוֹמַר** – לְמִדְּךָ שֶׁהָיוּ כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ מְכֻוָּנִים בְּמִשְׁקָלָן: שׁוֹקְלָן אֶחָד אֶחָד, וְשׁוֹקְלָן כֻּלָּן כְּאֶחָד; לֹא רַבָּה וְלֹא מְעַט.

כַּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה מְלֵאֹת קְטֹרֶת עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה הַכַּף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ כָּל־זְהַב הַכַּפּוֹת עֶשְׂרִים וּמֵאָה:

בָּזְכֵי דְּדַהְבָּא תַּרְתֵּי עַשְׂרֵי מְלְיָן קְטוֹרֶת בּוּסְמַיָּא מַתְקַל עֲשַׂר סְלְעִין הָוֵי מַתְקָלָהּ דְּבָזְכָא בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא כָּל דְּהַב בָּזְכַיָּא מְאָה וְעֶשְׂרִין:

כַּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה – לָמָּה נֶאֱמַר לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר: "כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב".

כָּל־הַבָּקָר לָעֹלָה שְׁנֵים עָשָׂר פָּרִים אֵילֵם שְׁנֵים־עָשָׂר כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁנֵים עָשָׂר וּמִנְחָתָם וּשְׂעִירֵי עִזִּים שְׁנֵים עָשָׂר לְחַטָּאת:

כָּל תּוֹרֵי לַעֲלָתָא תְּרֵי עֲשַׂר תּוֹרִין דִּכְרִין תְּרֵי עֲשַׂר אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא תְּרֵי עֲשַׂר וּמִנְחָתְהוֹן וּצְפִירֵי בְּנֵי עִזִּי תְּרֵי עֲשַׂר לְחַטָּתָא:

וְכֹל בָּקָר | זֶבַח הַשְּׁלָמִים עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה פָּרִים אֵילֵם שִׁשִּׁים עַתֻּדִים שִׁשִּׁים כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁשִּׁים זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ אַחֲרֵי הִמָּשַׁח אֹתוֹ:

וְכֹל תּוֹרֵי לְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא עֶשְׂרִין וְאַרְבְּעָא תּוֹרִין דִּכְרֵי שִׁתִּין גְּדֵי שִׁתִּין אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא שִׁתִּין דָּא חֲנוּכַּת מַדְבְּחָא בָּתַר דְּרַבִּיאוּ יָתֵיהּ:

וּבְבֹא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל מִדַּבֵּר אֵלָיו מֵעַל הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־אֲרֹן הָעֵדֻת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים וַיְדַבֵּר אֵלָיו:

וְכַד עָלִיל מֹשֶׁה לְמַשְׁכַּן זִמְנָא לְמַלָּלָא עִמֵּיהּ וְשָׁמַע יָת קָלָא דְּמִתְמַלֵּל עִמֵּיהּ מֵעִלְוֵי כַּפּוּרְתָּא דְּעַל אֲרוֹנָא דְּסָהֲדוּתָא מִבֵּין תְּרֵין כְּרוּבַיָּא וּמִתְמַלֵּל עִמֵּיהּ:

וּבְבֹא מֹשֶׁה – שְׁנֵי כְּתוּבִים הַמַּכְחִישִׁים זֶה אֶת זֶה, בָּא שְׁלִישִׁי וְהִכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם. כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד", וְהוּא חוּץ לַפָּרֹכֶת; וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "וְדִבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכַּפֹּרֶת"; בָּא זֶה וְהִכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם: מֹשֶׁה בָּא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד, וְשָׁם שׁוֹמֵעַ אֶת הַקּוֹל הַבָּא **מֵעַל הַכַּפֹּרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרוּבִים**: הַקּוֹל יוֹצֵא מִן הַשָּׁמַיִם לְבֵין שְׁנֵי הַכְּרוּבִים, וּמִשָּׁם יָצָא לְאֹהֶל מוֹעֵד. **מִדַּבֵּר** – כְּמוֹ מִתְדַּבֵּר. כְּבוֹדוֹ שֶׁל מַעְלָה לוֹמַר כֵּן, **מִדַּבֵּר** בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ, וּמֹשֶׁה שׁוֹמֵעַ מֵאֵלָיו. **וַיְדַבֵּר אֵלָיו** – לְמַעֵט אֶת אַהֲרֹן מִן הַדִּבְּרוּת. **וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל** – יָכוֹל קוֹל נָמוּךְ תַּלְמוּד לוֹמַר: **אֶת הַקּוֹל,** הוּא הַקּוֹל שֶׁנִּדְבַּר עִמּוֹ בְּסִינַי; וּכְשֶׁמַּגִּיעַ לַפֶּתַח, הָיָה נִפְסָק, וְלֹא הָיָה יוֹצֵא חוּץ לָאֹהֶל.

יד א וַיָּבוֹא אֵלַי אֲנָשִׁים מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּשְׁבוּ לְפָנָי:
ב וַיְהִי דְבַר־יְ־הוָה אֵלַי לֵאמֹר: ג בֶּן־אָדָם הָאֲנָשִׁים
הָאֵלֶּה הֶעֱלוּ גִלּוּלֵיהֶם עַל־לִבָּם וּמִכְשׁוֹל עֲוֹנָם נָתְנוּ
נֹכַח פְּנֵיהֶם הַאִדָּרֵשׁ אִדָּרֵשׁ לָהֶם: ד לָכֵן דַּבֵּר־אֹותָם
וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר | אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה אִישׁ אִישׁ
מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַעֲלֶה אֶת־גִּלּוּלָיו אֶל־לִבּוֹ
וּמִכְשׁוֹל עֲוֹנוֹ יָשִׂים נֹכַח פָּנָיו וּבָא אֶל־הַנָּבִיא אֲנִי
יְ־הוָה נַעֲנֵיתִי לוֹ בָא בְּרֹב גִּלּוּלָיו: ה לְמַעַן תְּפֹשׂ
אֶת־בֵּית־יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּם אֲשֶׁר נָזְרוּ מֵעָלַי
בְּגִלּוּלֵיהֶם כֻּלָּם: ו לָכֵן אֱמֹר | אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּה
אָמַר אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה שׁוּבוּ וְהָשִׁיבוּ מֵעַל גִּלּוּלֵיכֶם
וּמֵעַל כָּל־תּוֹעֵבֹתֵיכֶם הָשִׁיבוּ פְּנֵיכֶם: ז כִּי אִישׁ
אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמֵהַגֵּר אֲשֶׁר־יָגוּר בְּיִשְׂרָאֵל
וְיִנָּזֵר מֵאַחֲרַי וַיַּעַל גִּלּוּלָיו אֶל־לִבּוֹ וּמִכְשׁוֹל עֲוֹנוֹ
יָשִׂים נֹכַח פָּנָיו וּבָא אֶל־הַנָּבִיא לִדְרֹשׁ־לוֹ בִּי אֲנִי
יְ־הוָה נַעֲנֶה־לּוֹ בִּי: ח וְנָתַתִּי פָנַי בָּאִישׁ הַהוּא
וַהֲשִׂמֹתִיהוּ לְאֹות וְלִמְשָׁלִים וְהִכְרַתִּיו מִתּוֹךְ עַמִּי
וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְ־הוָה: ט וְהַנָּבִיא כִּי־יִפְתֶּה וְדִבֵּר
דָּבָר אֲנִי יְ־הוָה פִּתִּיתִי אֶת הַנָּבִיא הַהוּא וְנָטִיתִי
אֶת־יָדִי עָלָיו וְהִשְׁמַדְתִּיו מִתּוֹךְ עַמִּי יִשְׂרָאֵל:
י וְנָשְׂאוּ עֲוֹנָם כַּעֲוֹן הַדֹּרֵשׁ כַּעֲוֹן הַנָּבִיא יִהְיֶה:
יא לְמַעַן לֹא־יִתְעֶה עוֹד בֵּית־יִשְׂרָאֵל מֵאַחֲרַי וְלֹא־
יִטַּמְּאוּ עוֹד בְּכָל־פִּשְׁעֵיהֶם וְהָיוּ־לִי לְעָם וַאֲנִי
אֶהְיֶה לָהֶם לֵא־לֹהִים נְאֻם אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה: יב וַיְהִי
דְבַר־יְ־הוָה אֵלַי לֵאמֹר: יג בֶּן־אָדָם אֶרֶץ כִּי תֶחֱטָא־
לִי לִמְעָל־מַעַל וְנָטִיתִי יָדִי עָלֶיהָ וְשָׁבַרְתִּי לָהּ
מַטֵּה־לֶחֶם וְהִשְׁלַחְתִּי־בָהּ רָעָב וְהִכְרַתִּי מִמֶּנָּה
אָדָם וּבְהֵמָה: יד וְהָיוּ שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה
בְּתוֹכָהּ נֹחַ דָּנִיֵּאל וְאִיּוֹב הֵמָּה בְּצִדְקָתָם יְנַצְּלוּ
נַפְשָׁם נְאֻם אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה: טו לוּ־חַיָּה רָעָה אַעֲבִיר
בָּאָרֶץ וְשִׁכְּלָתָה וְהָיְתָה שְׁמָמָה מִבְּלִי עוֹבֵר מִפְּנֵי
הַחַיָּה: טז שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה בְּתוֹכָהּ חַי־אָנִי
נְאֻם אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה אִם־בָּנִים וְאִם־בָּנוֹת יַצִּילוּ הֵמָּה
לְבַדָּם יִנָּצֵלוּ וְהָאָרֶץ תִּהְיֶה שְׁמָמָה: יז אֹו חֶרֶב אָבִיא
עַל־הָאָרֶץ הַהִיא וְאָמַרְתִּי חֶרֶב תַּעֲבֹר בָּאָרֶץ
וְהִכְרַתִּי מִמֶּנָּה אָדָם וּבְהֵמָה: יח וּשְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים
הָאֵלֶּה בְּתוֹכָהּ חַי־אָנִי נְאֻם אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה לֹא יַצִּילוּ
בָנִים וּבָנוֹת כִּי הֵם לְבַדָּם יִנָּצֵלוּ: יט אֹו דֶבֶר אֲשַׁלַּח
אֶל־הָאָרֶץ הַהִיא וְשָׁפַכְתִּי חֲמָתִי עָלֶיהָ בְּדָם
לְהַכְרִית מִמֶּנָּה אָדָם וּבְהֵמָה: כ וְנֹחַ דָּנִיֵּאל וְאִיּוֹב
בְּתוֹכָהּ חַי־אָנִי נְאֻם אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה אִם־בֵּן אִם־בַּת
יַצִּילוּ הֵמָּה בְּצִדְקָתָם יַצִּילוּ נַפְשָׁם: כא כִּי כֹה אָמַר
אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה אַף כִּי־אַרְבַּעַת שְׁפָטַי הָרָעִים חֶרֶב
וְרָעָב וְחַיָּה רָעָה וָדֶבֶר שִׁלַּחְתִּי אֶל־יְרוּשָׁלִַם
לְהַכְרִית מִמֶּנָּה אָדָם וּבְהֵמָה: כב וְהִנֵּה נִוֹתָרָה־בָּהּ
פְּלֵטָה הַמּוֹצָאִים בָּנִים וּבָנוֹת הִנָּם יוֹצְאִים אֵלֵיכֶם
וּרְאִיתֶם אֶת־דַּרְכָּם וְאֶת־עֲלִילוֹתָם וְנִחַמְתֶּם עַל־
הָרָעָה אֲשֶׁר הֵבֵאתִי עַל־יְרוּשָׁלִַם אֵת כָּל־אֲשֶׁר
הֵבֵאתִי עָלֶיהָ: כג וְנִחַמּוּ אֶתְכֶם כִּי־תִרְאוּ אֶת־דַּרְכָּם
וְאֶת־עֲלִילוֹתָם וִידַעְתֶּם כִּי לֹא חִנָּם עָשִׂיתִי אֵת
כָּל־אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי בָּהּ נְאֻם אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה:

טו א וַיְהִי דְבַר־יְ־הוָה אֵלַי לֵאמֹר: ב בֶּן־אָדָם מַה־
יִּהְיֶה עֵץ־הַגֶּפֶן מִכָּל־עֵץ הַזְּמוֹרָה אֲשֶׁר הָיָה בַּעֲצֵי
הַיָּעַר: ג הֲיֻקַּח מִמֶּנּוּ עֵץ לַעֲשׂוֹת לְמְלָאכָה אִם־
יִקְחוּ מִמֶּנּוּ יָתֵד לִתְלוֹת עָלָיו כָּל־כֶּלִי: ד הִנֵּה לָאֵשׁ
נִתָּן לְאָכְלָה אֵת שְׁנֵי קְצוֹתָיו אָכְלָה הָאֵשׁ וְתוֹכוֹ
נָחָר הֲיִצְלַח לִמְלָאכָה: ה הִנֵּה בְּהְיוֹתוֹ תָמִים לֹא
יֵעָשֶׂה לִמְלָאכָה אַף כִּי־אֵשׁ אֲכָלַתְהוּ וַיֵּחָר וְנַעֲשָׂה
עוֹד לִמְלָאכָה: ו לָכֵן כֹּה אָמַר אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה כַּאֲשֶׁר
עֵץ־הַגֶּפֶן בְּעֵץ הַיַּעַר אֲשֶׁר־נְתַתִּיו לָאֵשׁ לְאָכְלָה
כֵּן נָתַתִּי אֶת־יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם: ז וְנָתַתִּי אֶת־פָּנַי בָּהֶם
מֵהָאֵשׁ יָצָאוּ וְהָאֵשׁ תֹּאכְלֵם וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי
יְ־הוָה בְּשׂוּמִי אֶת־פָּנַי בָּהֶם: ח וְנָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ
שְׁמָמָה יַעַן מָעֲלוּ מַעַל נְאֻם אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה:

טז א וַיְהִי דְבַר־יְ־הוָה אֵלַי לֵאמֹר: ב בֶּן־אָדָם הוֹדַע
אֶת־יְרוּשָׁלִַם אֶת־תּוֹעֵבֹתֶיהָ: ג וְאָמַרְתָּ כֹּה־אָמַר
אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה לִירוּשָׁלִַם מְכֹרֹתַיִךְ וּמֹלְדֹתַיִךְ מֵאֶרֶץ
הַכְּנַעֲנִי אָבִיךְ הָאֱמֹרִי וְאִמֵּךְ חִתִּית: ד וּמוֹלְדוֹתַיִךְ
בְּיוֹם הוֹלֶדֶת אוֹתָךְ לֹא־כְרַת שָׁרֵךְ וּבְמַיִם לֹא־
רֻחַצְתְּ לְמִשְׁעֵי וְהָמְלֹחַ לֹא הֻמְלַחְתְּ וְהָחְתֵּל לֹא
חֻתָּלְתְּ: ה לֹא־חָסָה עָלַיִךְ עַיִן לַעֲשׂוֹת לָךְ אַחַת
מֵאֵלֶּה לְחֶמְלָה עָלַיִךְ וַתֻּשְׁלְכִי אֶל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה
בְּגֹעַל נַפְשֵׁךְ בְּיוֹם הֻלֶּדֶת אֹתָךְ: ו וָאֶעֱבֹר עָלַיִךְ
וָאֶרְאֵךְ מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדָמָיִךְ וָאֹמַר לָךְ בְּדָמַיִךְ חֲיִי
וָאֹמַר לָךְ בְּדָמַיִךְ חֲיִי: ז רְבָבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נְתַתִּיךְ

וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתָּבֹאִי בַּעֲדִי עֲדָיִים שָׁדַיִם נָכֹנוּ
וּשְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ וְאַתְּ עֵרֹם וְעֶרְיָה: חוְאֶעֱבֹר עָלַיִךְ
וָאֶרְאֵךְ וְהִנֵּה עִתֵּךְ עֵת דֹּדִים וָאֶפְרֹשׂ כְּנָפִי עָלַיִךְ
וָאְכַסֶּה עֶרְוָתֵךְ וָאֶשָּׁבַע לָךְ וָאָבוֹא בִּבְרִית אֹתָךְ
נְאֻם אֲ-דֹנָי יְ-הוִה וַתְּהִיִי־לִי: טוָאֶרְחָצֵךְ בַּמַּיִם
וָאֶשְׁטֹף דָּמַיִךְ מֵעָלַיִךְ וָאֲסֻכֵּךְ בַּשָּׁמֶן: יוָאַלְבִּישֵׁךְ
רִקְמָה וָאֶנְעֲלֵךְ תָּחַשׁ וָאֶחְבְּשֵׁךְ בַּשֵּׁשׁ וַאֲכַסֵּךְ מֶשִׁי:
יאוָאֶעְדֵּךְ עֶדִי וָאֶתְּנָה צְמִידִים עַל־יָדַיִךְ וָרָבִיד עַל־
גְּרוֹנֵךְ: יבוָאֶתֵּן־נֶזֶם עַל־אַפֵּךְ וַעֲגִילִים עַל־אָזְנָיִךְ
וַעֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת בְּרֹאשֵׁךְ: יגוַתַּעְדִּי זָהָב וָכֶסֶף
וּמַלְבּוּשֵׁךְ שֵׁשׁ וָמֶשִׁי וְרִקְמָה סֹלֶת וּדְבַשׁ וָשָׁמֶן
אָכָלְתְּ וַתִּיפִי בִּמְאֹד מְאֹד וַתִּצְלְחִי לְמְלוּכָה: יד וַיֵּצֵא
לָךְ שֵׁם בַּגּוֹיִם בְּיָפְיֵךְ כִּי | כָלִיל הוּא בַּהֲדָרִי אֲשֶׁר־
שַׂמְתִּי עָלַיִךְ נְאֻם אֲ-דֹנָי יְ-הוִה: טוַתִּבְטְחִי בְיָפְיֵךְ
וַתִּזְנִי עַל־שְׁמֵךְ וַתִּשְׁפְּכִי אֶת־תַּזְנוּתַיִךְ עַל־כָּל־
עוֹבֵר לוֹ־יֶהִי: טוַתִּקְחִי מִבִּגְדֵיךְ וַתַּעֲשִׂי־לָךְ בָּמוֹת
טְלֵאוֹת וַתִּזְנִי עֲלֵיהֶם לֹא בָאוֹת וְלֹא יִהְיֶה: יזוַתִּקְחִי
כְּלֵי תִפְאַרְתֵּךְ מִזְּהָבִי וּמִכַּסְפִּי אֲשֶׁר נָתַתִּי לָךְ
וַתַּעֲשִׂי־לָךְ צַלְמֵי זָכָר וַתִּזְנִי־בָם: יחוַתִּקְחִי אֶת־
בִּגְדֵי רִקְמָתֵךְ וַתְּכַסִּים וְשַׁמְנִי וּקְטָרְתִּי נָתַתְּ
לִפְנֵיהֶם: יטוְלַחְמִי אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָךְ סֹלֶת וָשֶׁמֶן
וּדְבַשׁ הֶאֱכַלְתִּיךְ וּנְתַתִּיהוּ לִפְנֵיהֶם לְרֵיחַ נִיחֹחַ
וַיֶּהִי נְאֻם אֲ-דֹנָי יְ-הוִה: כוַתִּקְחִי אֶת־בָּנַיִךְ וְאֶת־
בְּנוֹתַיִךְ אֲשֶׁר יָלַדְתְּ לִי וַתִּזְבְּחִים לָהֶם לֶאֱכוֹל
הַמְעַט מִתַּזְנוּתָיִךְ: כאוַתִּשְׁחָטִי אֶת־בָּנַי וַתִּתְּנִים
בְּהַעֲבִיר אוֹתָם לָהֶם: כבוְאֵת כָּל־תּוֹעֵבֹתַיִךְ וְתַזְנֻתַיִךְ
לֹא זָכַרְתְּ אֶת־יְמֵי נְעוּרַיִךְ בִּהְיוֹתֵךְ עֵירֹם וְעֶרְיָה
מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדָמֵךְ הָיִית: כגוַיְהִי אַחֲרֵי כָּל־רָעָתֵךְ אוֹי
אוֹי לָךְ נְאֻם אֲ-דֹנָי יְ-הוִה: כדוַתִּבְנִי־לָךְ גֵּב וַתַּעֲשִׂי־
לָךְ רָמָה בְּכָל־רְחוֹב: כהאֶל־כָּל־רֹאשׁ דֶּרֶךְ בָּנִית
רָמָתֵךְ וַתְּתָעֵבִי אֶת־יָפְיֵךְ וַתְּפַשְּׂקִי אֶת־רַגְלַיִךְ
לְכָל־עוֹבֵר וַתַּרְבִּי אֶת־תַּזְנוּתָיִךְ: כוַתִּזְנִי אֶל־בְּנֵי־
מִצְרַיִם שְׁכֵנַיִךְ גְּדֹלֵי בָשָׂר וַתַּרְבִּי אֶת־תַּזְנֻתַיִךְ
לְהַכְעִיסֵנִי: כזוְהִנֵּה נָטִיתִי יָדִי עָלַיִךְ וָאֶגְרַע חֻקֵּךְ
וָאֶתֵּנֵךְ בְּנֶפֶשׁ שֹׂנְאוֹתַיִךְ בְּנוֹת פְּלִשְׁתִּים הַנִּכְלָמוֹת
מִדַּרְכֵּךְ זִמָּה: כחוַתִּזְנִי אֶל־בְּנֵי אַשּׁוּר מִבְּלִתִּי
שָׂבְעָתֵךְ וַתִּזְנִּים וְגַם לֹא שָׂבַעְתְּ: כטוַתַּרְבִּי אֶת־
תַּזְנוּתֵךְ אֶל־אֶרֶץ כְּנַעַן כַּשְׂדִּימָה וְגַם־בְּזֹאת לֹא
שָׂבַעְתְּ: למָה אֲמַלֵּה לִבָּתֵךְ נְאֻם אֲ-דֹנָי יְ-הוִה
בַּעֲשׂוֹתֵךְ אֶת־כָּל־אֵלֶּה מַעֲשֵׂה אִשָּׁה־זוֹנָה שַׁלָּטֶת:
לאבִּבְנוֹתַיִךְ גֹּבֵךְ בְּרֹאשׁ כָּל־דֶּרֶךְ וְרָמָתֵךְ עָשִׂית
בְּכָל־רְחוֹב וְלֹא־הָיִית כַּזּוֹנָה לְקַלֵּס אֶתְנָן: לבהָאִשָּׁה
הַמְנָאֶפֶת תַּחַת אִישָׁהּ תִּקַּח אֶת־זָרִים: לגלְכָל־זֹנוֹת
יִתְּנוּ־נֶדֶה וְאַתְּ נָתַתְּ אֶת־נְדָנַיִךְ לְכָל־מְאַהֲבַיִךְ
וַתְּשַׁחֲדִי אוֹתָם לָבוֹא אֵלַיִךְ מִסָּבִיב בְּתַזְנוּתָיִךְ:
לדוַיְהִי־בָךְ הֵפֶךְ מִן־הַנָּשִׁים בְּתַזְנוּתַיִךְ וְאַחֲרַיִךְ לֹא
זוֹנָה וּבִתְתֵּךְ אֶתְנָן וְאֶתְנָן לֹא נִתַּן־לָךְ וַתְּהִי לְהֶפֶךְ:
להלָכֵן זוֹנָה שִׁמְעִי דְּבַר־יְ-הוָה: לוכֹּה־אָמַר אֲ-דֹנָי
יְ-הוִה יַעַן הִשָּׁפֵךְ נְחֹשְׁתֵּךְ וַתִּגָּלֶה עֶרְוָתֵךְ
בְּתַזְנוּתַיִךְ עַל־מְאַהֲבָיִךְ וְעַל כָּל־גִּלּוּלֵי תוֹעֲבוֹתַיִךְ
וְכִדְמֵי בָנַיִךְ אֲשֶׁר נָתַתְּ לָהֶם: לחלָכֵן הִנְנִי מְקַבֵּץ
אֶת־כָּל־מְאַהֲבַיִךְ אֲשֶׁר עָרַבְתְּ עֲלֵיהֶם וְאֵת כָּל־
אֲשֶׁר אָהַבְתְּ עַל כָּל־אֲשֶׁר שָׂנֵאת וְקִבַּצְתִּי אֹתָם
עָלַיִךְ מִסָּבִיב וְגִלִּיתִי עֶרְוָתֵךְ אֲלֵהֶם וְרָאוּ אֶת־כָּל־
עֶרְוָתֵךְ: לחוּשְׁפַטְתִּיךְ מִשְׁפְּטֵי נֹאֲפוֹת וְשֹׁפְכֹת דָּם
וּנְתַתִּיךְ דַּם חֵמָה וְקִנְאָה: לטוְנָתַתִּי אֹתָךְ בְּיָדָם
וְהָרְסוּ גֹבֵךְ וְנִתְּצוּ רָמֹתַיִךְ וְהִפְשִׁיטוּ אוֹתָךְ בְּגָדַיִךְ
וְלָקְחוּ כְּלֵי תִפְאַרְתֵּךְ וְהִנִּיחוּךְ עֵירֹם וְעֶרְיָה:
מוְהֶעֱלוּ עָלַיִךְ קָהָל וְרָגְמוּ אוֹתָךְ בָּאֶבֶן וּבִתְקוּךְ
בְּחַרְבוֹתָם: מאוְשָׂרְפוּ בָתַּיִךְ בָּאֵשׁ וְעָשׂוּ־בָךְ שְׁפָטִים
לְעֵינֵי נָשִׁים רַבּוֹת וְהִשְׁבַּתִּיךְ מִזּוֹנָה וְגַם־אֶתְנָן לֹא
תִתְּנִי־עוֹד: מבוְהַנְחֹתִי חֲמָתִי בָּךְ וָסָרָה קִנְאָתִי מִמֵּךְ
וְשָׁקַטְתִּי וְלֹא אֶכְעַס עוֹד: מגיַעַן אֲשֶׁר לֹא־זָכַרְתְּ
אֶת־יְמֵי נְעוּרַיִךְ וַתַּרְגִּזִי־לִי בְּכָל־אֵלֶּה וְגַם־אֲנִי הֵא
דַרְכֵּךְ | בְּרֹאשׁ נָתַתִּי נְאֻם אֲ-דֹנָי יְ-הוִה וְלֹא עָשִׂית
אֶת־הַזִּמָּה עַל כָּל־תּוֹעֵבֹתָיִךְ: מדהִנֵּה כָּל־הַמֹּשֵׁל
עָלַיִךְ יִמְשֹׁל לֵאמֹר כְּאִמָּהּ בִּתָּהּ: מהבַּת־אִמֵּךְ אַתְּ
גֹּעֶלֶת אִישָׁהּ וּבָנֶיהָ וַאֲחוֹת אֲחוֹתֵךְ אַתְּ אֲשֶׁר גָּעֲלוּ
אַנְשֵׁיהֶן וּבְנֵיהֶן אִמְּכֶן חִתִּית וַאֲבִיכֶן אֱמֹרִי:
מוואֲחוֹתֵךְ הַגְּדוֹלָה שֹׁמְרוֹן הִיא וּבְנוֹתֶיהָ הַיּוֹשֶׁבֶת
עַל־שְׂמֹאולֵךְ וַאֲחוֹתֵךְ הַקְּטַנָּה מִמֵּךְ הַיּוֹשֶׁבֶת
מִימִינֵךְ סְדֹם וּבְנוֹתֶיהָ: מוְלֹא בְדַרְכֵיהֶן הָלַכְתְּ
וּכְתוֹעֵבוֹתֵיהֶן עָשִׂית כִּמְעַט קֶט וַתַּשְׁחִתִי מֵהֶן
בְּכָל־דְּרָכָיִךְ: מחחַי־אָנִי נְאֻם אֲ-דֹנָי יְ-הוִה אִם־
עָשְׂתָה סְדֹם אֲחוֹתֵךְ הִיא וּבְנוֹתֶיהָ כַּאֲשֶׁר עָשִׂית
אַתְּ וּבְנוֹתָיִךְ: מטהִנֵּה־זֶה הָיָה עֲוֹן סְדֹם אֲחוֹתֵךְ גָּאוֹן

שִׁבְעַת־לֶחֶם וְשַׁלְוַת הַשִּׁלְטֶ֖ן הָיָ֣ה לָהּ֑ וְלִבְנוֹתֶ֖יהָ
וְיַד־עָנִ֥י וְאֶבְיוֹן֙ לֹ֣א הֶחֱזִיקָ֔ה׃ יוַתִּגְבַּהֶ֖ינָה וַתַּעֲשֶׂ֣ינָה
תוֹעֵבָ֑ה לְפָנַ֖י וָאָסִ֥יר אֶתְהֶ֛ן כַּאֲשֶׁ֥ר רָאִ֖יתִי׃
יאוְשֹׁמְר֣וֹן כַּחֲצִ֣י חַטֹּאתַ֔יִךְ לֹ֥א חָטְאָ֖ה וַתַּרְבִּ֣י אֶת־
תּוֹעֵבוֹתַ֑יִךְ מֵהֵ֣נָּה וַתְּצַדֵּ֗קִי אֶת־אֲחוֹתַ֛יִךְ בְּכָל־
תּוֹעֵבֹתַ֥יִךְ אֲשֶׁ֖ר עָשִׂ֥ית׃ יבגַּם־אַ֣תְּ ׀ שְׂאִ֣י כְלִמָּתֵ֗ךְ
אֲשֶׁ֤ר פִּלַּלְתְּ֙ לַאֲחוֹתֵ֔ךְ בְּחַטֹּאתַ֥יִךְ אֲשֶׁר־הִתְעַבְּ֖תְּ
מֵהֵ֑ן תִּצְדַּקְנָ֣ה מִמֵּ֔ךְ וְגַם־אַ֥תְּ בּוֹשִׁ֖י וּשְׂאִ֣י כְלִמָּתֵ֑ךְ
בְּצַדֶּקְתֵּ֥ךְ אַחְיוֹתֵֽךְ׃ יגוְשַׁבְתִּ֤י אֶת־שְׁבִיתְהֶן֙ אֶת־
שְׁבוּת֣ סְדֹ֔ם וּבְנוֹתֶ֖יהָ וְאֶת־שְׁבוּת֣ שֹׁמְר֑וֹן וּבְנוֹתֶ֖יהָ
וּשְׁבוּת֥ שְׁבִיתַ֖יִךְ בְּתוֹכָֽהנָּה׃ ידלְמַעַ֣ן תִּשְׂאִ֔י כְלִמָּתֵ֖ךְ
וְנִכְלַּ֣מְתְּ מִכֹּ֑ל אֲשֶׁ֤ר עָשִׂית֙ בְּנַחֲמֵ֣ךְ אֹתָ֔ן׃ טוואַחוֹתַ֖יִךְ
סְדֹ֣ם וּבְנוֹתֶ֑יהָ תָּשֹׁ֕בְנָ לְקַדְמָתָ֖ן וְשֹׁמְר֣וֹן וּבְנוֹתֶ֑יהָ
תָּשֹׁ֕בְנָ לְקַדְמָתָ֖ן וְאַ֥תְּ וּבְנוֹתַ֖יִךְ תְּשֹׁבְנָ֥ה לְקַדְמַתְכֶֽן׃
טוולוֹא֩ הָיְתָ֨ה סְדֹ֜ם אֲחוֹתֵ֗ךְ לִשְׁמוּעָ֤ה בְּפִ֙יךְ֙ בְּיוֹם
גְּאוֹנֵֽיךְ׃ טזבְּטֶ֣רֶם תִּגָּ֔לֶה רָעָתֵ֖ךְ כְּמוֹ֣ עֵ֑ת חֶרְפַּ֥ת בְּנוֹת־
אֲרָ֖ם וְכָל־סְבִיבוֹתֶ֑יהָ בְּנ֣וֹת פְּלִשְׁתִּ֔ים הַשֹּׁאטוֹת
אוֹתָ֖ךְ מִסָּבִֽיב׃ יחאֶת־זִמָּתֵ֥ךְ וְאֶת־תּוֹעֵבוֹתַ֖יִךְ אַ֥תְּ
נָשָׂ֑אתְּ נְאֻ֥ם יְהוָֽה׃ יטכִּ֣י כֹ֤ה אָמַר֙ אֲדֹנָ֣י יְהוָ֔ה
וְעָשִׂיתִי֙ אוֹתָ֔ךְ כַּאֲשֶׁ֥ר עָשִׂ֖ית אֲשֶׁר־בָּזִ֣ית אָלָ֑ה
לְהָפֵ֥ר בְּרִֽית׃ כוְזָכַרְתִּ֤י אֲנִי֙ אֶת־בְּרִיתִ֔י אוֹתָ֖ךְ בִּימֵ֣י
נְעוּרָ֑יִךְ וַהֲקִימוֹתִ֥י לָ֖ךְ בְּרִ֥ית עוֹלָֽם׃ כאוְזָכַרְתְּ֣ אֶת־
דְּרָכַ֔יִךְ וְנִכְלַמְתְּ֖ בְּקַחְתֵּ֣ךְ אֶת־אֲחוֹתַ֑יִךְ הַגְּדֹלוֹת֙ מִמֵּ֣ךְ
אֶל־הַקְּטַנּ֔וֹת מִמֵּ֣ךְ וְנָתַתִּ֔י אֶתְהֶ֥ן לָ֖ךְ לְבָנ֑וֹת וְלֹ֥א
מִבְּרִיתֵֽךְ׃ כבוַהֲקִימֹתִ֥י אֲנִֽי אֶת־בְּרִיתִ֖י אִתָּ֑ךְ וְיָדַעַתְּ֖
כִּֽי־אֲנִ֥י יְהוָֽה׃ כגלְמַעַ֣ן תִּזְכְּרִ֔י וָבֹשְׁתְּ֖ וְלֹא־יִהְיֶה־לָּ֣ךְ
עוֹד֮ פִּתְחוֹן־פֶּ֣ה מִפְּנֵ֣י כִלְמָתֵ֗ךְ בְּכַפְּרִי־לָ֤ךְ לְכֹל֙־אֲשֶׁ֣ר
עָשִׂ֔ית נְאֻ֥ם אֲדֹנָ֖י יְהוָֽה׃

יז אוַיְהִי֙ דְּבַר־יְהוָ֣ה אֵלַ֔י לֵאמֹ֑ר׃ בבֶּן־אָדָ֕ם חִ֥וד
חִידָ֖ה וּמְשָׁ֣ל מָשָׁ֑ל אֶל־בֵּ֥ית יִשְׂרָאֵֽל׃ גוְאָמַרְתָּ֣ כֹה־
אָמַ֔ר ׀ אֲדֹנָ֖י יְהוָ֑ה הַנֶּ֣שֶׁר הַגָּד֗וֹל גְּדֹל֤ הַכְּנָפַיִם֙
אֶ֣רֶךְ הָאֵבָ֔ר מָלֵא֥ הַנּוֹצָ֖ה אֲשֶׁר־לוֹ֑ הָרְקֻמָּ֣ה בָ֔א אֶל־
הַלְּבָנ֖וֹן וַיִּקַּ֥ח אֶת־צַמֶּ֥רֶת הָאָֽרֶז׃ דאֶת רֹ֣אשׁ
יְנִיקוֹתָ֔יו קָטָ֥ף וַיְבִיאֵ֖הוּ אֶל־אֶ֣רֶץ כְּנַ֑עַן בְּעִ֥יר
רֹכְלִֽים שָׂמֽוֹ׃ הוַיִּקַּ֣ח מִזֶּ֣רַע הָאָ֔רֶץ וַיִּתְּנֵ֖הוּ בִּשְׂדֵה־
זָ֑רַע קַ֚ח עַל־מַ֣יִם רַבִּ֔ים צַפְצָפָ֖ה שָׂמֽוֹ׃ וויִצְמַ֤ח וַיְהִי֙
לְגֶ֣פֶן סֹרַ֔חַת שִׁפְלַ֥ת קוֹמָ֖ה לִפְנ֑וֹת דָּלִיּוֹתָ֥יו אֵלָ֖יו
וְשָׁרָשָׁ֥יו תַּחְתָּ֖יו יִהְיֻ֑ו וַתְּהִי֙ לְגֶ֣פֶן וַתַּ֔עַשׂ בַּדִּ֖ים
וַתְּשַׁלַּ֥ח פֹּרָאֽוֹת׃ זוַיְהִי֙ נֶ֣שֶׁר־אֶ֔חָד גָּד֥וֹל גְּדֹל֖ כְּנָפַ֑יִם
וְרַב־נוֹצָ֣ה וְהִנֵּ֣ה הַגֶּ֔פֶן הַזֹּ֣את כָּפְנָ֣ה שָׁרָשֶׁ֣יהָ עָלָ֗יו
וְדָלִיּוֹתָ֤יו שִׁלְחָה־לּוֹ֙ לְהַשְׁקוֹת֔ אוֹתָ֖הּ מֵעֲרֻגוֹת
מַטָּעָֽהּ׃ חאֶל־שָׂדֶ֥ה טוֹ֖ב אֶל־מַ֣יִם רַבִּ֑ים הִ֣יא
שְׁתוּלָ֔ה לַעֲשׂ֥וֹת עָנָ֖ף וְלָשֵׂ֥את פֹּ֑רִי לִהְיוֹ֥ת לְגֶ֖פֶן
אַדָּֽרֶת׃ טאֱמֹ֣ר כֹּ֣ה אָמַ֔ר אֲדֹנָ֖י יְהוָ֑ה הֲלוֹא֙
אֶת־שָׁרָשֶׁ֣יהָ יְנַתֵּ֔ק וְאֶת־פִּרְיָ֖הּ ׀ יְקוֹסֵ֣ס וְיָבֵ֑שׁ כָּל־
טַרְפֵּ֣י צִמְחָ֔הּ תִּיבָ֖שׁ וְלֹא־בִזְרֹ֣עַ גְּדוֹלָ֑הּ וּבְעַם־רָ֣ב
לְמַשְׂאֹ֔ת אוֹתָ֖הּ מִשָּׁרָשֶׁ֥יהָ׃ יוְהִנֵּ֣ה שְׁתוּלָ֔ה הֲתִצְלַ֖ח
הֲלֹא֙ כְּגַעַ֣ת בָּ֔הּ רוּחַ֥ הַקָּדִ֖ים תִּיבַ֑שׁ יָבֵ֣שׁ עַל־עֲרֻגֹ֥ת
צִמְחָ֖הּ תִּיבָֽשׁ׃ יאוַיְהִי֙ דְּבַר־יְהוָ֣ה אֵלַ֔י לֵאמֹ֑ר׃
יבאֱמָר־נָ֣א לְבֵ֣ית הַמֶּ֔רִי הֲלֹ֥א יְדַעְתֶּ֖ם מָה־אֵ֑לֶּה אֱמֹ֗ר
הִנֵּה־בָ֤א מֶלֶךְ־בָּבֶל֙ יְרוּשָׁלִַ֔ם וַיִּקַּ֥ח אֶת־מַלְכָּ֖הּ וְאֶת־
שָׂרֶ֑יהָ וַיָּבֵ֥א אוֹתָ֖ם אֵלָ֥יו בָּבֶֽלָה׃ יגוַיִּקַּ֣ח מִזֶּ֣רַע
הַמְّלוּכָ֔ה וַיִּכְרֹ֥ת אִתּ֖וֹ בְּרִ֑ית וַיָּבֵ֣א אֹת֔וֹ בְּאָלָ֖ה וְאֶת־
אֵילֵ֣י הָאָ֑רֶץ לָקָֽח׃ ידלִהְיוֹת֙ מַמְלָכָ֣ה שְׁפָלָ֔ה לִבְלִתִּ֖י
הִתְנַשֵּׂ֑א לִשְׁמֹ֣ר אֶת־בְּרִיתֹ֔ו לְעָמְדָֽהּ׃ טווַיִּמְרֹד־בּ֥וֹ
לִשְׁלֹ֖חַ מַלְאָכָ֑יו מִצְרַ֣יִם לָתֶת־לּ֔וֹ סוּסִ֥ים וְעַם־רָ֖ב
הֲיִצְלָ֣ח הֲיִמְלֵ֔ט הָעֹשֶׂ֥ה אֵ֖לֶּה וְהֵפֵ֣ר בְּרִ֑ית וְנִמְלָֽט׃
טזחַי־אָ֣נִי נְאֻ֔ם אֲדֹנָ֖י יְהוִ֑ה אִם־לֹ֗א בִּמְקוֹם֙ הַמֶּ֣לֶךְ
הַמַּמְלִ֔יךְ אֹת֥וֹ אֲשֶׁר־בָּזָ֖ה אֶת־אָלָתֹ֑ו וַאֲשֶׁ֣ר הֵפֵ֔ר
אֶת־בְּרִיתֹ֖ו אִתּ֑וֹ בְּתוֹךְ־בָּבֶ֥ל יָמֽוּת׃ יזוְלֹא֩
וּבְקָהָ֨ל רָ֜ב יַעֲשֶׂ֤ה אוֹתוֹ֙ פַּרְעֹ֔ה בַּמִּלְחָמָ֖ה בִּשְׁפֹ֣ךְ
סֹלְלָ֑ה וּבִבְנ֥וֹת דָּיֵ֖ק לְהַכְרִ֥ית נְפָשׁ֖וֹת רַבּֽוֹת׃ יחוּבָזָ֣ה
אָלָ֔ה לְהָפֵ֥ר בְּרִ֖ית וְהִנֵּ֣ה נָתַ֑ן יָדֹ֗ו וְכָל־אֵ֣לֶּה עָשָׂ֔ה לֹ֥א
יִמָּלֵֽט׃ יטלָכֵ֣ן כֹּה־אָמַ֔ר אֲדֹנָ֖י יְהוִ֑ה חַי־אָ֣נִי אִם־
לֹ֗א אָלָתִי֙ אֲשֶׁר־בָּזָ֔ה וּבְרִיתִ֖י אֲשֶׁר־הֵפֵ֑ר וּנְתַתִּ֥יו
בְּרֹאשֹֽו׃ כוּפָרַשְׂתִּ֤י עָלָיו֙ רִשְׁתִּ֔י וְנִתְפַּ֖שׂ בְּמִצּוּדָתִ֑י
וְהֵבִיאוֹתִיהוּ֙ בָּבֶ֔לָה וְנִשְׁפַּטְתִּ֥י אִתּ֖וֹ שָׁ֑ם מַעֲלֹ֥ו אֲשֶׁר
מָעַ֖ל בִּֽי׃ כאוְאֵ֣ת כָּל־מִבְרָחָ֔ו בְּכָל־אֲגַפָּ֖יו בַּחֶ֣רֶב יִפֹּ֑לוּ
וְהַנִּשְׁאָרִ֥ים לְכָל־רוּחַ֖ יִפָּרֵ֑שׁוּ וִידַעְתֶּ֕ם כִּ֥י אֲנִֽי
יְהוָ֖ה דִּבַּֽרְתִּֽי׃ כבכֹּ֣ה אָמַ֔ר אֲדֹנָ֖י יְהוִ֑ה וְלָקַחְתִּ֣י
אֲנִ֔י מִצַּמֶּ֖רֶת הָאֶ֣רֶז הָרָמָ֑ה וְנָתַ֣תִּי מֵרֹ֔אשׁ יְנִקוֹתָ֖יו
רַ֣ךְ אֶקְטֹ֑ף וְשָׁתַלְתִּי֙ אֲנִ֔י עַל־הַר־גָּבֹ֥הַּ וְתָלוּל֖׃ כגבְּהַר
מְרוֹם֙ יִשְׂרָאֵ֔ל אֶשְׁתָּלֶ֖נּוּ וְנָשָׂ֣א עָנָ֑ף וְעָשָׂ֣ה פֹ֔רִי
וְהָיָ֖ה לְאֶ֣רֶז אַדִּ֑יר וְשָׁכְנ֣וּ תַחְתָּ֔יו כָּל־צִפּ֥וֹר כָּל־כָּנָ֖ף
בְּצֵ֣ל דָּלִיּוֹתָ֑יו תִּשְׁכֹּֽנָה׃ כדוְיָדְע֣וּ כָל־עֲצֵ֣י הַשָּׂדֶ֔ה כִּ֥י
אֲנִֽי יְהוָ֖ה הִשְׁפַּלְתִּ֣י ׀ עֵ֣ץ גָּבֹ֑הַּ הִגְבַּהְתִּ֣י עֵ֣ץ שָׁפָ֔ל

הוֹבַשְׁתִּי עֵץ לָח וְהִפְרַחְתִּי עֵץ יָבֵשׁ אֲנִי יְ-הוָה דִּבַּרְתִּי וְעָשִׂיתִי׃

יח ׀ וַיְהִי דְבַר־יְ-הוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ ב מַה־לָּכֶם אַתֶּם מֹשְׁלִים אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה עַל־אַדְמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אָבוֹת יֹאכְלוּ בֹסֶר וְשִׁנֵּי הַבָּנִים תִּקְהֶינָה׃ ג חַי־אָנִי נְאֻם אֲ-דֹנָי יֱ-הוִה אִם־יִהְיֶה לָכֶם עוֹד מָשָׁל הַמָּשָׁל הַזֶּה בְּיִשְׂרָאֵל׃ ד הֵן כָּל־הַנְּפָשׁוֹת לִי הֵנָּה כְּנֶפֶשׁ הָאָב וּכְנֶפֶשׁ הַבֵּן לִי־הֵנָּה הַנֶּפֶשׁ הַחֹטֵאת הִיא תָמוּת׃ ה וְאִישׁ כִּי־יִהְיֶה צַדִּיק וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה׃ ו אֶל־הֶהָרִים לֹא אָכָל וְעֵינָיו לֹא נָשָׂא אֶל־גִּלּוּלֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת־אֵשֶׁת רֵעֵהוּ לֹא טִמֵּא וְאֶל־אִשָּׁה נִדָּה לֹא יִקְרָב׃ ז וְאִישׁ לֹא יוֹנֶה חֲבָלָתוֹ חוֹב יָשִׁיב גְּזֵלָה לֹא יִגְזֹל לַחְמוֹ לְרָעֵב יִתֵּן וְעֵירֹם יְכַסֶּה־בָּגֶד׃ ח בַּנֶּשֶׁךְ לֹא־יִתֵּן וְתַרְבִּית לֹא יִקָּח מֵעָוֶל יָשִׁיב יָדוֹ מִשְׁפַּט אֱמֶת יַעֲשֶׂה בֵּין אִישׁ לְאִישׁ׃ ט בְּחֻקֹּתַי יֵהָלֵךְ וּמִשְׁפָּטַי שָׁמַר לַעֲשׂוֹת אֱמֶת צַדִּיק הוּא חָיֹה יִחְיֶה נְאֻם אֲ-דֹנָי יֱ-הוִה׃ י וְהוֹלִיד בֵּן־פָּרִיץ שֹׁפֵךְ דָּם וְעָשָׂה אָח מֵאַחַד מֵאֵלֶּה׃ יא וְהוּא אֶת־כָּל־אֵלֶּה לֹא עָשָׂה כִּי גַּם אֶל־הֶהָרִים אָכַל וְאֶת־אֵשֶׁת רֵעֵהוּ טִמֵּא׃ יב עָנִי וְאֶבְיוֹן הוֹנָה גְּזֵלוֹת גָּזָל חֲבָל לֹא יָשִׁיב וְאֶל־הַגִּלּוּלִים נָשָׂא עֵינָיו תּוֹעֵבָה עָשָׂה׃ יג בַּנֶּשֶׁךְ נָתַן וְתַרְבִּית לָקָח וָחָי לֹא יִחְיֶה אֵת כָּל־הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה עָשָׂה מוֹת יוּמָת דָּמָיו בּוֹ יִהְיֶה׃ יד וְהִנֵּה הוֹלִיד בֵּן וַיַּרְא אֶת־כָּל־חַטֹּאת אָבִיו אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּרְאֶה וְלֹא יַעֲשֶׂה כָּהֵן׃ טו עַל־הֶהָרִים לֹא אָכָל וְעֵינָיו לֹא נָשָׂא אֶל־גִּלּוּלֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל אֶת־אֵשֶׁת רֵעֵהוּ לֹא טִמֵּא׃ טז וְאִישׁ לֹא הוֹנָה חֲבָל לֹא חָבָל וּגְזֵלָה לֹא גָזָל לַחְמוֹ לְרָעֵב נָתָן וְעֵרוֹם כִּסָּה־בָגֶד׃ יז מֵעָנִי הֵשִׁיב יָדוֹ נֶשֶׁךְ וְתַרְבִּית לֹא לָקָח מִשְׁפָּטַי עָשָׂה בְּחֻקֹּתַי הָלָךְ הוּא לֹא יָמוּת בַּעֲוֹן אָבִיו חָיֹה יִחְיֶה׃ יח אָבִיו כִּי־עָשַׁק עֹשֶׁק גָּזַל גֵּזֶל אָח וַאֲשֶׁר לֹא־טוֹב עָשָׂה בְּתוֹךְ עַמָּיו וְהִנֵּה־מֵת בַּעֲוֹנוֹ׃ יט וַאֲמַרְתֶּם מַדּוּעַ לֹא־נָשָׂא הַבֵּן בַּעֲוֹן הָאָב וְהַבֵּן מִשְׁפָּט וּצְדָקָה עָשָׂה אֵת כָּל־חֻקֹּתַי שָׁמַר וַיַּעֲשֶׂה אֹתָם חָיֹה יִחְיֶה׃ כ הַנֶּפֶשׁ הַחֹטֵאת הִיא תָמוּת בֵּן לֹא־יִשָּׂא ׀ בַּעֲוֹן הָאָב וְאָב לֹא יִשָּׂא בַּעֲוֹן הַבֵּן צִדְקַת הַצַּדִּיק עָלָיו תִּהְיֶה וְרִשְׁעַת הָרָשָׁע עָלָיו תִּהְיֶה׃ כא וְהָרָשָׁע כִּי יָשׁוּב מִכָּל־חַטֹּאתָו אֲשֶׁר עָשָׂה וְשָׁמַר אֶת־כָּל־חֻקּוֹתַי וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה חָיֹה יִחְיֶה לֹא יָמוּת׃ כב כָּל־פְּשָׁעָיו אֲשֶׁר עָשָׂה לֹא יִזָּכְרוּ לוֹ בְּצִדְקָתוֹ אֲשֶׁר־עָשָׂה יִחְיֶה׃ כג הֲחָפֹץ אֶחְפֹּץ מוֹת רָשָׁע נְאֻם אֲ-דֹנָי יֱ-הוִה הֲלוֹא בְּשׁוּבוֹ מִדְּרָכָיו וְחָיָה׃ כד וּבְשׁוּב צַדִּיק מִצִּדְקָתוֹ וְעָשָׂה עָוֶל כְּכֹל הַתּוֹעֵבוֹת אֲשֶׁר־עָשָׂה הָרָשָׁע יַעֲשֶׂה וָחָי כָּל־צִדְקֹתָו אֲשֶׁר־עָשָׂה לֹא תִזָּכַרְנָה בְּמַעֲלוֹ אֲשֶׁר־מָעַל וּבְחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא בָּם יָמוּת׃ כה וַאֲמַרְתֶּם לֹא יִתָּכֵן דֶּרֶךְ אֲ-דֹנָי שִׁמְעוּ־נָא בֵּית יִשְׂרָאֵל הַדַּרְכִּי לֹא יִתָּכֵן הֲלֹא דַרְכֵיכֶם לֹא יִתָּכֵנוּ׃ כו בְּשׁוּב־צַדִּיק מִצִּדְקָתוֹ וְעָשָׂה עָוֶל וּמֵת עֲלֵיהֶם בְּעַוְלוֹ אֲשֶׁר־עָשָׂה יָמוּת׃ כז וּבְשׁוּב רָשָׁע מֵרִשְׁעָתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיַּעַשׂ מִשְׁפָּט וּצְדָקָה הוּא אֶת־נַפְשׁוֹ יְחַיֶּה׃ כח וַיִּרְאֶה וַיָּשָׁב מִכָּל־פְּשָׁעָיו אֲשֶׁר עָשָׂה חָיוֹ יִחְיֶה לֹא יָמוּת׃ כט וְאָמְרוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל לֹא יִתָּכֵן דֶּרֶךְ אֲ-דֹנָי הַדְּרָכַי לֹא יִתָּכְנוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל הֲלֹא דַרְכֵיכֶם לֹא יִתָּכֵן׃ ל לָכֵן אִישׁ כִּדְרָכָיו אֶשְׁפֹּט אֶתְכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֲ-דֹנָי יֱ-הוִה שׁוּבוּ וְהָשִׁיבוּ מִכָּל־פִּשְׁעֵיכֶם וְלֹא־יִהְיֶה לָכֶם לְמִכְשׁוֹל עָוֹן׃ לא הַשְׁלִיכוּ מֵעֲלֵיכֶם אֶת־כָּל־פִּשְׁעֵיכֶם אֲשֶׁר פְּשַׁעְתֶּם בָּם וַעֲשׂוּ לָכֶם לֵב חָדָשׁ וְרוּחַ חֲדָשָׁה וְלָמָּה תָּמֻתוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ לב כִּי לֹא אֶחְפֹּץ בְּמוֹת הַמֵּת נְאֻם אֲ-דֹנָי יֱ-הוִה וְהָשִׁיבוּ וִחְיוּ׃

יט ׀ וְאַתָּה שָׂא קִינָה אֶל־נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל׃ ב וְאָמַרְתָּ מָה אִמֶּךָ לְבִיָּא בֵּין אֲרָיוֹת רָבְצָה בְּתוֹךְ כְּפִרִים רִבְּתָה גּוּרֶיהָ׃ ג וַתַּעַל אֶחָד מִגֻּרֶיהָ כְּפִיר הָיָה וַיִּלְמַד לִטְרֹף־טָרֶף אָדָם אָכָל׃ ד וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו גּוֹיִם בְּשַׁחְתָּם נִתְפָּשׂ וַיְבִאֻהוּ בַחַחִים אֶל־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃ ה וַתֵּרֶא כִּי נוֹחֲלָה אָבְדָה תִקְוָתָהּ וַתִּקַּח אֶחָד מִגֻּרֶיהָ כְּפִיר שָׂמָתְהוּ׃ ו וַיִּתְהַלֵּךְ בְּתוֹךְ־אֲרָיוֹת כְּפִיר הָיָה וַיִּלְמַד לִטְרֹף־טָרֶף אָדָם אָכָל׃ ז וַיֵּדַע אַלְמְנוֹתָיו וְעָרֵיהֶם הֶחֱרִיב וַתֵּשֹׁם אֶרֶץ וּמְלֹאָהּ מִקּוֹל שַׁאֲגָתוֹ׃ ח וַיִּתְּנוּ עָלָיו גּוֹיִם סָבִיב מִמְּדִינוֹת וַיִּפְרְשׂוּ עָלָיו רִשְׁתָּם בְּשַׁחְתָּם נִתְפָּשׂ׃ ט וַיִּתְּנֻהוּ בַסּוּגַר בַּחַחִים וַיְבִאֻהוּ אֶל־מֶלֶךְ בָּבֶל יְבִאֻהוּ בַּמְּצֹדוֹת לְמַעַן לֹא־יִשָּׁמַע קוֹלוֹ עוֹד אֶל־הָרֵי יִשְׂרָאֵל׃ י אִמֶּךָ כַּגֶּפֶן בְּדָמְךָ עַל־מַיִם שְׁתוּלָה פֹּרִיָּהּ וַעֲנֻפָּה הָיְתָה מִמַּיִם רַבִּים׃ יא וַיְהִי־לָהּ מַטּוֹת עֹז אֶל־שִׁבְטֵי

מִשְׁלִים וַתִּגְבַּהּ קוֹמָתוֹ עַל־בֵּין עֲבֹתִים וַיֵּרָא
בְּגָבְהוֹ בְּרֹב דָּלִיתָיו: כוַתִּתַּשׁ בְּחֵמָה לָאָרֶץ הֵשְׁלָכָה
וְרוּחַ הַקָּדִים הוֹבִישׁ פִּרְיָהּ הִתְפָּרְקוּ וְיָבֵשׁוּ מַטֵּה
עֻזָּהּ אֵשׁ אֲכָלָתְהוּ: כזוְעַתָּה שְׁתוּלָה בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ
צִיָּה וְצָמָא: כחוַתֵּצֵא אֵשׁ מִמַּטֵּה בַדֶּיהָ פִּרְיָהּ אָכָלָה
וְלֹא־הָיָה בָהּ מַטֵּה־עֹז שֵׁבֶט לִמְשֹׁול קִינָה הִיא
וַתְּהִי לְקִינָה:

כ אוַיְהִי | בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית בַּחֲמִשִׁי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ
בָּאוּ אֲנָשִׁים מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל לִדְרֹשׁ אֶת־יְ־הוָה
וַיֵּשְׁבוּ לְפָנָי: בוַיְהִי דְבַר־יְ־הוָה אֵלַי לֵאמֹר: גבֶּן־
אָדָם דַּבֵּר אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה
אָמַר אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה הֲלִדְרֹשׁ אֹתִי אַתֶּם בָּאִים חַי־
אָנִי אִם־אִדָּרֵשׁ לָכֶם נְאֻם אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה: דהֲתִשְׁפֹּט
אֹתָם הֲתִשְׁפֹּוט בֶּן־אָדָם אֶת־תּוֹעֵבֹת אֲבוֹתָם
הוֹדִיעֵם: הוְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה
בְּיוֹם בָּחֳרִי בְיִשְׂרָאֵל וָאֶשָּׂא יָדִי לְזֶרַע בֵּית יַעֲקֹב
וָאִוָּדַע לָהֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וָאֶשָּׂא יָדִי לָהֶם לֵאמֹר
אֲנִי יְ־הוָה אֱ־לֹהֵיכֶם: ובַּיּוֹם הַהוּא נָשָׂאתִי יָדִי
לָהֶם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֶל־אֶרֶץ אֲשֶׁר־
תַּרְתִּי לָהֶם זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ צְבִי הִיא לְכָל־
הָאֲרָצוֹת: זוָאֹמַר אֲלֵהֶם אִישׁ שִׁקּוּצֵי עֵינָיו
הַשְׁלִיכוּ וּבְגִלּוּלֵי מִצְרַיִם אַל־תִּטַּמָּאוּ אֲנִי יְ־הוָה
אֱ־לֹהֵיכֶם: חוַיַּמְרוּ־בִי וְלֹא אָבוּ לִשְׁמֹעַ אֵלַי אִישׁ
אֶת־שִׁקּוּצֵי עֵינֵיהֶם לֹא הִשְׁלִיכוּ וְאֶת־גִּלּוּלֵי
מִצְרַיִם לֹא עָזָבוּ וָאֹמַר לִשְׁפֹּךְ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם
לְכַלּוֹת אַפִּי בָּהֶם בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרָיִם: טוָאַעַשׂ לְמַעַן
שְׁמִי לְבִלְתִּי הֵחֵל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־הֵמָּה בְתוֹכָם
אֲשֶׁר נוֹדַעְתִּי אֲלֵיהֶם לְעֵינֵיהֶם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ
מִצְרָיִם: יוָאוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וָאֲבִאֵם אֶל־
הַמִּדְבָּר: יאוָאֶתֵּן לָהֶם אֶת־חֻקּוֹתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי
הוֹדַעְתִּי אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וָחַי
בָּהֶם: יבוְגַם אֶת־שַׁבְּתוֹתַי נָתַתִּי לָהֶם לִהְיוֹת לְאוֹת
בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם לָדַעַת כִּי אֲנִי יְ־הוָה מְקַדְּשָׁם:
יגוַיַּמְרוּ־בִי בֵית־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר בְּחֻקּוֹתַי לֹא־הָלָכוּ
וְאֶת־מִשְׁפָּטַי מָאָסוּ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וָחַי
בָּהֶם וְאֶת־שַׁבְּתֹתַי חִלְּלוּ מְאֹד וָאֹמַר לִשְׁפֹּךְ חֲמָתִי
עֲלֵיהֶם בַּמִּדְבָּר לְכַלּוֹתָם: ידוָאֶעֱשֶׂה לְמַעַן שְׁמִי
לְבִלְתִּי הֵחֵל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִים
לְעֵינֵיהֶם: טוְגַם־אֲנִי נָשָׂאתִי יָדִי לָהֶם בַּמִּדְבָּר
לְבִלְתִּי הָבִיא אוֹתָם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי זָבַת
חָלָב וּדְבַשׁ צְבִי הִיא לְכָל־הָאֲרָצוֹת: טזעַל
בְּמִשְׁפָּטַי מָאָסוּ וְאֶת־חֻקּוֹתַי לֹא־הָלְכוּ בָהֶם וְאֶת־
שַׁבְּתוֹתַי חִלֵּלוּ כִּי אַחֲרֵי גִלּוּלֵיהֶם לִבָּם הֹלֵךְ:
יזוַתָּחֹס עֵינִי עֲלֵיהֶם מִשַּׁחֲתָם וְלֹא־עָשִׂיתִי אוֹתָם
כָּלָה בַּמִּדְבָּר: יחוָאֹמַר אֶל־בְּנֵיהֶם בַּמִּדְבָּר בְּחֻקֵּי
אֲבוֹתֵיכֶם אַל־תֵּלֵכוּ וְאֶת־מִשְׁפְּטֵיהֶם אַל־תִּשְׁמֹרוּ
וּבְגִלּוּלֵיהֶם אַל־תִּטַּמָּאוּ: יטאֲנִי יְ־הוָה אֱ־לֹהֵיכֶם
בְּחֻקֹּתַי לֵכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטַי שִׁמְרוּ וַעֲשׂוּ אוֹתָם:
כוְאֶת־שַׁבְּתוֹתַי קַדֵּשׁוּ וְהָיוּ לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם
לָדַעַת כִּי אֲנִי יְ־הוָה אֱ־לֹהֵיכֶם: כאוַיַּמְרוּ־בִי הַבָּנִים
בְּחֻקֹּתַי לֹא־הָלָכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטַי לֹא־שָׁמְרוּ
לַעֲשׂוֹת אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וָחַי בָּהֶם
אֶת־שַׁבְּתוֹתַי חִלֵּלוּ וָאֹמַר לִשְׁפֹּךְ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם
לְכַלּוֹת אַפִּי בָּם בַּמִּדְבָּר: כבוַהֲשִׁבֹתִי אֶת־יָדִי וָאַעַשׂ
לְמַעַן שְׁמִי לְבִלְתִּי הֵחֵל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־
הוֹצֵאתִי אוֹתָם לְעֵינֵיהֶם: כגגַּם־אֲנִי נָשָׂאתִי אֶת־
יָדִי לָהֶם בַּמִּדְבָּר לְהָפִיץ אֹתָם בַּגּוֹיִם וּלְזָרוֹת אוֹתָם
בָּאֲרָצוֹת: כדעַל מִשְׁפָּטַי לֹא־עָשׂוּ וְחֻקּוֹתַי מָאָסוּ
וְאֶת־שַׁבְּתוֹתַי חִלֵּלוּ וְאַחֲרֵי גִלּוּלֵי אֲבוֹתָם הָיוּ
עֵינֵיהֶם: כהוְגַם־אֲנִי נָתַתִּי לָהֶם חֻקִּים לֹא טוֹבִים
וּמִשְׁפָּטִים לֹא יִחְיוּ בָהֶם: כווָאֲטַמֵּא אוֹתָם
בְּמַתְּנוֹתָם בְּהַעֲבִיר כָּל־פֶּטֶר רָחַם לְמַעַן אֲשַׁמֵּם
לְמַעַן אֲשֶׁר יֵדְעוּ אֲשֶׁר אֲנִי יְ־הוָה: כזלָכֵן דַּבֵּר אֶל־
בֵּית יִשְׂרָאֵל בֶּן־אָדָם וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲ־
דֹנָי יֱ־הוֹה עוֹד זֹאת גִּדְּפוּ אוֹתִי אֲבוֹתֵיכֶם בְּמַעְלָם
בִּי מָעַל: כחוָאֲבִיאֵם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשָׂאתִי אֶת־
יָדִי לָתֵת אוֹתָהּ לָהֶם וַיִּרְאוּ כָל־גִּבְעָה רָמָה וְכָל־
עֵץ עָבֹת וַיִּזְבְּחוּ־שָׁם אֶת־זִבְחֵיהֶם וַיִּתְּנוּ־שָׁם כַּעַס
קָרְבָּנָם וַיָּשִׂימוּ שָׁם רֵיחַ נִיחֹחֵיהֶם וַיַּסִּיכוּ שָׁם
אֶת־נִסְכֵּיהֶם: כטוָאֹמַר אֲלֵהֶם מָה הַבָּמָה אֲשֶׁר־אַתֶּם
הַבָּאִים שָׁם וַיִּקָּרֵא שְׁמָהּ בָּמָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ללָכֵן
אֱמֹר | אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה
הַבְּדֶרֶךְ אֲבוֹתֵיכֶם אַתֶּם נִטְמָאִים וְאַחֲרֵי שִׁקּוּצֵיהֶם
אַתֶּם זֹנִים: לאוּבִשְׂאֵת מַתְּנֹתֵיכֶם בְּהַעֲבִיר בְּנֵיכֶם
בָּאֵשׁ אַתֶּם נִטְמָאִים לְכָל־גִּלּוּלֵיכֶם עַד־הַיּוֹם וַאֲנִי
אִדָּרֵשׁ לָכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל חַי־אָנִי נְאֻם אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה

אם־אִדָּרֵשׁ לָכֶם: כבוְהָעֹלָה עַל־רוּחֲכֶם הָיוֹ לֹא
תִהְיֶה אֲשֶׁר | אַתֶּם אֹמְרִים נִהְיֶה כַגּוֹיִם כְּמִשְׁפְּחוֹת
הָאֲרָצוֹת לְשָׁרֵת עֵץ וָאָבֶן: כגחַי־אָנִי נְאֻם אֲ-דֹנָי
יֱ-הוִה אִם־לֹא בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה וּבְחֵמָה
שְׁפוּכָה אֶמְלוֹךְ עֲלֵיכֶם: כדוְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִן־
הָעַמִּים וְקִבַּצְתִּי אֶתְכֶם מִן־הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר נְפוּצֹתֶם
בָּם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה וּבְחֵמָה שְׁפוּכָה:
כהוְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם אֶל־מִדְבַּר הָעַמִּים וְנִשְׁפַּטְתִּי
אִתְּכֶם שָׁם פָּנִים אֶל־פָּנִים: כוכַּאֲשֶׁר נִשְׁפַּטְתִּי אֶת־
אֲבוֹתֵיכֶם בְּמִדְבַּר אֶרֶץ מִצְרָיִם כֵּן אִשָּׁפֵט אִתְּכֶם
נְאֻם אֲ-דֹנָי יֱ-הוִה: כזוְהַעֲבַרְתִּי אֶתְכֶם תַּחַת הַשֵּׁבֶט
וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם בְּמָסֹרֶת הַבְּרִית: כחוּבָרוֹתִי מִכֶּם
הַמֹּרְדִים וְהַפֹּשְׁעִים בִּי מֵאֶרֶץ מְגוּרֵיהֶם אוֹצִיא
אוֹתָם וְאֶל־אַדְמַת יִשְׂרָאֵל לֹא יָבֹוא וִידַעְתֶּם כִּי־
אֲנִי יְ-הוָה: כטוְאַתֶּם בֵּית־יִשְׂרָאֵל כֹּה־אָמַר | אֲ-דֹנָי
יֱ-הוִה אִישׁ גִּלּוּלָיו לְכוּ עָבֹדוּ וְאַחַר אִם־אֵינְכֶם
שֹׁמְעִים אֵלָי וְאֶת־שֵׁם קָדְשִׁי לֹא תְחַלְּלוּ־עוֹד
בְּמַתְּנוֹתֵיכֶם וּבְגִלּוּלֵיכֶם: לכִּי בְהַר־קָדְשִׁי בְּהַר |
מְרוֹם יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֲ-דֹנָי יֱ-הוִה שָׁם יַעַבְדֻנִי כָּל־
בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלֹּה בָּאָרֶץ שָׁם אֶרְצֵם וְשָׁם אֶדְרוֹשׁ
אֶת־תְּרוּמֹתֵיכֶם וְאֶת־רֵאשִׁית מַשְׂאוֹתֵיכֶם בְּכָל־
קָדְשֵׁיכֶם: מאבְּרֵיחַ נִיחֹחַ אֶרְצֶה אֶתְכֶם בְּהוֹצִיאִי
אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים וְקִבַּצְתִּי אֶתְכֶם מִן־הָאֲרָצוֹת
אֲשֶׁר נְפוּצֹתֶם בָּם וְנִקְדַּשְׁתִּי בָכֶם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם:
מבוִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְ-הוָה בַּהֲבִיאִי אֶתְכֶם אֶל־אַדְמַת
יִשְׂרָאֵל אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשָׂאתִי אֶת־יָדִי לָתֵת
אוֹתָהּ לַאֲבוֹתֵיכֶם: מגוּזְכַרְתֶּם־שָׁם אֶת־דַּרְכֵיכֶם
וְאֵת כָּל־עֲלִילוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר נִטְמֵאתֶם בָּם וּנְקֹטֹתֶם
בִּפְנֵיכֶם בְּכָל־רָעוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם: מדוִידַעְתֶּם
כִּי־אֲנִי יְ-הוָה בַּעֲשׂוֹתִי אִתְּכֶם לְמַעַן שְׁמִי לֹא
כְּדַרְכֵיכֶם הָרָעִים וְכַעֲלִילוֹתֵיכֶם הַנִּשְׁחָתוֹת בֵּית
יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֲ-דֹנָי יֱ-הוִה:

כא אוַיְהִי דְבַר־יְ-הוָה אֵלַי לֵאמֹר: בבֶּן־אָדָם שִׂים
פָּנֶיךָ דֶּרֶךְ תֵּימָנָה וְהַטֵּף אֶל־דָּרוֹם וְהִנָּבֵא אֶל־יַעַר
הַשָּׂדֶה נֶגֶב: גוְאָמַרְתָּ לְיַעַר הַנֶּגֶב שְׁמַע דְּבַר־יְ-הוָה
כֹּה־אָמַר אֲ-דֹנָי יֱ-הוִה הִנְנִי מַצִּית־בְּךָ אֵשׁ וְאָכְלָה
בְךָ כָּל־עֵץ־לַח וְכָל־עֵץ יָבֵשׁ לֹא־תִכְבֶּה לַהֶבֶת
שַׁלְהֶבֶת וְנִצְרְבוּ־בָהּ כָּל־פָּנִים מִנֶּגֶב צָפוֹנָה: דוְרָאוּ
כָּל־בָּשָׂר כִּי אֲנִי יְ-הוָה בְּעַרְתִּיהָ לֹא תִכְבֶּה: הוָאֹמַר
אֲהָהּ אֲ-דֹנָי יֱ-הוִה הֵמָּה אֹמְרִים לִי הֲלֹא מְמַשֵּׁל
מְשָׁלִים הוּא: ווַיְהִי דְבַר־יְ-הוָה אֵלַי לֵאמֹר: זבֶּן־
אָדָם שִׂים פָּנֶיךָ אֶל־יְרוּשָׁלִַם וְהַטֵּף אֶל־מִקְדָּשִׁים
וְהִנָּבֵא אֶל־אַדְמַת יִשְׂרָאֵל: חוְאָמַרְתָּ לְאַדְמַת
יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר יְ-הוָה הִנְנִי אֵלֶיךָ וְהוֹצֵאתִי חַרְבִּי
מִתַּעְרָהּ וְהִכְרַתִּי מִמֵּךְ צַדִּיק וְרָשָׁע: טיַעַן אֲשֶׁר־
הִכְרַתִּי מִמֵּךְ צַדִּיק וְרָשָׁע לָכֵן תֵּצֵא חַרְבִּי מִתַּעְרָהּ
אֶל־כָּל־בָּשָׂר מִנֶּגֶב צָפוֹן: יוְיָדְעוּ כָּל־בָּשָׂר כִּי אֲנִי
יְ-הוָה הוֹצֵאתִי חַרְבִּי מִתַּעְרָהּ לֹא תָשׁוּב עוֹד:
יאוְאַתָּה בֶן־אָדָם הֵאָנַח בְּשִׁבְרוֹן מָתְנַיִם וּבְמִרְירוּת
תֵּאָנַח לְעֵינֵיהֶם: יבוְהָיָה כִּי־יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ עַל־מָה
אַתָּה נֶאֱנָח וְאָמַרְתָּ אֶל־שְׁמוּעָה כִּי־בָאָה וְנָמֵס כָּל־
לֵבָב וְרָפוּ כָּל־יָדַיִם וְכֵהָתָה כָּל־רוּחַ וְכָל־בִּרְכַּיִם
תֵּלַכְנָה מַיִם הִנֵּה בָאָה וְנִהְיָתָה נְאֻם אֲ-דֹנָי יֱ-הוִה:
יגוַיְהִי דְבַר־יְ-הוָה אֵלַי לֵאמֹר: ידבֶּן־אָדָם הִנָּבֵא
וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲ-דֹנָי אֱמֹר חֶרֶב חֶרֶב הוּחַדָּה
וְגַם־מְרוּטָה: טלְמַעַן טְבֹחַ טֶבַח הוּחַדָּה לְמַעַן־
הֱיֹה־לָהּ בָּרָק מֹרָטָה אוֹ נָשִׂישׂ שֵׁבֶט בְּנִי מֹאֶסֶת
כָּל־עֵץ: טזוַיִּתֵּן אֹתָהּ לְמָרְטָה לִתְפֹּשׂ בַּכָּף הִיא־
הוּחַדָּה חֶרֶב וְהִיא מֹרֻטָה לָתֵת אוֹתָהּ בְּיַד־הוֹרֵג:
יזזְעַק וְהֵילֵל בֶּן־אָדָם כִּי־הִיא הָיְתָה בְעַמִּי הִיא
בְּכָל־נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל מְגוּרֵי אֶל־חֶרֶב הָיוּ אֶת־עַמִּי
לָכֵן סְפֹק אֶל־יָרֵךְ: יחכִּי בֹּחַן וּמָה אִם־גַּם־שֵׁבֶט
מֹאֶסֶת לֹא יִהְיֶה נְאֻם אֲ-דֹנָי יֱ-הוִה: יטוְאַתָּה בֶן־
אָדָם הִנָּבֵא וְהַךְ כַּף אֶל־כָּף וְתִכָּפֵל חֶרֶב שְׁלִישִׁתָהּ
חֶרֶב חֲלָלִים הִיא חֶרֶב חָלָל הַגָּדוֹל הַחֹדֶרֶת לָהֶם:
כלְמַעַן | לָמוּג לֵב וְהַרְבֵּה הַמִּכְשֹׁלִים עַל כָּל־
שַׁעֲרֵיהֶם נָתַתִּי אִבְחַת־חֶרֶב אָח עֲשׂוּיָה לְבָרָק
מְעֻטָּה לְטֶבַח: כאהִתְאַחֲדִי הֵימִנִי הָשִׂימִי הַשְׂמֵילִי
אָנָה פָּנַיִךְ מֻעָדוֹת: כבוְגַם־אֲנִי אַכֶּה כַפִּי אֶל־כַּפִּי
וַהֲנִיחֹתִי חֲמָתִי אֲנִי יְ-הוָה דִּבַּרְתִּי: כגוַיְהִי דְבַר־
יְ-הוָה אֵלַי לֵאמֹר: כדוְאַתָּה בֶן־אָדָם שִׂים־לְךָ |
שְׁנַיִם דְּרָכִים לָבוֹא חֶרֶב מֶלֶךְ־בָּבֶל מֵאֶרֶץ אֶחָד
יֵצְאוּ שְׁנֵיהֶם וְיָד בָּרֹא בְּרֹאשׁ דֶּרֶךְ־עִיר בָּרֹא:
כהדֶּרֶךְ תָּשִׂים לָבוֹא חֶרֶב אֶת רַבַּת בְּנֵי־עַמּוֹן וְאֶת־
יְהוּדָה בִּירוּשָׁלִַם בְּצוּרָה: כוכִּי־עָמַד מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶל־
אֵם הַדֶּרֶךְ בְּרֹאשׁ שְׁנֵי הַדְּרָכִים לִקְסֹם־קֶסֶם קְלָקֵל

בַּחִצִּים שָׁאַל בַּתְּרָפִים רָאָה בַכָּבֵד: כבִּימִינוֹ הָיָה |
הַקֶּסֶם יְרוּשָׁלַם לָשׂוּם כָּרִים לִפְתֹּחַ פֶּה בְּרֶצַח
לְהָרִים קוֹל בִּתְרוּעָה לָשׂוּם כָּרִים עַל־שְׁעָרִים
לִשְׁפֹּךְ סֹלְלָה לִבְנוֹת דָּיֵק: כוְהָיָה לָהֶם כִּקְסָם־שָׁוְא
בְּעֵינֵיהֶם שְׁבֻעֵי שְׁבֻעוֹת לָהֶם וְהוּא־מַזְכִּיר עָוֹן
לְהִתָּפֵשׂ: כטלָכֵן כֹּה־אָמַר אֲ-דֹנָי יֱ-הוִה יַעַן
הַזְכַּרְכֶם עֲוֹנְכֶם בְּהִגָּלוֹת פִּשְׁעֵיכֶם לְהֵרָאוֹת
חַטֹּאוֹתֵיכֶם בְּכָל עֲלִילוֹתֵיכֶם יַעַן הִזָּכְרְכֶם בַּכַּף
תִּתָּפֵשׂוּ: לוְאַתָּה חָלָל רָשָׁע נְשִׂיא יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־
בָּא יוֹמוֹ בְּעֵת עֲוֹן קֵץ: לאכֹּה אָמַר אֲ-דֹנָי יֱ-הוִה
הָסִיר הַמִּצְנֶפֶת וְהָרִים הָעֲטָרָה זֹאת לֹא־זֹאת
הַשָּׁפְלָה הַגְּבֹהַּ וְהַגָּבֹהַּ הַשְׁפִּיל: לבעָוָה עָוָה עָוָה
אֲשִׂימֶנָּה גַּם־זֹאת לֹא הָיָה עַד־בֹּא אֲשֶׁר־לוֹ
הַמִּשְׁפָּט וּנְתַתִּיו: לגוְאַתָּה בֶן־אָדָם הִנָּבֵא וְאָמַרְתָּ
כֹּה אָמַר אֲ-דֹנָי יֱ-הוִה אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן וְאֶל־חֶרְפָּתָם
וְאָמַרְתָּ חֶרֶב חֶרֶב פְּתוּחָה לְטֶבַח מְרוּטָה לְהָכִיל
לְמַעַן בָּרָק: לדבַּחֲזוֹת לְךָ שָׁוְא בִּקְסָם־לָךְ כְּזָב לָתֵת
אוֹתְךָ אֶל־צַוְּארֵי חַלְלֵי רְשָׁעִים אֲשֶׁר־בָּא יוֹמָם
בְּעֵת עֲוֹן קֵץ: לההָשֵׁב אֶל־תַּעְרָהּ בִּמְקוֹם אֲשֶׁר־
נִבְרֵאת בְּאֶרֶץ מְכֻרוֹתֶיךָ אֶשְׁפֹּט אֹתָךְ: לוְשָׁפַכְתִּי
עָלַיִךְ זַעְמִי בְּאֵשׁ עֶבְרָתִי אָפִיחַ עָלַיִךְ וּנְתַתִּיךְ בְּיַד
אֲנָשִׁים בֹּעֲרִים חָרָשֵׁי מַשְׁחִית: לזלָאֵשׁ תִּהְיֶה
לְאָכְלָה דָּמֶךָ יִהְיֶה בְּתוֹךְ הָאָרֶץ לֹא תִזָּכֵרִי כִּי אֲנִי
יְ-הוָה דִּבַּרְתִּי:

כב אוַיְהִי דְבַר־יְ-הוָה אֵלַי לֵאמֹר: בוְאַתָּה בֶן־אָדָם
הֲתִשְׁפֹּט הֲתִשְׁפֹּט אֶת־עִיר הַדָּמִים וְהוֹדַעְתָּהּ אֵת
כָּל־תּוֹעֵבוֹתֶיהָ: גוְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲ-דֹנָי יֱ-הוִה
עִיר שֹׁפֶכֶת דָּם בְּתוֹכָהּ לָבוֹא עִתָּהּ וְעָשְׂתָה גִלּוּלִים
עָלֶיהָ לְטָמְאָה: דבְּדָמֵךְ אֲשֶׁר־שָׁפַכְתְּ אָשַׁמְתְּ
וּבְגִלּוּלַיִךְ אֲשֶׁר־עָשִׂית טָמֵאת וַתַּקְרִיבִי יָמַיִךְ
וַתָּבוֹא עַד־שְׁנוֹתָיִךְ עַל־כֵּן נְתַתִּיךְ חֶרְפָּה לַגּוֹיִם
וְקַלְסָה לְכָל־הָאֲרָצוֹת: הַהַקְרֹבוֹת וְהָרְחֹקוֹת מִמֵּךְ
יִתְקַלְסוּ־בָךְ טְמֵאַת הַשֵּׁם רַבַּת הַמְּהוּמָה: והִנֵּה
נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ לִזְרֹעוֹ הָיוּ בָךְ לְמַעַן שְׁפֹךְ־
דָּם: זאָב וָאֵם הֵקַלּוּ בָךְ לַגֵּר עָשׁוּ בַעֹשֶׁק בְּתוֹכֵךְ
יָתוֹם וְאַלְמָנָה הוֹנוּ בָךְ: חקָדָשַׁי בָּזִית וְאֶת־שַׁבְּתֹתַי
חִלַּלְתְּ: טאַנְשֵׁי רָכִיל הָיוּ בָךְ לְמַעַן שְׁפֹךְ־דָּם וְאֶל־
הֶהָרִים אָכְלוּ בָךְ זִמָּה עָשׂוּ בְּתוֹכֵךְ: יעֶרְוַת־אָב

גִּלָּה־בָךְ טְמֵאַת הַנִּדָּה עִנּוּ־בָךְ: יאוְאִישׁ | אֶת־אֵשֶׁת
רֵעֵהוּ עָשָׂה תּוֹעֵבָה וְאִישׁ אֶת־כַּלָּתוֹ טִמֵּא בִּזְמָה
וְאִישׁ אֶת־אֲחֹתוֹ בַּת־אָבִיו עִנָּה־בָךְ: יבשֹׁחַד לָקְחוּ־
בָךְ לְמַעַן שְׁפֹךְ־דָּם נֶשֶׁךְ וְתַרְבִּית לָקַחְתְּ וַתְּבַצְּעִי
רֵעַיִךְ בַּעֹשֶׁק וְאֹתִי שָׁכַחַתְּ נְאֻם אֲ-דֹנָי יֱ-הוִה:
יגוְהִנֵּה הִכֵּיתִי כַּפִּי אֶל־בִּצְעֵךְ אֲשֶׁר עָשִׂית וְעַל־
דָּמֵךְ אֲשֶׁר הָיוּ בְּתוֹכֵךְ: ידהֲיַעֲמֹד לִבֵּךְ אִם־תֶּחֱזַקְנָה
יָדַיִךְ לַיָּמִים אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה אוֹתָךְ אֲנִי יְ-הוָה
דִּבַּרְתִּי וְעָשִׂיתִי: טוַהֲפִיצוֹתִי אוֹתָךְ בַּגּוֹיִם וְזֵרִיתִיךְ
בָּאֲרָצוֹת וַהֲתַמּוֹתִי טֻמְאָתֵךְ מִמֵּךְ: טוְנִחַלְתְּ בָּךְ
לְעֵינֵי גוֹיִם וְיָדַעַתְּ כִּי־אֲנִי יְ-הוָה: יאוַיְהִי דְבַר־
יְ-הוָה אֵלַי לֵאמֹר: יבבֶּן־אָדָם הָיוּ־לִי בֵית־יִשְׂרָאֵל
לְסִיג כֻּלָּם נְחֹשֶׁת וּבְדִיל וּבַרְזֶל וְעוֹפֶרֶת בְּתוֹךְ כּוּר
סִגִים כֶּסֶף הָיוּ: יגלָכֵן כֹּה אָמַר אֲ-דֹנָי יֱ-הוִה יַעַן
הֱיוֹת כֻּלְּכֶם לְסִגִים לָכֵן הִנְנִי קֹבֵץ אֶתְכֶם אֶל־תּוֹךְ
יְרוּשָׁלִָם: יקקִבְצַת כֶּסֶף וּנְחֹשֶׁת וּבַרְזֶל וְעוֹפֶרֶת
וּבְדִיל אֶל־תּוֹךְ כּוּר לָפַחַת־עָלָיו אֵשׁ לְהַנְתֵּךְ כֵּן
אֶקְבֹּץ בְּאַפִּי וּבַחֲמָתִי וְהִנַּחְתִּי וְהִתַּכְתִּי אֶתְכֶם:
כאוְכִנַּסְתִּי אֶתְכֶם וְנָפַחְתִּי עֲלֵיכֶם בְּאֵשׁ עֶבְרָתִי
וְנִתַּכְתֶּם בְּתוֹכָהּ: כבכְּהִתּוּךְ כֶּסֶף בְּתוֹךְ כּוּר כֵּן תִּתְּכוּ
בְּתוֹכָהּ וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְ-הוָה שָׁפַכְתִּי חֲמָתִי
עֲלֵיכֶם: כגוַיְהִי דְבַר־יְ-הוָה אֵלַי לֵאמֹר: כדבֶּן־אָדָם
אֱמָר־לָהּ אַתְּ אֶרֶץ לֹא מְטֻהָרָה הֵיא לֹא גֶשְׁמָה
בְּיוֹם זָעַם: כהקֶשֶׁר נְבִיאֶיהָ בְּתוֹכָהּ כַּאֲרִי שׁוֹאֵג
טֹרֵף טָרֶף נֶפֶשׁ אָכָלוּ חֹסֶן וִיקָר יִקָּחוּ אַלְמְנוֹתֶיהָ
הִרְבּוּ בְּתוֹכָהּ: כוכֹּהֲנֶיהָ חָמְסוּ תּוֹרָתִי וַיְחַלְּלוּ קָדָשַׁי
בֵּין־קֹדֶשׁ לְחֹל לֹא הִבְדִּילוּ וּבֵין־הַטָּמֵא לְטָהוֹר לֹא
הוֹדִיעוּ וּמִשַּׁבְּתֹתַי הֶעְלִימוּ עֵינֵיהֶם וָאֵחַל
בְּתוֹכָם: כזשָׂרֶיהָ בְּקִרְבָּהּ כִּזְאֵבִים טֹרְפֵי טָרֶף
לִשְׁפֹּךְ־דָּם לְאַבֵּד נְפָשׁוֹת לְמַעַן בְּצֹעַ בָּצַע:
כחוּנְבִיאֶיהָ טָחוּ לָהֶם תָּפֵל חֹזִים שָׁוְא וְקֹסְמִים לָהֶם
כָּזָב אֹמְרִים כֹּה אָמַר אֲ-דֹנָי יֱ-הוִה וַי-הוָה לֹא
דִבֵּר: כטעַם הָאָרֶץ עָשְׁקוּ עֹשֶׁק וְגָזְלוּ גָּזֵל וְעָנִי
וְאֶבְיוֹן הוֹנוּ וְאֶת־הַגֵּר עָשְׁקוּ בְּלֹא מִשְׁפָּט:
לוָאֲבַקֵּשׁ מֵהֶם אִישׁ גֹּדֵר־גָּדֵר וְעֹמֵד בַּפֶּרֶץ לְפָנַי
בְּעַד הָאָרֶץ לִבְלִתִּי שַׁחֲתָהּ וְלֹא מָצָאתִי: לאוָאֶשְׁפֹּךְ
עֲלֵיהֶם זַעְמִי בְּאֵשׁ עֶבְרָתִי כִּלִּיתִים דַּרְכָּם בְּרֹאשָׁם
נָתַתִּי נְאֻם אֲ-דֹנָי יֱ-הוִה:

כג א וַיְהִי דְבַר־יְ-הוָה אֵלַי לֵאמֹר: ב בֶּן־אָדָם שְׁתַּיִם
נָשִׁים בְּנוֹת אֵם־אַחַת הָיוּ: ג וַתִּזְנֶינָה בְּמִצְרַיִם
בִּנְעוּרֵיהֶן זָנוּ שָׁמָּה מֹעֲכוּ שְׁדֵיהֶן וְשָׁם עִשּׁוּ דַּדֵּי
בְתוּלֵיהֶן: ד וּשְׁמוֹתָן אָהֳלָה הַגְּדוֹלָה וְאָהֳלִיבָה
אֲחוֹתָהּ וַתִּהְיֶינָה לִי וַתֵּלַדְנָה בָנִים וּבָנוֹת וּשְׁמוֹתָן
שֹׁמְרוֹן אָהֳלָה וִירוּשָׁלִַם אָהֳלִיבָה: ה וַתִּזֶן אָהֳלָה
תַּחְתָּי וַתֶּעְגַּב עַל־מְאַהֲבֶיהָ אֶל־אַשּׁוּר קְרוֹבִים:
ו לְבֻשֵׁי תְכֵלֶת פַּחוֹת וּסְגָנִים בַּחוּרֵי חֶמֶד כֻּלָּם
פָּרָשִׁים רֹכְבֵי סוּסִים: ז וַתִּתֵּן תַּזְנוּתֶיהָ עֲלֵיהֶם
מִבְּחַר בְּנֵי־אַשּׁוּר כֻּלָּם וּבְכֹל אֲשֶׁר־עָגְבָה בְּכָל־
גִּלּוּלֵיהֶם נִטְמָאָה: ח וְאֶת־תַּזְנוּתֶיהָ מִמִּצְרַיִם לֹא
עָזָבָה כִּי אוֹתָהּ שָׁכְבוּ בִנְעוּרֶיהָ וְהֵמָּה עִשּׁוּ דַּדֵּי
בְתוּלֶיהָ וַיִּשְׁפְּכוּ תַזְנוּתָם עָלֶיהָ: ט לָכֵן נְתַתִּיהָ בְּיַד־
מְאַהֲבֶיהָ בְּיַד בְּנֵי אַשּׁוּר אֲשֶׁר עָגְבָה עֲלֵיהֶם:
י הֵמָּה גִּלּוּ עֶרְוָתָהּ בָּנֶיהָ וּבְנוֹתֶיהָ לָקָחוּ וְאוֹתָהּ
בַּחֶרֶב הָרָגוּ וַתְּהִי־שֵׁם לַנָּשִׁים וּשְׁפוּטִים עָשׂוּ בָהּ:
יא וַתֵּרֶא אֲחוֹתָהּ אָהֳלִיבָה וַתַּשְׁחֵת עַגְבָתָהּ מִמֶּנָּה
וְאֶת־תַּזְנוּתֶיהָ מִזְּנוּנֵי אֲחוֹתָהּ: יב אֶל־בְּנֵי אַשּׁוּר
עָגְבָה פַּחוֹת וּסְגָנִים קְרֹבִים לְבֻשֵׁי מִכְלוֹל פָּרָשִׁים
רֹכְבֵי סוּסִים בַּחוּרֵי חֶמֶד כֻּלָּם: יג וָאֵרֶא כִּי נִטְמָאָה
דֶּרֶךְ אֶחָד לִשְׁתֵיהֶן: יד וַתּוֹסֶף אֶל־תַּזְנוּתֶיהָ וַתֵּרֶא
אַנְשֵׁי מְחֻקָּה עַל־הַקִּיר צַלְמֵי כַשְׂדִּים חֲקֻקִים
בַּשָּׁשֶׁר: טו חֲגוּרֵי אֵזוֹר בְּמָתְנֵיהֶם סְרוּחֵי טְבוּלִים
בְּרָאשֵׁיהֶם מַרְאֵה שָׁלִשִׁים כֻּלָּם דְּמוּת בְּנֵי־בָבֶל
כַּשְׂדִּים אֶרֶץ מוֹלַדְתָּם: טז וַתַּעְגְּבָה עֲלֵיהֶם לְמַרְאֵה
עֵינֶיהָ וַתִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֲלֵיהֶם כַּשְׂדִּימָה: יז וַיָּבֹאוּ
אֵלֶיהָ בְּנֵי־בָבֶל לְמִשְׁכַּב דֹּדִים וַיְטַמְּאוּ אוֹתָהּ
בְּתַזְנוּתָם וַתִּטְמָא־בָם וַתִּקַע נַפְשָׁהּ מֵהֶם: יח וַתְּגַל
תַּזְנוּתֶיהָ וַתְּגַל אֶת־עֶרְוָתָהּ וַתִּקַע נַפְשִׁי מֵעָלֶיהָ
כַּאֲשֶׁר נָקְעָה נַפְשִׁי מֵעַל אֲחוֹתָהּ: יט וַתַּרְבֶּה אֶת־
תַּזְנוּתֶיהָ לִזְכֹּר אֶת־יְמֵי נְעוּרֶיהָ אֲשֶׁר זָנְתָה בְּאֶרֶץ
מִצְרָיִם: כ וַתַּעְגְּבָה עַל פִּלַגְשֵׁיהֶם אֲשֶׁר בְּשַׂר־
חֲמוֹרִים בְּשָׂרָם וְזִרְמַת סוּסִים זִרְמָתָם: כא וַתִּפְקְדִי
אֵת זִמַּת נְעוּרֵיךְ בַּעֲשׂוֹת מִמִּצְרַיִם דַּדַּיִךְ לְמַעַן
שְׁדֵי נְעוּרַיִךְ: כב לָכֵן אָהֳלִיבָה כֹּה־אָמַר אֲ-דֹנָי
יְ-הוִה הִנְנִי מֵעִיר אֶת־מְאַהֲבַיִךְ עָלַיִךְ אֵת אֲשֶׁר־
נָקְעָה נַפְשֵׁךְ מֵהֶם וַהֲבִאֹתִים עָלַיִךְ מִסָּבִיב: כג בְּנֵי
בָבֶל וְכָל־כַּשְׂדִּים פְּקוֹד וְשׁוֹעַ וְקוֹעַ כָּל־בְּנֵי אַשּׁוּר
אוֹתָם בַּחוּרֵי חֶמֶד פַּחוֹת וּסְגָנִים כֻּלָּם שָׁלִשִׁים
וּקְרוּאִים רֹכְבֵי סוּסִים כֻּלָּם: כד וּבָאוּ עָלַיִךְ הֹצֶן רֶכֶב
וְגַלְגַּל וּבְקָהָל עַמִּים צִנָּה וּמָגֵן וְקוֹבַע יָשִׂימוּ עָלַיִךְ
סָבִיב וְנָתַתִּי לִפְנֵיהֶם מִשְׁפָּט וּשְׁפָטוּךְ
בְּמִשְׁפְּטֵיהֶם: כה וְנָתַתִּי קִנְאָתִי בָּךְ וְעָשׂוּ אוֹתָךְ
בְּחֵמָה אַפֵּךְ וְאָזְנַיִךְ יָסִירוּ וְאַחֲרִיתֵךְ בַּחֶרֶב תִּפּוֹל
הֵמָּה בָּנַיִךְ וּבְנוֹתַיִךְ יִקָּחוּ וְאַחֲרִיתֵךְ תֵּאָכֵל בָּאֵשׁ:
כו וְהִפְשִׁיטוּךְ אֶת־בְּגָדַיִךְ וְלָקְחוּ כְּלֵי תִפְאַרְתֵּךְ:
כז וְהִשְׁבַּתִּי זִמָּתֵךְ מִמֵּךְ וְאֶת־זְנוּתֵךְ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם
וְלֹא־תִשְׂאִי עֵינַיִךְ אֲלֵיהֶם וּמִצְרַיִם לֹא תִזְכְּרִי־
עוֹד: כח כִּי כֹה אָמַר אֲ-דֹנָי יְ-הוִה הִנְנִי נְתָנֵךְ בְּיַד
אֲשֶׁר שָׂנֵאת בְּיַד אֲשֶׁר־נָקְעָה נַפְשֵׁךְ מֵהֶם: כט וְעָשׂוּ
אוֹתָךְ בְּשִׂנְאָה וְלָקְחוּ כָּל־יְגִיעֵךְ וַעֲזָבוּךְ עֵירֹם
וְעֶרְיָה וְנִגְלָה עֶרְוַת זְנוּנַיִךְ וְזִמָּתֵךְ וְתַזְנוּתֵיךְ:
ל עֲשֹׂה אֵלֶּה לָךְ בִּזְנוֹתֵךְ אַחֲרֵי גוֹיִם עַל אֲשֶׁר־
נִטְמֵאת בְּגִלּוּלֵיהֶם: לא בְּדֶרֶךְ אֲחוֹתֵךְ הָלָכְתְּ וְנָתַתִּי
כוֹסָהּ בְּיָדֵךְ: לב כֹּה אָמַר אֲ-דֹנָי יְ-הוִה כּוֹס אֲחוֹתֵךְ
תִּשְׁתִּי הָעֲמֻקָּה וְהָרְחָבָה תִּהְיֶה לִצְחֹק וּלְלַעַג
מִרְבָּה לְהָכִיל: לג שִׁכָּרוֹן וְיָגוֹן תִּמָּלֵאי כּוֹס שַׁמָּה
וּשְׁמָמָה כּוֹס אֲחוֹתֵךְ שֹׁמְרוֹן: לד וְשָׁתִית אוֹתָהּ
וּמָצִית וְאֶת־חַרְשֶׂיהָ תִּגְרָמִי וְשָׁ-דַיִךְ תְּנַתֵּקִי כִּי
אֲנִי דִבַּרְתִּי נְאֻם אֲ-דֹנָי יְ-הוִה: לה לָכֵן כֹּה אָמַר
אֲ-דֹנָי יְ-הוִה יַעַן שָׁכַחַתְּ אוֹתִי וַתַּשְׁלִיכִי אוֹתִי
אַחֲרֵי גַוֵּךְ וְגַם־אַתְּ שְׂאִי זִמָּתֵךְ וְאֶת־תַּזְנוּתָיִךְ:
לו וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֵלַי בֶּן־אָדָם הֲתִשְׁפּוֹט אֶת־אָהֳלָה
וְאֶת־אָהֳלִיבָה וְהַגֵּד לָהֶן אֵת תּוֹעֵבוֹתֵיהֶן: לז כִּי
נָאֲפוּ וְדָם בְּיָדֵיהֶן וְאֶת־גִּלּוּלֵיהֶן נָאֲפוּ וְגַם אֶת־
בְּנֵיהֶן אֲשֶׁר יָלְדוּ־לִי הֶעֱבִירוּ לָהֶם לְאָכְלָה: לח עוֹד
זֹאת עָשׂוּ לִי טִמְּאוּ אֶת־מִקְדָּשִׁי בַּיּוֹם הַהוּא וְאֶת־
שַׁבְּתוֹתַי חִלֵּלוּ: לט וּבְשַׁחֲטָם אֶת־בְּנֵיהֶם לְגִלּוּלֵיהֶם
וַיָּבֹאוּ אֶל־מִקְדָּשִׁי בַּיּוֹם הַהוּא לְחַלְּלוֹ וְהִנֵּה־כֹה
עָשׂוּ בְּתוֹךְ בֵּיתִי: מ וְאַף כִּי תִשְׁלַחְנָה לַאֲנָשִׁים
בָּאִים מִמֶּרְחָק אֲשֶׁר מַלְאָךְ שֻׁלַּח אֲלֵיהֶם וְהִנֵּה־
בָּאוּ לַאֲשֶׁר רָחַצְתְּ כָּחַלְתְּ עֵינַיִךְ וְעָדִית עֲדִי:
מא וְיָשַׁבְתְּ עַל־מִטָּה כְבוּדָּה וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ לְפָנֶיהָ
וּקְטָרְתִּי וְשַׁמְנִי שַׂמְתְּ עָלֶיהָ: מב וְקוֹל הָמוֹן שָׁלֵו בָּהּ
וְאֶל־אֲנָשִׁים מֵרֹב אָדָם מוּבָאִים סְבָאִים מִמִּדְבָּר
וַיִּתְּנוּ צְמִידִים אֶל־יְדֵיהֶן וַעֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת עַל־

רָאשֵׁיהֶן: מוְאָמַר לַבְּלָה נָאוּפִים עַתָּה יִזְנוּ תַזְנוּתָהּ
וָהִיא: מבוַיָּבוֹא אֵלֶיהָ כְּבוֹא אֶל־אִשָּׁה זוֹנָה כֵּן בָּאוּ
אֶל־אָהֳלָה וְאֶל־אָהֳלִיבָה אִשֹּׁת הַזִּמָּה: מגוְאַנְשֵׁים
צַדִּיקִם הֵמָּה יִשְׁפְּטוּ אוֹתְהֶם מִשְׁפַּט נֹאֲפוֹת
וּמִשְׁפַּט שֹׁפְכוֹת דָּם כִּי נֹאֲפֹת הֵנָּה וְדָם בִּידֵיהֶן:
מדכִּי כֹה אָמַר אֲ־דֹנָי יְ־הוָה הַעֲלֵה עֲלֵיהֶם קָהָל וְנָתֹן
אֹתָהֶן לְזַעֲוָה וְלָבַז: מהוְרָגְמוּ עֲלֵיהֶן אֶבֶן קָהָל וּבְרָא
אוֹתָהֶן בְּחַרְבוֹתָם בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם יַהֲרֹגוּ וּבָתֵּיהֶן
בָּאֵשׁ יִשְׂרֹפוּ: מוְהִשְׁבַּתִּי זִמָּה מִן־הָאָרֶץ וְנִוַּסְּרוּ
כָּל־הַנָּשִׁים וְלֹא תַעֲשֶׂינָה כְּזִמַּתְכֶנָּה: מטוְנָתְנוּ
זִמַּתְכֶנָּה עֲלֵיכֶן וַחֲטָאֵי גִלּוּלֵיכֶן תִּשָּׂאוּנָה וִידַעְתֶּם
כִּי אֲנִי אֲ־דֹנָי יְ־הוָה:

כד אוַיְהִי דְבַר־יְ־הוָה אֵלַי בַּשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִית בַּחֹדֶשׁ
הָעֲשִׂירִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ לֵאמֹר: בבֶּן־אָדָם כְּתָב־לְךָ
אֶת־שֵׁם הַיּוֹם אֶת־עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה סָמַךְ מֶלֶךְ־בָּבֶל
אֶל־יְרוּשָׁלִַם בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה: גוּמְשֹׁל אֶל־בֵּית־
הַמֶּרִי מָשָׁל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲ־דֹנָי יְ־הוָה
שִׁפֹּת הַסִּיר שִׁפֹּת וְגַם־יְצֹק בּוֹ מָיִם: דאֱסֹף נְתָחֶיהָ
אֵלֶיהָ כָּל־נֶתַח טוֹב יָרֵךְ וְכָתֵף מִבְחַר עֲצָמִים מַלֵּא:
המִבְחַר הַצֹּאן לָקוֹחַ וְגַם דּוּר הָעֲצָמִים תַּחְתֶּיהָ רַתֵּחַ
רְתָחֶיהָ גַּם־בָּשְׁלוּ עֲצָמֶיהָ בְּתוֹכָהּ: ולָכֵן כֹּה־אָמַר
אֲ־דֹנָי יְ־הוָה אוֹי עִיר הַדָּמִים סִיר אֲשֶׁר חֶלְאָתָהּ
בָּהּ וְחֶלְאָתָהּ לֹא יָצְאָה מִמֶּנָּה לִנְתָחֶיהָ לִנְתָחֶיהָ
הוֹצִיאָהּ לֹא־נָפַל עָלֶיהָ גּוֹרָל: זכִּי דָמָהּ בְּתוֹכָהּ הָיָה
עַל־צְחִיחַ סֶלַע שָׂמָתְהוּ לֹא שְׁפָכַתְהוּ עַל־הָאָרֶץ
לְכַסּוֹת עָלָיו עָפָר: חלְהַעֲלוֹת חֵמָה לִנְקֹם נָקָם נָתַתִּי
אֶת־דָּמָהּ עַל־צְחִיחַ סֶלַע לְבִלְתִּי הִכָּסוֹת: טלָכֵן כֹּה
אָמַר אֲ־דֹנָי יְ־הוָה אוֹי עִיר הַדָּמִים גַּם־אֲנִי אַגְדִּיל
הַמִּדּוּרָה: יהַרְבֵּה הָעֵצִים הַדְלֵק הָאֵשׁ הָתֵם הַבָּשָׂר
וְהַרְקַח הַמֶּרְקָחָה וְהָעֲצָמוֹת יֵחָרוּ: יאוְהַעֲמִידֶהָ עַל־
גֶּחָלֶיהָ רֵקָה לְמַעַן תֵּחַם וְחָרָה נְחֻשְׁתָּהּ וְנִתְּכָה
בְתוֹכָהּ טֻמְאָתָהּ תִּתֵּךְ חֶלְאָתָהּ: יבתְּאֲנִים הֶלְאָת
וְלֹא־תֵצֵא מִמֶּנָּה רַבַּת חֶלְאָתָהּ בְּאֵשׁ חֶלְאָתָהּ:
יגבְּטֻמְאָתֵךְ זִמָּה יַעַן טָהַרְתִּיךְ וְלֹא טָהַרְתְּ מִטֻּמְאָתֵךְ
לֹא תִטְהָרִי־עוֹד עַד־הֲנִיחִי אֶת־חֲמָתִי בָּךְ: יאֲנִי
יְ־הוָה דִּבַּרְתִּי בָּאָה וְעָשִׂיתִי לֹא־אֶפְרַע וְלֹא־אָחוּס
וְלֹא אֶנָּחֵם כִּדְרָכַיִךְ וְכַעֲלִילוֹתַיִךְ שְׁפָטוּךְ נְאֻם
אֲ־דֹנָי יְ־הוָה: טוַיְהִי דְבַר־יְ־הוָה אֵלַי לֵאמֹר: טובֶּן־
אָדָם הִנְנִי לֹקֵחַ מִמְּךָ אֶת־מַחְמַד עֵינֶיךָ בְּמַגֵּפָה וְלֹא
תִסְפֹּד וְלֹא תִבְכֶּה וְלוֹא תָבוֹא דִּמְעָתֶךָ: יהֵאָנֵק ׀ דֹּם
מֵתִים אֵבֶל לֹא־תַעֲשֶׂה פְּאֵרְךָ חָבוֹשׁ עָלֶיךָ וּנְעָלֶיךָ
תָּשִׂים בְּרַגְלֶיךָ וְלֹא תַעְטֶה עַל־שָׂפָם וְלֶחֶם אֲנָשִׁים
לֹא תֹאכֵל: יבוְאֲדַבֵּר אֶל־הָעָם בַּבֹּקֶר וַתָּמָת אִשְׁתִּי
בָּעָרֶב וָאַעַשׂ בַּבֹּקֶר כַּאֲשֶׁר צֻוֵּיתִי: יגוַיֹּאמְרוּ אֵלַי
הָעָם הֲלֹא־תַגִּיד לָנוּ מָה־אֵלֶּה לָּנוּ כִּי אַתָּה עֹשֶׂה:
ידוָאֹמַר אֲלֵיהֶם דְּבַר־יְ־הוָה הָיָה אֵלַי לֵאמֹר:
טוֹאֱמֹר ׀ לְבֵית יִשְׂרָאֵל כֹּה־אָמַר אֲ־דֹנָי יְ־הוִה הִנְנִי
מְחַלֵּל אֶת־מִקְדָּשִׁי גְּאוֹן עֻזְּכֶם מַחְמַד עֵינֵיכֶם
וּמַחְמַל נַפְשְׁכֶם וּבְנֵיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר עֲזַבְתֶּם
בַּחֶרֶב יִפֹּלוּ: כוְעַשִּׂיתֶם כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי עַל־שָׂפָם
לֹא תַעְטוּ וְלֶחֶם אֲנָשִׁים לֹא תֹאכֵלוּ: כוּפְּאֵרְכֶם עַל־
רָאשֵׁיכֶם וְנַעֲלֵיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם לֹא תִסְפְּדוּ וְלֹא תִבְכּוּ
וּנְמַקְתֶּם בַּעֲוֹנֹתֵיכֶם וּנְהַמְתֶּם אִישׁ אֶל־אָחִיו:
כבוְהָיָה יְחֶזְקֵאל לָכֶם לְמוֹפֵת כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה
תַּעֲשׂוּ בְּבוֹאָהּ וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי אֲ־דֹנָי יְ־הוִה:
כגוְאַתָּה בֶן־אָדָם הֲלוֹא בְּיוֹם קַחְתִּי מֵהֶם אֶת־
מָעוּזָּם מְשׂוֹשׂ תִּפְאַרְתָּם אֶת־מַחְמַד עֵינֵיהֶם וְאֶת־
מַשָּׂא נַפְשָׁם בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם: כדבַּיּוֹם הַהוּא יָבוֹא
הַפָּלִיט אֵלֶיךָ לְהַשְׁמִעְוּת אָזְנָיִם: כהבַּיּוֹם הַהוּא
יִפָּתַח פִּיךָ אֶת־הַפָּלִיט וּתְדַבֵּר וְלֹא תֵאָלֵם עוֹד
וְהָיִיתָ לָהֶם לְמוֹפֵת וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְ־הוָה:

כה אוַיְהִי דְבַר־יְ־הוָה אֵלַי לֵאמֹר: בבֶּן־אָדָם שִׂים
פָּנֶיךָ אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן וְהִנָּבֵא עֲלֵיהֶם: גוְאָמַרְתָּ לִבְנֵי
עַמּוֹן שִׁמְעוּ דְּבַר־אֲ־דֹנָי יְ־הוִה כֹּה־אָמַר אֲ־דֹנָי
יְ־הוִה יַעַן אָמְרֵךְ הֶאָח אֶל־מִקְדָּשִׁי כִּי־נֹחֵל וְאֶל־
אַדְמַת יִשְׂרָאֵל כִּי נָשַׁמָּה וְאֶל־בֵּית יְהוּדָה כִּי הָלְכוּ
בַּגּוֹלָה: דלָכֵן הִנְנִי נֹתְנֶךָ לִבְנֵי־קֶדֶם לְמוֹרָשָׁה
וְיִשְׁכְּנוּ טִירוֹתֵיהֶם בָּךְ וְנָתְנוּ בָךְ מִשְׁכְּנֵיהֶם הֵמָּה
יֹאכְלוּ פִּרְיֵךְ וְהֵמָּה יִשְׁתּוּ חֶלְבֵּךְ: הוְנָתַתִּי אֶת־רַבָּה
לִגְמַלִּים וְאֶת־בְּנֵי עַמּוֹן לְמִרְבַּץ־צֹאן וִידַעְתֶּם
כִּי־אֲנִי יְ־הוָה: וכִּי כֹה אָמַר אֲ־דֹנָי יְ־הוִה יַעַן
מָחֲאֲךָ יָד וְרַקְּעֲךָ בְּרָגֶל וַתִּשְׂמַח בְּכָל־שָׁאֲטֵךְ בְּנֶפֶשׁ
אֶל־אַדְמַת יִשְׂרָאֵל: זלָכֵן הִנְנִי נָטִיתִי אֶת־יָדִי עָלֶיךָ
וּנְתַתִּיךְ לְבַז לַגּוֹיִם וְהִכְרַתִּיךְ מִן־הָעַמִּים
וְהַאֲבַדְתִּיךְ מִן־הָאֲרָצוֹת אַשְׁמִידְךָ וְיָדַעְתָּ כִּי־אֲנִי
יְ־הוָה: חכֹּה אָמַר אֲ־דֹנָי יְ־הוִה יַעַן אֲמֹר מוֹאָב

וְשַׁעֲיִר הִנֵּה כְּכֶל־הַגּוֹיִם בֵּית יְהוּדָה: ׳לָכֵן הִנְנִי
פֹּתֵחַ אֶת־כֶּתֶף מוֹאָב מֵהֶעָרִים מֵעָרָיו מִקְצֵהוּ צְבִי
אֶרֶץ בֵּית הַיְשִׁימֹת בַּעַל מְעוֹן וְקִרְיָתָיְמָה: ׳לִבְנֵי־
קֶדֶם עַל־בְּנֵי עַמּוֹן וּנְתַתִּיהָ לְמוֹרָשָׁה לְמַעַן לֹא־
תִזָּכֵר בְּנֵי־עַמּוֹן בַּגּוֹיִם: ״וּבְמוֹאָב אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים
וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְ־הוָה: ״כֹּה אָמַר אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה יַעַן
עֲשׂוֹת אֱדוֹם בִּנְקֹם נָקָם לְבֵית יְהוּדָה וַיֶּאְשְׁמוּ
אָשׁוֹם וְנִקְמוּ בָהֶם: ״לָכֵן כֹּה אָמַר אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה
וְנָטִתִי יָדִי עַל־אֱדוֹם וְהִכְרַתִּי מִמֶּנָּה אָדָם וּבְהֵמָה
וּנְתַתִּיהָ חָרְבָּה מִתֵּימָן וּדְדָנָה בַּחֶרֶב יִפֹּלוּ: ״וְנָתַתִּי
אֶת־נִקְמָתִי בֶּאֱדוֹם בְּיַד עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְעָשׂוּ בֶאֱדוֹם
כְּאַפִּי וְכַחֲמָתִי וְיָדְעוּ אֶת־נִקְמָתִי נְאֻם אֲ־דֹנָי
יֱ־הוֹה: ״כֹּה אָמַר אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה יַעַן עֲשׂוֹת
פְּלִשְׁתִּים בִּנְקָמָה וַיִּנְקְמוּ נָקָם בִּשְׁאָט בְּנֶפֶשׁ
לְמַשְׁחִית אֵיבַת עוֹלָם: ״לָכֵן כֹּה אָמַר אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה
הִנְנִי נוֹטֶה יָדִי עַל־פְּלִשְׁתִּים וְהִכְרַתִּי אֶת־כְּרֵתִים
וְהַאֲבַדְתִּי אֶת־שְׁאֲרִית חוֹף הַיָּם: ״וְעָשִׂיתִי בָם
נְקָמוֹת גְּדֹלוֹת בְּתוֹכְחוֹת חֵמָה וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְ־הוָה
בְּתִתִּי אֶת־נִקְמָתִי בָּם:

כו ״וַיְהִי בְּעַשְׁתֵּי־עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הָיָה
דְבַר־יְ־הוָה אֵלַי לֵאמֹר: ״בֶּן־אָדָם יַעַן אֲשֶׁר־
אָמְרָה צֹר עַל־יְרוּשָׁלִַם הֶאָח נִשְׁבְּרָה דַלְתוֹת
הָעַמִּים נָסַבָּה אֵלַי אִמְלְאָה הֶחֳרָבָה: ״לָכֵן כֹּה אָמַר
אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה הִנְנִי עָלַיִךְ צֹר וְהַעֲלִיתִי עָלַיִךְ גּוֹיִם
רַבִּים כְּהַעֲלוֹת הַיָּם לְגַלָּיו: ״וְשִׁחֲתוּ חֹמוֹת צֹר
וְהָרְסוּ מִגְדְּלֹתֶיהָ וְסִחִיתִי עֲפָרָהּ מִמֶּנָּה וְנָתַתִּי אוֹתָהּ
לִצְחִיחַ סָלַע: ״מִשְׁטַח חֲרָמִים תִּהְיֶה בְּתוֹךְ הַיָּם כִּי
אֲנִי דִבַּרְתִּי נְאֻם אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה וְהָיְתָה לְבַז לַגּוֹיִם:
״וּבְנוֹתֶיהָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה בַּחֶרֶב תֵּהָרַגְנָה וְיָדְעוּ כִּי־
אֲנִי יְ־הוָה: ״כִּי כֹה אָמַר אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה הִנְנִי מֵבִיא
אֶל־צֹר נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל מִצָּפוֹן מֶלֶךְ מְלָכִים
בְּסוּס וּבְרֶכֶב וּבְפָרָשִׁים וְקָהָל וְעַם־רָב: ״בְּנוֹתַיִךְ
בַּשָּׂדֶה בַּחֶרֶב יַהֲרֹג וְנָתַן עָלַיִךְ דָּיֵק וְשָׁפַךְ עָלַיִךְ
סֹלְלָה וְהֵקִים עָלַיִךְ צִנָּה: ״וּמִחִי קָבְלוֹ יִתֵּן
בְּחֹמוֹתָיִךְ וּמִגְדְּלֹתַיִךְ יִתֹּץ בְּחַרְבוֹתָיו: ״מִשִּׁפְעַת
סוּסָיו יְכַסֶּךָּ אֲבָקָם מִקּוֹל פָּרַשׁ וְגַלְגַּל וָרֶכֶב
תִּרְעַשְׁנָה חוֹמוֹתַיִךְ בְּבֹאוֹ בִּשְׁעָרַיִךְ כִּמְבוֹאֵי עִיר
מְבֻקָּעָה: ״בְּפַרְסוֹת סוּסָיו יִרְמֹס אֶת־כָּל־חוּצוֹתָיִךְ
עַמֵּךְ בַּחֶרֶב יַהֲרֹג וּמַצְּבוֹת עֻזֵּךְ לָאָרֶץ תֵּרֵדְנָה:
״וְשָׁלְלוּ חֵילֵךְ וּבָזְזוּ רְכֻלָּתֵךְ וְהָרְסוּ חוֹמוֹתַיִךְ וּבָתֵּי
חֶמְדָּתֵךְ יִתֹּצוּ וַאֲבָנַיִךְ וְעֵצַיִךְ וַעֲפָרֵךְ בְּתוֹךְ מַיִם
יָשִׂימוּ: ״וְהִשְׁבַּתִּי הֲמוֹן שִׁירָיִךְ וְקוֹל כִּנּוֹרַיִךְ לֹא
יִשָּׁמַע עוֹד: ״וּנְתַתִּיךְ לִצְחִיחַ סָלַע מִשְׁטַח חֲרָמִים
תִּהְיֶה לֹא תִבָּנֶה עוֹד כִּי אֲנִי יְ־הוָה דִּבַּרְתִּי נְאֻם
אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה: ״כֹּה אָמַר אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה לְצוֹר הֲלֹא
מִקּוֹל מַפַּלְתֵּךְ בֶּאֱנֹק חָלָל בֵּהָרֹג הֶרֶג בְּתוֹכֵךְ יִרְעֲשׁוּ
הָאִיִּים: ״וְיָרְדוּ מֵעַל כִּסְאוֹתָם כָּל נְשִׂיאֵי הַיָּם
וְהֵסִירוּ אֶת־מְעִילֵיהֶם וְאֶת־בִּגְדֵי רִקְמָתָם יִפְשָׁטוּ
חֲרָדוֹת יִלְבָּשׁוּ עַל־הָאָרֶץ יֵשֵׁבוּ וְחָרְדוּ לְרָגְעִים
וְשָׁמְמוּ עָלָיִךְ: ״וְנָשְׂאוּ עָלַיִךְ קִינָה וְאָמְרוּ לָךְ אֵיךְ
אָבַדְתְּ נוֹשֶׁבֶת מִיַּמִּים הָעִיר הַהֻלָּלָה אֲשֶׁר הָיְתָה
חֲזָקָה בַיָּם הִיא וְיֹשְׁבֶיהָ אֲשֶׁר־נָתְנוּ חִתִּיתָם לְכָל־
יוֹשְׁבֶיהָ: ״עַתָּה יֶחֱרְדוּ הָאִיִּן יוֹם מַפַּלְתֵּךְ וְנִבְהֲלוּ
הָאִיִּים אֲשֶׁר־בַּיָּם מִצֵּאתֵךְ: ״כִּי כֹה אָמַר אֲ־דֹנָי
יֱ־הוֹה בְּתִתִּי אֹתָךְ עִיר נֶחֱרֶבֶת כֶּעָרִים אֲשֶׁר לֹא־
נוֹשָׁבוּ בְּהַעֲלוֹת עָלַיִךְ אֶת־תְּהוֹם וְכִסּוּךְ הַמַּיִם
הָרַבִּים: ״וְהוֹרַדְתִּיךְ אֶת־יוֹרְדֵי בוֹר אֶל־עַם עוֹלָם
וְהוֹשַׁבְתִּיךְ בְּאֶרֶץ תַּחְתִּיּוֹת כְּחָרְבוֹת מֵעוֹלָם אֶת־
יוֹרְדֵי בוֹר לְמַעַן לֹא תֵשֵׁבִי וְנָתַתִּי צְבִי בְּאֶרֶץ
חַיִּים: ״בַּלָּהוֹת אֶתֵּנֵךְ וְאֵינֶנֵּךְ וּתְבֻקְשִׁי וְלֹא־
תִמָּצְאִי עוֹד לְעוֹלָם נְאֻם אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה:

כז ״וַיְהִי דְבַר־יְ־הוָה אֵלַי לֵאמֹר: ״וְאַתָּה בֶן־אָדָם
שָׂא עַל־צֹר קִינָה: ״וְאָמַרְתָּ לְצוֹר הַיֹּשֶׁבֶת עַל־
מְבוֹאֹת יָם רֹכֶלֶת הָעַמִּים אֶל־אִיִּים רַבִּים כֹּה אָמַר
אֲ־דֹנָי יֱ־הוֹה צֹוֹר אַתְּ אָמַרְתְּ אֲנִי כְּלִילַת יֹפִי: ״בְּלֶב
יַמִּים גְּבוּלֵיךְ בֹּנַיִךְ כְּלָלוּ יָפְיֵךְ: ״בְּרוֹשִׁים מִשְׂנִיר
בָּנוּ לָךְ אֵת כָּל־לֻחֹתָיִם אֶרֶז מִלְּבָנוֹן לָקְחוּ לַעֲשׂוֹת
תֹּרֶן עָלָיִךְ: ״אַלּוֹנִים מִבָּשָׁן עָשׂוּ מִשּׁוֹטָיִךְ קַרְשֵׁךְ
עָשׂוּ־שֵׁן בַּת־אֲשֻׁרִים מֵאִיֵּי כִתִּים: ״שֵׁשׁ־בְּרִקְמָה
מִמִּצְרַיִם הָיָה מִפְרָשֵׂךְ לִהְיוֹת לָךְ לְנֵס תְּכֵלֶת
וְאַרְגָּמָן מֵאִיֵּי אֱלִישָׁה הָיָה מְכַסֵּךְ: ״יֹשְׁבֵי צִידוֹן
וְאַרְוָד הָיוּ שָׁטִים לָךְ חֲכָמַיִךְ צוֹר הָיוּ בָךְ הֵמָּה
חֹבְלָיִךְ: ״זִקְנֵי גְבַל וַחֲכָמֶיהָ הָיוּ בָךְ מַחֲזִיקֵי בְדֶקֶךְ
כָּל־אֳנִיּוֹת הַיָּם וּמַלָּחֵיהֶם הָיוּ בָךְ לַעֲרֹב מַעֲרָבֵךְ:
״פָּרַס וְלוּד וּפוּט הָיוּ בְחֵילֵךְ אַנְשֵׁי מִלְחַמְתֵּךְ מָגֵן
וְכוֹבַע תָּלוּ־בָךְ הֵמָּה נָתְנוּ הֲדָרֵךְ: ״בְּנֵי אַרְוָד

וְחֵילֵךְ עַל־חוֹמוֹתַיִךְ סָבִיב וְגַמָּדִים בְּמִגְדְּלוֹתַיִךְ
הָיוּ שִׁלְטֵיהֶם תְּלוּ עַל־חוֹמוֹתַיִךְ סָבִיב הֵמָּה כָּלְלוּ
יָפְיֵךְ: יבתַּרְשִׁישׁ סֹחֲרֵתֵךְ מֵרֹב כָּל־הוֹן בְּכֶסֶף בַּרְזֶל
בְּדִיל וְעוֹפֶרֶת נָתְנוּ עִזְבוֹנַיִךְ: יגיָוָן תֻּבַל וָמֶשֶׁךְ
הֵמָּה רֹכְלָיִךְ בְּנֶפֶשׁ אָדָם וּכְלֵי נְחֹשֶׁת נָתְנוּ מַעֲרָבֵךְ:
ידמִבֵּית תּוֹגַרְמָה סוּסִים וּפָרָשִׁים וּפְרָדִים נָתְנוּ
עִזְבוֹנָיִךְ: טובְּנֵי דְדָן רֹכְלַיִךְ אִיִּים רַבִּים סְחֹרַת יָדֶךְ
קַרְנוֹת שֵׁן וְהָבְנִים הֵשִׁיבוּ אֶשְׁכָּרֵךְ: טזאֲרָם סֹחַרְתֵּךְ
מֵרֹב מַעֲשַׂיִךְ בְּנֹפֶךְ אַרְגָּמָן וְרִקְמָה וּבוּץ וְרָאמֹת
וְכַדְכֹּד נָתְנוּ בְּעִזְבוֹנָיִךְ: יזיְהוּדָה וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
הֵמָּה רֹכְלָיִךְ בְּחִטֵּי מִנִּית וּפַנַּג וּדְבַשׁ וָשֶׁמֶן וָצֳרִי
נָתְנוּ מַעֲרָבֵךְ: יחדַּמֶּשֶׂק סֹחַרְתֵּךְ בְּרֹב מַעֲשַׂיִךְ מֵרֹב
כָּל־הוֹן בְּיֵין חֶלְבּוֹן וְצֶמֶר צָחַר: יטוְדָן וְיָוָן מְאוּזָּל
בְּעִזְבוֹנַיִךְ נָתְנוּ בַּרְזֶל עָשׁוּת קִדָּה וְקָנֶה בְּמַעֲרָבֵךְ
הָיָה: כדְּדָן רֹכַלְתֵּךְ בְּבִגְדֵי־חֹפֶשׁ לִרְכָבָה: כאעֲרַב
וְכָל־נְשִׂיאֵי קֵדָר הֵמָּה סֹחֲרֵי יָדֶךְ בְּכָרִים וְאֵילִם
וְעַתּוּדִים בָּם סֹחֲרֵיךְ: כברֹכְלֵי שְׁבָא וְרַעְמָה הֵמָּה
רֹכְלָיִךְ בְּרֹאשׁ כָּל־בֹּשֶׂם וּבְכָל־אֶבֶן יְקָרָה וְזָהָב
נָתְנוּ עִזְבוֹנָיִךְ: כגחָרָן וְכַנֵּה וָעֶדֶן רֹכְלֵי שְׁבָא אַשּׁוּר
כִּלְמַד רֹכַלְתֵּךְ: כדהֵמָּה רֹכְלַיִךְ בְּמַכְלֻלִים בִּגְלוֹמֵי
תְּכֵלֶת וְרִקְמָה וּבְגִנְזֵי בְרֹמִים בַּחֲבָלִים חֲבוּשִׁים
וַאֲרָזִים בְּמַרְכֻלְתֵּךְ: כהאֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ שָׁרוֹתַיִךְ
מַעֲרָבֵךְ וַתִּמָּלְאִי וַתִּכְבְּדִי מְאֹד בְּלֵב יַמִּים: כובְּמַיִם
רַבִּים הֱבִאוּךְ הַשָّטִים אֹתָךְ רוּחַ הַקָּדִים שְׁבָרֵךְ
בְּלֵב יַמִּים: כזהוֹנֵךְ וְעִזְבוֹנַיִךְ מַעֲרָבֵךְ מַלָּחַיִךְ
וְחֹבְלָיִךְ מַחֲזִיקֵי בִדְקֵךְ וְעֹרְבֵי מַעֲרָבֵךְ וְכָל־אַנְשֵׁי
מִלְחַמְתֵּךְ אֲשֶׁר־בָּךְ וּבְכָל־קְהָלֵךְ אֲשֶׁר בְּתוֹכֵךְ יִפְּלוּ
בְּלֵב יַמִּים בְּיוֹם מַפַּלְתֵּךְ: כחלְקוֹל זַעֲקַת חֹבְלָיִךְ
יִרְעָשׁוּ מִגְרָשׁוֹת: כטוְיָרְדוּ מֵאֳנִיּוֹתֵיהֶם כָּל תֹּפְשֵׂי
מָשׁוֹט מַלָּחִים כֹּל חֹבְלֵי הַיָּם אֶל־הָאָרֶץ יַעֲמֹדוּ:
לוְהִשְׁמִיעוּ עָלַיִךְ בְּקוֹלָם וְיִזְעֲקוּ מָרָה וַיַּעֲלוּ עָפָר
עַל־רָאשֵׁיהֶם בָּאֵפֶר יִתְפַּלָּשׁוּ: לאוְהִקְרִיחוּ אֵלַיִךְ
קָרְחָה וְחָגְרוּ שַׂקִּים וּבָכוּ אֵלַיִךְ בְּמַר־נֶפֶשׁ מִסְפֵּד
מָר: לבוְנָשְׂאוּ אֵלַיִךְ בְּנִיהֶם קִינָה וְקוֹנְנוּ עָלַיִךְ מִי
כְצוֹר כִּדְמָה בְּתוֹךְ הַיָּם: לגבְּצֵאת עִזְבוֹנַיִךְ מִיַּמִּים
הִשְׂבַּעַתְּ עַמִּים רַבִּים בְּרֹב הוֹנַיִךְ וּמַעֲרָבַיִךְ
הֶעֱשַׁרְתְּ מַלְכֵי־אָרֶץ: לדעֵת נִשְׁבֶּרֶת מִיַּמִּים
בְּמַעֲמַקֵּי־מָיִם מַעֲרָבֵךְ וְכָל־קְהָלֵךְ בְּתוֹכֵךְ נָפָלוּ:
להכָּל יֹשְׁבֵי הָאִיִּים שָׁמְמוּ עָלָיִךְ וּמַלְכֵיהֶם שָׂעֲרוּ
שַׂעַר רָעֲמוּ פָּנִים: לוסֹחֲרִים בָּעַמִּים שָׁרְקוּ עָלָיִךְ
בַּלָּהוֹת הָיִית וְאֵינֵךְ עַד־עוֹלָם:

הִלְכוֹת חוֹבֵל וּמַזִּיק פֶּרֶק ו

ו,א הַמַּזִּיק מִמּוֹן חֲבֵרוֹ, חַיָּב לְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם: בֵּין שֶׁהָיָה שׁוֹגֵג, בֵּין שֶׁהָיָה אָנוּס חֲרֵי הוּא כַּמֵּזִיד. כֵּיצַד: נָפַל מִן הַגָּג וְשִׁבֵּר אֶת הַכֵּלִים, אוֹ שֶׁנִּתְקַל כְּשֶׁהוּא מְהַלֵּךְ וְנָפַל עַל הַכְּלִי וְשִׁבְּרוֹ חַיָּב נֶזֶק שָׁלֵם: שֶׁנֶּאֱמַר "וּמַכֵּה בְהֵמָה, יְשַׁלְּמֶנָּה". וְלֹא חִלֵּק הַכָּתוּב כָּאן בֵּין שׁוֹגֵג לְמֵזִיד. וְאֶחָד הַהוֹרֵג בְּהֶמְתּוֹ שֶׁלַּחֲבֵרוֹ, אוֹ הַשּׁוֹבֵר כֵּלָיו, אוֹ קוֹרֵעַ בְּגָדָיו, אוֹ קוֹצֵץ נְטִיעוֹתָיו הַכֹּל דִּין אֶחָד הוּא.

ו,ב בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בִּרְשׁוּת הַנִּזָּק. אֲבָל בִּרְשׁוּת הַמַּזִּיק, אֵינוֹ חַיָּב לְשַׁלֵּם אֵלָּא אִם הִזִּיק בְּזָדוֹן; אֲבָל בִּשְׁגָגָה אוֹ בְּאֹנֶס, פָּטוּר. וְכֵן אִם הָיוּ שְׁנֵיהֶן בִּרְשׁוּת, אוֹ שְׁנֵיהֶן שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, וְהִזִּיק אֶחָד מֵהֶן מִמּוֹן חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא בְּכַוָּנָה פָּטוּר.

ו,ג הָיָה עוֹלֶה בְּסֻלָּם, וְנִשְׁמְטָה שְׁלִיבָה מִתַּחְתָּיו, וְנָפְלָה וְהִזִּיקָה אִם לֹא הָיְתָה מְחֻדֶּקֶת וַחֲזָקָה, חַיָּב; וְאִם הָיְתָה חֲזָקָה וּמְחֻדֶּקֶת, וְנִשְׁמְטָה, אוֹ שֶׁהִתְלִיעָה חֲרֵי זֶה פָּטוּר, שֶׁזּוֹ מַכָּה בִּידֵי שָׁמַיִם הִיא. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בְּזֶה. וְכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים בִּרְשׁוּת הַנִּזָּק; אֲבָל בִּרְשׁוּת הַמַּזִּיק פָּטוּר, עַד שֶׁיִּתְכַּוֵּן לְהַזִּיק כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

ו,ד חֲרֵי שֶׁמִּלָּא חָצֵר חֲבֵרוֹ כַּדֵּי יַיִן וְשֶׁמֶן, אַכְּלוּ הִכְנִיסָם בִּרְשׁוּת הוֹאִיל וְלֹא קִבֵּל עָלָיו בַּעַל הֶחָצֵר לִשְׁמֹר, חֲרֵי זֶה נִכְנָס וְיוֹצֵא כְּדַרְכּוֹ, וְכָל שֶׁיִּשְׁתַּבֵּר מִן הַכַּדִּים בִּכְנִיסָתוֹ וּבִיצִיאָתוֹ, חֲרֵי הוּא פָּטוּר עֲלֵיהֶן. וְאִם שִׁבְּרָן בְּכַוָּנָה, אַכְּלוּ הִכְנִיסָם בַּעַל הַכַּדִּים שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת חֲרֵי זֶה חַיָּב לְשַׁלֵּם. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בְּזֶה.

ו,ה שׁוֹר שֶׁעָלָה עַל גַּבֵּי חֲבֵרוֹ לְהָרְגוֹ, בִּרְשׁוּת הַמַּזִּיק שֶׁהוּא בַּעַל הַתַּחְתּוֹן, בֵּין שֶׁהָיָה תָּם, בֵּין שֶׁהָיָה מוּעָד, וּבָא בַּעַל הַתַּחְתּוֹן וְשָׁמַט אֶת שׁוֹרוֹ לְהַצִּילוֹ, וְנָפַל עֶלְיוֹן וּמֵת חֲרֵי זֶה פָּטוּר. דְּחָפוֹ לְעֶלְיוֹן וּמֵת אִם הָיָה לוֹ לְשָׁמְטוֹ וְלֹא שְׁמָטוֹ, חֲרֵי זֶה חַיָּב; וְאִם לֹא הָיָה יָכוֹל לְשָׁמְטוֹ, חֲרֵי זֶה פָּטוּר.

ו,ו שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ מְהַלְּכִין בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, זֶה בָּא בְּחָבִיתוֹ וְזֶה בָּא בְּקוֹרָתוֹ, וְנִשְׁבְּרָה כַּדּוֹ שֶׁלְּזֶה בְּקוֹרָתוֹ שֶׁלְּזֶה פָּטוּר, שֶׁלְּזֶה רְשׁוּת לְהַלֵּךְ וּלְזֶה רְשׁוּת לְהַלֵּךְ.

ו,ז הָיָה בַּעַל הַקּוֹרָה רִאשׁוֹן, וּבַעַל הֶחָבִית אַחֲרוֹן, וְנִשְׁבְּרָה חָבִית בַּקּוֹרָה פָּטוּר. וְאִם עָמַד בַּעַל הַקּוֹרָה לָנוּחַ מִכֹּבֶד מַשָּׂאוֹ, חַיָּב; וְאִם הִזְהִיר בַּעַל הֶחָבִית וְאָמַר לוֹ עֲמֹד, פָּטוּר. עָמַד לְתַקֵּן מַשָּׂאוֹ עָלָיו, חֲרֵי זֶה כִּמְהַלֵּךְ וּפָטוּר, וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִזְהִיר בַּעַל הֶחָבִית, שֶׁחֲרֵי הוּא טָרוּד בִּדְרִכּוֹ.

ו,ח הָיָה בַּעַל הֶחָבִית רִאשׁוֹן, וּבַעַל הַקּוֹרָה אַחֲרוֹן, וְנִשְׁבְּרָה חָבִית בַּקּוֹרָה חַיָּב, שֶׁזֶּה כְּמִי שֶׁשִּׁבְּרָהּ בְּיָדוֹ בְּכַוָּנָה. וְאִם עָמַד בַּעַל הֶחָבִית לָנוּחַ, פָּטוּר; וְאִם הִזְהִיר בַּעַל הַקּוֹרָה וְאָמַר לוֹ עֲמֹד, חֲרֵי זֶה חַיָּב. וְאִם עָמַד לְתַקֵּן מַשָּׂאוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִזְהִיר בַּעַל הַקּוֹרָה חֲרֵי הוּא חַיָּב. וְכֵן זֶה בָּא בְּגֵרוֹ וְזֶה בָּא בְּפִשְׁתָּנוֹ; וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בְּזֶה.

ו,ט שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ מְהַלְּכִין בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, אֶחָד רָץ וְאֶחָד מְהַלֵّךְ, וְהֵזִיק אֶחָד מֵהֶן בַּחֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא בְּכַוָּנָה זֶה הָרָץ חַיָּב, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְשַׁנֶּה; וְאִם הָיָה עֶרֶב שַׁבָּת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רָץ בִּרְשׁוּת, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִכָּנֵס הַשַּׁבָּת וְהוּא אֵינוֹ פָּנוּי. הָיוּ שְׁנֵיהֶם רָצִים, וְהֵזִיקוּ זֶה בְּזֶה שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִין, וְאַכְּלוּ בִּשְׁאָר הַיָּמִים.

ו,י אֶחָד הַמַּזִּיק בְּיָדוֹ, אוֹ שֶׁזָּרַק אֶבֶן, אוֹ יָרָה חֵץ וְהִזִּיק בּוֹ, אוֹ שֶׁפִּטֵּר מַיִם עַל חֲבֵרוֹ אוֹ עַל הַכֵּלִים וְהִזִּיק, אוֹ שֶׁרַק אוֹ נָע וְהִזִּיק בְּכִיחוֹ וְנִיעוֹ בְּעֵת שֶׁהָלְכוּ מִכּוֹחוֹ חֲרֵי זֶה כְּמַזִּיק בְּיָדוֹ, וְהֵם תּוֹלְדוֹת שֶׁלָּאָדָם. אֲבָל אִם נָח הָרֹק וְהַכִּיחַ עַל הָאָרֶץ, וְאַחַר כָּךְ נִתְקַל בָּהֶן אָדָם חֲרֵי זֶה חַיָּב מִשּׁוּם בּוֹרוֹ: שֶׁכָּל תַּקָּלָה, תּוֹלֶדֶת בּוֹר הִיא כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

ו,יא לוּטֵשׁ שֶׁהָיָה מַכֶּה בַּפַּטִּישׁ, וְיָצָא גֵּץ מִתַּחַת הַפַּטִּישׁ וְהִזִּיק חֲרֵי זֶה חַיָּב כְּמִי שֶׁזָּרַק חֵץ אוֹ זָרַק אֶבֶן. וְכֵן הַבַּנָּאִי שֶׁקִּבֵּל עָלָיו אֶת הַכּוֹתֶל לְסָתְרוֹ, וְשִׁבֵּר אֶת הָאֲבָנִים אוֹ הִזִּיק חַיָּב. הָיָה סוֹתֵר מִצַּד זֶה, וְנָפַל מִצַּד אַחֵר פָּטוּר; וְאִם מֵחֲמַת הַמַּכָּה חַיָּב, שֶׁזֶּה כְּזוֹרֵק חֵץ וְהִזִּיק בּוֹ הוּא.

ו,יב הַכּוֹבֵשׁ בְּהֵמַת חֲבֵרוֹ בַּמַּיִם אוֹ שֶׁנָּפְלָה וּמְנָעָהּ מִלַּעֲלוֹת, עַד שֶׁמֵּתָה בַּמַּיִם, אוֹ שֶׁהִנִּיחָהּ בַּחַמָּה וְצִמְּצַם עָלֶיהָ הַמָּקוֹם כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּמְצָא צֵל, עַד שֶׁחָרַנְתָּהּ הַחַמָּה חַיָּב לְשַׁלֵּם. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בְּזֶה.

ו,יג שְׁנַיִם שֶׁהֵמִיתוּ אֶת הַבְּהֵמָה כְּאַחַת, אוֹ שִׁבְּרוּ אֶת הַכְּלִי כְּאַחַת מְשַׁלְּשִׁין בֵּינֵיהֶן.

ו,יד חֲמִשָּׁה שֶׁהִנִּיחוּ חֲמֵשׁ חֲבִלּוֹת עַל הַבְּהֵמָה וְלֹא מֵתָה, וּבָא זֶה הָאַחֲרוֹן וְהִנִּיחַ חֲבִלָּתוֹ עָלֶיהָ וּמֵתָה אִם הָיְתָה מְהַלֶּכֶת בְּאוֹתָן הַחֲבִלּוֹת, וּמִשֶּׁהוֹסִיף זֶה חֲבִלָּתוֹ עָמְדָה וְלֹא הָלְכָה הָאַחֲרוֹן חַיָּב; וְאִם מִתְּחִלָּה לֹא הָיְתָה מְהַלֶּכֶת, הָאַחֲרוֹן פָּטוּר. וְאִם אֵין יָדוּעַ, כֻּלָּן מְשַׁלְּמִין בְּשׁוָוֶה.

ו,טו וְכֵן חֲמִשָּׁה שֶׁיָּשְׁבוּ עַל הַכִּסֵּא וְלֹא נִשְׁבַּר, וּבָא הָאַחֲרוֹן וְיָשַׁב עָלָיו וְנִשְׁבַּר אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה רָאוּי לְהִשָּׁבֵר בָּהֶן קֹדֶם שֶׁיָּשַׁב הוּאִיל וְקֵרֵב אֶת שְׁבִירָתוֹ, הָאַחֲרוֹן חַיָּב: שֶׁחֲרֵי אוֹמְרִים לוֹ אִלּוּ לֹא נִסְמַכְתָּ עָלָיו, הָיִינוּ עוֹמְדִים קֹדֶם שֶׁיִּשָּׁבֵר. וְאִם יָשְׁבוּ כְּאַחַת וְנִשְׁבַּר, כֻּלָּן חַיָּבִין. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בְּזֶה.

ו,טז אָדָם וְשׁוֹר שֶׁדָּחֲפוּ בְּהֵמָה, אוֹ כֵּלִים, אוֹ אָדָם, אוֹ בְּהֵמַת פְּסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין, לַבּוֹר; וְהֵזִּיק הַנִּדְחָף בַּבּוֹר, אוֹ מֵת, אוֹ נִשְׁתַּבְּרוּ הַכֵּלִים: לְעִנְיַן נִזְקֵי אָדָם אוֹ הֶזֵּק בְּהֵמָה שְׁלָשְׁתָּן חַיָּבִין, הָאָדָם הַדּוֹחֵף וּבַעַל הַשּׁוֹר וּבַעַל הַבּוֹר; וּמְשַׁלְּשִׁין בֵּינֵיהֶן. לְעִנְיַן דְּמֵי וְלָדוֹת וְאַרְבָּעָה דְּבָרִים אָדָם חַיָּב, וּבַעַל הַשּׁוֹר וּבַעַל הַבּוֹר פְּטוּרִין. לְעִנְיַן כֹּפֶר וּשְׁלוֹשִׁים שֶׁלָּעֶבֶד בַּעַל הַשּׁוֹר חַיָּב, וְאָדָם וּבַעַל הַבּוֹר פְּטוּרִין. לְעִנְיַן כֵּלִים וּפְסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין אָדָם וּבַעַל הַשּׁוֹר חַיָּבִין, וּבַעַל הַבּוֹר פָּטוּר.

הִלְכוֹת חוֹבֵל וּמַזִּיק פֶּרֶק ז

ז,א הַמַּזִּיק מִמּוֹן חֲבֵרוֹ הֶזֵּק שֶׁאֵינוֹ נִכָּר הוּאִיל וְלֹא נִשְׁתַּנָּה הַדָּבָר וְלֹא נִפְסְדָה צוּרָתוֹ חֲרֵי זֶה פָּטוּר מִן הַתַּשְׁלוּמִין, דִּין תּוֹרָה; אֲבָל מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים אָמְרוּ, הוּאִיל וְהִפְחִית דְּמֵיהֶן, חֲרֵי זֶה חַיָּב, וּמְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִפְחִית מִדְּמֵיהֶן.

ז,ב כֵּיצַד: חֲרֵי שֶׁטִּמֵּא אֹכָלִין טְהוֹרִים שֶׁלַּחֲבֵרוֹ, אוֹ שֶׁדִּמַּע פֵּרוֹתָיו, אוֹ עֵרֵב לוֹ טִפַּת יַיִן נֶסֶךְ בְּתוֹךְ יֵינוֹ שֶׁחֲרֵי אָסַר עָלָיו הַכֹּל, וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בְּזֶה שָׁמִין מַה שֶּׁהִפְסִיד, וּמְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם מִן הַיָּפֶה שֶׁבִּנְכָסָיו כְּדֶרֶךְ כָּל הַמַּזִּיקִין.

ז,ג וְדָבָר זֶה, קְנָס הוּא שֶׁקָּנְסוּ אוֹתוֹ חֲכָמִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִן הַמַּשְׁחִיתִים הוֹלֵךְ וּמְטַמֵּא טְהָרוֹתָיו שֶׁלַּחֲבֵרוֹ, וְאוֹמֵר פָּטוּר אֲנִי. לְפִיכָךְ אִם מֵת זֶה שֶׁהִזִּיק הֶזֵּק שֶׁאֵינוֹ נִכָּר אֵין גּוֹבִין הַנֶּזֶק מִנְּכָסָיו, שֶׁלֹּא קָנְסוּ חֲכָמִים אֵלָּא זֶה שֶׁעָבַר וְהִזִּיק; אֲבָל הַיּוֹרֵשׁ שֶׁלֹּא עָשָׂה כְּלוּם, לֹא קָנְסוּ אוֹתוֹ.

ז,ד וְכֵן הַמַּזִּיק הֶזֵּק שֶׁאֵינוֹ נִכָּר בִּשְׁגָגָה אוֹ בְּאֹנֶס פָּטוּר, שֶׁלֹּא קָנְסוּ אֵלָּא הַמִּתְכַּוֵּן לְהַזִּיק מִדַּעְתּוֹ. הַכּוֹהֲנִים שֶׁפִּגְּלוּ אֶת הַזֶּבַח בְּמֵזִיד, חַיָּבִין לְשַׁלֵּם; בְּשׁוֹגֵג, פְּטוּרִין. וְכֵן הָעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּפָרַת חַטָּאת וּבְמֵי חַטָּאת בְּמֵזִיד, חַיָּב לְשַׁלֵּם; בְּשׁוֹגֵג, פָּטוּר.

ז,ה הִכְנִיס פָּרָה לַמַּרְבֵּק כְּדֵי שֶׁתִּינָק וְתָדוּשׁ, וְהִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִמֵּי חַטָּאת פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם, וְחַיָּב בְּדִינֵי שָׁמַיִם.

ז,ו הַמְנַסֵּךְ יַיִן חֲבֵרוֹ לַעֲבוֹדָה זָרָה לֹא נֶאֱסַר הַיַּיִן, שֶׁאֵין אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל אוֹסֵר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. וְאִם הָיָה לוֹ בּוֹ שֻׁתָּפוּת, אוֹ שֶׁהָיָה מְשַׁמֵּד שֶׁחֲרֵי הוּא כְּגוֹי, אוֹ שֶׁהִתִּירוּ בּוֹ וְקִבֵּל הַהַתָּרָאָה שֶׁחֲרֵי הוּא מְשַׁמֵּד חֲרֵי זֶה אוֹסֵר הַיַּיִן, וְחַיָּב

לְשַׁלֵּם. וְהֵיאַךְ יִתְחַיֵּב זֶה לְשַׁלֵּם, וַהֲרֵי הוּא מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ מִפְּנֵי שֶׁמֵּעֵת שֶׁהִגְבִּיחוּ נִתְחַיֵּב לְשַׁלֵּם, וְאֵינוּ מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ עַד שֶׁיִּנָּסֵךְ.

ז,ז כָּל הַגּוֹרֵם לְהַזִּיק מְמוֹן חֲבֵרוֹ, חַיָּב לְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם מִן הַיָּפֶה שֶׁבְּנִכְסָיו כִּשְׁאָר הַמַּזִּיקִין. אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוּ הוּא הַמַּזִּיק זֶה הַנֶּזֶק עַצְמוֹ בָּאַחֲרוֹנָה, הוֹאִיל וְהוּא הַגּוֹרֵם הָרִאשׁוֹן, חַיָּב.

ז,ח כֵּיצַד: הַזּוֹרֵק כְּלִי שֶׁלּוֹ מֵרֹאשׁ הַגָּג עַל גַּבֵּי כַּרִּים וּכְסָתוֹת, וּבָא אַחֵר וְקִדֵּם וְסִלֵּק אֶת הַכַּרִּים מֵעַל הָאָרֶץ, וְנֶחְבַּט הַכְּלִי בָּאָרֶץ וְנִשְׁבַּר חַיָּב נֶזֶק שָׁלֵם כְּאִלּוּ שִׁבְּרוֹ בְּיָדוֹ, שֶׁסִּלּוּק הַכַּרִּים וְהַכְּסָתוֹת גָּרַם לוֹ שֶׁיִּשָּׁבֵר. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בְּזֶה.

ז,ט הַזּוֹרֵק כְּלִי שֶׁלַּחֲבֵרוֹ מֵרֹאשׁ הַגָּג עַל גַּבֵּי כַּרִּים וּכְסָתוֹת שֶׁלְּבַעַל הַכְּלִי, וְקִדֵּם בַּעַל הַכְּלִי וְהֵסִיר הַכַּרִּים הַזּוֹרֵק חַיָּב: שֶׁזְّרִיקָתוֹ, הִיא הַגּוֹרֵם הָרִאשׁוֹן לִשְׁבִירַת הַכְּלִי. וְאִם קָדַם אַחֵר וְסִלְּקָן שְׁנֵיהֶן חַיָּבִין, הַזּוֹרֵק וְהַמְּסַלֵּק: שֶׁשְּׁנֵיהֶם גָּרְמוּ לְאַבֵּד מְמוֹנוֹ שֶׁלְּזֶה.

ז,י וְכֵן הַשּׁוֹרֵף שִׁטָּרוֹתָיו שֶׁלַּחֲבֵרוֹ, חַיָּב לְשַׁלֵּם כָּל הַחוֹב שֶׁהָיָה בַּשְּׁטָר, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאֵין גּוּף הַשְּׁטָר מָמוֹן, הֲרֵי גָּרַם לְאַבֵּד הַמָּמוֹן: וּבִלְבָד שֶׁיּוֹדָה לוֹ הַמַּזִּיק שֶׁשְּׁטָר מְקַיָּם הָיָה, וְכָךְ וְכָךְ הָיָה כָּתוּב בּוֹ, וּמֵחֲמַת שֶׁשְּׁרָפוֹ, הוּא שֶׁאֵינוּ יָכוֹל לִגְבּוֹת הַחוֹב; אֲבָל אִם לֹא הֶאֱמִינוֹ, אֵינוּ מְשַׁלֵּם לוֹ אֵלָּא דְּמֵי הַנְּיָר בִּלְבָד.

ז,יא וְכֵן רְאוּבֵן שֶׁהָיָה נוֹשֶׁה בְּשִׁמְעוֹן, וּמָכַר הַשְּׁטָר לְלֵוִי, וְחָזַר אַחַר שֶׁמְּכָרוֹ, וּמָחַלוֹ לְשִׁמְעוֹן הֲרֵי נִפְטַר שִׁמְעוֹן כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בִּמְקוֹמוֹ, וְנִתְחַיֵּב רְאוּבֵן לְשַׁלֵּם לְלֵוִי כָּל מַה שֶׁבַּשְּׁטָר: שֶׁהֲרֵי גָּרַם לוֹ לְאַבֵּד הַשְּׁטָר, וַהֲרֵי הוּא כְּמִי שֶׁשְּׁרָפוֹ. וְכֵן אִם מְחָלוֹ יוֹרֵשׁ רְאוּבֵן, מְשַׁלֵּם הַמּוֹחֵל מִן הַיָּפֶה שֶׁבְּנִכְסָיו.

ז,יב וְכֵן הָעוֹשֶׂה עַבְדּוֹ הַפּוּתִיקִי, וְחָזַר וְשִׁחְרְרוֹ חַיָּב הַמְּשַׁחְרֵר לְשַׁלֵּם לְבַעַל הַחוֹב: שֶׁהֲרֵי הִפְקִיעַ שִׁעְבּוּדוֹ, וְגָרַם לְאַבֵּד מְמוֹנוֹ. וְכוֹפִין אֶת בַּעַל הַחוֹב גַּם הוּא, לְשַׁחְרֵר הָעֶבֶד כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפְגַּע בּוֹ וְיֹאמַר לוֹ עַכְדִּי אַתָּה.

ז,יג וְכֵן הַדּוֹחֵף מַטְבֵּעַ חֲבֵרוֹ, וְנִתְגַּלְגֵּל וְיָרַד לַיָּם חַיָּב לְשַׁלֵּם. וְכֵן הַצּוֹרֵם אֹזֶן הַפָּרָה חַיָּב לְשַׁלֵּם, שֶׁהֲרֵי גָּרַם לִפְחֹת דָּמֶיהָ. וְכֵן הַמְּרַקֵּעַ דִּינָרֵי חֲבֵרוֹ, וְהֶעֱבִיר צוּרָתָן חַיָּב לְשַׁלֵּם מִשּׁוּם גּוֹרֵם. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בְּאֵלּוּ הַדְּבָרִים.

ז,יד הַזּוֹרֵק כְּלִי מֵרֹאשׁ הַגָּג לָאָרֶץ, וְלֹא הָיָה תַּחְתָּיו כֵּלִים, וְקָדַם אַחֵר וְשִׁבְּרוֹ בְּמַקֵּל כִּשֶׁהוּא בָּאֲוִיר, קֹדֶם שֶׁיַּגִּיעַ לָאָרֶץ הֲרֵי זֶה הָאַחֵר פָּטוּר: שֶׁלֹּא שִׁבֵּר אֵלָּא כְּלִי שֶׁסּוֹפוֹ לְהִשָּׁבֵר מִיָּד בַּוַּדַּאי; וְנִמְצָא כְּשׁוֹבֵר כְּלִי שָׁבוּר, וְאֵין זֶה כְּגוֹרֵם. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בְּזֶה, פָּטוּר.

ז,טו שׁוֹר שֶׁהָיָה עוֹמֵד לַהֲרִיגָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַזִּיק אֶת הַבְּרִיּוֹת, וְאִילָן שֶׁהוּא עוֹמֵד לִקְצִיצָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַזִּיק אֶת הָרַבִּים, וְקָדַם אֶחָד וְשָׁחַט שׁוֹר זֶה וְקָצַץ אִילָן זֶה, שֶׁלֹּא מִדַּעַת בְּעָלָיו חַיָּב לְשַׁלֵּם לַבְּעָלִים כְּמוֹ שֶׁיִּרְאוּ הַדַּיָּנִים, שֶׁהֲרֵי הִפְקִיעָן מִלַּעֲשׂוֹת מִצְוָה. וְאִם טָעַן וְאָמַר, אַתָּה אָמַרְתָּ לִי לְהָרְגוֹ וּלְקָצְצוֹ, הוֹאִיל וְהוּא עוֹמֵד לְכָךְ, הֲרֵי זֶה פָּטוּר.

ז,טז וְכֵן מִי שֶׁשָּׁחַט חַיָּה אוֹ עוֹף, וּבָא אַחֵר וְכִסָּה הַדָּם שֶׁלֹּא מִדַּעַת הַשּׁוֹחֵט חַיָּב לִתֵּן כְּמוֹ שֶׁיִּרְאוּ הַדַּיָּנִים. וְיֵשׁ מִי שֶׁהוֹרָה שֶׁהוּא נוֹתֵן קְנָס קָצוּב, וְהוּא עֲשָׂרָה זְהוּבִים; וְכֵן הוֹרוּ הַגְּאוֹנִים שֶׁכָּל הַמּוֹנֵעַ הַבְּעָלִים מִלַّעֲשׂוֹת מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁהֵן רְאוּיִין לַעֲשׂוֹתָהּ, וְקָדַם אַחֵר וַעֲשָׂאָהּ מְשַׁלֵּם לַבְּעָלִים עֲשָׂרָה זְהוּבִים.

ז,יז שָׁמִין לַמַּזִּיק בְּיָדוֹ, כְּדֶרֶךְ שֶׁשָּׁמִין לוֹ אִם הִזִּיק מְמוֹנוֹ. כֵּיצַד: הֲרֵי שֶׁהָרַג בֶּהֱמַת חֲבֵרוֹ, אוֹ שִׁבֵּר כֵּלָיו שָׁמִין כַּמָּה הָיְתָה הַבְּהֵמָה שׁוָוָה חַיָּה וְכַמָּה הַנְּבֵלָה שׁוָוָה, וְכַמָּה הָיָה הַכְּלִי שׁוָוָה וְהוּא שָׁלֵם וְכַמָּה שׁוָוָה עַתָּה; וּמְשַׁלֵּם הַפְּחָת לַנֶּזֶק עִם הַנְּבֵלָה אוֹ הַכְּלִי הַשָּׁבוּר, כְּדֶרֶךְ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּשׁוֹרוֹ שֶׁהִזִּיק: דִּין אֶחָד הוּא. דֶּרֶךְ

עֲנָבִים שֶׁלַּחֲבֵרוֹ, שֶׁמִּין לוֹ הֶזֵּקוֹ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בְּזֶה.

ז,יח כְּשֶׁגּוֹבִין הַפִּחַת מִן הַמַּזִּיק, גּוֹבִין מִן הַמִּטַּלְטְלִין שֶׁלּוֹ; אִם אֵין לוֹ מִטַּלְטְלִין, גּוֹבִין מִן הַיָּפֶה שֶׁבִּנְכָסָיו. וְכֵן הָאוֹנֵס וְהַמְּפַתֶּה וְהַמּוֹצִיא שֵׁם רָע, כֵּלָּן מִן הַיָּפֶה שֶׁבִּנְכָסָיו גּוֹבִין מֵהֶן.

ז,יט כָּל הַמַּזִּיק מִמּוֹן חֲבֵרוֹ, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה הִזִּיק חֲרֵי הַנִּזָּק נִשְׁבָּע בְּתַקָּנַת חֲכָמִים, וְנוֹטֵל כְּמוֹ הַנִּגְזָל: וְהוּא שֶׁיִּטְעֹן דְּבָרִים שֶׁהוּא אָמוּד בָּהֶן, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בַּנִּגְזָל.

ז,כ כֵּיצַד: לָקַח כִּים חֲבֵרוֹ וְהִשְׁלִיכוֹ לַיָּם אוֹ לָאֵשׁ, אוֹ שֶׁמְּסָרוֹ בְּיַד אַנָּס וְאָבַד בַּעַל הַכִּים אוֹמֵר זְהוּבִים הָיָה מָלֵא, וְהַמַּזִּיק אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ מַה הָיָה בּוֹ שֶׁמָּא עָפָר אוֹ תֶּבֶן הָיָה מָלֵא חֲרֵי הַנִּזָּק נִשְׁבָּע בִּנְקִיטַת חֵפֶץ, וְנוֹטֵל: וְהוּא, שֶׁיִּטְעֹן דְּבָרִים שֶׁהוּא אָמוּד בָּהֶן, אוֹ אָמוּד לְהַפְקִידָן אֶצְלוֹ, וְדַרְכָּן לְהַנִּיחָן בְּכִים וְכַיּוֹצֵא בּוֹ; אֲבָל אִם אֵין דַּרְכָּן לְהַנִּיחָן בִּכְלִי זֶה, הוּא פָּשַׁע בְּעַצְמוֹ.

ז,כא כֵּיצַד: חֲרֵי שֶׁחָטַף חֵמֶת אוֹ סַל מְלֵאִים וּמְחֻפִּים, וְהִשְׁלִיכָם לַיָּם אוֹ שְׂרָפָן, וְטָעַן הַנִּזָּק שֶׁמַּרְגָּלִיּוֹת הָיוּ בְּתוֹכָן אֵינוֹ נֶאֱמָן, וְאֵין מַשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ עַל כָּךְ: שֶׁאֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהַנִּיחַ מַרְגָּלִיּוֹת בְּסַלִּים וּבַחֲמָתוֹת. וְאִם תָּפַס, אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ, אֶלָּא נִשְׁבָּע שֶׁמַּרְגָּלִיּוֹת הָיוּ בָּהּ, וְנוֹטֵל מִמַּה שֶׁיֵּשׁ אֶצְלוֹ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בְּזֶה.

ז,כב יָדַע הַמַּזִּיק שֶׁהַכִּים הָיָה בּוֹ זְהוּבִים, אֲבָל אֵינוֹ יוֹדֵעַ כַּמָּה הָיוּ, וְהַנִּזָּק אוֹמֵר אֶלֶף הָיוּ נוֹטֵל אֶלֶף בְּלֹא שְׁבוּעָה: וְהוּא, שֶׁיִּהְיֶה אָמוּד, שֶׁחֲרֵי זֶה הַמַּזִּיק מְחֻיָּב שְׁבוּעָה, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִשָּׁבַע כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאַר בְּעִנְיַן הַפִּקָּדוֹן.

הִלְכוֹת חוֹבֵל וּמַזִּיק פֶּרֶק ח

ח,א הַמּוֹסֵר מִמּוֹן חֲבֵרוֹ בְּיַד אַנָּס, חַיָּב לְשַׁלֵּם מִן הַיָּפֶה שֶׁבִּנְכָסָיו; וְאִם מֵת, גּוֹבִין מִיּוֹרְשָׁיו כְּשֶׁאָר כָּל הַמַּזִּיקִין. בֵּין שֶׁהָיָה הָאַנָּס גּוֹי, בֵּין שֶׁהָיָה יִשְׂרָאֵל חֲרֵי זֶה הַמּוֹסֵר, חַיָּב לְשַׁלֵּם כָּל מַה שֶׁלָּקַח הָאַנָּס, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָשָׂא הַמּוֹסֵר וְלֹא נָתַן בְּיָדוֹ, אֶלָּא הִרְגִּיל בִּלְבָד.

ח,ב בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֶׁהֶרְאָה הַמּוֹסֵר מֵעַצְמוֹ. אֲבָל אִם אֲנָסוּהוּ גּוֹיִים אוֹ יִשְׂרָאֵל אַנָּס לְהַרְאוֹת, וְהֶרְאָה חֲרֵי זֶה פָּטוּר מִן הַתַּשְׁלוּמִין. וְאִם נָשָׂא וְנָתַן בַּיָּד אַף עַל פִּי שֶׁהוּא אָנוּס, חַיָּב לְשַׁלֵּם: שֶׁהַמַּצִּיל עַצְמוֹ בִּמְמוֹן חֲבֵרוֹ, חַיָּב לְשַׁלֵּם.

ח,ג כֵּיצַד: חֲרֵי שֶׁגָּזַר הַמֶּלֶךְ לְהָבִיא לוֹ יַיִן אוֹ תֶּבֶן וְכַיּוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ, וְעָמַד מוֹסֵר וְאָמַר חֲרֵי יֵשׁ לִפְלוֹנִי אוֹצַר יַיִן אוֹ תֶּבֶן בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְהָלְכוּ וּלְקָחוּהוּ חַיָּב לְשַׁלֵּם. אֲנָסוֹ הַמֶּלֶךְ לְמוֹסֵר זֶה עַד שֶׁיַּרְאֶה לוֹ אוֹצְרוֹת יַיִן אוֹ תֶּבֶן, אוֹ עַד שֶׁיַּרְאֶה לוֹ מִמּוֹן פְּלוֹנִי שֶׁהוּא בּוֹרֵחַ מִלְּפָנָיו, וְהֶרְאָה לוֹ מִפְּנֵי הָאֹנֶס חֲרֵי זֶה פָּטוּר: שֶׁאִם לֹא יַרְאֶה לוֹ, יַכֵּהוּ אוֹ יַמִּיתֵהוּ.

ח,ד נָשָׂא מִמּוֹן חֲבֵרוֹ בְּיָדוֹ וּנְתָנוֹ לָאַנָּס חַיָּב לְשַׁלֵּם מִכָּל מָקוֹם, אַף עַל פִּי שֶׁהַמֶּלֶךְ אָנַסוֹ לְהָבִיא. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁאִם אָנַסוֹ לְהָבִיא וְהֵבִיא חַיָּב, בְּשֶׁלֹּא הִגִּיעַ הַמָּמוֹן לִרְשׁוּת הָאוֹנֵס. אֲבָל אַנָּס שֶׁאָנַס יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁהֶרְאָהוּ, וְעָמַד הָאוֹנֵס עַל הַמָּמוֹן וְנַעֲשָׂה בִּרְשׁוּתוֹ, וְאָנַס אֶת יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁהוֹלִיכוֹ לוֹ לְמָקוֹם אַחֵר, וְאַפִּלּוּ הוֹלִיכוֹ זֶה הַמּוֹסֵר שֶׁהֶרְאָה חֲרֵי זֶה פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם: שֶׁכֵּיוָן שֶׁעָמַד הָאוֹנֵס בְּצַד הָאוֹצָר, כִּבֵּר אָבַד כָּל מַה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ וּכְאִלּוּ נִשְׂרַף.

ח,ה בַּעֲלֵי דִּין שֶׁהָיְתָה בֵּינֵיהֶם מְרִיבָה עַל קַרְקַע אוֹ עַל מִטַּלְטְלִין, זֶה אוֹמֵר שֶׁלִּי וְזֶה אוֹמֵר שֶׁלִּי, וְעָמַד אֶחָד מֵהֶן, וּמְסָרָהּ בְּיַד גּוֹיִים מְנַדִּין אוֹתוֹ, עַד שֶׁיַּחְזִיר הַדָּבָר לִכְמוֹת שֶׁהָיָה וִיסַלֵּק יַד הָאוֹנֵס מִבֵּינֵיהֶם, וַיַּעֲשׂוּ דִּין בְּיִשְׂרָאֵל.

ח,ו מִי שֶׁנִּתְפַּס עַל חֲבֵרוֹ, וְלָקְחוּ מִמֶּנּוּ גּוֹיִים מָמוֹן בִּגְלַל חֲבֵרוֹ אֵין חֲבֵרוֹ חַיָּב לְשַׁלֵּם. וְאֵין

לָךְ מִי שֶׁנִּתְפַּס עַל חֲבֵרוֹ, וְיִהְיֶה חֲבֵרוֹ חַיָּב לְשַׁלֵּם לוֹ: חוּץ מִן הַנִּתְפָּס מִפְּנֵי הַמַּס הַקָּצוּב עַל כָּל אִישׁ וְאִישׁ בְּכָל שָׁנָה, אוֹ הַנִּתְפָּס עַל הַתְּשׁוּרָה שֶׁנּוֹתֵן כָּל אִישׁ וְאִישׁ לַמֶּלֶךְ כְּשֶׁיַּעֲבֹר עֲלֵיהֶם הוּא אוֹ חֵילוֹתָיו חֲרִי זֶה חַיָּב לְשַׁלֵּם לוֹ. וְהוּא, שֶׁיִּקָּחוּ מִמֶּנּוּ בַּפְּרוּשׁ בִּגְלַל פְּלוֹנִי בִּפְנֵי עֵדִים.

ח,ז מִי שֶׁיֵּשׁ עָלָיו עֵדִים שֶׁמָּסַר מִמּוֹן חֲבֵרוֹ, כְּגוֹן שֶׁהֶרְאָה מֵעַצְמוֹ, אוֹ שֶׁנֶּאֱנַס וְנָשָׂא וְנָתַן בְּיָד, וְלֹא יָדְעוּ הָעֵדִים כַּמָּה הִפְסִידוֹ בִּמְסִירָתוֹ, וְהַנִּמְסָר טוֹעֵן כָּךְ וְכָךְ הִפְסִידַנִי, וְהַמּוֹסֵר כּוֹפֵר בְּמַה שֶׁטָּעָנוּ אִם תָּפַס הַנִּמְסָר, אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ, אֶלָּא נִשְׁבָּע בִּנְקִיטַת חֵפֶץ, וְזוֹכֶה בְּמַה שֶׁתָּפַס; וְאִם לֹא תָפַס, אֵין מוֹצִיאִין מִן הַמּוֹסֵר אֶלָּא בִּרְאָיָה בְּרוּרָה.

ח,ח וְאֵין מַשְׁבִּיעִין אֶת הַמּוֹסֵר שֶׁהֶרְאָה מֵעַצְמוֹ, לֹא שְׁבוּעָה חֲמוּרָה וְלֹא שְׁבוּעַת הֶסֵּת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רָשָׁע, וְאֵין לָךְ פָּסוּל יָתֵר מִזֶּה. אֲבָל הַמּוֹסֵר שֶׁאֲנָסוּהוּ לְהַרְאוֹת אוֹ לְהָבִיא, וְנָשָׂא וְנָתַן בַּיָּד אַף עַל פִּי שֶׁהוּא חַיָּב לְשַׁלֵּם, אֵינוֹ רָשָׁע, אֶלָּא בֶּן תַּשְׁלוּמִין הוּא בִּלְבָד, וּמַשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ כִּשְׁאָר הַכְּשֵׁרִין.

ח,ט אָסוּר לִמְסֹר יִשְׂרָאֵל בְּיַד גּוֹיִים, בֵּין בְּגוּפוֹ בֵּין בְּמָמוֹנוֹ, וְאַפִּלּוּ הָיָה רָשָׁע וּבַעַל עֲבֵרוֹת, וְאַפִּלּוּ הָיָה מֵצַר לוֹ וּמְצַעֲרוֹ. וְכָל הַמּוֹסֵר יִשְׂרָאֵל בְּיַד גּוֹיִים, בֵּין בְּגוּפוֹ בֵּין בְּמָמוֹנוֹ אֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא.

ח,י מֻתָּר לַהֲרֹג הַמּוֹסֵר בְּכָל מָקוֹם, וְאַפִּלּוּ בַּזְּמַן הַזֶּה שֶׁאֵין דָּנִין דִּינֵי נְפָשׁוֹת. וּמֻתָּר לְהָרְגוֹ קֹדֶם שֶׁיִּמְסֹר, אֶלָּא כְּשֶׁאָמַר חֲרִינִי מוֹסֵר פְּלוֹנִי בְּגוּפוֹ אוֹ בְּמָמוֹנוֹ, וְאַפִּלּוּ מָמוֹן קַל חֲרִי הִתִּיר עַצְמוֹ לְמִיתָה, וּמַתְרִין בּוֹ וְאוֹמְרִין לוֹ אַל תִּמְסֹר. אִם הֵעִיז פָּנָיו וְאָמַר לֹא כִּי, אֶלָּא אֶמְסָרֶנּוּ מִצְוָה לְהָרְגוֹ; וְכָל הַקּוֹדֵם לְהָרְגוֹ, זָכָה.

ח,יא עָשָׂה הַמּוֹסֵר אֲשֶׁר זָמַם וּמָסַר, יֵרָאֶה לִי שֶׁאָסוּר לְהָרְגוֹ: אֶלָּא אִם כֵּן הֶחְזַק לִמְסֹר חֲרִי זֶה יֵהָרֵג, שֶׁמָּא יִמְסֹר אֲחֵרִים. וּמַעֲשִׂים בְּכָל זְמַן בְּעָרֵי הַמַּעֲרָב לַהֲרֹג הַמּוֹסְרִים שֶׁהֶחֱזִקוּ לִמְסֹר מִמּוֹן יִשְׂרָאֵל, וְלִמְסֹר אֶת הַמּוֹסְרִים בְּיַד הַגּוֹיִים לְהָרְגָם וּלְהַכּוֹתָם וּלְאָסְרָם כְּפִי רִשְׁעָם.

ח,יב וְכֵן כָּל הַמֵּצֵר לַצִּבּוּר וּמְצַעֵר אוֹתָן, מֻתָּר לְמָסְרוֹ בְּיַד גּוֹיִים לְהַכּוֹתוֹ וּלְאָסְרוֹ וּלְקָנְסוֹ; אֲבָל מִפְּנֵי צַעַר יָחִיד, אָסוּר לְמָסְרוֹ. וְאָסוּר לְאַבֵּד מִמָּמוֹנוֹ שֶׁלַּמּוֹסֵר, וְאַף עַל פִּי שֶׁמֻּתָּר לְאַבֵּד גּוּפוֹ, שֶׁחֲרִי מִמָּמוֹנוֹ רָאוּי לְיוֹרְשָׁיו.

ח,יג רוֹדֵף שֶׁהָיָה רוֹדֵף אַחַר חֲבֵרוֹ לְהָרְגוֹ, אוֹ לִדְבַר עֲבֵרָה, וְשִׁבֵּר אֶת הַכֵּלִים, בֵּין שֶׁלַּנִּרְדָּף בֵּין שֶׁלְּכָל אָדָם פָּטוּר מִן הַתַּשְׁלוּמִין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ: שֶׁכֵּיוָן שֶׁרָדַף, הִתִּיר עַצְמוֹ לְמִיתָה.

ח,יד נִרְדָּף שֶׁשִּׁבֵּר כֵּלִים שֶׁלְּרוֹדֵף, פָּטוּר: לֹא יְהֵא מִמָּמוֹנוֹ חַבִּיב מִגּוּפוֹ. וְאִם שִׁבֵּר כְּלֵי אֲחֵרִים, חַיָּב שֶׁהַמַּצִּיל עַצְמוֹ בִּמְמוֹן חֲבֵרוֹ, חַיָּב.

ח,טו מִי שֶׁרָדַף אַחַר הָרוֹדֵף לְהוֹשִׁיעַ הַנִّרְדָּף, וְשִׁבֵּר אֶת הַכֵּלִים בֵּין שֶׁלְּרוֹדֵף בֵּין שֶׁלְּכָל אָדָם פָּטוּר: וְלֹא מִן הַדִּין, אֶלָּא תַּקָּנָה הִיא שֶׁלֹּא יִמָּנַע מִלְּהַצִּיל, אוֹ יִתְמַהְמַהּ, וְיִעָיֵן בְּעֵת שֶׁיִּרְדֹּף.

ח,טז סְפִינָה שֶׁחִשְׁבָה לְהִשָּׁבֵר מִכֹּבֶד הַמַּשָּׂאוֹי, וְעָמַד אֶחָד מֵהֶן וְהֵקַל מִמַּשָּׂאָהּ, וְהִשְׁלִיךְ בַּיָּם פָּטוּר: שֶׁהַמַّשָּׂא שֶׁבָּהּ כְּמוֹ רוֹדֵף אַחֲרֵיהֶם לְהָרְגָם, וּמִצְוָה רַבָּה עָשָׂה שֶׁהִשְׁלִיךְ וְהוֹשִׁיעָם.

הִלְכוֹת רוֹצֵחַ וּשְׁמִירַת נֶפֶשׁ

יֵשׁ בִּכְלָלָן שִׁבְעָה עֶשְׂרֵה מִצְוֹת שֶׁבַע מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְעֶשֶׂר מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פִּרְטָן: שֶׁלֹּא לִרְצֹחַ; שֶׁלֹּא לִקַּח כֹּפֶר לְנֶפֶשׁ רוֹצֵחַ, אֶלָּא יוּמַת; לְהַגְלוֹת הָרוֹצֵחַ בִּשְׁגָגָה; שֶׁלֹּא לִקַּח כֹּפֶר לְמְחַיֵּב גָּלוּת; שֶׁלֹּא יוּמַת הָרוֹצֵחַ כְּשֶׁיִּרְצַח, קֹדֶם עֲמִידָה בַּדִּין; לְהַצִּיל הַנִּרְדָּף בְּנַפְשׁוֹ שֶׁלְּרוֹדֵף; שֶׁלֹּא לָחוּס עַל הָרוֹדֵף; שֶׁלֹּא לַעֲמֹד עַל דָּם; לְהַפְרִישׁ עָרֵי מִקְלָט וּלְכַוֵּן לָהֶם הַדֶּרֶךְ; לַעֲרֹךְ אֶת הָעֶגְלָה בַּנַּחַל; שֶׁלֹּא יַעֲבֹד בְּאוֹתָהּ קַרְקַע וְלֹא תִזָּרַע; שֶׁלֹּא לָשׂוּם דָּמִים; לַעֲשׂוֹת מַעֲקֶה; שֶׁלֹּא יַכְשִׁיל תָּמִים בְּדֶרֶךְ; לִפְרֹק עִם מִי שֶׁנִּכְשַׁל בַּדֶּרֶךְ; לִטְעֹן עִמּוֹ; שֶׁלֹּא יַנִּיחֶנּוּ בַּדֶּרֶךְ נִבְהָל בְּמַשָּׂאוֹ

הִלְכוֹת רוֹצֵחַ וּשְׁמִירַת נֶפֶשׁ

פֶּרֶק א

א,א כָּל הוֹרֵג נֶפֶשׁ אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא תִרְצָח". וְאִם רָצַח בְּזָדוֹן בִּפְנֵי עֵדִים מִיתָתוֹ בְּסַיִף, שֶׁנֶּאֱמַר "נָקֹם, יִנָּקֵם": מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ שֶׁזּוֹ מִיתַת סַיִף; בֵּין שֶׁהָרַג אֶת חֲבֵרוֹ בְּבַרְזֶל, בֵּין שֶׁשְּׂרָפוֹ בָּאֵשׁ מִיתָתוֹ בְּסַיִף.

א,ב מִצְוָה בְּיַד גּוֹאֵל הַדָּם, שֶׁנֶּאֱמַר "גֹּאֵל הַדָּם, הוּא יָמִית אֶת–הָרֹצֵחַ"; וְכָל הָרָאוּי לִירֵשָׁה, הוּא גּוֹאֵל הַדָּם. לֹא רָצָה גּוֹאֵל הַדָּם, אוֹ שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לַהֲמִיתוֹ, אוֹ שֶׁאֵין לוֹ גּוֹאֵל דָּם בֵּית דִּין מְמִיתִין אֶת הָרוֹצֵחַ בְּסַיִף.

א,ג הָאָב שֶׁהָרַג אֶת בְּנוֹ אִם הָיָה לַנֶּהֱרָג בֵּן חֲרֵי זֶה הוֹרֵג אֲבִי אָבִיו, מִפְּנֵי שֶׁהוּא גּוֹאֵל; וְאִם אֵין לוֹ בֵּן אֵין אֶחָד מִן הָאַחִין נַעֲשֶׂה גּוֹאֵל הַדָּם לְהָמִית אֶת אָבִיו, אֶלָּא בֵּית דִּין מְמִיתִין אוֹתוֹ. וְאֶחָד הַזָּכָר וְאֶחָד הַנְּקֵבָה בִּגְאִילַת הַדָּם.

א,ד וּמַזְהִרִין בֵּית דִּין שֶׁלֹּא לִקַּח כֹּפֶר מִן הָרוֹצֵחַ, וְאִפְּלוּ נָתַן כָּל מָמוֹן שֶׁבָּעוֹלָם, וְאִפְּלוּ רָצָה גּוֹאֵל הַדָּם לְפָטְרוֹ: שֶׁאֵין נַפְשׁוֹ שֶׁלְּזֶה הַנֶּהֱרָג קִנְיַן גּוֹאֵל הַדָּם, אֶלָּא קִנְיַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנֶּאֱמַר "וְלֹא–תִקְחוּ כֹפֶר לְנֶפֶשׁ רֹצֵחַ". וְאֵין לָךְ דָּבָר שֶׁהִקְפִּידָה תּוֹרָה עָלָיו כִּשְׁפִיכוּת דָּמִים, שֶׁנֶּאֱמַר "וְלֹא–תַחֲנִיפוּ אֶת–הָאָרֶץ... כִּי הַדָּם, הוּא יַחֲנִיף אֶת–הָאָרֶץ".

א,ה רוֹצֵחַ שֶׁהָרַג בְּזָדוֹן אֵין מְמִיתִין אוֹתוֹ הָעֵדִים וְלֹא הָרוֹאִים אוֹתוֹ, עַד שֶׁיְּבוֹאוּ לְבֵית דִּין וִידִינוּהוּ לְמִיתָה: שֶׁנֶּאֱמַר "וְלֹא יָמוּת הָרֹצֵחַ, עַד–עָמְדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה לַמִּשְׁפָּט". וְהוּא הַדִּין לְכָל מְחַיְּבֵי מִיתַת בֵּית דִּין שֶׁעָבְרוּ וְעָשׂוּ, שֶׁאֵין מְמִיתִין אוֹתָן עַד שֶׁיִּגָּמֵר דִּינָם בְּבֵית דִּין.

א,ו בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֶׁעָבַר וְעָשָׂה הֶעָוֹן שֶׁחַיָּב עָלָיו מִיתַת בֵּית דִּין; אֲבָל הָרוֹדֵף אַחַר חֲבֵרוֹ לְהָרְגוֹ, אַפְלוּ הָיָה הָרוֹדֵף קָטָן חֲרֵי כָּל יִשְׂרָאֵל מְצֻוִּין לְהַצִּיל הַנִּרְדָּף מִיַּד הָרוֹדֵף, וְאַפְלוּ בְּנַפְשׁוֹ שֶׁלָּרוֹדֵף.

א,ז כֵּיצַד: אִם הִזְהִירוּהוּ, וַחֲרֵי הוּא רוֹדֵף אַחֲרָיו אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא קִבֵּל עָלָיו הַתְּרָאָה, כֵּיוָן שֶׁעֲדַיִן הוּא רוֹדֵף חֲרֵי זֶה נֶהְרָג. וְאִם יְכוֹלִים לְהַצִּילוֹ בְּאֵבֶר מֵאֵבְרֵי הָרוֹדֵף כְּגוֹן שֶׁיַּכּוּ אוֹתוֹ בְּחֵץ אוֹ בְּאֶבֶן אוֹ בְּסַיִף, וְיִקְטְעוּ אֶת יָדוֹ אוֹ יִשְׁבְּרוּ אֶת רַגְלוֹ אוֹ יְסַמְּאוּ אֶת עֵינוֹ עוֹשִׂין. וְאִם אֵינָן יְכוֹלִין לְכַוֵּן, וְלֹא לְהַצִּילוֹ אֵלָּא אִם כֵּן הֲרָגוּהוּ לָרוֹדֵף חֲרֵי אֵלּוּ הוֹרְגִין אוֹתוֹ, וְאַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא הָרַג: שֶׁנֶּאֱמַר "וְקַצֹּתָה, אֶת–כַּפָּהּ: לֹא תָחוֹס, עֵינֶךָ".

א,ח אֶחָד מְבוּשָׁיו, וְאֶחָד כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סַכָּנַת נְפָשׁוֹת, אֶחָד הָאִישׁ שֶׁאָחַז אֶת הָאִשָּׁה עִנְיַן הַכָּתוּב שֶׁכָּל הַחוֹשֵׁב לְהַכּוֹת חֲבֵרוֹ הַכָּיָה הַמְּמִיתָה אוֹתוֹ, מַצִּילִין אֶת הַנִּרְדָּף בְּכַפּוֹ שֶׁלָּרוֹדֵף; וְאִם אֵינָן יְכוֹלִין מַצִּילִין אוֹתוֹ אַף בְּנַפְשׁוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא תָחוֹס, עֵינֶךָ": חֲרֵי זוֹ מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁלֹּא לָחוֹס עַל נֶפֶשׁ הָרוֹדֵף.

א,ט לְפִיכָךְ הוֹרוּ חֲכָמִים שֶׁהָעֻבְּרָה שֶׁהִיא מַקְשָׁה לֵילֵד מֵתָר לַחְתֹּךְ הָעֹבֶר בְּמֵעֶיהָ, בֵּין בְּסַם בֵּין בַּיָּד: מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּרוֹדֵף אַחֲרֶיהָ לְהָרְגָהּ. וְאִם מִשֶּׁהוֹצִיא רֹאשׁוֹ, אֵין נוֹגְעִין בּוֹ, שֶׁאֵין דּוֹחִין נֶפֶשׁ מִפְּנֵי נֶפֶשׁ, וְזֶה הוּא טִבְעוֹ שֶׁלָּעוֹלָם.

א,י אֶחָד הָרוֹדֵף אַחַר חֲבֵרוֹ לְהָרְגוֹ, אוֹ רוֹדֵף אַחַר נַעֲרָה מְאֹרָסָה לְאָנְסָהּ שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל–רֵעֵהוּ, וּרְצָחוֹ נֶפֶשׁ כֵּן, הַדָּבָר הַזֶּה". וַחֲרֵי הוּא אוֹמֵר "צָעֲקָה, הַנַּעֲרָה הַמְּאֹרָשָׂה, וְאֵין מוֹשִׁיעַ, לָהּ"; הָא יֵשׁ לָהּ מוֹשִׁיעַ מוֹשִׁיעָהּ בְּכָל דָּבָר שֶׁהוּא יָכוֹל לְהוֹשִׁיעָהּ, וְאַפְלוּ בַּחֲרִיגַת הָרוֹדֵף.

א,יא וְהוּא הַדִּין לִשְׁאָר כָּל הָעֲרָיוֹת, חוּץ מִן

הַבְּהֵמָה; אֲבָל הַזָּכוּר, מַצִּילִין אוֹתוֹ בְּנֶפֶשׁ הָרוֹדֵף כִּשְׁאָר עֲרָיוֹת. אֲבָל הָרוֹדֵף אַחַר הַבְּהֵמָה לִרְבִיעָה, אוֹ שֶׁרָדַף לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בַּשַּׁבָּת, אוֹ לַעֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה אַף עַל פִּי שֶׁהַשַּׁבָּת וַעֲבוֹדָה זָרָה עִיקְּרֵי הַדָּת אֵין מְמִיתִין אוֹתוֹ עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה, וִיבִיאוּהוּ לְבֵית דִּין, וִידִינוּהוּ, וְיָמוּת.

א,יב רָדַף אַחַר עֶרְוָה, וּתְפָסָהּ וְשָׁכַב וְהֶעֱרָה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא גָּמַר בִּיאָתוֹ, אֵין מְמִיתִין אוֹתוֹ עַד עָמְדוֹ בַּדִּין. רָדַף אַחַר עֶרְוָה, וְהָיוּ אֲחֵרִים רוֹדְפִין אַחֲרָיו לְהַצִּילָהּ, וְאָמְרָה לָהֶם הַנִּיחוּהוּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַהַרְגֵנִי אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ, אֶלָּא מַכְּהִילִין אוֹתוֹ וּמוֹנְעִין אוֹתוֹ מִלִּבְעֹל בְּאֵבָרָיו; וְאִם אֵינָן יְכוֹלִין לְמָנְעוֹ בְּאֵבָרָיו, אֲפִלּוּ בְּנַפְשׁוֹ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

א,יג כָּל הַיָּכוֹל לְהַצִּיל בְּאֵבֶר מֵאֵבָרָיו, וְלֹא טָרַח בְּכָךְ, אֶלָּא הִצִּיל בְּנַפְשׁוֹ שֶׁלְּרוֹדֵף, וַהֲרָגוֹ הֲרֵי זֶה שׁוֹפֵךְ דָּמִים, וְחַיָּב מִיתָה; אֲבָל אֵין בֵּית דִּין מְמִיתִין אוֹתוֹ.

א,יד כָּל הַיָּכוֹל לְהַצִּיל, וְלֹא הִצִּיל עוֹבֵר עַל "לֹא תַעֲמֹד עַל–דַּם רֵעֶךָ". וְכֵן הָרוֹאֶה אֶת חֲבֵרוֹ טוֹבֵעַ בַּיָּם, אוֹ לִסְטִים בָּאִים עָלָיו, אוֹ חַיָּה רָעָה בָּאָה עָלָיו, וְיָכוֹל לְהַצִּילוֹ הוּא בְּעַצְמוֹ, אוֹ שֶׁיִּשְׂכֹּר אֲחֵרִים לְהַצִּילוֹ, וְלֹא הִצִּיל, אוֹ שֶׁשָּׁמַע גּוֹיִים אוֹ מוֹסְרִים מְחַשְּׁבִים עָלָיו רָעָה אוֹ טוֹמְנִין לוֹ פַּח, וְלֹא גִּלָּה אֹזֶן חֲבֵרוֹ וְהוֹדִיעוֹ, אוֹ שֶׁיָּדַע בְּגוֹי אוֹ בְּאָנָס שֶׁהוּא קוֹבֵל עַל חֲבֵרוֹ, וְיָכוֹל לְפַיְּסוֹ בִּגְלַל חֲבֵרוֹ וּלְהַסִּיר מַה בְּלִבּוֹ וְלֹא פִּיְּסוֹ, וְכָל כַּיּוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ הָעוֹשֶׂה אוֹתָם עוֹבֵר עַל "לֹא תַעֲמֹד עַל–דַּם רֵעֶךָ".

א,טו הָרוֹאֶה רוֹדֵף אַחַר חֲבֵרוֹ לְהָרְגוֹ, אוֹ אַחַר עֶרְוָה לְבָעֲלָהּ, וְיָכוֹל לְהַצִּיל, וְלֹא הִצִּיל הֲרֵי זֶה בִּטֵּל מִצְוַת עֲשֵׂה, שֶׁהִיא "וְקַצֹּתָה, אֶת–כַּפָּהּ"; וְעָבַר עַל שְׁנֵי לָאוִין, עַל "לֹא תָחוֹס, עֵינֶךָ" וְעַל "לֹא תַעֲמֹד עַל–דַּם רֵעֶךָ". אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹקִין עַל לָאוִין אֵלּוּ, מִפְּנֵי שֶׁאֵין בָּהֶן מַעֲשֶׂה, חֲמוּרִים הֵם: שֶׁכָּל הַמְּאַבֵּד נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל, כְּאִלּוּ אִבֵּד כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; וְכָל הַמְקַיֵּם נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל, כְּאִלּוּ קִיֵּם כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ.

הִלְכוֹת רוֹצֵחַ וּשְׁמִירַת נֶפֶשׁ

פֶּרֶק ב

ב,א כָּל הַהוֹרֵג חֲבֵרוֹ בְּיָדוֹ, כְּגוֹן שֶׁהִכָּהוּ בְּסַיִף אוֹ בְּאֶבֶן הַמְּמִיתָה, אוֹ שֶׁחֲנָקוֹ עַד שֶׁמֵּת, אוֹ שֶׁרָפוֹ בָּאֵשׁ הוֹאִיל וַהֲרָגוֹ מִכָּל מָקוֹם, הוּא בְּעַצְמוֹ הֲרֵי זֶה נֶהְרָג בְּבֵית דִּין.

ב,ב אֲבָל הַשּׁוֹכֵר הוֹרֵג לַהֲרֹג אֶת חֲבֵרוֹ, אוֹ שֶׁשָּׁלַח עֲבָדָיו וַהֲרָגוּהוּ, אוֹ שֶׁכָּפַת חֲבֵרוֹ וְהִנִּיחוֹ לִפְנֵי הָאַרְיֵה וְכַיּוֹצֵא בּוֹ וַהֲרָגַתּוּ הַחַיָּה, וְכֵן הַהוֹרֵג אֶת עַצְמוֹ כָּל אֶחָד מֵאֵלּוּ שׁוֹפֵךְ דָּמִים הוּא, וַעֲוֹן הֲרִיגָה בְּיָדוֹ; וְחַיָּב מִיתָה לַשָּׁמַיִם, וְאֵין בָּהֶן מִיתַת בֵּית דִּין.

ב,ג וּמִנַּיִן שֶׁכֵּן הוּא הַדִּין: שֶׁהֲרֵי הוּא אוֹמֵר "שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם, בָּאָדָם דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ". זֶה הַהוֹרֵג בְּעַצְמוֹ שֶׁלֹּא עַל יְדֵי שָׁלִיחַ. "וְאַךְ אֶת–דִּמְכֶם לְנַפְשֹׁתֵיכֶם אֶדְרֹשׁ". זֶה הַהוֹרֵג עַצְמוֹ; "מִיַּד כָּל–חַיָּה אֶדְרְשֶׁנּוּ". זֶה הַמּוֹסֵר חֲבֵרוֹ לִפְנֵי חַיָּה לְטָרְפוֹ; "מִיַּד הָאָדָם, מִיַּד אִישׁ אָחִיו אֶדְרֹשׁ, אֶת–נֶפֶשׁ הָאָדָם". זֶה הַשּׁוֹכֵר אֲחֵרִים לַהֲרֹג אֶת חֲבֵרוֹ. וּבַפֵּרוּשׁ נֶאֱמַר בִּשְׁלֹשָׁתָן לְשׁוֹן דְּרִישָׁה, הֲרֵי דִּינָם מָסוּר לַשָּׁמַיִם.

ב,ד וּבְכָל אֵלּוּ הָרַצְחָנִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן שֶׁאֵינָן מְחַיְּבִים מִיתַת בֵּית דִּין אִם רָצָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְהָרְגָם בְּדִין הַמַּלְכוּת וְתַקָּנַת הָעוֹלָם, הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. וְכֵן אִם רָאוּ בֵּית דִּין לַהֲרֹג אוֹתָן בְּהוֹרָאַת שָׁעָה אִם הָיְתָה הַשָּׁעָה צְרִיכָה לְכָךְ, הֲרֵי יֵשׁ לָהֶם רְשׁוּת כְּפִי מַה שֶׁיִּרְאוּ.

ב,ה הֲרֵי שֶׁלֹּא הָרְגָם הַמֶּלֶךְ, וְלֹא הָיְתָה הַשָּׁעָה צְרִיכָה לְחַזֵּק הַדָּבָר הֲרֵי בֵּית דִּין חַיָּבִין מִכָּל מָקוֹם לְהַכּוֹתָם מַכָּה רַבָּה הַקְּרוֹבָה לְמִיתָה, וְלֶאֱסֹר אוֹתָן בְּמָצוֹר וּבְמָצוֹק שָׁנִים רַבּוֹת,

וּלְצַעֲרָן בְּכָל מִינֵי צַעַר: כְּדֵי לְהַפְחִיד וּלְאַיֵּם עַל שְׁאָר הָרְשָׁעִים, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם הַדָּבָר לְפוּקָה וּלְמִכְשׁוֹל לֵבָב, וְיֹאמַר הֲרֵינִי מְסַבֵּב לַהֲרֹג אוֹיְבִי כְּדֶרֶךְ שֶׁעָשָׂה פְּלוֹנִי, וְאִפָּטֵר.

ב,ו אֶחָד הַהוֹרֵג אֶת הַגָּדוֹל אוֹ אֶת הַקָּטָן בֶּן יוֹמוֹ, בֵּין זָכָר בֵּין נְקֵבָה הֲרֵי זֶה נֶהֱרָג עָלָיו, אִם הָרַג בְּזָדוֹן; אוֹ גוֹלֶה, אִם הָרַג בִּשְׁגָגָה: וְהוּא, שֶׁכָּלוּ לוֹ חֳדָשָׁיו; אֲבָל אִם נֵלַד לְפָחוֹת מִתְּשִׁעָה חֳדָשִׁים הֲרֵי הוּא כְּנֵפֶל עַד שֶׁיִּשְׁהֶה שְׁלוֹשִׁים יוֹם, וְהַהוֹרְגוֹ בְּתוֹךְ שְׁלוֹשִׁים יוֹם אֵינוֹ נֶהֱרָג עָלָיו.

ב,ז אֶחָד הַהוֹרֵג אֶת הַבְּרִיא, אוֹ אֶת הַחוֹלֶה הַנּוֹטֶה לָמוּת. וְאַכְּלוּ הָרַג אֶת הַגּוֹסֵס, נֶהֱרָג עָלָיו; וְאִם הָיָה גּוֹסֵס בִּידֵי אָדָם, כְּגוֹן שֶׁהִכּוּהוּ עַד שֶׁנָּטָה לָמוּת וַהֲרֵי הוּא גּוֹסֵס הַהוֹרְגוֹ, אֵין בֵּית דִּין מְמִיתִין אוֹתוֹ.

ב,ח הַהוֹרֵג אֶת הַטְּרֵפָה אַף עַל פִּי שֶׁאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה וּמְהַלֵּךְ בַּשּׁוּק, הֲרֵי זֶה פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם. וְכָל אָדָם בְּחֶזְקַת שָׁלֵם הוּא, וְהַהוֹרְגוֹ נֶהֱרָג עַד שֶׁיִּוָּדַע בַּוַּדַּאי שֶׁזֶּה טְרֵפָה, וְיֹאמְרוּ הָרוֹפְּאִים שֶׁמַּכָּה זוֹ אֵין לָהּ תְּעָלָה בְּאָדָם זֶה, וּבָהּ יָמוּת, אִם לֹא יְמִיתֶנּוּ דָּבָר אַחֵר.

ב,ט אָדָם טְרֵפָה שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ נֶהֱרָג, שֶׁנֶּאֱמַר "וּבִעַרְתָּ הָרָע, מִקִּרְבֶּךָ": וְהוּא, שֶׁיַּהֲרֹג בִּפְנֵי בֵּית דִּין. אֲבָל בִּפְנֵי עֵדִים, פָּטוּר: שֶׁמָּא יוּזְמוּ הָעֵדִים; וְאִם הוּזְמוּ אֵינָן נֶהֱרָגִין, שֶׁהֲרֵי לֹא זָמְמוּ לַהֲרֹג אֶלָּא טְרֵפָה, וְכָל עֵדוּת שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לַהֲזָמָה, אֵינָהּ עֵדוּת בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת.

ב,י אֶחָד הַהוֹרֵג אֶת יִשְׂרָאֵל, אוֹ הַהוֹרֵג עֶבֶד כְּנַעֲנִי הֲרֵי זֶה נֶהֱרָג עָלָיו; וְאִם הָרַג בִּשְׁגָגָה, גּוֹלֶה. יִשְׂרָאֵל שֶׁהָרַג גֵּר תּוֹשָׁב אֵינוֹ נֶהֱרָג עָלָיו בְּבֵית דִּין, שֶׁנֶּאֱמַר "וְכִי–יָזִד אִישׁ עַל–רֵעֵהוּ"; וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁאֵינוֹ נֶהֱרָג עַל הַגּוֹי. וְאֶחָד הַהוֹרֵג אֶת עֶבֶד אֲחֵרִים אוֹ הַהוֹרֵג עַבְדּוֹ הֲרֵי זֶה נֶהֱרָג עָלָיו, שֶׁהָעֶבֶד כְּבָר קִבֵּל עָלָיו מִצְוֹת וְנוֹסַף עַל נַחֲלַת ה'.

ב,יא מַה בֵּין עַבְדּוֹ לְעֶבֶד אֲחֵרִים: שֶׁעַבְדּוֹ, יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהַכּוֹתוֹ. לְפִיכָךְ אִם הִכָּה עַבְדּוֹ הַכָּיָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית, וְנָטָה לָמוּת, וְעָמַד עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע שָׁעוֹת, וְאַחַר כָּךְ מֵת אֵינוֹ נֶהֱרָג עָלָיו, אַף עַל פִּי שֶׁמֵּת מֵחֲמַת הַמַּכָּה: שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא יָקֻם, כִּי כַסְפּוֹ הוּא". וּמַה הוּא "יוֹם אוֹ יוֹמַיִם" יוֹם שֶׁהוּא כְּיוֹמַיִם, שֶׁהוּא מֵעֵת לְעֵת.

ב,יב אֲבָל הַמַּכָּה עֶבֶד שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ אַכְּלוּ מֵת לְאַחַר כַּמָּה יָמִים מֵחֲמַת הַמַּכָּה הוֹאִיל וְהִכָּהוּ כְּדֵי לְהָמִית, הֲרֵי זֶה נֶהֱרָג עָלָיו כְּשְׁאָר בְּנֵי חוֹרִין.

ב,יג יֵרָאֶה לִי, שֶׁהַמַּכָּה אֶת עַבְדּוֹ בְּסַכִּין וְסַיִף אוֹ בְּאֶבֶן וְאֶגְרוֹף וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, וַאֲמָדוּהוּ לְמִיתָה, וּמֵת אֵינוֹ בְּדִין "יוֹם אוֹ יוֹמַיִם"; וְאַכְּלוּ מֵת לְאַחַר שָׁנָה, נֶהֱרָג עָלָיו. לְכָךְ נֶאֱמַר "בַּשֵּׁבֶט" שֶׁלֹּא נִתְּנָה לוֹ תּוֹרָה רְשׁוּת לְהַכּוֹתוֹ אֶלָּא בְּשֵׁבֶט וּרְצוּעָה וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, לֹא הַכָּיַת רְצִיחָה.

ב,יד הַמּוֹכֵר אֶת עַבְדּוֹ, וּפָסַק עִמּוֹ שֶׁיִּשַׁמְּשֶׁנּוּ שְׁלוֹשִׁים יוֹם, וְהִכָּהוּ אֶחָד מֵהֶן בְּתוֹךְ הַשְּׁלוֹשִׁים יוֹם, וְהֱמִיתוֹ הֲרֵי זֶה נֶהֱרָג עָלָיו, וְאֵינוֹ בְּדִין "יוֹם אוֹ יוֹמַיִם": הָרִאשׁוֹן, לְפִי שֶׁאֵינוֹ "כַּסְפּוֹ" הַמְּיֻחָד לוֹ; וְהַשֵּׁנִי, לְפִי שֶׁעַדַּיִן אֵינוֹ תַּחְתָּיו.

ב,טו וְכֵן מִי שֶׁחֲצִיוֹ עֶבֶד וְחֲצִיוֹ בֶּן חוֹרִין. וְעֶבֶד שֶׁלִּשְׁנֵי שֻׁתָּפִין אֵינוֹ בְּדִין "יוֹם אוֹ יוֹמַיִם". שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ לְאֶחָד מֵהֶן "כַּסְפּוֹ" הַמְּיֻחָד לוֹ; וּלְפִיכָךְ נֶהֱרָג עָלָיו כְּשְׁאָר הָעָם.

הִלְכוֹת רוֹצֵחַ וּשְׁמִירַת נֶפֶשׁ

פֶּרֶק ג

ג,א הַמַּכָּה אֶת חֲבֵרוֹ בְּזָדוֹן בְּאֶבֶן אוֹ בְּעֵץ, וְהֱמִיתוֹ אוֹמְדִין דָּבָר שֶׁהִכָּהוּ בּוֹ, וּמִקּוֹם שֶׁהִכָּהוּ עָלָיו, אִם רָאוּי אוֹתוֹ חֵפֶץ לְהָמִית בְּאֵבֶר זֶה, אוֹ אֵינוֹ רָאוּי: שֶׁנֶּאֱמַר "בְּאֶבֶן יָד אֲשֶׁר–יָמוּת בָּהּ הִכָּהוּ... אוֹ בִּכְלִי עֵץ–יָד אֲשֶׁר–יָמוּת בּוֹ

הִכָּהוּ״. עַד שֶׁיִּהְיֶה בּוֹ כְּדֵי לְהָמִית. וְאֵינוֹ דּוֹמֶה מַכֵּהוּ עַל לִבּוֹ לְמַכֵּהוּ עַל יְרֵכוֹ; הוֹאִיל וְנֶאֱמַר ״אֲשֶׁר–יָמוּת בָּהּ״. מִכָּאן שֶׁאוֹמְדִין מְקוֹם הַמַּכָּה.

ג,ב כְּשֵׁם שֶׁאוֹמְדִין הַחֵפֶץ שֶׁהִכָּה בּוֹ וּמְקוֹם הַמַּכָּה, כָּךְ אוֹמְדִין כּוֹחַ הַהַכָּיָה שֶׁנֶּאֱמַר ״בְּאֶבֶן יָד״. מִכָּאן שֶׁמְּשַׁעֲרִין אֶת הַיָּד: אֵינוֹ דּוֹמֶה זוֹרֵק אֶבֶן בַּחֲבֵרוֹ בְּרִחוּק שְׁתֵּי אַמּוֹת לְזוֹרֵק בּוֹ בְּרִחוּק עֶשֶׂר, שֶׁבְּרִחוּק עֶשֶׂר יִהְיֶה כּוֹחָהּ יָתֵר; וְאֵינוֹ דּוֹמֶה זוֹרֵק בְּרִחוּק עֶשֶׂר לְזוֹרֵק בְּרִחוּק מֵאָה אַמָּה, שֶׁבְּרִחוּק הַמָּקוֹם בְּיוֹתֵר יִתְמַעֵט כּוֹחַ הַהַכָּיָה.

ג,ג וְכֵן מְשַׁעֲרִין הַמַּכָּה עַצְמָהּ; וּמְשַׁעֲרִין כּוֹחַ הַחוֹרֵג, וְכוֹחַ הַנֶּחְרָג אִם הוּא גָּדוֹל אוֹ קָטָן, אוֹ חָזָק אוֹ חַלָּשׁ, אוֹ בָּרִיא אוֹ חוֹלֶה, וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בְּזֶה: שֶׁנֶּאֱמַר ״אֲשֶׁר–יָמוּת בָּהּ״ מִיתָתוֹ שֶׁלְּזֶה, מְשַׁעֲרִין כָּל סִבּוֹתֶיהָ.

ג,ד כְּלִי בַרְזֶל, לֹא נִתְּנָה לוֹ תּוֹרָה שֵׁעוּר שֶׁנֶּאֱמַר ״וְאִם–בִּכְלִי בַרְזֶל הִכָּהוּ וַיָּמֹת, רֹצֵחַ הוּא״. וְאִפְלוּ בְּמַחַט: וְהוּא, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֹד כְּמוֹ מַחַט אוֹ שְׁפוּד אוֹ סַכִּין וְכַיּוֹצֵא בָהֶן; אֲבָל אִם הִכָּהוּ בְּעֶשֶׁת שֶׁלְּבַרְזֶל וְכַיּוֹצֵא בָהּ, אוֹמְדִין אוֹתָהּ כְּמוֹ שֶׁאוֹמְדִין הָאֶבֶן אוֹ הָעֵץ.

ג,ה הַמַּכֶּה אֶת חֲבֵרוֹ בְּלֹא כְּלִי וֶהֱמִיתוֹ, כְּגוֹן שֶׁהִכָּהוּ בְּיָדוֹ אוֹ בְּרַגְלוֹ אוֹ נְגָפוֹ בְּרֹאשׁוֹ וֶהֱמִיתוֹ מְשַׁעֲרִין כּוֹחַ הַמַּכֶּה, וְכוֹחַ הַנֶּחְרָג, וּמְקוֹם הַמַּכָּה: אֵינוֹ דּוֹמֶה דּוֹחֵף חֲבֵרוֹ בְּאֶצְבָּעוֹ, לְבוֹעֵט בּוֹ בְּרַגְלוֹ בְּכָל כּוֹחוֹ; וְאֵינוֹ דּוֹמֶה מַכֵּהוּ עַל לִבּוֹ, לְמַכֵּהוּ עַל מָתְנָיו; וְאֵינוֹ דּוֹמֶה חַלָּשׁ הַמַּכֶּה אֶת הַבְּרִיא הֶחָזָק, לְבָרִיא חָזָק הַמַּכֶּה חַלָּשׁ אוֹ חוֹלֶה.

ג,ו וּמִנַּיִן שֶׁמְּשַׁעֲרִין בְּכָל אֵלּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר ״אוֹ בְּאֵיבָה הִכָּהוּ בְיָדוֹ, וַיָּמֹת מוֹת–יוּמַת הַמַּכֶּה״: אַף עַל פִּי שֶׁנֶּאֱמַר ״בְּיָדוֹ״, הִצְרִיךְ הַכָּתוּב לִהְיוֹת הַהַכָּיָה ״בְּאֵיבָה״ מִכְּלָל שֶׁמְּשַׁעֲרִין אֶת כּוֹחַ הַהַכָּיָה.

ג,ז וְכֵן הַדּוֹחֵף אֶת חֲבֵרוֹ מֵרֹאשׁ הַגָּג, וְנָפַל וּמֵת מְשַׁעֲרִין גֹּבַהּ הַמָּקוֹם שֶׁהִפִּילוֹ מֵעָלָיו, וְכוֹחַ הַנִּדְחָף: שֶׁאֵינוֹ דּוֹמֶה בֶּן יוֹמוֹ שֶׁנָּפַל לְגָדוֹל שֶׁנָּפַל. וּמִנַּיִן שֶׁמְּשַׁעֲרִין גֹּבַהּ הַמָּקוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר ״וְאִם–בְּשִׂנְאָה, יֶהְדָּפֶנּוּ״. וְיֵרָאֶה לִי שֶׁכָּל מָקוֹם שֶׁאֵין בְּגָבְהוֹ עֲשָׂרָה טְפָחִים אֵין בּוֹ כְּדֵי לְהָמִית, כְּדֶרֶךְ שֶׁאָמְרוּ בַּבּוֹר לְעִנְיַן בְּהֵמָה.

ג,ח אֶחָד הַמַּכֶּה אֶת חֲבֵרוֹ בְּאֶבֶן אוֹ בְּעֵץ, אוֹ שֶׁהִכָּהוּ בְּגוּשׁ שֶׁלַּאֲדָמָה אוֹ בְּגוּשׁ שֶׁלְּמֶלַח וְגָפְרִית, אוֹ בְּסַל מָלֵא עָפָר אוֹ צְרוֹרוֹת, וְאַפִּלּוּ בְּכֶלַח שֶׁלְּדֶבְלָה: שֶׁנֶּאֱמַר ״אֲשֶׁר–יָמוּת בָּהּ״ כָּל שֶׁהוּא רָאוּי לְהָמִית, וְהַכֹּבֶד הוּא שֶׁמֵּמִית.

ג,ט הַדּוֹחֵף אֶת חֲבֵרוֹ לְתוֹךְ הַמַּיִם אוֹ לְתוֹךְ הָאֵשׁ, אוֹמְדִין אוֹתוֹ אִם יָכוֹל לַעֲלוֹת מִשָּׁם, פָּטוּר מִמִּיתַת בֵּית דִּין; וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲלוֹת, חַיָּב. וְכֵן אִם כָּבַשׁ עָלָיו בְּתוֹךְ הַיָּם אוֹ בְּתוֹךְ הָאֵשׁ, עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאַר בּוֹ כּוֹחַ לַעֲלוֹת וּמֵת חַיָּב, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ הוּא הַדּוֹחֵף בַּתְּחִלָּה.

ג,י וְהוּא הַדִּין לְמַנִּיחַ יָדוֹ עַל פִּי חֲבֵרוֹ וְחִטְמוֹ עַד שֶׁהִנִּיחוֹ מִפַּרְפֵּר וְאֵינוֹ יָכוֹל לִחְיוֹת, אוֹ שֶׁכְּפָתוֹ וְהִנִּיחוֹ בַּצִּנָּה אוֹ בַּחַמָּה עַד שֶׁמֵּת, אוֹ שֶׁבָּנָה עָלָיו מָקוֹם עַד שֶׁמָּנַע מִמֶּנּוּ הָרוּחַ, אוֹ שֶׁהִכְנִיסוֹ לִמְעָרָה וּבַיִת וְעִשַּׁן עָלָיו עַד שֶׁמֵּת, אוֹ שֶׁהִכְנִיסוֹ לְבַיִת שֶׁלְּשִׁישׁ וְהִדְלִיק עָלָיו נֵר עַד שֶׁהֶמִּיתוֹ הַהֶבֶל בְּכָל אֵלּוּ נֶחְרָג עָלָיו, שֶׁזֶּה כְּמִי שֶׁחֲנָקוֹ בְּיָדוֹ.

ג,יא אֲבָל הַכּוֹפֵת אֶת חֲבֵרוֹ וְהִנִּיחוֹ בָּרָעָב עַד שֶׁמֵּת, אוֹ שֶׁכְּפָתוֹ וְהִנִּיחוֹ בִּמְקוֹם שֶׁסּוֹף הַצִּנָּה אוֹ הַחַמָּה לָבוֹא לְשָׁם, וּבָאָה וֶהֱמִיתַתּוּ, אוֹ שֶׁכָּפָה עָלָיו גִּגִּית, אוֹ שֶׁפָּרַע עָלָיו אֶת הַמַּעֲזֵבָה, אוֹ שֶׁהִשִּׁיךְ בּוֹ אֶת הַנָּחָשׁ, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם שִׂמָּה בּוֹ כֶּלֶב אוֹ נָחָשׁ בְּכָל אֵלּוּ אֵין בֵּית דִּין מְמִיתִין אוֹתוֹ, וַהֲרֵי הוּא רוֹצֵחַ; וְדוֹרֵשׁ דָּמִים, הוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ דָּם.

ג,יב וְכֵן הַדּוֹחֵף חֲבֵרוֹ לְבוֹר, וְהָיָה שָׁם סֻלָּם בַּבּוֹר שֶׁיָּכוֹל לַעֲלוֹת עָלָיו, אוֹ שֶׁזָּרַק בּוֹ חֵץ, וְהָיָה תָּרִים בְּיָדוֹ לְהָגֵן עָלָיו, וּבָא אַחֵר וְסִלֵּק אֶת הַסֻּלָּם וְהֵסִיר אֶת הַתָּרִים שְׁנֵיהֶן אֵינָן נֶהְרָגִין בְּבֵית דִּין. אֲפִלּוּ הָיָה הַדּוֹחֵף עַצְמוֹ, הוּא שֶׁחָזַר וְסִלֵּק אֶת הַסֻּלָּם פָּטוּר מִמִּיתַת בֵּית דִּין; וְנִדְרָשׁ מִמֶּנּוּ דָּם.

ג,יג הַזּוֹרֵק צְרוֹר בְּכוּתָּל, וְחָזְרָה הָאֶבֶן לַאֲחוֹרֶיהָ וְהָרְגָה חַיָּב מִיתַת בֵּית דִּין, שֶׁמִּכּוֹחוֹ הִיא בָּאָה. וְכָל אֵלּוּ שֶׁמִּשַּׁחֲקִין בְּכַדּוּר שֶׁהִתִּירוּ בָּהֶן וְהָרְגוּ בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת, פְּטוּרִין; חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת, אֲפִלּוּ לְסוֹף מֵאָה אַמָּה חַיָּבִין: וְהוּא, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. זָרַק אֶבֶן לְמַעְלָה, וְהָלְכָה לַצְּדָדִין וְהָרְגָה חַיָּב.

ג,יד הַכּוֹפֵת אֶת חֲבֵרוֹ, וְהִנִּיחוֹ בִּמְקוֹם שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִבְרֹחַ, וְהֵצִיף עָלָיו מַיִם, וּמֵת חֲרֵי זֶה נֶהְרָג עָלָיו: וְהוּא, שֶׁיָּמוּת מִכּוֹחַ רִאשׁוֹן הַבָּא מִמַּעֲשָׂיו.

הִלְכוֹת רוֹצֵחַ וּשְׁמִירַת נֶפֶשׁ

פֶּרֶק ד

ד,א הַמִּתְכַּוֵּן לַהֲרֹג אֶת זֶה, וְהָרַג אֶת זֶה פָּטוּר מִמִּיתַת בֵּית דִּין, וּמִן הַתַּשְׁלוּמִין; וּמִן הַגָּלוּת, לְפִי שֶׁאֵין עָרֵי מִקְלָט קוֹלְטוֹת אוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאַר. לְפִיכָךְ הַזּוֹרֵק אֶבֶן לְתוֹךְ עֵדָה מִיִּשְׂרָאֵל, וְהָרַג אֶחָד מֵהֶן פָּטוּר מִמִּיתַת בֵּית דִּין.

ד,ב נִתְכַּוֵּן לְהַכּוֹת חֲבֵרוֹ עַל מָתְנָיו, וְלֹא הָיָה בַּכְּלִי כְּדֵי לְהָמִית עַל מָתְנָיו, וְהָלְכָה לָהּ הָאֶבֶן עַל לִבּוֹ, וְהָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית עַל לִבּוֹ, וּמֵת, אוֹ שֶׁנִּתְכַּוֵּן לְהַכּוֹתוֹ עַל לִבּוֹ, וְהָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית עַל לִבּוֹ, וְהָלְכָה לָהּ עַל מָתְנָיו, וְלֹא הָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית עַל מָתְנָיו, וּמֵת פָּטוּר מִמִּיתַת בֵּית דִּין; וְאֵינוֹ גּוֹלֶה, שֶׁאֵין הַהוֹרֵג בְּכַוָּנָה גּוֹלֶה.

ד,ג אֲבָל אִם נִתְכַּוֵּן לְהַכּוֹתוֹ עַל מָתְנָיו, וְהָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית עַל מָתְנָיו, וְהָלְכָה לָהּ עַל לִבּוֹ, וּמֵת חֲרֵי זֶה נֶהְרָג. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בְּזֶה.

ד,ד הַמַּכֶּה אֶת חֲבֵרוֹ בְּאֶבֶן אוֹ בְּאֶגְרוֹף וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, אוֹמְדִין אוֹתוֹ: אִם אֲמָדוּהוּ לְחַיִּים, נוֹתֵן חֲמִשָּׁה דְּבָרִים וְנִפְטָר; וְאֲפִלּוּ חָלָה הַמַּכֶּה, וְהִכְבִּיד וּמֵת מֵחֲמַת הַמַּכָּה חֲרֵי זֶה פָּטוּר.

ד,ה וְאִם אֲמָדוּהוּ לְמִיתָה אוֹסְרִין אֶת הַמַּכֶּה בְּבֵית הַסֹּהַר מִיָּד, וּמַמְתִּינִים לְזֶה; אִם מֵת, יֵהָרֵג הַמַּכֶּה. וְאִם הֵקַל, וְנִתְרַפֵּא רְפוּאָה שְׁלֵמָה, וְהָלַךְ בַּשּׁוּק עַל רַגְלָיו כִּשְׁאָר הַבְּרִיאִים מְשַׁלֵּם הַמַּכֶּה חֲמִשָּׁה דְּבָרִים, וְנִפְטָר.

ד,ו זֶה שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה "עַל–מִשְׁעַנְתּוֹ" אֵינוֹ שֶׁיְּהַלֵּךְ וְהוּא נִשְׁעָן עַל הַמַּטֶּה אוֹ עַל אַחֵר, שֶׁאֲפִלּוּ הַנּוֹטֶה לָמוּת יָכוֹל לְהַלֵּךְ עַל הַמִּשְׁעֶנֶת; לֹא נֶאֱמַר "מִשְׁעַנְתּוֹ" אֶלָּא שֶׁיִּהְיֶה מְהַלֵּךְ עַל מִשְׁעֶנֶת כּוֹחוֹ, וְלֹא יִהְיֶה צָרִיךְ כּוֹחַ אַחֵר לְהִשָּׁעֵן עָלָיו.

ד,ז אֲמָדוּהוּ לְמִיתָה, וְהֵקַל מִמַּה שֶׁהָיָה, וּלְאַחַר מִכָּאן הִכְבִּיד וּמֵת חֲרֵי זֶה נֶהְרָג; וְאֵין אוֹמְדִין אוֹתוֹ אֹמֶד שֵׁנִי כְּשֶׁהֵקַל, שֶׁרַגְלַיִם לַדָּבָר.

ד,ח הִכּוּהוּ עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם בְּעֶשֶׂר מַקְלוֹת, וּמֵת בֵּין שֶׁהִכּוּהוּ בְּזֶה אַחַר זֶה בֵּין שֶׁהִכּוּהוּ כְּאַחַת, כֻּלָּן פְּטוּרִין מִמִּיתַת בֵּית דִּין: שֶׁנֶּאֱמַר "כָּל–נֶפֶשׁ אָדָם". עַד שֶׁיִּהְיֶה אֶחָד שֶׁהָרַג כָּל הַנֶּפֶשׁ. וְהוּא הַדִּין לְדַחְפּוּהוּ שְׁנַיִם אוֹ שֶׁכְּבָשׁוּהוּ שְׁנַיִם לְתוֹךְ הַמַּיִם, אוֹ שֶׁהָיוּ רַבִּים יוֹשְׁבִים וְיָצָא חֵץ מִבֵּינֵיהֶן וְהָרַג כֻּלָּן פְּטוּרִין.

ד,ט זָרְקוּ בּוֹ עֲשָׂרָה אֶבֶן זֶה אַחַר זֶה, וְכָל אַחַת מֵהֶן אֵין בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית, וְזָרַק אֶחָד אֶבֶן בְּאַחֲרוֹנָה, וְיֵשׁ בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית וּמֵת חֲרֵי זֶה הָאַחֲרוֹן נֶהְרָג עָלָיו.

ד,י רוֹצֵחַ שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ, וְנִתְעָרֵב בַּאֲחֵרִים, וְלֹא נוֹדַע מִי הוּא מֵהֶן כֻּלָּן פְּטוּרִין. וְרוֹצֵחַ שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ, שֶׁנִּתְעָרֵב בְּרוֹצְחִים אֲחֵרִים שֶׁנִּגְמַר דִּינָן כֻּלָּן פְּטוּרִין מִן הַמִּיתָה, שֶׁאֵין גּוֹמְרִין דִּינוֹ

שֶׁלָּאָדָם אֵלָּא בִּפְנָיוּ; וְאוֹסְרִין אֶת כֻּלָּן.

ד,יא הַהוֹרֵג נְפָשׁוֹת, וְלֹא הָיוּ שְׁנֵי הָעֵדִים רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאַחַת, אֵלָּא רָאָהוּ הָאֶחָד אַחַר הָאֶחָד, אוֹ שֶׁהָרַג בִּפְנֵי שְׁנֵי עֵדִים בְּלֹא הַתְרָאָה, אוֹ שֶׁהֵכְחִישׁוּ הָעֵדִים בַּבְּדִיקוֹת וְלֹא הֵכְחִישׁוּ בַּחֲקִירוֹת כָּל אֵלּוּ הָרַצְחָנִין, כּוֹנְסִין אוֹתָן לַכִּיפָּה וּמַאֲכִילִין אוֹתָן לֶחֶם צָר וּמַיִם לַחַץ עַד שֶׁיֵּצְרוּ מְעֵיהֶן; וְאַחַר כָּךְ מַאֲכִילִים אוֹתָן שְׂעוֹרִים, עַד שֶׁכְּרֵסָם נִבְקַעַת מִכֹּבֶד הַחֹלִי.

ד,יב וְאֵין עוֹשִׂין דָּבָר זֶה לִשְׁאָר מְחַיְּבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין אֵלָּא אִם נִתְחַיֵּב מִיתָה, מְמִיתִין אוֹתוֹ; וְאִם אֵינוּ חַיָּב מִיתָה, פּוֹטְרִין אוֹתוֹ: שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ עֲוֹנוֹת חֲמוּרִין מִשְׁפִּיכוּת דָּמִים, אֵין בָּהֶן הַשְׁחָתַת יְשׁוּבוֹ שֶׁלְּעוֹלָם כְּשִׁפִּיכוּת דָּמִים. אַפְלוּ עֲבוֹדָה זָרָה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר עֲרָיוֹת אוֹ חִלּוּל שַׁבָּת אֵינָן כְּשִׁפִּיכוּת דָּמִים: שֶׁאֵלּוּ הָעֲוֹנוֹת הֵן מֵעֲבֵרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲבָל שִׁפִּיכוּת דָּמִים מֵעֲבֵרוֹת שֶׁבֵּינוֹ לְבֵין חֲבֵרוֹ. וְכָל מִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ עָוֹן זֶה, הֲרֵי הוּא רָשָׁע גָּמוּר; וְאֵין כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁעָשָׂה כָּל יָמָיו שְׁקוּלִין כְּנֶגֶד עָוֹן זֶה, וְלֹא יַצִּילוּ אוֹתוֹ מִן הַדִּין שֶׁנֶּאֱמַר "אָדָם, עָשֵׁק בְּדַם–נָפֶשׁ...".

ד,יג צֵא וּלְמַד מֵאַחְאָב עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר בּוֹ "רַק, לֹא–הָיָה כְּאַחְאָב"; וּכְשֶׁנִּסְדְּרוּ עֲוֹנוֹתָיו וְזְכִיּוֹתָיו לִפְנֵי אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת, לֹא נִמְצָא לוֹ עָוֹן שֶׁחִיְּבוֹ כְּלָיָה וְלֹא הָיָה שָׁם דָּבָר אַחֵר שֶׁשָּׁקוּל כְּנֶגְדּוֹ אֵלָּא דְּמֵי נָבוֹת: שֶׁנֶּאֱמַר "וַתֵּצֵא הָרוּחַ, וַתַּעֲמֹד לִפְנֵי ה'". זוֹ רוּחַ נָבוֹת; וְנֶאֱמַר לָהּ "תְּפַתֶּה וְגַם–תּוּכָל". וַהֲרֵי הוּא הָרָשָׁע לֹא הָרַג בְּיָדוֹ, אֵלָּא סִבֵּב; קַל וְחֹמֶר לַהוֹרֵג בְּיָדוֹ.

ד,יד הַמִּינִים, וְהֵם עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה מִיִּשְׂרָאֵל, אוֹ הָעוֹשֶׂה עֲבֵרוֹת לְהַכְעִיס, אַפְלוּ אָכַל נְבֵלָה אוֹ לָבַשׁ שַׁעַטְנֵז לְהַכְעִיס, הֲרֵי זֶה מִין, וְהָאֶפִּיקוֹרוֹסִין, וְהֵן שֶׁכּוֹפְרִין בַּתּוֹרָה וּבַנְּבוּאָה מִיִּשְׂרָאֵל מִצְוָה לְהָרְגָן: אִם יֵשׁ בְּיָדוֹ כּוֹחַ לְהָרְגָן בְּסַיִּף בְּפַרְהֶסְיָה, הוֹרֵג; וְאִם לָאו, יָבוֹא עֲלֵיהֶן בַּעֲלִילוֹת עַד שֶׁיְּסַבֵּב הֲרִיגָתָן.

ד,טו כֵּיצַד: רָאָה אֶחָד מֵהֶן שֶׁנָּפַל לְבְאֵר, וְהַסֻּלָּם בַּבְּאֵר קוֹדֵם וּמְסַלֵּק הַסֻּלָּם, וְאוֹמֵר לוֹ הֲרִינִי טָרוּד לְהוֹרִיד בְּנִי מִן הַגָּג וְאַחְזִירֶנּוּ לְךָ. וְכַיּוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ.

ד,טז אֲבָל הַגּוֹיִם שֶׁאֵין בֵּינֵינוּ וּבֵינֵיהֶם מִלְחָמָה, וְרוֹעֵי בְהֵמָה דַּקָּה מִיִּשְׂרָאֵל וְכַיּוֹצֵא בָהֶן אֵין מְסַבְּבִים לָהֶן הַמִּיתָה. וְאָסוּר לְהַצִּילָן; אִם נָטוּ לָמוּת, כְּגוֹן שֶׁרָאָה אֶחָד מֵהֶן שֶׁנָּפַל לַיָּם אֵינוּ מַעֲלֵהוּ: שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא תַעֲמֹד עַל–דַּם רֵעֶךָ". וְאֵין זֶה רֵעֶךָ.

ד,יז בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּיִשְׂרָאֵל בַּעַל עֲבֵרוֹת הָעוֹמֵד בְּרִשְׁעוֹ וְשׁוֹנֶה בּוֹ תָּמִיד, כְּגוֹן הָרוֹעִים בְּהֵמָה דַּקָּה שֶׁפִּקְרוּ בְּגָזֵל, וְהֵם הוֹלְכִים בְּאִוַּלְתָּן. אֲבָל יִשְׂרָאֵל בַּעַל עֲבֵרוֹת שֶׁאֵינוּ עוֹמֵד בְּרִשְׁעוֹ תָּמִיד, אֵלָּא עוֹשֶׂה עֲבֵרוֹת לַחֲנָיַת עַצְמוֹ, כְּגוֹן אוֹכֵל נְבֵלוֹת לְתֵאָבוֹן מִצְוָה לְהַצִּילוֹ, וְאָסוּר לַעֲמֹד עַל דָּמוֹ.

מען פירט זיך צו עסן מילכיגס שבועות אינדערפרי, מוהרא״ש זאגט אויף דעם אַ טעם ווייל ווען מיר זענען מקבל די תורה שבועות אינדערפרי, ווערן מיר ממש ווי אַ קליין קינד וואס איז יעצט ניי געבוירן, און פאר אַ קליין קינד געבט מען נאר מילך, ער קען נאכנישט עסן קיין פלייש.

אַ איד דאַרף זיך שטענדיג באַנייען, ער דאַרף פאַרגעסן אַלעס וואס איז געווען ביז יעצט און אָנהויבן פון פרישׁ צו דינען דעם אייבערשטן. ווייל ווען אַ מענטש געדענקט זיינע דורכפעלער וועט אים דאס שטערן פון קענען ווייטער מצליח זיין אין עבודת ה׳, אַזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים (קלא, ב) ״כְּגָמֵל עֲלֵי אִמּוֹ כַּגָּמֻל עָלַי נַפְשִׁי״ - ער שפירט זיך שטענדיג ווי אַ ניי געבוירן קינד.

דער הילגער חתם סופר (דרשות חת״ס לשבועות רפח:) זאגט אַ רמז אויפ׳ן פסוק (במדבר כח, כו) ״מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה בְּשָׁבֻעֹתֵיכֶם״ אַז די ראשי תיבות פון דעם פסוק איז ״מחלב״, אַ רמז אַז מען עסט מילכיגס אום שבועות. אָבער ווען מען קוקט אַריין אין דעם פסוק זעט מען אַז דער פסוק זאגט ״מִנְחָה חֲדָשָׁה״, דאס איז מרמז אויף די מדה פון התחדשות, אַז אַ איד דאַרף שטענדיג אָנהויבן פון ניי, אפילו ביז יעצט האָט ער נישט נוכה געווען צו לערנען די הילגע תורה, זאָל ער אָנהויבן פון יעצט צו לערנען יעדן טאָג, זיך מאַכן אַ שיעור אין מקרא, משנה, גמרא און מדרש, און דער כח פונעם הילגן יום טוב וועט אים זיכער העלפן אַז ער וועט טאַקע קענען אָנהויבן פון פרישׁ צו לערנען תורה.

דער רבי זאָגט (ליקוטי מוהר״ן חלק ב׳ סימן א׳) אַז די וואָרט ״חֶלְבָּ״ איז די ראשי תיבות פון (תהלים קט, כב) ״לִ׳בִּי חָלַל בְּ׳קִרְבִּי״. ווען אַ איד געוואוינט זיך צו אָנצוהויבן שטענדיג פון פרישׁ, ער שפירט זיך אַלעמאָל ווי אַ קליין קינד וואס טרינקט נאָך מילך, אַזוי ווי ער וואלט יעצט אָנגעהויבן זיין לעבן, דאַן איז ער זוכה אַז ער הרג׳ט זיין יצר הרע אינגאַנצן.

וואויל איז דעם וואס איז זוכה צו מאַכן אַ נייע התחלה אין דעם הילגן יום טוב שבועות, ווען דאס אים באַגלייטן אויף אויף די גאַנצע יאָר, ער זאָל זוכה זיין צו לערנען יעדן טאָג די הילגע תורה.

1 Jun	**ראשון** Sunday	**ה** 5	**בבלי:** שבועות לא **ירושלמי:** יבמות ס **תוספתא:** בבא קמא ד **נ"ך:** יחזקאל יד-טו **רמב"ם:** חובל ומזיק ו	**ערב שבועות, מט לעומר** Shavuos Eve עלות השחר..... 4:15 נץ החמה..... 5:28 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:34 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:10 סו"ז תפלה - מג"א 10:01 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:25 שקיעה ..... 8:20 צה"כ לשיטת ר"ת..... 9:33
הדלקת הנרות Candle Lighting **8:02**				
2 Jun	**שני** Monday	**ו** 6	**בבלי:** שבועות לב **ירושלמי:** יבמות סא **תוספתא:** בבא קמא ה **נ"ך:** יחזקאל טז-יז **רמב"ם:** חובל ומזיק ז	**א דשבועות** 1st Day Shavuos עלות השחר..... 4:14 נץ החמה..... 5:27 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:34 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:10 סו"ז תפלה - מג"א . 10:01 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:25 שקיעה ..... 8:21 צה"כ לשיטת ר"ת..... 9:34
3 Jun	**שלישי** Tuesday	**ז** 7	**בבלי:** שבועות לג **ירושלמי:** יבמות סב **תוספתא:** בבא קמא ו **נ"ך:** יחזקאל יח-יט **רמב"ם:** חובל ומזיק ח	**ב דשבועות, יזכור** 2nd Day Shavuos / Yizkor עלות השחר..... 4:14 נץ החמה..... 5:27 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:34 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:10 סו"ז תפלה - מג"א . 10:01 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:25 שקיעה ..... 8:22 צה"כ לשיטת ר"ת..... 9:35
4 Jun	**רביעי** Wednesday	**ח** 8	**בבלי:** שבועות לד **ירושלמי:** יבמות סג **תוספתא:** בבא קמא ז **נ"ך:** יחזקאל כ-כא **רמב"ם:** רוצח ושמירת הנפש א	**אסרו חג** עלות השחר..... 4:14 נץ החמה..... 5:27 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:34 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:10 סו"ז תפלה - מג"א . 10:00 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:24 שקיעה ..... 8:22 צה"כ לשיטת ר"ת..... 9:35
5 Jun	**חמישי** Thursday	**ט** 9	**בבלי:** שבועות לה **ירושלמי:** יבמות סד **תוספתא:** בבא קמא ח **נ"ך:** יחזקאל כב-כג **רמב"ם:** רוצח ושמירת הנפש ב	עלות השחר..... 4:13 נץ החמה..... 5:26 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:34 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:10 סו"ז תפלה - מג"א . 10:01 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:25 שקיעה ..... 8:23 צה"כ לשיטת ר"ת..... 9:36
6 Jun	**ששי** Friday	**י** 10	**בבלי:** שבועות לו **ירושלמי:** יבמות סה **תוספתא:** בבא קמא ט **נ"ך:** יחזקאל כד-כה **רמב"ם:** רוצח ושמירת הנפש ג	עלות השחר..... 4:13 נץ החמה..... 5:26 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:34 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:10 סו"ז תפלה - מג"א . 10:01 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:25 שקיעה ..... 8:24 צה"כ לשיטת ר"ת..... 9:37
7 Jun	הפטרה: ויהי איש אחד **שב"ק** Shabbos	**יא** 11	**בבלי:** שבועות לז **ירושלמי:** יבמות סו **תוספתא:** בבא קמא י **נ"ך:** יחזקאל כו-כז **רמב"ם:** רוצח ושמירת הנפש ד	**נשא, פרק א** עלות השחר..... 4:13 נץ החמה..... 5:26 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:34 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:10 סו"ז תפלה - מג"א . 10:01 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:25 שקיעה ..... 8:24 צה"כ לשיטת ר"ת..... 9:37

וֶוער עֶס לֶערְנְט אוֹיפְ'ן קוֹל וֶועט זוֹכֶה זַיין צוּ לַאנְגֶע יָאָרן אוּן דִי תּוֹרָה וֶועט זִיךְ הַאלְטֶן בַּיי אִים. (סֵפֶר הַמִּדּוֹת אוֹת לִימוּד סִימָן ט"ז)